

การปกครอง

และ

กฎหมายที่ใช้ ในอินโดจีนฝรั่งเศส

ต้องสมต
คณะนิติศาสตร์

อภินันทนาการ

จาก.....

กรมอัยการ

หมดอายุ 02/06/2565

เรียบเรียง และ รวบรวม

ณ 16 มิถุน 24

20 มิถ 2524

13. 40N

ใบบันทึก

เลขทะเบียนที่

รับวันที่

จาก อธิบดีกรมอัยการ ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
หนังสือเลขที่ ลงวันที่

เรื่อง การปกครองและการดำเนินอรรถคดีในอินโดจีนฝรั่งเศส

คำชี้แจงเจ้าหน้าที่	คำสั่ง
<p>ที่ ๕๕/๒๔๘๔</p> <p>เสนอ รัฐมนตรี ฯ</p> <p>ตามหนังสือลับ ค่วน ของท่าน นายรัฐมนตรี ที่ จ. ๗๘๘๘/๒๔๘๓ ลงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓ ขัญษา ให้กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ร่วมมือ กับรัฐบาล โดยเลือกสรรเจ้าหน้าที่มี ความรู้ ความสามารถ ในหน้าที่ศึกษา หาความรู้ เพื่อให้ทราบความเป็นอยู่ ของประเทศอินโดจีน คณะงานซึ่ง มีลักษณะอย่างเดียวกับกรมกองที่ปฏิบัติ อยู่นั้น</p>	<p>ทราบแล้ว ขอชมเชยกรม อัยการ ที่ได้ช่วยทำเรื่องนชน และขอได้รับความขอบคุณจาก สมด้วยอย่างสูง</p> <p>ให้พิมพ์แจกแก่เจ้าหน้าที่ เกี่ยวข้องได้ ใช้เงินตามที่ รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวง มหาดไทยเสนอ.</p> <p>(ลงนาม) พิบูลสงคราม ๕ มี.ค. ๘๔</p>

คำชี้แจงเจ้าหน้าที่

คำสั่ง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องเจ้าหน้าที่ของกรม
อัยการ กรมอัยการได้ตั้งกรรมการ
ขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย อธิบดี
เป็นประธานกรรมการ แลรองอธิบดี
หลวงอรรถปรีชาชนูปการ หลวง
อรรถกมลชยบุตรยานุวัตร แล ดร. ชน
ศรียาภัย เป็นกรรมการ ให้ศึกษาค้น
คว้าหาความรู้ ในทางการปกครอง แล
การดำเนินอรรถคดีในอินโดจีนฝรั่งเศส
เป็นต้นว่า บุคคลที่มีอำนาจปกครอง
สหภาพอินโดจีน คือใครบ้าง อำนาจ
บริหารของบุคคลเหล่านั้น แต่ละคนมี
อย่างไร มีองค์การใดบ้างในการบริ
หาร การปกครองแคว้นเขมรแลลาว
โดยละเอียดเป็นอยู่อย่างไร กฎหมาย
ที่ใช้ในสหภาพอินโดจีนเป็นอย่างไร มี
ที่มาจากที่ใด และใช้บังคับแก่ใครบ้าง
ฐานะในกฎหมาย ของชนชาวพื้นเมือง

คำชี้แจงเจ้าหน้าที่

แลชนชาติฝรั่งเศส หรือชาวผิวต่างกัน
อย่างไร ได้รับความคุ้มครอง ฝึก
แยกแตกต่างกันเพียงไรบ้าง แลวิธี
ดำเนินคดีของชนทั้งสองเผ่า ฝึกกัน
อย่างไร ศาลในแคว้นเขมรและลาว
มีอะไรบ้าง

ในที่ประชุมอธิยการ ได้จัดการ
ถอดกฎหมายลาว ที่ใช้ อยู่ใน ขณะ
ออกเป็นภาษาไทย มีกฎหมายลักษณะ
แพ่งและค้าขาย กฎหมายอาญา วิธี
พิจารณาความแพ่ง วิธีพิจารณาความ
อาญา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม
การถอดกฎหมายเหล่านี้ ได้จัดการ
ถอดจากภาษาไทยน้อย มาเป็นภาษา
ไทย ตรวจทานกันชั้นละชั้นภาษาฝรั่ง
เศส เป็นการถูกต้องแล้ว แลในการ
นี้ก็ได้ส่งวน ถ้อยคำไว้ให้ ตรง ตามชั้น
ระเบียบเดิมทุกประการ

คำสั่ง

คำชี้แจงเจ้าหน้าที่

คำสั่ง

บันทึกของ กรมอัยการ ฉะบับ
ได้เข้าคีย์คำสั่ง นายขุน ศรียาภย์ ทว.
กฎหมายฝรั่งเศส และหลวงอรรถ
กมลยชุกยานุวัตร เป็นอันมาก โดย
นายขุน ศรียาภย์ เป็นผู้ค้นคว้ากฎ
หมายฝรั่งเศส ที่ว่าด้วยสภาพอินโคจีน
และกฎหมายที่ใช้บังคับคดี และ
หลวงอรรถกมลยชุกยานุวัตร เป็นคำสั่ง
ในการถอดกฎหมายลาวจากภาษาไทย
นอัย มาเป็นภาษาไทย

จึงขอประทานเสนอขออนุญาตให้ทำ
เสร็จเรียบร้อยแล้ว มาพร้อมด้วย ราย
งานนี้ เพื่อให้โปรดพิจารณาตามควร
อนึ่ง ขอประทานเสนอเพื่อทราบด้วยว่า
กรมอัยการไม่มีกำลังเงินที่จะพิมพ์
ทกลงได้.

(ลงนาม) อรรถการยันพนธ์

๑๘ ก. พ. ๘๔

คำชี้แจงเจ้าหน้าที่

คำสั่ง

ขอประทานเสนอ

รูปการ ปกครอง อินโดจีน และ
บรรดากฎหมายที่ใช้อยู่ใน อินโดจีน
นี้ เป็น ประโยชน์แก่ราชการ อย่างยิ่ง
และจะเป็นประโยชน์แก่กรมการอินโด
จีนในการศึกษาค้นคว้า เพื่อกำเนนการ
ต่อไปได้ก็ สมควรที่จะพิมพ์ขึ้นไว้ ถ้า
บัญชาเห็นชอบด้วยแล้ว กระผมจะได้
ดำเนินการต่อไป โดยใช้เงินทาง
กระทรวง.

(ลงนาม) เหวงศักดิ์สงคราม

๔ มี. ค. ๒๔

คำชี้แจงของผู้รวบรวม

หนังสือเล่มนี้เรียบขึ้นได้อย่างไร ปรากฏในบันทึกของกรมอัยการ ซึ่งได้เสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย คงได้คัดสำเนาพิมพ์ไว้ข้างหน้านั้นแล้ว

อินโดจีนฝรั่งเศส ประกอบด้วยแคว้นต่าง ๆ ดังนี้ ๑. ทังเกีย ๒. อันนัม (ญวนเหนือ) ๓. โคนแวงซัน (ญวนใต้) ๔. เขมร ๕. ลาว ฝรั่งเศสได้กินแดนเหล่านี้มาต่างกรรมต่างวาระกัน และใช้วิธีปกครองต่างกัน กฎหมายที่ใช้บังคับก็各不相同กัน บางแคว้นเป็นเมืองขึ้น (Colonie) บางแคว้นเป็นเมืองในอารักขา (Protectorat) และบางแคว้นก็อยู่ในระหว่างกลาง ไม่ทราบว่าในฐานะตามกฎหมายระหว่างประเทศเป็นอะไรแน่ แคว้นโคเป็นเมืองขึ้น แคว้นโคเป็นเมืองในอารักขา และแคว้นโคมีสภาพครึ่ง ๆ กลาง ๆ ผู้รวบรวมได้พยายามจะให้ผู้อ่านเห็นได้ในหนังสือเล่มนี้

หนังสือเล่มนี้ ได้แบ่งออกเป็นภาคใหญ่ ๆ ๒ ภาค ภาคต้นว่าด้วยวิธีการปกครองและวิธีการตรากฎหมายต่าง ๆ ขึ้นบังคับใช้ ให้ชื่อว่า "การปกครองอินโดจีน" ในภาคนี้แบ่งออกเป็น ๓ บท และแบ่งย่อยออกเป็นหมวดรวม ๑๘ หมวด อีกภาคหนึ่งเป็นด้วยทฤษฎี

หมายที่ใช้ในแคว้นลาว มีประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมาย
แพ่งและค้าขาย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและค้าขาย กฎหมายวิธีตั้งแต่ง
บุตรภรรยา (คือ ธรรมนูญศาลยุติธรรม) ภาคนี้ให้ชื่อว่า “ประมวล
กฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน”

กฎหมายทั้ง ๕ ลักษณะที่รวบรวมมาพิมพ์ไว้เช่นภาคที่ ๒ ใน
หนังสือดังกล่าวแล้ว เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเพราะชนชาวพมเมือง
ที่ฝรั่งเศสเรียกว่า “ลาว” ส่วนพลเมืองที่มิใช่ชาติเป็นชาวฝรั่งเศส
นั้น ผู้อ่านจะทราบได้จากข้อความที่กล่าวไว้ในภาค ๑ แห่งหนังสือ
ว่า มีบทกฎหมายใช้บังคับเป็นพิเศษต่างหาก

กฎหมายเหล่านี้ได้ถอดมาจากภาษาไทยน้อย โดยรักษาถ้อยคำ
สำนวนเดิมไว้ทุกประการ อนึ่งกฎหมายเหล่านี้ได้มีระเบียบภาษาฝรั่งเศส
ด้วยทุกประมวล แต่โดยที่ขนาดของหนังสือจำกัดจึงมิได้นำมาพิมพ์
ไว้ด้วย

ถ้อยคำในภาษาไทยน้อยมีบางคำที่ผิดไปจากภาษาไทย เช่น
คำว่า “สายทอง” ตรงกับคำว่า “โทรเลข” “นกกางแก” ตรง
กับคำว่า “นกพิลาบ” “ซ้างย้อย” ตรงกับคำว่า “ซ้างคกมัน”
เหล่านี้เป็นต้น ถ้อยคำใดมีลักษณะทำนองนี้ ได้ทำคำเทียบไว้ให้ข้าง
ท้ายประมวลกฎหมายแต่ละประมวลด้วยแล้ว

การแยกหมวดหมู่ในกฎหมายเหล่านี้บางลักษณะ ไม่สู้จะถูก
ต้องเรียบร้อยนัก เช่น เลขของบทมีผิดไปบ้าง และในบางแห่ง
“บท” ควรจะเป็น “หมวด” ก็มี ในการถอดมาเป็นภาษาไทยไม่
ได้มีการแก้ไขสิ่งผิดพลาดเหล่านี้เลย

การเรียบเรียงข้อความในภาคที่ ๑ ที่ว่าด้วยการปกครองอินโดจีน
ต้องอาศัยกันว่าจากหนังสือหลายเล่ม คณะกรรมการกฎหมายก็ได้
ให้ความเห็นแก่กรมอัยการในการตรวจค้น และให้พิมพ์หนังสือบาง
เล่ม จึงขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

กรมอัยการ

วันที่ ๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔

สารบัญ

การปกครองอินโดจีน

<u>บทที่ ๑</u>	การปกครองอินโดจีน	หน้า ๑
<u>หมวด ๑</u>	บุคคลที่ปกครองอินโดจีน ก่อนที่จะจัดให้เป็นสหภาพ	„ ๑
<u>หมวด ๒</u>	แคว้น ๕ แคว้นที่ประกอบเป็น สหภาพอินโดจีน	„ ๕
<u>หมวด ๓</u>	อำนาจบริหารของผู้สำเร็จราชการทั่วไป แห่งอินโดจีน	„ ๗
<u>หมวด ๔</u>	สภาการปกครอง	„ ๑๐
<u>หมวด ๕</u>	การปกครองแคว้นเขมร	„ ๑๗
<u>หมวด ๖</u>	ระเบียบและวินัยข้าราชการ พลเรือนเขมร	„ ๒๔
<u>หมวด ๗</u>	การปกครองแคว้นลาว	„ ๒๕
<u>บทที่ ๒</u>	กฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน	„ ๓๓
<u>หมวด ๑</u>	ที่มาของกฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน	„ ๓๓

<u>หมวด ๒</u>	พระราชกฤษฎีกา	หน้า ๓๕
<u>หมวด ๓</u>	กฤษฎีกาหรือกฎของผู้สำเร็จราชการ อินโดจีน	„ ๔๑
<u>หมวด ๔</u>	วงเขตต์ในการตราพระราชกฤษฎีกา กฤษฎีกาของผู้สำเร็จราชการ และ ข้อบังคับของเรสิดังต์สุเปรีเออร์	„ ๔๔
<u>หมวด ๕</u>	ผู้แทนของเมืองขึ้นในสภาพฝรั่งเศส	„ ๔๗
<u>บทที่ ๓</u>	กฎหมายที่ใช้บังคับแก่บุคคลในอินโดจีน	„ ๔๘
<u>หมวด ๑</u>	ฐานะของบุคคลซึ่งมีเชื้อชาติเป็น ชาวยุโรปในอินโดจีน	„ ๔๘
<u>หมวด ๒</u>	กฎหมายที่ใช้บังคับแก่ชาวยุโรป [ผิวขาว] และที่ก่อสร้างเหมือนชาวยุโรป	„ ๕๑
<u>หมวด ๓</u>	ฐานะของชาวพื้นเมืองตามกฎหมาย	„ ๕๗
<u>หมวด ๔</u>	กฎหมายพื้นเมืองที่ใช้ในแคว้นเขมร และลาว	„ ๖๑
<u>หมวด ๕</u>	ศาลในแคว้นเขมรและแคว้นลาว	„ ๖๕
<u>หมวด ๖</u>	ศาลในแคว้นลาว	„ ๗๖

ประมวลกฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน

๑. กฎหมายวิธีแต่ตั้งการยุติธรรมในหัวเมืองลาว หน้า ๗๕
๒. กฎหมายลักษณะอาญา „ ๕๕
๓. กฎหมายลักษณะพิจารณาความอาญา „ ๒๑๕
๔. กฎหมายลักษณะแพ่ง „ ๒๙๓
๕. กฎหมายลักษณะพิจารณาความแพ่ง
และแผนกค้าขาย „ ๔๒๕

การปกครองอินโดจีน

สำนักหอสมุด

บทที่ ๑
การปกครองอินโดจีน

หมวด ๑

บุคคลที่ปกครองอินโดจีน ก่อนที่จะจัดให้เป็นสหภาพ

ก่อนที่จะจัดแคว้นอินโดจีนให้เป็นสหภาพชั้น ฝรั่งเศสได้จัดระเบียบการปกครองในลักษณะอารักขา (Protectorat) แก่อาณัมและและตั้งแยกก่อน ตามนัยแห่งกฤษฎีกาลงวันที่ ๒๗ มกราคม ค. ศ. ๑๘๘๖ ทักษิระเบียบการปกครองในลักษณะอารักขา ผู้ที่เซ็นหัวหน้าในการปกครอง อาณัม และ ตั้งแยกได้แก่ เรสิดังต์ เยเนรัล (Résident général) เรสิดังต์ เยเนรัล เป็นบุคคลที่รับมอบหมายอำนาจต่าง ๆ ที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสพึงมี และเป็นบุคคลที่ใช้อำนาจในแคว้นอาณัมและตั้งแยกได้เต็มที่ โดยไม่ต้องพึ่งหรืออาศัยองค์การอื่นช่วยสนับสนุนเลย เช่นอำนาจเฉียบขาดที่รัฐบาลฝรั่งเศสมอบไว้ในกำมือของบุคคลผู้เดียว

เรสิดังต์ เยเนรัล ครอบงำการ ปกครอง โดยทั่ว ๆ ไปใน อาณัมและตั้งแยก ด้วยเหตุนี้การทหารก็ดี การสัมพันธ์ทางทูตระหว่างอาณัมกับรัฐอื่นภายนอกก็ดี การสัมพันธ์ในทางการระหว่างเจ้าหนาทัญวน

และเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสสัก การจัดระเบียบการปกครองภายในก็ทำ ๆ ละ
 เหล่านี้ จะตั้งอยู่ภายใต้การกำกับและการอนุมัติของบุคคลผู้หนึ่งแต่
 ผู้เดียว

ในการปกครองนี้ เรสิดังต์ เบนเวต์ มีสภาเป็นผู้ช่วยเหลือและ
 ให้ความเห็นอยู่สภานี้เรียกว่า สภาการอารักขา (Conseil de
 protectorat) และมีเรสิดังต์ สูเปริเออร์ (Résident supérieur)
 ๒ นายเป็นผู้ช่วยรับงานไปปฏิบัติ เรสิดังต์ สูเปริเออร์ นี้ นายหนึ่งอยู่
 กรุงเว้ อีกนายหนึ่งอยู่ชานอัย และมีพนักงานเจ้าหน้าที่ลดหลั่นกัน
 ตามลำดับ เพื่อปฏิบัติคำสั่งของเรสิดังต์ เบนเวต์ ก่อน ค. ศ. ๑๘๘๗
 คือ ก่อนการจัดให้อินโดจีนมีลักษณะเป็นสหภาพ แคว้นต่าง ๆ ของ
 ฝรั่งเศสในตะวันออกไกลได้ถูกแบ่งออกเป็น ๒ ภาค ภาคหนึ่งได้แก่
 โคแชนจีน หรือ ฉวนไต้ และ เขมร มีเรสิดังต์ เกอ ฟรังส์ (Résident
 de France) คอยควบคุมพระนครแห่งกรุงกัมพูชา และมีผู้ปกครอง
 แคว้นโคแชนจีน (Gouverneur de la Cochinchine) เป็นผู้ปกครอง
 แคว้นโคแชนจีน เรสิดังต์ เกอ ฟรังส์ ขึ้นต่อผู้ปกครองแคว้นโคแชน
 จีน ผู้ปกครองแคว้นโคแชนจีน ขึ้นตรงต่อรัฐสมันต์ว่าการกระทรวง
 การอาณานิคม

ภาคที่ ๒ ได้แก่ อานัมและตงเกีย แคว้นทั้งสองนี้มี เรสิดังต์
 เบนเวต์ คนหนึ่งเป็นผู้ปกครอง และขึ้นตรงต่อรัฐสมันต์ว่าการกระทรวง
 การต่างประเทศ

ชื่อหน้าสิ่งตกคือ ๑. ผู้ปกครองแคว้นทั้ง ๔ ตั้งที่กล่าวมานี้มี
ชื่อต่าง ๆ กัน ผู้ปกครองญวนใต้หรือโคแชนจีน เรียกว่าผู้ปกครอง
แคว้นโคแชนจีน (Gouverneur de la Cochinchine) ผู้ปกครองแคว้น
เขมร เรียกว่า เรสิดังต์ เกอ ฟรังส์ (Résident de France) ผู้ปกครอง
แคว้นอานัมและตังเกี๋ย เรียกว่า เรสิดังต์ เขเนวิล (Résident général)
๒. ผู้ปกครองแคว้นภาคที่ ๑ คือ โคแชนจีน และเขมรนั้นขึ้นต่อกระ
ทรวงการอาณานิคมฝรั่งเศส ส่วนผู้ปกครองแคว้นอานัมและตังเกี๋ย
ขึ้นตรงต่อกระทรวงการต่างประเทศ

โดยที่มีการลัดกันกันอยู่ดังนี้ กฎฎีกาลงวันที่ ๑๗ ตุลาคม
๑๘๘๗ (กฎฎีกาจัดสหภาพอินโดจีน) จึงได้มอบหมายการปกครอง
ของแคว้นทั้ง ๔ ตั้งกล่าวแล้วข้างต้น ให้ไว้แก่บุคคลคนเดียว เรียกว่า
ผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน (Gouverneur général de
l'Indo-Chine) มีสภาสูง (Conseil supérieur) เป็นองค์การช่วย
เหลือในคำแนะนำและวิจัยปรึกษาในส่วนของปกครอง และมีรองผู้
สำเร็จราชการแห่งแคว้นโคแชนจีน (Lieutenant gouverneur de la
Cochinchine) ผู้ปกครองแคว้นโคแชนจีน (เดิมที่เรียกว่าผู้ปกครอง
แคว้นโคแชนจีน (Gouverneur de la Cochinchine) เรสิดังต์
เขเนวิล แห่งแคว้นเขมร (Résident général du Cambodge) ผู้
ปกครองแคว้นเขมร (เดิมที่เรียกว่า เรสิดังต์ เกอ ฟรังส์ = Résident
de France) และเรสิดังต์ เขเนวิล แห่งแคว้นอานัมตังเกี๋ย (คงเรียก

คามซอเคิม) อยู่ภายใต้บังคับบัญชาบังคับคำสั่งไปปฏิบัติ ทิวผู้สำเร็จ
ราชการทั่วไปแห่งอินโดจีนนั้น ขึ้นตรงต่อกระทรวงการอาณานิคม เมื่อ
เช่นคังนี้ ผู้ปกครองแคว้นต่าง ๆ จึงโอนมาขึ้นต่อกระทรวงการอาณานิคมหมด มิได้ลักลั่นคั่งแต่ก่อน

ต่อมา กฤษฎีกาลงวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๘๘ ได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองใหม่อีก ตามกฤษฎีกานี้ ตำแหน่งเรสิคังต์
เยเนรัล แห่งแคว้นอานัมและคังเกีย ถูกยุบ ตำแหน่งผู้ปกครองแคว้น
ต่าง ๆ ได้ถูกตั้งขึ้นใหม่ ผู้ปกครองแคว้นโคแองชิน เรียกว่า รองผู้
สำเร็จราชการโคแองชิน (Lieutenant gouverneur) คงเรียกชื่อตาม
เคิม (ชอนเปลยนใหม่อีกครึ่งหนึ่ง กฤษฎีกาลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม
๑๘๑๑ หนักลับไปเรียกว่า ผู้ปกครองแคว้นอินโดจีน = Gouverneur
de la Cochinchine ตามชื่อเก่า) ส่วนแคว้นเขมร อานัมและคังเกีย
นั้นแยกผู้ปกครอง ออกเป็นคน ๆ แคว้นหนึ่ง ๆ มี เรสิคังต์ สุเปริเออร์
(Résident supérieur) ปกครองคนหนึ่ง และอยู่ภายใต้การบังคับบัญชา
ชาของผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน ต่อมาตำแหน่งเรสิคังต์
สุเปริเออร์แห่งแคว้นลาวได้ถูกตั้งเพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งหนึ่ง โดยกฤษฎีกา
ลงวันที่ ๑๕ เมษายน ๑๘๘๘ ข้าราชการทั้ง ๕ ทกต่างมาแล้ว
มีฐานะเท่ากันและอำนาจที่ผู้สำเร็จราชการทั่วไปได้มอบหมายให้ ก็ไม่
แตกต่างกันผิดแผกกันอย่างไร

หมวด ๒

แคว้น ๕ แคว้นที่ประกอบเป็นสหภาพอินโดจีน

แคว้น ๕ แคว้นที่ประกอบขึ้นเป็นสหภาพอินโดจีนนั้น คือ แคว้น
 ตังเกี๋ย ฮานัม โคนแวงจีน เขมร และลาว แคว้นหนึ่ง ๆ มีระบอบการ
 ปกครองของตนเองโดยละเอียด แต่หลักการใหญ่ในการจัดตั้งองค์
 การการปกครองคงเหมือนกันหมดทุกแคว้น

ก่อนที่จะกล่าวถึงหลักการใหญ่ในองค์การการปกครองนั้น จะ
 ขอกกล่าวถึงการปกครองในแคว้นต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่แต่เดิมเสียก่อน ใน
 ๕ แคว้นจะขอกล่าวถึงแต่การปกครองในแคว้น ฮานัม ตังเกี๋ย และ
 โคนแวงจีน จะกล่าวโดยละเอียดเฉพาะเขมรและลาวแต่โดยสังเขปเท่านั้น

ในแคว้นเขมร ข้าราชการชั้นสูงที่ได้รับมอบหมายอำนาจอธิปัตย์
 ของรัฐบาลฝรั่งเศส ไปใช้ในแคว้นนี้ ได้แก่ข้าราชการที่เรียกว่าเรลิตังต์
 เกอ ฟรังส์ ในสมัยที่ยังอยู่ใต้อำนาจบังคับบัญชาของผู้ปกครองแคว้น
 อินโดจีน ต่อมาได้แก่ข้าราชการที่เรียกว่า เรลิตังต์ เบเนรต์ ตามนาม
 ที่เรียกในสนธิสัญญาอารักขา ค. ศ. ๑๘๘๔ และในที่สุดได้แก่ข้าราชการ
 ที่เรียกว่า เรลิตังต์ สเปริเออร์ ตามนัยแห่งกฎหมายกาลวันที่ ๒๕
 มกราคม ๑๘๘๘

แคว้นนี้ ไม่มีสภาช่วยให้คำแนะนำหรือปรึกษาในการปก
 ครองเป็นพิเศษโดยละเอียดอยู่เป็นเวลานาน เมื่อมีราชการที่จะต้อง
 ปรึกษาหารือกัน ก็ต้องไปอาศัยสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (Conseil

privé) ของโคแวงซัน ให้ช่วยแนะนำและขอความเห็น สภาการ
 อารักขา (Conseil de protectorat) แห่งเขมรเพิ่งจะได้ตั้งขึ้น โดย
 กฤษฎีกาของผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม
 ๑๘๘๕ สภามีหน้าที่ปรึกษาและให้ความเห็นในการบริหารในแคว้น
 เขมร องค์การละเอียดจะได้อีกกล่าวต่อไปภายหลัง

ในแคว้นลาว เกิดกฤษฎีกาผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน
 ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๑๘๘๕ ได้ตั้งตำแหน่งผู้ปกครองชั้น ๒ ตำแหน่ง
 เรียกว่า กอมมังกังต์ สุเปริเออร์ (Commandant supérieur) ผู้ป่
 ครอบคนหนึ่ง ตั้งที่ทำการอยู่ที่โขง ปกครองเขตต์ลาวใต้ ผู้ปกครอง
 อีกคนหนึ่ง ตั้งที่ทำการอยู่ที่หลวงพระบาง ปกครองเขตต์ลาวเหนือ
 ต่อมากฤษฎีกาลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๑๘๘๕ ได้รวมเขตต์ทั้ง ๒ นี้ให้
 เป็นแคว้นเดียวและมอบหมายการปกครองนี้ไว้แก่ เรลิตังต์ สุเปริเออร์
 คนหนึ่ง ซึ่งเดิมตั้งสำนักงานบริหารอยู่ที่สวรรณเขตต์ ภายหลังได้
 ย้ายมาตั้งอยู่เวียงจันทน์ เรลิตังต์ สุเปริเออร์ ผู้นี้ใช้อำนาจปกครอง
 แคว้นลาว ตามที่สนธิสัญญาอารักขาได้มอบหมายให้ ในแคว้นลาว
 ไม่มีสภาการอารักขาเช่นแคว้นเขมร

ต่อมาถึง ค. ศ. ๑๘๑๑ เป็นปีที่ฝรั่งเศสตั้งองค์การการปกครอง
 ในอินโดจีนใหม่หมด ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๑๘๑๑ รัฐบาลฝรั่งเศส
 ได้ออกกฤษฎีกาวันเดียวกัน ๔ ฉะบับ วางหลักการใหญ่ในการปกครอง
 นี้ไว้เป็นปทัสถาน และเป็นหลักการซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน กฤษฎีกาฉะบับ

ที่ ๑ กล่าวถึงอำนาจบริหารของผู้สำเร็จราชการ ระเบียบที่ ๒ ว่าด้วย
 สภาการปกครอง (Conseil de Gouvernement) ระเบียบที่ ๓ ว่าด้วย
 อำนาจของหัวหน้าแผนกบริหารพินเมืองและสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
 คิน (Conseil privé) สภาการอารักขา (Conseil de protectorat)
 ระเบียบที่ ๔ ว่าด้วยการงบประมาณในอินโดจีน

หมวด ๓

อำนาจบริหารของผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน

(Gouverneur Général de l'Indo-Chine)

ตามนัยแห่งกฤษฎีกา ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๑๙๑๑

ผู้สำเร็จราชการนี้ ถ้าจะดูตามกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้ ก็
 เป็นบุคคลคนเดียวเท่านั้นที่รัฐบาลฝรั่งเศสไว้วางใจมอบหมายหน้าที่ให้
 ปกครองดินแดนภาคตะวันออกไกล และดำเนินการนโยบายของ
 รัฐบาลกลาง

ความไว้วางใจอย่างไม่มีชกคั่นนี้จะเห็นได้ชัดในข้อความที่ใช้นั้น
 มาตรา ๒ แห่งกฤษฎีกาฉบับที่ ๑ นี้ ซึ่งมีว่า “ผู้สำเร็จราชการ
 ทั่วไปแห่งอินโดจีน เป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจต่าง ๆ ของ
 รัฐบาลฝรั่งเศสอันพึงมี ใต้เดิมนั้นในอินโดจีน”

ผู้สำเร็จราชการแต่ผู้เดียว มีสิทธิที่จะคิดก่อโคโยตรงกับรัฐบาล

กลางไว้ แต่ในการที่จะติดต่อกับหน่วยราชการอื่น ๆ ในรัฐบาลกลางนั้น ให้ติดต่อกันโดยทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอาณานิคม ส่วนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทูต หรือกงสุลฝรั่งเศสต่าง ๆ ในภาคตะวันออกไกลนั้น ผู้สำเร็จราชการติดต่อกันโดยตรงได้เอง ผู้สำเร็จราชการจะเจรจาการทูตกับใครไม่ได้ นอกจากจะได้อำนาจอนุญาตจากรัฐบาลกลางก่อน

ผู้สำเร็จราชการมีอำนาจบังคับบัญชาข้าราชการและตรวจราชการปกครองฝ่ายพลเรือนทั่วแคว้นอินโดจีน เป็นผู้จัดตั้งแผนกต่าง ๆ และรับผิดชอบในการดำเนินงานของแผนกนั้น เป็นผู้ตั้งข้าราชการ (เว้นข้าราชการฝ่ายตุลาการ) ให้ไปปฏิบัติงานตามเขตที่ต่าง ๆ ตามที่เห็นสมควร แต่จะแต่งตั้งข้าราชการซึ่งรัฐบาลกลางส่งมอบอำนาจแต่งตั้งไว้แก่ผู้เดียวไม่ได้ แม้กระนั้น หากมีเหตุสมควร ผู้สำเร็จราชการก็มีอำนาจจะสั่งพักข้าราชการซึ่งรัฐบาลกลางแต่งตั้งไว้ก็ได้ (มาตรา ๓-๔)

ในการบริหารแคว้นอินโดจีน ผู้สำเร็จราชการจะมอบอำนาจของตัวทั้งหมด หรือแต่บางส่วนให้แก่ผู้ปกครองแคว้นโคชินจีน (Gouverneur de la Cochinchine) หรือเรสิคังต์ สุเปรีเออร์ ไปเพื่อปฏิบัติงานและบริหารงานในแคว้นต่าง ๆ ก็ได้ (มาตรา ๕)

ผู้สำเร็จราชการเป็นผู้รับผิดชอบในการป้องกันการรุกรานอินโดจีนจากภายในและภายนอก ในการนี้ ผู้สำเร็จราชการมีอำนาจที่จะเรียกกำลังทางบก ทางเรือ ที่อยู่ในอินโดจีนเวลานั้น มารับการ

รุกรานก็ได้ แต่จะเข้าบังคับบัญชาทหารด้วยตนเองไม่ได้ อำนาจนั้น
อยู่กับผู้บังคับบัญชาทหารโดยตรง

การปฏิบัติงานที่ใช้กำลังอาวุธโดยทหารนั้น จะมีขึ้นโดยไม่ได้
รับอนุญาตจากผู้สำเร็จราชการก่อนไม่ได้ เว้นแต่ในยามฉุกเฉิน เพื่อ
ต้านทานการรุกรานโดยกะทันหัน ในกรณีเช่นนั้น ต้องรายงานด่วนให้
ผู้สำเร็จราชการทราบในภายหลังทันที (มาตรา ๖) ผู้สำเร็จราชการยังมี
อำนาจออกกฎฎีกาประกาศใช้หรือเลิกใช้กฎอัยการศึกได้ เองด้วย

ตามความในมาตรา ๗ ผู้สำเร็จราชการ มีอำนาจ กำหนดเขตต์
ปลอดภัยในทางทหารได้อีกด้วย

มาตรา ๘ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒ แห่งกฎฎีกาลงวันที่
๒ ธันวาคม ๑๙๒๕) ผู้สำเร็จราชการมีผู้ช่วยในการบริหารอยู่คน
หนึ่ง ข้าราชการในตำแหน่งนี้ได้แก่เลขาธิการรัฐบาล (Secrétaire
général du Gouvernement) เลขาธิการรัฐบาลเป็นผู้ที่เลือกเฟ้นจาก
ผู้ปกครองแคว้นโคชินจีน (Gouverneur de la Cochinchine) หรือ
เรสิคังต์ สเปริเออร์ ชั้น ๑ และแต่งตั้งโดยรัฐบาลกลางตามคำแนะนำ
ของผู้สำเร็จราชการ ผู้สำเร็จราชการอาจจะมอบอำนาจของตัวที่มีตาม
นี้แห่งกฎฎีกานี้ทั้งหมด หรือ แต่บางส่วนให้แก่เลขาธิการรัฐบาลผู้นั้น
ในด้านการปกครอง อาศัยอำนาจที่ได้มอบหมายมานั้น เลขาธิการ
รัฐบาลมีสิทธิและอำนาจที่จะส่งงานถึงเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ทั่วไป หรือจะ
เพาะท้องถิ่นใดก็ตาม และในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการไม่อยู่ เลขาธิการ

รัฐบาลจะต้องเป็นผู้รักษาการแทนเสมอไป เลขานุการรัฐบาลเทียบ
ตำแหน่งเท่าผู้ปกครอง แคว้นโคแวงซัน หรือ เวลคิงค์ สุเปริเออร์

หมวด ๔

สภาการปกครอง (Conseil de Gouvernement)

แต่เดิม ในอินโดจีนมีสภาการปกครองอยู่ก่อนแล้วสภาหนึ่ง
เรียกว่า สภาสูง (Conseil supérieur) กงซินเมื่อ ค. ศ. ๑๘๘๗
(ดูหน้า ๓) สภานี้ได้ถูกดัดแปลงแก้ไขโดยกฤษฎีกาลงวันที่ ๓
กรกฎาคม ๑๘๙๗ ตามนัยแห่งกฤษฎีกาฉบับนี้ ผู้แทนเป็นปากเสียง
ของประชาชนอินโดจีน มีสิทธิเข้านั่งร่วมประชุมด้วย และกฤษฎีกา
ลงวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๘๙๘ ได้ตั้งคณะกรรมการประจำ (Commis-
sion permanente) ขึ้นชุดหนึ่ง

องค์การของสภานี้ได้ถูกแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง โดยกฤษฎีกาฉบับ
ที่ ๒ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๑๙๑๑ ซึ่งเป็นการดัดแปลงครั้งสุดท้าย
ตามนัยแห่งกฤษฎีกานี้สภาสูงได้เปลี่ยนชื่อเป็น สภาการปกครอง
(Conseil de Gouvernement)

ผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน มีสภาการปกครองเป็นองค์
การคอยช่วยเหลือให้ความเห็นในการบริหารงานปกครองในอินโดจีน

ผู้สำเร็จราชการเป็นประธานของสภาโดยตำแหน่ง ผู้ที่เป็น

สมาชิกของสภาได้แก่

๑. ผู้บัญชาการมณฑลทหารบกอินโดจีน ๒. เลขาธิการ
 รัฐบาล ๓. ผู้ปกครองแคว้นโคแชนจีน (Gouverneur de la
 Cochinchine) เรลลิ่งค์ สฺเปรีเออร์ แห่งแคว้น อานัม ทั้งเกีย เขมร
 และลาว ๔. ผู้อำนวยการการธรรมการ ๕. ประธานกรรมการ
 การศาลยุติธรรม ๖. ผู้อำนวยการการคลัง ๗. ผู้ตรวจการการ
 โยธาทั่วไป ๘. ผู้ตรวจการการสาธารณสุขทั่วไป ๙. ผู้อำนวยการ
 การศัลยกรรมและสรรพากร ๑๐. ผู้อำนวยการการควบคุมการเงิน
 ๑๑. ผู้ตรวจการการเกษตรและการป่าไม้ทั่วไป ๑๒. ผู้อำนวยการ
 การไปรษณีย์โทรเลข ๑๓. ผู้อำนวยการการตำรวจและสันติบาล
 ๑๔. ผู้บัญชาการทัพเรือในน่านน้ำอินโดจีน ๑๕. ผู้แทนราษฎรโค
 แชนจีนที่เป็นสมาชิกสภาในประเศฝรั่งเศส ๑๖. ข้าราชการ
 ชั้นสูงชาวพื้นเมืองประจำการหรือนอกประจำการ ๕ นาย เลือกลงมาจาก
 แคว้นต่าง ๆ แคว้นละ ๑ นาย โดยผู้ปกครองแคว้นโคแชนจีน หรือ
 เรลลิ่งค์ สฺเปรีเออร์ และแต่งตั้งโดยผู้สำเร็จราชการให้เป็นสมาชิก
 สมาชิกภาพของสมาชิกประเภทนี้มีเพียง ๑ ปี ผู้อำนวยการสำนักผู้
 สำเร็จราชการเป็นเลขานุการสภา และมีสิทธิออกเสียงในการลงมติ
 รวมสมาชิกของสภาการปกครองมีทั้งสิ้น ๒๕ นาย (มาตรา ๑ แก
 ไขโดยกฤษฎีกาลงวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๑๙๒๘)

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการไม่อยู่ หรือขัดข้องที่จะเข้าประชุมไม่
 ได้ ก็ให้เลขาธิการรัฐบาลเป็นประธานในที่ประชุมแทน

ในกรณีที่สมาชิกกิจการอื่น หรือไม่อยู่ จะเข้าประชุมไม่ได้ ก็ให้ข้าราชการหรือนายทหารชั้นสัญญาบัตร หรือผู้รักษาการแทน ซึ่งได้รับราชการแต่งตั้งโดยถูกต้องให้แทนสมาชิกที่มาไม่ได้เข้าประชุมแทน (มาตรา ๒)

การประชุมสภาการปกครอง ให้มีอย่างน้อยปีละครั้ง และเป็นการประชุมลับ บุคคลภายนอกไม่มีสิทธิเข้าฟังการประชุม ผู้สำเร็จราชการเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะประชุม (มาตรา ๓)

เมื่อได้ฟังความเห็นของที่ประชุมแล้ว ผู้สำเร็จราชการจะได้ออกกฎหมายว่าด้วยงบประมาณทั่วไป งบประมาณท้องถิ่น งบประมาณเพิ่มเติม งบประมาณการใช้จ่ายในการปกครอง จะได้กำหนดเงินอากรและเงินพิเศษใช้ในการช่วยเหลือแคว้นต่าง ๆ ทั้งจะได้กำหนดที่ตั้งภาษี วิชิต์เกี่ยวกับภาษี และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่เรียกเก็บ เพื่อรัฐบาลอินโดจีนอีกด้วย (มาตรา ๔)

สภาการปกครองมีหน้าที่ให้ความเห็นในข้อหาข้อต่าง ๆ อันเกี่ยวกับอินโดจีน ตามแต่ผู้สำเร็จราชการจะปรึกษามา ฉะเพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกู้เงินแล้ว ผู้สำเร็จราชการจำจะต้องหารือสถานก่อนเสมอ (มาตรา ๕)

นอกจากสภาการปกครองนี้แล้ว ยังมีคณะกรรมการประจำ (Commission permanente) ชยอีกชุดหนึ่ง ซึ่งมีหน้าที่ให้ความเห็นเช่นเดียวกับสภาการปกครองเหมือนกัน ความเห็นนี้อาจเป็นความ

เห็นใช้แทนความเห็นสภาการปกครองใต้ (เว้นไว้แต่ข้อหาข้ออื่นเกี่ยวกับ
 ภัยของประมาณ กรรมการชุดนั้นไม่มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็น เรื่อง
 เช่นนี้ต้องให้สภาการปกครองพิจารณาเอง) กรรมการประจำนั้น มีผู้สำ
 เร็จราชการเป็นประธานและอาจจะถูกเรียกให้ไปประชุมตอ้งที่ใด และ
 เมื่อใดก็ได้แล้วแต่ผู้สำเร็จราชการจะสั่ง ผู้ที่เป็นกรรมการใดแก่ผู้
 เป็นสมาชิกสภาการปกครอง หรือผู้แทน ซึ่งกำลังอยู่ในท้องที่ที่ระ
 มการประชุมนั้น (มาตรา ๖)

อำนาจหัวหน้าแผนกบริหารพื้นเมือง สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
 ก็น และสภาการอารักขา ตามนัยแห่งกฎฎีกา ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม
 ๑๙๑๑ ระเบียบที่ ๓ แคว้นต่าง ๆ ที่ใดรวมกันตั้งขึ้นเป็นอินโดจีน
 อยู่ภายใต้องค์การการปกครองเช่นเดียวกันหมด แคว้นหนึ่ง ๆ มีผู้
 ปกครองแคว้นโคแซงซิน เวลิตังค์ สุเปริเออร์ แห่งอานัม ทังเกีย
 เขมร และลาว และผู้ปกครองเขตต์ กวงจวน เป็นผู้ปกครอง ภายใต้
 การบังคับบัญชาโดยตรงของผู้สำเร็จราชการทั่วไปแห่งอินโดจีน ผู้สำ
 เร็จราชการอาจจะมอบหมายอำนาจของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้
 แก่บุคคลเหล่านั้น เพื่อประโยชน์ในการปกครอง ทงนภายใต้ความ
 รับผิดชอบของผู้สำเร็จราชการเอง (มาตรา ๑)

ผู้ปกครองแคว้นโคแซงซิน ผู้ปกครองเขตต์ กวงจวน เวลิตังค์
 สุเปริเออร์ แห่งอานัม ทังเกีย เขมร และลาว คัดต่อบนโดยตรงกับผู้สำ
 เร็จราชการ เว้นแต่ในกรณีพิเศษ ซึ่งจะได้รับอนุญาตจากผู้สำเร็จราชการ

การเป็นหลักฐาน บุคคลเหล่านี้มีหน้าที่ควบคุมและรักษาการให้เข้าไปตามกฎ หรือกฤษฎีกาของผู้สำเร็จราชการ และกฎหมายหรือกฤษฎีกาต่าง ๆ ที่ออกใช้บังคับในอินโดจีน ผู้ปกครองแคว้นหนึ่ง ๆ มีอำนาจที่จะออกข้อบังคับเกี่ยวกับการปกครองและการตำรวจภายในแคว้นที่ตนปกครองอยู่ และเพื่อการนี้ มีอำนาจควบคุมบังคับบัญชาเจ้าพนักงานต่าง ๆ และมีอำนาจมอบหมายหน้าที่ให้ไปจัดทำ ตามที่เห็นสมควรในการปกครอง

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และมีอำนาจที่จะเรียกกองขอล่าสังหารเพื่อระงับเหตุการณ์ต่าง ๆ และในที่สุดเมื่อมีเหตุการณ์เช่นนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ก็จะต้องรายงานให้ผู้สำเร็จราชการทราบทันที พร้อมกับชี้แจงไปด้วยว่าได้จัดการไปแล้วอย่างไร (มาตรา ๒)

เรลิตังท์ สูปริเออร์ แห่งแคว้นลาว เขมร ชานัมและทังเกีย ใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐบาลฝรั่งเศสเท่าที่ปรากฏในสนธิสัญญาและข้อตกลงต่าง ๆ ต่อเจ้าผู้ครองแคว้นนั้น ตามที่ผู้สำเร็จราชการจะมอบหมายอำนาจให้ (มาตรา ๓)

ในการปกครองแคว้นหนึ่ง ๆ ของตนนั้น สำหรับผู้ปกครองแคว้นโคแองซินมีสภา สภาหนึ่ง เรียกว่า สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (Conseil privé) เป็นผู้ช่วยปรึกษาให้ความเห็น ส่วนเรลิตังท์ สูปริเออร์ อื่น ก็มีสภาเช่นนี้อยู่เหมือนกัน แต่เรียกชื่อแปลกออกไปว่า

สภาการอารักขา (Conseil de protectorat) สภาที่ปรึกษาราชการ
แผ่นดินของโคแวงซันก็คี และสภาการอารักขาของแคว้นอานัม ทั้ง
เกีย ลาวและเขมร ก็คี มีองค์การและสมาชิกเหมือนกัน กล่าวคือ
ในส่วนสมาชิกก็มี

๑. ผู้อำนวยการสำนักผู้ปกครองแคว้น หรือสำนักเรลิตังค์
๒. ผู้บังคับการทหาร ซึ่งอยู่ในแคว้นโคแวงซัน หรือแคว้น
อารักขาอื่น
๓. อัยการมณฑล
๔. หัวหน้าแผนกการโยธา
๕. คหบดีชาติฝรั่งเคส ๒ นาย ซึ่งยังมีสิทธิบริบูรณ์ตามกฎหมาย
หมายแพ่งและกฎหมายเกี่ยวแก่การเมือง สมาชิกประเภท
นี้ จะได้ถูกแต่งตั้งขึ้นโดยผู้สำเร็จราชการอินโดจีน โดย
คำแนะนำของผู้ปกครองแคว้นหรือ เรลิตังค์ สุเปรีเออร์
สมาชิกภาพ ของสมาชิกคนนี้มีเพียง ๒ ปี
๖. เจ้านายหรือคหบดีชาวพื้นเมือง ๒ นาย แต่งตั้งขึ้นตาม
ทำนองเดียวกันกับสมาชิกประเภท ๕ ทั้งกล่าวข้างบน
๗. หัวหน้าแผนกสำนักผู้ปกครองแคว้น หรือสำนัก เรลิตังค์
สุเปรีเออร์ เป็นเลขานุการ
๘. ผู้ปกครองแคว้นโคแวงซัน หรือ เรลิตังค์ สุเปรีเออร์ แล้ว
แต่กรณี เป็นประธานสภา (มาตรา ๔)

สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดินหรือสภาการอากรักขา จะประชุมกันเมื่อใดนั้นต้องแล้วแต่ผู้ปกครองแคว้นหรือ เรลิสังก์ สูเปริเออร์ จะเรียก อย่างไรก็ตาม ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประมาณ การภาษี (ตลอดจนวิธีเรียกเก็บ) การกำหนดเขตต์ปกครอง การโอนที่สาธารณะ การประมูล และการจัดซื้อสิ่งของที่จำนวนเงินสูงกว่า ๒๐,๐๐๐ แฟรงค์ขึ้นไป การเวนคืนที่ดินเพื่อสาธารณะประโยชน์ เหล่านี้ ผู้ปกครองแคว้น หรือ เรลิสังก์ สูเปริเออร์ จำต้องเรียกประชุม เพื่อปรึกษาหารือกันทุกคราว (มาตรา ๖)

นอกจากข้อหรือค่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างบนนี้ สภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน หรือสภาการอากรักขา อาจจะถูกเรียกประชุมเพื่อปรึกษาหารือถึงปัญหาทุกอย่าง ซึ่งเกี่ยวกับความเช่นอยู่ของโคแชนจีน หรือ อานัม ทั้งเกีย เขมร และลาวใต้เสมอ (มาตรา ๗)

ที่กล่าวมาแล้วนี้ คือ องค์การการปกครองโดยทั่วไปในอินโดจีน โคแชนจีนก๊ก อานัมก๊ก ทั้งเกียก๊ก เขมรก๊ก ลาวก๊ก บ่อมมี องค์การการปกครองดังกล่าวมาแล้วนี้ทั้งสน ส่วนระบอบการปกครองของแต่ละแคว้นนั้นย่อมต่างกัน สักแล้วแต่ฝรั่งเศสจะไว้แคว้นนั้น ๆ มาด้วยลักษณะการอย่างไร

ในขั้นต้นนี้ จะกล่าวถึงการปกครองแคว้นอานัม ทั้งเกีย และโคแชนจีน จะกล่าวแต่ละเพราะเขมรและลาวเท่านั้น

หมวด ๕

การปกครองแคว้นเขมร

นอกจากแคว้นเขมรยังมีกษัตริย์อยู่ การปกครองจึงมีข้าราชการ
การเป็นเขมรอยู่อีก ในเบื้องต้น กษัตริย์เขมรห้อมล้อมไปด้วยเจ้า
นายและข้าราชการชั้นสูง คือ อปโยวราช (เทียบเจ้าวิงหน้าของเราแต่
ก่อน) อปวราช (คือ พระเชษฐา พระอนุชา ฯลฯ) นอกจากเจ้า
นายเหล่านั้นแล้ว ก็มีเสนาบดีว่าการกระทรวงต่าง ๆ ประกอบเป็นคณะ
รัฐมนตรี อรรคมหาเสนาเป็นนายก ตามนัยแห่งพระราชกฤษฎีกา
ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๑๙๕๗ เรลิตังค์ สเปริเออร์ แห่งแคว้นเขมร
เป็นประธานคณะรัฐมนตรีนี้ (ไม่ใช่ให้นายกเป็นประธาน) และโดยพระ
ราชกฤษฎีกาเดียวกัน กษัตริย์เขมรจะเข้าฟังการประชุมและฟังการ
ปรึกษาหารือไม่ได้ ทั้งนี้ เพื่อบอกกันมิให้มีอิทธิพลใด ๆ เข้ามาแทรก
แซง อันอาจจะทำให้นโยบายการปกครองของฝรั่งเศสเหลวไปได้

ในแคว้นเขมร มีจังหวัดอยู่ ๑๔ จังหวัด ทั้งนี้ ไม่รวมพนมเปญ
ซึ่งมีระบอบการปกครองต่างหากเป็นพิเศษ แต่ละจังหวัดมีเรลิตังค์เป็น
หัวหน้าปกครอง (ไม่ใช่เรลิตังค์ สเปริเออร์ หรือ เรลิตังค์ เดอ ฟรังส์
“เรลิตังค์” เป็นนามในตำแหน่งที่เรียกตามปรากฏในกฎหมาย ชื่อ เร
ลิตังค์ เดอ ฟรังส์ นั้น ไม่เข้าใจว่า เหตุใดจึงได้ใช้เรียกกันดังนั้น แม้
ในหนังสือราชการของทางฝ่ายฝรั่งเศสที่เคยติดต่อกับไทย แต่ก่อนก็
เคยเห็นปรากฏชื่อ เรลิตังค์ เดอ ฟรังส์ เหมือนกัน ตำแหน่ง เรลิตังค์

เทศ ฟรังส์ นั้น เคยมีอยู่แต่ก่อนเมื่อสมัยที่ชนค่อผู้ปกครองแคว้นโคแซง
จีน ๒ หน้า ๒ และ ๕ แต่ตำแหน่งนี้ได้ขยับเล็กไปนานแล้ว ๒ หน้า ๕)

จังหวัดหนึ่ง ๆ มีที่ทำการเรลลิตังค์ แห่งหนึ่ง จังหวัดเหล่านี้คือ
๑. กันคาล (ที่ทำการรัฐบาลอยู่พนมเปญ) ๒. พระตะบอง (มี
หน่วยรักษาการที่โพลิน) ๓. กำโปซ (หน่วยรักษาการที่เกาะกง
และที่กำปงตราจ) ๔. กำปงจาม ๕. กระเคียบ ๖. กำปง
ชนัง ๗. โพรสิคัว ๘. กำปงสปีซ ๙. กำปงทม ๑๐. เปรเวง
(หน่วยรักษาการที่บะนม) ๑๑. สวายเวียง ๑๒. ตะแคว
๑๓. สกิงแตรง (หน่วยรักษาการที่มุลข่าโมกซ์ และที่เมดูลเปรย)
๑๔. เสียมราฐ

ในเขตที่ชายแดนหรือท้องที่ ๆ ไกลจากที่ทำการ รัฐบาลอิน
โคจีนได้ตั้งหน่วยรักษาการคอยดูแลระงับเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นไว้ด้วย
(มาตรา ๖)

ในจังหวัดหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็นคุ้มซึ่งมี แม่คุ้ม ที่ราษฎรในคุ้ม
เลือกตั้งขึ้นเป็นหัวหน้าปกครอง หลาย ๆ คุ้มรวมกันเข้า ก็ตั้งเป็น
ฉันทหนึ่ง มีเจ้าวายุฉันทเป็นหัวหน้าปกครอง หลาย ๆ ฉันทรวม
กันเข้า ก็ตั้งเป็นโสรวกหนึ่ง มีเจ้าวายุโสรวกเป็นหัวหน้าปกครอง
หลาย ๆ โสรวกรวมกัน ก็ตั้งเป็นเขต ปกครองโดยเจ้าวายุเขต (ซึ่ง
ชนค่อเรลลิตังค์ออกค่อหนึ่ง) เป็นผู้ปกครอง ตามปกติที่เขตหนึ่ง ๆ
ก็มีที่ทำการเรลลิตังค์แห่งหนึ่ง เขตจึงเท่ากับจังหวัดหนึ่ง

๑. จัดการโฆษณาและประกาศพระราชกฤษฎีกา กฎ และข้อบังคับต่าง ๆ ให้ราษฎรในเขตที่ไต่สวน และควบคุมดูแลให้การปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา กฎ และข้อบังคับนั้น ๆ เช่นเดียวกับเจ้าวายชั้นที่

๒. เป็นพนักงานปกครองและตำรวจในเขตที่ไต่สวน

๓. รับและส่งต่อซึ่งคำสั่งต่าง ๆ ของผู้บังคับบัญชา ให้ผู้อยู่ที่บังคับบัญชาทราบต่อไป และรักษากฎให้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ รับผิดชอบและส่งต่อซึ่งรายงานต่าง ๆ ที่ปลัดชั้นที่และคหบดีของคุ้มในเขตที่ของตน ให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

๔. ควบคุมดูแลการปกครองของชั้นที่ และผู้บังคับบัญชาเจ้าวายชั้นที่ ให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการปกครอง

๕. มีหน้าที่ปกครองชั้นที่ที่อยู่ในเขตที่ที่ตั้งของโสรักโดยทรงเจ้าวายโสรักมีข้าราชการชั้นสอง ซึ่งเป็นปลัดโสรัก และปลัดชั้นที่ เสมียน ตำรวจพอสสมควรเป็นผู้ช่วย (มาตรา ๔)

ในเขตที่แยก เจ้าวายแยก ขึ้นตรงต่อเรลิตังค์คนหนึ่งซึ่งปกครองแยกนั้น และมีเจ้าวายโสรักของแยกนั้น อยู่ใต้บังคับบัญชา เจ้าวายแยก มีหน้าที่ดังนี้

๑. จัดการประกาศกฎหมาย และข้อบังคับต่าง ๆ ให้ราษฎรในแยกทราบ รับผิดชอบและส่งต่อซึ่งข้อบังคับและคำสั่งต่าง ๆ ของเรลิตังค์ ผู้อยู่ที่หัวหน้าปกครองแยกให้ผู้อยู่ที่บังคับบัญชาทราบอีกต่อหนึ่ง เจ้าวาย

แขกต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งและกฎหมาย ในวิธีเดียวกัน ก็จะมีคำสั่งรายงานต่าง ๆ ของเจ้าวายุโสทรกผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เรลิสกิ้งทรวาย

ภายใต้บังคับบัญชาของเรลิสกิ้ง เจ้าวายุแขกมีหน้าที่ช่วยเหลือในการปกครองของแขก และควบคุมดูแลการปกครองของโสทรกชั้นตรีและคัม ในแขกคนนั้น

เจ้าวายุแขกมีปลัดแขก ปลัดโสทรก หรือปลัดชั้นตรี เสมียน และตำรวจพอสมควร (มาตรา ๕)

ตามที่กล่าวมานี้ ไม่ได้พูดถึงการปกครองของคัมเลย ทั้งนี้เพราะกฎหมายการปกครองคัม เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นพิเศษและยบยาว จะกล่าวแต่หลักการใหญ่ ดังนี้

กฎหมายที่ว่าด้วยคัมได้แก่พระราชกฤษฎีกาลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๑๙๒๕

ที่จะเป็นคัมขึ้น ต้องมี "พุ่ม" หนึ่ง หรือหลาย ๆ "พุ่ม" รวมกันเข้า จึงจะเป็นคัม หัวหน้าปกครองคัม ได้แก่ "แม่คัม" และมีคณะ "กรมการคัม" ซึ่งประกอบด้วย "กรมชมนม" ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้น แม่คัมเป็นประธานคณะกรมการคัมและแบ่งหน้าที่ให้ข้าราชการคนหนึ่ง เรียกว่า "จุมตัย" ซึ่งเป็นคนหนึ่งในคณะกรมการคัม ไปจัดทำ จุมตัยเป็นข้าราชการที่อยู่ใต้อำนาจบัญชาของแม่คัม (มาตรา ๑)

ตอนที่จะเป็นคัมหนึ่ง ต้องมีราษฎรลงทะเบียนตนอยู่เป็นหลักฐาน

ในท้องถิ่นไม่น้อยกว่า ๒๐๐ คน และการจัดตั้งท้องถิ่นให้เข็นคัมภ์
ก็จะขอให้เจ้าชายแฉก เจ้าชายขันธ์ และแม่คัมภ์นั้นสอยสวนภาวะของ
ท้องถิ่นและเห็นชอบพร้อมกัน จึงจะเสนอจัดตั้งขึ้นได้ เมื่อเห็นชอบ
พร้อมกันแล้ว จึงขออนุมัติคณะรัฐมนตรี (ดูหน้า ๑๖) ทั้งเป็นคัมภ์
เดี่ยว (มาตรา ๓)

คัมภ์ฯ หนึ่ง มีฐานะเป็นบุคคลตามกฎหมาย ทั้งนี้จะมีสิทธิ
ที่จะมีทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งของคัมภ์ได้ ทั้งจะโอนทรัพย์สินเหล่านั้นหรือหามา
ใหม่ก็ได้เช่นเดียวกัน ในทางอรรถคดี แม่คัมภ์ ย่อมจะฟ้องความหรือ
เป็นจำเลยแทนคัมภ์ได้ในทุก ๆ ศาล แต่ที่ควรสังเกตก็คือ ในการ
อุทธรณ์ หรือฎีกาคดีหนึ่ง ๆ แม่คัมภ์ จะต้องได้รับอนุมัติจากเรสคิงส์
ส์เปริเออร์เสียก่อน จึงจะดำเนินคดีต่อไปได้

ยิ่งกว่านั้น นอกจากเป็นการฟ้องร้องเพื่อยกสิทธิของตนแล้ว
บุคคลธรรมดาจะฟ้องคัมภ์ได้ ก็ต่อเมื่อได้ยื่นคำร้องแสดงเหตุผลใน
การที่จะฟ้องร้องคัมภ์ต่อเรสคิงส์ส์เปริเออร์ ทั้งนี้ต้องกระทำภายในเดือน
หนึ่งก่อนที่จะยื่นฟ้องให้ศาลได้ส่วนคดี มิฉะนั้นการฟ้องร้องนั้นจะเป็น
โมฆะ เมื่อเรสคิงส์ส์เปริเออร์รับคำร้องแล้ว ก็จะได้พิจารณาถึงความ
เห็นและส่งคำร้องกับความเห็นนั้นต่อไปให้ เรสคิงส์ส์เปริเออร์ อีกต่อ
หนึ่ง เพื่อ เรสคิงส์ส์เปริเออร์ จะได้นำเข้าเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรี
ต่อไป

การยื่นคำร้องของผู้ที่จะเป็นโจทก์ต่อเรสคิงส์ฯ ทำให้อายุ

• ความสะดวกหย่อน (มาตรา ๗)

ผู้ที่เป็น "กรมชมนม" อันจะประกอบเป็นคณะกรรมการคัมฉัน เป็นผู้ทราษฏรที่มถนทอชู่ในคัมจะเลอกลงช่น (มาตรา ๑๑) และกรมชมนมคนท่ง ๆ อชู่ในคําแห่งนไค ๕ บั (มาตรา ๑๗)

จำนวนกรมชมนมในคัมท่ง ๆ ทอชู่ไมคํากว่า ๕ คน และไมเกิน ๑๕ คนโดยจํากัด ท่งน

คัมที่มราษฏร	คํากว่า	๓๐๐ คน	มีกรมชมนม	๕ คน
"	"	ตั้งแต่ ๓๐๐ - ๕๐๐	"	" ๑๑ "
"	"	" ๕๐๐ - ๗๕๐	"	" ๑๓ "
"	"	" ๗๕๐ - ๑๐๐๐	"	" ๑๕ "
"	"	" ๑๐๐๐ - ๑๓๐๐	"	" ๑๗ "
"	"	แต่ ๑๓๐๐ ช่นไป	"	" ๑๕ "

(มาตรา ๒๗)

คัมเมคัม มีฐานะเป็นผูแทนของคณะกรรมการคัมในการปกครองคัม และในชณะท่ชวท่งนก็เป็นผูแทนของผูชงคชชญชชทอชู่สูงช่นไป ในการท่จะปฏิบัติการให้ช่นไปตามกฎหมายท่ง ๆ โดยชพะเพการคํารวจและการภาช้ ในการท่จะปฏิบัติการให้ช่นไปตามกฎหมายนั้ เมคัมชอชอชู่ภายใต้การชงคชชญชชของเจ้าวชชชฉนท่

นอกจากการกระทำผิดอาชญาช่นเป็นการกระทำผิดช่งหน้าแล้ว ผูหนึ่งผูใคจะพอชงรอชเมคัมในคคัอาชญา ก่อนไครัชชอนุญาตจากเรลคังค

ไม่ได้ และคำสั่งอนุญาตนั้นจะออกได้ ก็ต่อเมื่อเจ้าชายแซคโคไตเสนขอ
แนะนำขึ้นไป (มาตรา ๔๐)

หมวด ๖

ระเบียบและวินัยข้าราชการพลเรือนเขมร

ตามที่น่าเอาลักษณะการปกครองของอินโดจีนโดยทั่วไป และ
ลักษณะการปกครองในเขมรมาถ้าว ก็โดยกฎหมายที่ใช้ในอินโด
จีนซึ่งจะบันทึกต่อไปนั้น มีอยู่หลายตอนด้วยกัน ที่อ้างถึงตำแหน่ง
บุคคลต่าง ๆ ในทางปกครอง ฉะนั้น เมื่อกฎหมายอ้างถึงตำแหน่ง
และอำนาจของข้าราชการในอินโดจีน และในเขมรทางอรรถคดีเมื่อใด
หากไม่รู้ว่าผู้นั้นคือใครแล้ว ก็ยากที่จะศึกษากฎหมายให้เข้าใจได้ก็ได้อ
อนึ่ง กรมอัยการเห็นว่า ในการที่จะศึกษากฎหมายนั้นไม่ว่าจะศึกษา
กฎหมายประเทศใด ถ้าไม่รู้ถึงการปกครองของประเทศนั้นด้วยแล้ว
ก็ย่อมจะเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ยาก ด้วยเหตุนั้น กรม
อัยการจึงได้บันทึกถึงการปกครองของอินโดจีนไว้ตามที่ปรากฏแล้ว
ข้างต้นโดยสังเขป ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบและวินัยข้าราชการพล
เรือนเขมรซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ ก็เช่นเดียวกัน อันที่จริงในแง่กฎหมาย
ถ้าจะดูแค่เฉิน ๆ แล้ว ก็ไม่น่าจะนำเอาเข้ามาเกี่ยวข้องกับบันทึกนี้ด้วย
เลย แต่เพราะเหตุที่ข้าราชการเขมรมีระเบียบและวินัยอย่างหนึ่ง ซึ่ง
นอกจากจะผิดแผกแตกต่างกับของเรามากอันเป็นสิ่งที่น่ารู้แล้ว ข้า

ราชการเขมรยังมีฐานะในทางคดีแปลกออกไปอีกด้วย ฉะนั้น ในที่
นี้ จึงจะขอล่าวแต่หลักการใหญ่ๆ ไว้

ตามพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๑๙๒๒ ข้าราชการ
การที่ดำเนินการปกครองแคว้นเขมรได้แบ่งออกเป็นสองแผนกต่างหาก
จากกันคือ ๑. ข้าราชการในส่วนการปกครองโดยแท้ และ ๒. ขา
ราชการตุลาการ ในที่นี้จะกล่าวแต่เฉพาะข้าราชการประเภทที่ ๑

ข้าราชการส่วนปกครอง มีอยู่ ๓ ชั้น ชั้นที่ ๑ ได้แก่ข้าราชการ
ประจำการที่มีศักดิ์ทินาอย่างน้อย ๗ “พาน”

ชั้นที่ ๒ ได้แก่ข้าราชการประจำการ ศักดิ์ทินาตั้งแต่ ๔ “พาน”
ขึ้นไปจนถึง ๗ “พาน”

ชั้นที่ ๓ ได้แก่เสมียนพนักงาน (มาตรา ๒)

ข้าราชการชั้นที่ ๑ อันเป็นชนชั้นสูงๆนั้น อยู่ในตำแหน่งและหน้าที่
ดังนี้

๑. อุดมมนตรี เอก และ โท มีหน้าที่
 - ก. เป็นผู้ตรวจการ การปกครอง
 - ข. เป็นผู้แทนรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีในเมื่อรัฐมนตรี
เข้าประชุมไม่ได้
 - ค. เจ้าวยแซก
 - ง. เลขานุการคณะรัฐมนตรี
๒. วอรัมนตรี เอก โท และ ทวี

- ก. เจ้าวยแซต
 ข. เลขานุการคณะรัฐมนตรี
 ค. ผู้ช่วยเลขานุการคณะรัฐมนตรี
 ง. เจ้าวยโสวก
 จ. เจ้าวยซันท์
๓. ขนมนตรี เอก และ ทวี
 ก. ผู้ช่วยเลขานุการคณะรัฐมนตรี
 ข. เจ้าวยโสวก
 ค. เจ้าวยซันท์
 ง. ผู้ของแซต (มาตรา ๗๐)

ข้าราชการชั้น ๒ อยู่ในตำแหน่งและหน้าที่ ดังนี้

- ก. เจ้าวยซันท์
 ข. หัวหน้าหน่วยรักษาการณ์ หรือสถานตำรวจ
 ค. ปลัดแซต
 ง. ปลัดโสวก
 จ. ปลัดซันท์

ข้าราชการชั้น ๓ มีตำแหน่งและหน้าที่เป็น ยกกระบัตร และ
 เสมียน (มาตรา ๘๗)

ผู้สำเร็จราชการอินโกลั้นเป็นผู้ออกกฎ กำหนดอัตราเงินเดือน

ค่าเบี้ยเลี้ยง การลา และบำเหน็จบำนาญ (มาตรา ๖)

แต่การแต่งตั้งกติ การเลือกนยศอนคัยและชั้นตลตจนการมอข
หมายหนาทกตติ เหล่าน กษัตริย์เขมรจะเป็นผู้ออกพระราชกฤษฎีกากำ
หนด และเรลิตังคัสเปรีเออร์ประจำแคว้นเขมรเป็นผู้รับสนองพระราช
โองการ (มาตรา ๗)

ผู้ที่เป็นข้าราชการเขมร ต้องผ่านการสอบคัดเลือกและมีคุณ
สมบัติดังนี้

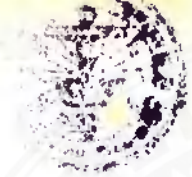
๑. เป็นเชื้อชาติเขมร
๒. มีอายุตั้งแต่ ๒๑ ปีขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๒๕ ปี
๓. มีสติปัญญาประมวตกฎหมายแพ่งและกฎหมายการเมืองครบ
บริบูรณ์
๔. มีร่างกายสมบูรณ์พอที่จะรับราชการได้ (มาตรา ๘)

ก่อนที่ข้าราชการจะเข้ารับตำแหน่งต้อง ไปกระทำสัจย์สาบานใน
วัดพระแก้วทพนมเชื่ญว่าจะอยู่ในความมัยคัยบัญญัติและซอสัจย์สัจริตค่อ
หน้าท การสาบานค้งนคองกระทำทุก ๆ ปีในเวลาเฉลิมพระชนมพรรษา
(มาตรา ๒๘, ๒๙)

ข้าราชการต้องอยู่ในวินัย เชอฟังคำสั่งของผู้นังคัยบัญญัติ และ
จะละเมิดกฎหมายไม่ได้ (มาตรา ๓๐)

ในกรณีทข้าราชการกระทำผิดวินัย โทษที่จะได้รับ คือ

๑. โทษชนท ๑

- ข. ทำหนังสืออย่างแรงและบันทึกความผิดไว้ในสมุดประวัติ
- ค. ย้าย

๒. โทษชั้นที่ ๒

- ก. ทำหนังสืออย่างแรง และห้ามเลื่อนชั้นและอันดับภายในเวลาไม่เกิน ๒ ปี
- ข. ลดชั้นและอันดับ
- ค. ไล่ออก (มาตรา ๓๑)

ข้าราชการที่กระทำความผิดกฎหมายอาญาจะถูกฟ้องร้องก่อนได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการไม่ได้อีก

เมื่อข้าราชการกระทำความผิดกฎหมายชั้นเมื่อใด เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมที่จะต้องขออนุญาตต่อคณะกรรมการเพื่อฟ้องร้องข้าราชการผู้นั้น

บุคคลธรรมดาที่อาจะขออนุญาตต่อคณะกรรมการได้เช่นเดียวกัน (มาตรา ๔๒, ๔๓)

เมื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องร้องแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะสั่งให้ไต่สวนคดีทันที

หากการกระทำผิดเป็นความผิดออกฤทธิ์โทษ ผู้ไต่สวนคดีได้แก่ผู้พิพากษาธรรมดา

หากการกระทำผิดเป็นความผิดมหันตโทษ กระทำโดยข้าราชการชั้น ๓ ผู้ไต่สวนคดีได้แก่อธิบดีผู้พิพากษาศาลาลูกขุน

๒๕

**ห้องสมุด
คณะนิติศาสตร์**

หากการกระทำผิดเป็นความผิดมหันตโทษ กระทำโดยข้าราชการชั้น ๒ ผู้ใดส่วนคดีใดแก่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (ศาลอุทธรณ์)

หากการกระทำผิดเป็นความผิดมหันตโทษ กระทำโดยข้าราชการชั้น ๑ ผู้ใดส่วนคดีใดแก่ผู้พิพากษาศาลาวันินิจฉัย (มาตรา ๔๔)

คำสั่งอนุญาตให้ฟ้องร้องข้าราชการดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ข้าราชการที่เห็นจำเลยต้องพักราชการทันที (มาตรา ๔๘) และการที่ศาลยกฟ้องโจทก์นั้นไม่ทำให้จำเลยรอดพ้นจากผิดวินัยไปได้ (มาตรา ๕๒) คำพิพากษาลงโทษจำเลย จะเป็นอุกฤษฎ์โทษก็ตาม หรือ มหันตโทษก็ตาม ย่อมทำให้ข้าราชการจำเลยผู้นั้นต้องถูกออกจากตำแหน่งไปชั่วในชั่ว (มาตรา ๕๓)

ข้าราชการเขมรจะมีอาชีพอย่างอื่นอันมีค่าตอบแทนไม่ได้ (มาตรา ๖๕)

หมวด ๗

การปกครองแคว้นลาว

แคว้นลาวประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ ๑๐ จังหวัด คือ ๑. จำปาศักดิ์ ๒. เวียงจันทน์ ๓. หลวงพระบาง ๔. คำมวน ๕. สारวัน ๖. หัวพัน ๗. สวรรณเขตต์ ๘. แม่โขงเหนือ ๙. ทวันนิน ๑๐. พงสาลี ซึ่งเดิมปกครองโดยผู้บังคับการทหาร

หมดอายุ 02/06/2565

๒ นาย นายหนึ่งคนที่ทำการอยู่ที่ไซง และปกครองแคว้นลาวใต้ ส่วน
 อีกนายหนึ่งคนที่ทำการอยู่ที่หลวงพระบาง และปกครองลาวเหนือ กฤษฎีกา
 ลงวันที่ ๑๕ เมษายน ๑๙๑๕ ได้รวมแคว้น ๒ แคว้นนี้เป็นแคว้น
 เดียว และมอบให้อยู่ภายใต้การปกครองของบุคคล ๆ หนึ่ง คือ เรส
 คังต์ สเปริเออร์แห่งแคว้นลาว ซึ่งตามกฎหมายลาวเรียกว่า “ท่านเอ
 กาบัต” หรือ “ผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาว” เดิมเรสคังต์สเปริเออร์
 แห่งแคว้นลาวได้คงทำการที่สุวรรณเขตต์ แต่ต่อมาได้ย้ายมาตั้ง
 ใหม่ที่หลวงพระบาง นอกจากจะรวมแคว้น ๒ แคว้นให้เป็นแคว้นเดียว
 กันดังกล่าวแล้ว กฤษฎีกาฉบับลงวันที่ ๑๕ เมษายน ๑๙๑๕ นี้ ยัง
 ได้เปลี่ยนตัวผู้ปกครองแคว้นลาวเหนือและลาวใต้ ซึ่งเดิมเป็นนาย
 ทหารเสี้ยก้วย โดยให้ข้าราชการพลเรือน ๒ นายเรียกว่า คอมมิส
 แשר พลเรือน (Commissaires principaux civils) เป็นผู้ปกครอง
 ต่อมาเมื่อรัฐบาลได้จัดแบ่งแคว้นลาวให้เป็นจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ตำแหน่ง
 คอมมิสแשרพลเรือนก็ถูกยุบ และตั้งตำแหน่งคอมมิสแשרแห่ง
 รัฐบาล (Commissaire du gouvernement) ขึ้นใหม่เป็นหัวหน้า มี
 หน้าที่ดูแลปกครองในจังหวัดหนึ่ง ๆ

ในจังหวัดหนึ่งจึงมี คอมมิสแשרแห่งรัฐบาล ซึ่งตามกฎหมาย
 ลาวเรียกว่า “ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง” คนหนึ่ง คอมมิสแשרแห่ง
 รัฐบาลนี้ จึงมีฐานะเท่ากับเรสคังต์แห่งจังหวัดเขมร และเมื่อมีคอมมิส
 แשרอยู่แล้ว ตำแหน่งเรสคังต์ประจำจังหวัดจึงไม่มีในแคว้นลาวอีก

การแบ่งการปกครองในท้องที่หนึ่งๆ ในแคว้นลาวนั้น ได้จัดแบ่งออกเป็น “เมือง” มี “เจ้าเมือง” “อุปฮาด” “ผู้ช่วย” หนึ่งถึงสามคน “เสมียน” หนึ่งถึงห้าคน

เจ้าเมืองเป็นหัวหน้ารับผิดชอบในการปกครองและการศาลที่อยู่ในท้องที่ของเมือง เป็นผู้ติดต่อและรับคำสั่งจากคอมมิสแซร์ (ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง) ของท้องที่นั้น หรือผู้แทนของคอมมิสแซร์ที่เรียกว่า เทเลเก (délégué) แต่ผู้เคี้ยว

อุปฮาดและผู้ช่วย เป็นผู้ยึดถือความบังคับบัญชาของเจ้าเมือง และมีหน้าที่ดังนี้

๑. ควบคุมและดำเนินงานเกี่ยวกับภาษีอากร
๒. เป็นเจ้าพนักงานจัดเก็บภาษีอากร
๓. ดำเนินงานต่าง ๆ ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

นอกจากเมืองแล้วท้องที่เล็ก ๆ ที่มีราษฎรไม่เกิน ๑๐๐๐ คน และเป็นท้องที่ไม่สำคัญถูกจัดตั้งให้เป็น “กอง” และมี “นายกกอง” เป็นผู้ปกครอง “ผู้ช่วย” ๑ นาย และเลขานุการ ๑ หรือ ๒ นายเป็นผู้ช่วยและอยู่ภายใต้บังคับบัญชา กองหนึ่งๆ ขึ้นกับเมืองที่อยู่ใกล้เคียงที่สุด

จังหวัดหนึ่งๆ ในแคว้นลาวนั้น ประกอบด้วยตำบลหลาย ๆ ตำบล แต่ละตำบลมีหัวหน้าปกครองคนหนึ่งเรียกว่า “ตาแสง” ตำบลหนึ่งๆ ยังแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน หมู่บ้านหนึ่งๆ มี “พ่อบ้าน” คน

หนึ่งเป็นผู้ปกครอง พ่อบ้านและตาแสงมีผู้ช่วย ๒ คน คือ “ท้าว” และ “จ่า” การตำรวจ การจัดการทรัพย์สินของท้องถิ่น และการตัดสินคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ในหน้าที่ของบุคคลเหล่านี้

ตามทกล่าวมาแล้วน หมายความว่าความฉะเพาะแคว้นลาวอื่นๆ ในแคว้นหลวงพระบางนั้น การปกครองแตกต่างออกไป ทั้งนี้ ก็โดยที่หลวงพระบางยังมีกษัตริย์อยู่ กษัตริย์แห่งแคว้นหลวงพระบางมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ดูแลการปกครอง เรียกว่า “หอสนามหลวง” ซึ่งมีหน้าที่ออกกฎหมายต่าง ๆ พระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งหอสนามหลวงตราขึ้นนั้น จะใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อคอมมิสแซร์พประจำหลวงพระบางได้รับสนองพระโองการแล้ว

นอกจากหอสนามหลวงแล้ว กษัตริย์ลาวยังมีผู้ช่วยเหลือในการปกครองดูแลแคว้นอีก ๓ คน คืออุปฮาด เจ้าราชบุตร และเจ้าราชวงษ์อุปฮาดและผู้ช่วย เป็นผู้ปฏิบัติบังคับบัญชาของเจ้าเมือง และมีหน้าที่ ดังนี้

๑. ควบคุมการภาษีอากร

๒. เก็บภาษีอากร

๓. ดำเนินงานต่าง ๆ ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

เรลิกังคส์เปรีเออร์แห่งแคว้นลาวเป็นผู้แต่งตั้งข้าราชการเหล่านี้ แต่ทั้งนี้ หมายความว่าฉะเพาะแคว้นลาวอื่นๆ เท่านั้น ในแคว้นหลวงพระบางการแต่งตั้งข้าราชการ ต้องได้รับความเห็นชอบจากกษัตริย์ก่อน

บทที่ ๒
กฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน

หมวด ๑

ที่มาของกฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน

ตามปกติทบบัญญัติและกฎหมายต่าง ๆ ที่ออกใช้อยู่ในประเทศแม่เมื่อนั้น ไม่ขยายใช้บังคับไปถึงเมืองขึ้นด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี จิตใจ ฯลฯ ของประชาชนในแคว้นเมืองขึ้นย่อมแตกต่างกันกับชนที่อยู่ในประเทศแม่เมืองมาก การที่จะใช้กฎหมายของแม่เมืองไปขยายบังคับ จึงย่อมเป็นการลำบากในการปฏิบัติ ตามที่กล่าวมาหมายความว่าความเฉพาะในกรณีต่างผิว เช่น แม่เมืองเป็นชาติผิวขาว ประชาชนในแคว้นเมืองขึ้นเป็นชาติผิวดำหรือผิวเหลือง การที่ฝรั่งเศสก็เห็นตามหลักกันด้วย การที่ฝรั่งเศสไม่ใช้กฎหมายของฝรั่งเศสขยายบังคับไปถึงเมืองขึ้นหรือแคว้นไคอารักขานั้น เป็นหลักการที่ถือกันมาตั้งแต่ ค. ศ. ๑๘๑๔ กฎหมายฉบับลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๑๘๑๔ มาตรา ๑๓ บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “เมืองขึ้นจะต้องมีกฎหมายใช้บังคับต่างหากเป็นพิเศษ”

ตามที่กล่าวแล้ว ตามปกติ ไม่ใช้กฎหมายของประเทศขยายบังคับไปยังเมืองขึ้น แต่ทั้งนี้หมายความว่าหลักการโดยทั่วไป ไม่ใช่

หมดอายุ 02/06/2565

เป็นหลักตายตัว บทบัญญัติหรือกฎหมายบางชนิดที่ไม่เกี่ยวข้องกับฐานะ
 ของบุคคล ย่อมจะใช้ขยายบังคับไปถึงเมืองชั้นได้ โดยไม่มีการกระทบ
 กระเทือน กฎหมายและบทบัญญัติเหล่านั้นคงได้แก่บทบัญญัติอันว่า
 ด้ววิธิการงบประมาณ การอิสสระในการประชุม การคลังออมสิน ฯลฯ
 เป็นต้น

กฎหมายและบทบัญญัติชนิดดังกล่าวมานี้ มิใช่ว่าเมื่อสภาพ
 ในตัวเองไม่ขัดกับการที่จะใช้ในเมืองชั้นแล้ว ก็จะใช้ขยายบังคับได้
 โดยอัตโนมัติ การกระทำดังนี้ย่อมขัดกับหลักในมาตรา ๑๓ ทั้งกล่าว
 แล้วข้างต้น ฉะนั้นถ้าจะใช้บทบัญญัติของฝรั่งเศสขยายบังคับถึงเมือง
 ชั้นก็มีกฎหมายบังคับไว้ว่าให้ทำได้ด้วย ๒ วิธี

๑. บัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายนั้นเองว่า กฎหมายฉบับ
 นี้ให้ใช้ในแคว้นเมืองชั้นนั้น ๆ ด้วย วิธีนี้จำเป็นจะต้องให้สภาลงมติ
 เห็นชอบด้วยไปในตัว เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องลงมติในกฎหมายนั้น
 ทั้งเรื่อง

๒. กฎหมายยอมให้ประธานาธิบดีออกกฎหมาย ประกาศใช้
 บทบัญญัติหนึ่ง ๆ ที่ให้อยู่ในประเทศฝรั่งเศส ขยายบังคับไปถึงเมือง
 ชั้นหนึ่ง ๆ ได้ด้วย วิธีนี้เป็นเรื่องมอบหมายอำนาจให้ประธานาธิบดี
 พิจารณาว่า จะเป็นการสมควรหรือไม่ในอันที่จะใช้บทบัญญัติหนึ่ง ๆ
 ในประเทศฝรั่งเศสขยายบังคับไปในเมืองชั้นนั้น เป็นการให้อำนาจใน
 การพิจารณาอย่างเด็ดขาด

กฤษฎีกาของประธานาธิบดีในกรณีเช่นนี้ ต้องประกาศในหนังสือ
 ราชการของฝรั่งเศส (Journal officiel หรือ Bulletin des lois ซึ่ง
 เหมือนกับราชกิจจานุเบกษาของเรา) เมื่อประกาศในหนังสือราชการ
 แล้ว มิใช่ว่ากฎหมายฉบับนั้นจะใช้บังคับในแคว้นนั้นได้ทันที ผู้สำเร็จ
 ราชการของแคว้นเมืองขึ้นนั้นจะต้องออกกฤษฎีกาที่ขกฤษฎีกาของประ
 ธานาธิบดี ประกาศใช้บังคับโดยทันทีฉบับนั้นในแคว้นที่ตัวปกครองอยู่อีก
 ทีหนึ่ง บทบัญญัติคนจริงจะเป็นอันใช้ได้โดยสมบูรณ์

ในการที่ประธานาธิบดีออกกฤษฎีกาประกาศใช้กฎหมายของประเทศ
 ฝรั่งเศสบางฉบับขยายบังคับไปยังเมืองขึ้นบางแห่งเช่นนี้ นัก
 กฎหมายบางคนมีความเห็นว่าการกระทำดังนั้นมีเป็นว่า ประธานาธิบดี
 ออกกฎหมายเสียเองโดยอาศัยความที่ซึ่งสภาได้ลงมติไว้ก่อนในเรื่อง
 นั้นแล้วหรือ? ปัญหาข้อนี้กรมอัยการยังไม่อยู่ในฐานะที่จะพิจารณา
 ในขณะนี้ จึงขอผ่านไปเสีย

เมื่อประธานาธิบดี มีอำนาจออกกฤษฎีกาประกาศใช้กฎหมาย
 ขยายบังคับได้ ก็ย่อมมีอำนาจที่จะถอนกฤษฎีกาของตัวฉบับนั้นได้
 เช่นเดียวกัน (กฤษฎีกาแผนกอาญา ลงวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๑๙๒๐)
 ๒๕ เป็นการประกาศยกเลิกกฎหมายโดยตรง

อนึ่ง อาศัยหลักที่ว่าเมืองขึ้นจะต้องมีกฎหมายใช้บังคับเป็นพิเศษ
 และโดยเฉพะนั้น ผลจึงปรากฏว่า แม้กฎหมายฉบับหนึ่งที่ใช้อยู่ใน
 ประเทศฝรั่งเศสจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไปอย่างไรหรือจะยกเลิกเสีย

เสยก็ตาม หากกฎหมายฉบับนั้นได้ถูกใช้ขยายบังคับไปยังเมืองชั้น
 ตรีศก ก็ทำให้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกไปตาม โดยพฤกษ
 ษณไม่ (กรณีเช่นนี้ไดเกิดขึ้นแล้วในเรื่องกฎหมายจำกัดอัตราศุลกา
 กร) นอกจากกฎหมายฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกนั้น จะไต่ข่ง
 ษติไว้ในตัวบทเอง ว่าให้แก้ไขเพิ่มเติม หรือให้ยกเลิก ฉบับที่ใช้อยู่ใน
 แคว้นนั้น ๆ ด้วย หรือมีฉะนั้ประธานาธิบดีก็จะต้องออกกฤษฎีกาให้
 ใชกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิก ตามวิธีที่กล่าวมาแล้ว
 ข้างต้น กฎหมายฉบับที่ใช้อยู่ในเมืองชั้นจึงจะถูกแก้ไขเพิ่มเติมหรือ
 ยกเลิกได้

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า กฎหมายหรือบทบัญญัติที่ประธานาธิบดี
 ออกกฤษฎีกาให้ขยายบังคับไปยังเมืองชั้นหรือแคว้นอารักขาด้วยนั้น
 จะต้องให้ผู้สำเร็จราชการของแคว้นนั้นออกกฤษฎีกา ประกาศให้ใช้กฎ
 หมายหรือบทบัญญัตินั้นในแคว้นที่กฤษฎีกาของประธานาธิบดีออกที่
 หนึ่ง กฎหมายหรือบทบัญญัตินั้นจึงจะเป็นอันใช้บังคับได้โดยสมบูรณ์
 ทั้งนี้กฎหมายจึงบังคับให้ผู้สำเร็จราชการ ออกกฤษฎีกาให้ใช้บังคับ
 โดยแจ้งชัด จะทำแต่เพียงประกาศด้วยไว้ในหนังสือราชการที่ออก
 ในแคว้นเมืองชั้นหรือแคว้นอารักขาเท่านั้นไม่ได้

สิ่งที่น่าประหลาดก็คือ การที่ยังคงไว้ว่าต้องให้ผู้สำเร็จราชการ
 ออกกฤษฎีกาที่กฤษฎีกาของประธานาธิบดีออกที่หนึ่งนั้น หากมีบท
 กฎหมายใดบังคับไว้ด้วยไม่ว่า ผู้สำเร็จราชการจะต้องออกกฤษฎีกา

ของตัวภายในเวลาเท่าใด ทั้งนี้การจึงปรากฏว่าผู้สำเร็จราชการ
 แคว้นเมืองขึ้นเคยกกดกฎหมายหรือบทบัญญัติที่ประธานาธิบดี ออกกฤษฎ
 ฎีกาให้ใช้ขยายบังคับมาแล้วเสียเฉย ๆ โดยไม่ออกกฤษฎีกาทัย ครั้น
 เมื่อมีผู้เสียหายเนื่องจากการที่ผู้สำเร็จราชการไม่ยอมออกกฤษฎีกาน
 และฟ้องร้องขึ้น ศาลฎีกาก็กลับวินิจฉัยว่าผู้เสียหายจะอ้างเอาการที่ผู้
 สำเร็จราชการไม่ออกกฤษฎีกาน เป็นข้อเรียกร้องเอาค่าเสียหายไม่ได้
 (ฎีกาศาลปกครอง ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๑๙๑๔)

กฎหมาย และ บทบัญญัติที่ผู้สำเร็จราชการ ออกกฤษฎีกาให้ ใช้
 บังคับในแคว้นที่ตนปกครองอยู่นั้น ในอินโดจีนจะมีผลใช้บังคับสำหรับ
 ของที่ตกตั้งบนเทศบาลแล้ว ก็คือเมื่อล่วงไปแล้ววันหนึ่ง นับแต่วัน
 ที่หนังสือราชการอันมีตัวบทนั้นไปถึงที่ทำการอำเภอ เช่น เมื่ออำเภอ
 ใ้รับหนังสือราชการวันที่ ๑ บทบัญญัติหรือกฎหมายจะมีผลใช้บังคับ
 ใ้แก่ท้องที่เมื่อวันที่ ๓ สำหรับในจังหวัดอินทกกฎหมายหรือบทบัญญัตินั้นจะ
 มีผลใช้บังคับใ้แก่ท้องที่เมื่อเวลาล่วงเลยไปแล้วสองวัน นับแต่วันหนังสือ
 ราชการไปถึงศาลากลาง เช่น ศาลากลางใ้รับหนังสือราชการวันที่ ๑
 บทบัญญัติหรือกฎหมายจะมีผลใช้บังคับใ้แก่ท้องที่วันที่ ๔ (กฤษฎีกา ลง
 วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๑๙๐๒)

เมื่อมีเหตุฉุกเฉิน บทบัญญัติหรือกฎหมายนั้นอาจจะตกประกาศ
 ให้ใช้บังคับในทันทีได้ในกรณีเช่นนี้ ผู้สำเร็จราชการมีอำนาจที่จะ
 หมตอายุ 02/06/2565

ตราเป็นกฤษฎีกาพิเศษแห่งเทศาภิบาล และกำหนดวิธีการประกาศ
กฎหมายให้ราษฎรทราบไว้ด้วย (มาตรา ๓ กฤษฎีกา ลงวันที่ ๑
กุมภาพันธ์ ๑๙๐๒)

ตามทักกล่าวมานั้น คือ วิธีการออกกฎหมายใช้บังคับโดยทั่วไป
แก่แคว้นเมืองซันและแคว้นอารักขาของฝรั่งเศส ซึ่งรวมทั้งแคว้นเซมร
และลาวด้วย การที่ฝรั่งเศสใช้วิธีออกกฎหมายเช่นนี้ ก็เพราะแคว้น
เมืองซันก็ดี แคว้นอารักขาที่ดี ฝรั่งเศสหาได้ยอมให้มีสภาพของตัว
เอง เพื่อบัญญัติกฎหมายใช้สำหรับพวกของตัวไม่ ฝรั่งเศสจะยอม
ให้ก็แต่เพียงอนุญาตให้แคว้นข้างแคว้นมีผู้แทนเข้าไปนั่งในสภาแต่ข้าง
คนเท่านั้น ทั้งจะไต่กล่าวในภายหลัง จึงนับได้ว่ากฎหมายที่ใช้ใน
ประเทศฝรั่งเศสและใช้ขยายบังคับไปยังเมืองซัน หรือ แคว้นอารักขา
เป็นที่มาอันหนึ่งของกฎหมายอินโดจีน

นอกจากวิธีออกกฤษฎีกาให้ใช้กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส
ขยายบังคับไปยังเมืองซันหรือแคว้นไคอารักขาแล้ว ที่มาของกฎหมาย
อินโดจีนยังมีพระราชกฤษฎีกาของกษัตริย์ในแคว้นเมืองซันหรือแคว้น
อารักขานั้น ๆ อีก พระราชกฤษฎีกานี้มีผลบังคับใช้เท่ากับกฎหมาย
เหมือนกัน ในต้นจะไม่กล่าวถึงพระราชกฤษฎีกาในอาณานิคมและโคแอง
จีน จะกล่าวแต่เฉพาะพระราชกฤษฎีกาที่ใช้ในแคว้นอารักขา คือ
เซมรและลาวเท่านั้น

หมวด ๒

พระราชกฤษฎีกา

ในแคว้นอารักขาอินโดจีนนั้น อำนาจอธิปไตยมีอยู่สองอำนาจ คือ อำนาจอธิปไตยของประเทศฝรั่งเศสที่ให้ความอารักขา และอำนาจอธิปไตยของแคว้นเขมรและลาวที่อยู่ใต้อารักขา ทั้งนี้ ที่มาของกฎหมายจึงมีแห่งออกเป็น ๒ ทางด้วย กล่าวคือ กฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจอธิปไตยของแคว้นใต้อารักขาทางหนึ่ง และกฎหมายที่บัญญัติขึ้นโดยอาศัยอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศส ที่ให้อารักขาอีกทางหนึ่ง

กฎหมายที่รัฐใต้อารักขาได้บัญญัติขึ้น หรือซึ่งเรียกกันว่ากฎหมายพื้นเมืองนั้น ได้มีอยู่ก่อนที่จะตกไปอยู่ใต้อารักขาของฝรั่งเศสแล้ว ฉะนั้นกฎหมายเหล่านั้นจึงคงใช้บังคับกันอยู่ และกษัตริย์ผู้ครองแคว้นใต้อารักขา ก็ยังคงมี อำนาจ ที่จะ ทราพระราช กฤษฎีกาใน เรื่องต่าง ๆ อันมีผลบังคับเช่นเดียวกับกฎหมายใต้คำมลิตธิและอำนาจที่มีอยู่ครั้งก่อนจะตกไปอยู่ใต้อารักขา แต่ว่าจะต้องอยู่ภายในกรอบที่มีให้มิให้ออกเกินในสนธิสัญญาอารักขาหรือข้อตกลงอย่างอื่นอันจะจำกัดสิทธิและอำนาจในบางเรื่อง แต่พระราชกฤษฎีกานี้ แม้กษัตริย์ในแคว้นอารักขาจะมีสิทธิและอำนาจตราขึ้นใช้เป็นกฎหมายใต้คำมลิตธิ สนธิสัญญาอารักขา ก็ให้สิทธิแก่ฝรั่งเศสในอันที่จะควบคุมการตราพระราชกฤษฎีกานี้

ดังนั้น สำหรับแคว้นเขมร พระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๑๙๒๗ จึงบัญญัติไว้ชัดเจนว่า “พระราชกฤษฎีกาซึ่งประทับลัญจกรของเรานั้น จะต้องให้เรลิตังค์ สเปริเออร์ เช่นรับสนองพระโองการ และประกาศใช้บังคับ”

ตามที่เป็นอย่างนั้น เมื่อกษัตริย์เขมรจะตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นเมื่อใด จะโดยเรลิตังค์ สเปริเออร์ บังคับให้ตราตามความประสงค์ของเขา หรือโดยจะทรงตราขึ้นเองก็ตาม เรลิตังค์ สเปริเออร์ ก็จะต้องตรวจพระราชกฤษฎีกานั้นเสียก่อน แล้วส่งไปขอความเห็นชอบต่อผู้สำเร็จราชการอินโดจีน เมื่อผู้สำเร็จราชการเห็นชอบด้วยหรือได้แก้ไขบ้างแล้ว ก็จะต้องส่งมาให้เรลิตังค์ สเปริเออร์ เช่นรับสนองพระโองการและประกาศใช้บังคับในแคว้นเขมรทีเดียว ถ้าผู้สำเร็จราชการไม่เห็นด้วยก็เข็นอินเข้าใจว่าพระราชกฤษฎีกานั้น ต้องตกไป

ส่วนกฎหมายหรือบทบัญญัติอื่นมีที่มาโดยอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเทศให้ความอารักขานั้น ก็คือบทบัญญัติต่างๆ ที่สภาไทลงมติไว้แล้วในเรื่องหนึ่ง และประธานาธิบดีออกกฤษฎีกาใช้ขยายบังคับไปยังแคว้นอารักขาหรือเมืองขึ้น ทั้งได้กล่าวข้างต้นอย่างหนึ่งและอีกอย่างหนึ่งก็คือออกกฤษฎีกาหรือกฎต่างๆ อันผู้สำเร็จราชการอินโดจีนมีอำนาจตราขึ้น กฎกฤษฎีกาหรือกฎของผู้สำเร็จราชการนั้นมีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายได้เหมือนกัน

หมวด ๓

กฤษฎีกาหรือกฎของผู้สำเร็จราชการอินโดจีน

อาศัยอำนาจตามกฎหมายลงวันที่ ๒๑ สิงหาคม ค. ศ. ๑๘๒๕ และฉบับลงวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๑๘๒๗ ผู้สำเร็จราชการอินโดจีนอาจจะตรา กฤษฎีกาหรือกฎในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวแก่การปกครองและบัญญัติให้มีโทษไว้ทั้งจำและปรับ โทษจำต้องไม่เกิน ๑๕ วัน และโทษปรับต้องไม่เกิน ๑๐๐ แฟรงก์ แต่ทั้งนี้มิขอยกเว้นอยู่ว่าถ้า กฤษฎีกาหรือกฎนั้น บัญญัติโทษจำเกินกว่า ๕ วัน หรือปรับเกินกว่า ๑๕ แฟรงก์แล้ว ผู้สำเร็จราชการอินโดจีนจะต้องส่ง กฤษฎีกาหรือกฎของตนนั้นไปให้ประธานาธิบดีแปลงเป็น กฤษฎีกาของประธานาธิบดีเสีย ภายใน ๔ เดือน มิฉะนั้น กฤษฎีกาหรือกฎของผู้สำเร็จราชการจะต้องเป็นโมฆะ รวมความว่าถ้าผู้สำเร็จราชการจะตรา กฤษฎีกาหรือกฎขึ้นฉบับหนึ่ง และกำหนดโทษจำ และปรับไว้เต็มอัตรา ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ กล่าวคือ จำ ๑๕ วัน ปรับ ๑๐๐ แฟรงก์ ทั้งนี้ ก็ต้องส่ง กฤษฎีกาหรือกฎของตนไปให้ประธานาธิบดีภายในกำหนด ๔ เดือน แต่ถ้า กฤษฎีกาหรือกฎของตนมีกำหนดโทษจำไม่เกิน ๕ วัน ปรับไม่เกิน ๑๕ แฟรงก์ ก็ไม่ต้องส่งไปให้ประธานาธิบดี

การจำกัดอำนาจผู้สำเร็จราชการในอินโดจีนที่จะตรา กฤษฎีกาหรือกฎ เช่นนี้ ก็แต่เพียงนั้น ก็รู้สึกว่าการฝรั่งเศสยังเอาใจใส่ควบคุมระวางมิให้คน

ของทั่วโลกแก่อำนาจเงินไปอยู่ แต่ถ้าจะพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว การ
ควบคุมดังนี้ ถ้าไม่ใช่เพื่อจะขบตาชาวพื้นเมืองแล้ว ก็หาประโยชน์
อันใดไม่ได้เลย สมมติว่า ผู้สำเร็จราชการออกกฎหมายหรือกฎขึ้น
ฉบับหนึ่ง และกำหนดโทษเสียเต็มที่ กล่าวคือ จำ ๑๕ วัน ปรีย์
๑๐๐ แฟรงก็ ถ้าคนเก่งเขาว่าประธานาธิบดีอาจจะไม่แปลงเป็นกฎ
ฎีกาให้ เพราะกฎหรือกฎฎีกานั้นผิดหลักธรรมะหรือแรงเกินไป ก็
จะกักกฎหรือกฎฎีกานั้นไว้ยังไม่ส่งไปให้ประธานาธิบดี ในระหว่าง
ที่ยังไม่ส่งไปนั้น กฎหรือกฎฎีกานั้นใช้บังคับแล้ว ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะถูกลง
โทษกันไปพลาง ๆ พอผู้สำเร็จราชการเห็นว่ากำหนด ๔ เดือนนั้นใกล้
จะครบแล้ว ก็รีบส่งกฎหรือกฎฎีกานั้นไป หากประธานาธิบดีเห็น
ด้วยกฎหรือกฎฎีกานั้น ก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ถลึงเป็นการได้กำไร
ไปในตัว ในอันที่จะใช้ข้อบัญญัตินั้น ๆ บังคับต่อไป หากประธานาธิบดี
ไม่เห็นด้วย (ซึ่งยังไม่เคยเห็นตัวอย่าง) กฎหรือกฎฎีกานั้นก็เป็นอันพับ
ไป เป็นการเสมอตัว แต่การที่กฎหรือกฎฎีกาคงไปนั้นไม่ทำให้ชาว
พื้นเมืองถูกลงโทษจำและปรีย์ไปแล้วคืนเข้าสู่สภาพเดิม ที่แล้วก็เป็น
อันแล้วกันไป จะเรียกร้องค่าเสียหายอย่างไรย่อมไม่ได้ อนึ่ง ควร
สังเกตว่าโทษจำนั้นไม่เกิน ๑๕ วัน ดังนั้น ในระหว่างเวลาที่จวนจะครบ
๔ เดือน อันเป็นเวลาซึ่งยาวมากนี้ และกว่าที่ทางประธานาธิบดีจะส่ง
มาว่ากระไร ก็เพิ่มเวลาขึ้นไปอีกนับเป็นเดือน ๆ ฉะนั้น ผู้ที่ถูกจำไป
แล้ว ๑๕ วัน จึงมีโอกาสที่จะถูกจำในเรื่องเดียวกันได้อีกหลายครั้ง

นัก ส่วนโทษปรับนั้นไม่เป็นข้อน่า เพราะอาจจะถูกปรับกันได้ทุกวัน
 หนักว่าประธานาธิบดีจะสั่งมา ถ้าไม่สามารถจะใช้ค่าปรับได้ ก็จะต้อง
 ถูกใช้แรงงานแทน เป็นเรื่องที่เขาตำราว่า กว่าตัวจะสึก งามก็เป็นชู้
 ไปหมดแล้ว โทษแท้

สำหรับแคว้นลาวนั้น ฝรั่งเศสถือว่าเค็มแคว้นลาวขึ้นอยู่กับแคว้น
 โดญวนเป็นผู้ให้อารักขา ฉะนั้นเมื่อฝรั่งเศสได้แคว้นก็เลยถือสิทธิ
 เป็นผู้สืบอำนาจแคว้นด้วย จึงได้ขอยกแคว้นลาวไปจากไทยตั้งที่ทราบ
 กันแล้ว ดังนั้น ฝรั่งเศสจึงถือว่าแคว้นลาวเป็นแคว้นให้อารักขาของ
 ฝรั่งเศส แต่ขอทศวรรสังเกตุก็คือ ธรรมดาแคว้นใดแคว้นหนึ่งเมื่อ
 เป็นแคว้นให้อารักขาแล้ว ก็ย่อมจะต้องมีหัวหน้าปกครองแคว้นเป็น
 แทนทำการติดต่อกับต่าง ๆ ก็วิธีที่ให้ความอารักขา แคว้นลาวนั้น
 นอกจากหลวงพระบางแล้ว ห้ามผู้ใดเป็นหัวหน้าเช่นเจ้าผู้ครองนคร
 ไม่ จำปาสักก็สัก เวียงจันทร์ก็สัก ฯลฯ เหล่านี้เป็นของไทย ไทย
 ก็ปกครองเป็นหัวหน้า เมื่อฝรั่งเศสยกเอาไปก็ย่อมจะหาหัวหน้า
 แคว้นไม่ได้ตัวเอง ฉะนั้น ในแคว้นเหล่านี้ จึงมีที่มาของกฎหมายต่าง
 ออกไปอีก ไม่เหมือนกับหลวงพระบาง ซึ่งมีกษัตริย์ผู้ครองแคว้นเป็น
 หัวแทนของแคว้นอยู่ การติดต่อกับฝรั่งเศสผู้ให้อารักขาจึงย่อมจะทำ
 กันได้ตามหลักสันนิษฐานให้อารักขา

ด้วยเหตุนี้ จึงได้เกิดมีข้อตกลงระหว่างกษัตริย์แห่งหลวงพระบาง
 และผู้สำเร็จราชการอินโดจีนสมัยหนึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน

๑๕๒๗ ความว่า “พระเจ้าแผ่นดินหลวงพระบางคงปกครองหัวเมือง
ต่าง ๆ ของพระองค์ได้อย่างที่เคยเป็นมาแต่เดิม ทั้งยังมีสิทธิจะประ
ทานความเห็นต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงระเบียบการปกครอง ระเบียบ
การคลัง และการเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐบาลฝรั่งเศสอาจจะกระทำตามความ
เห็นในอินทระจัต ระเบียบการ ต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในกาล ภายหน้า”
และ “การวางกฎและข้อบังคับอันว่าด้วยระเบียบการปกครองต่าง ๆ
นั้น คงอยู่ในอำนาจของกษัตริย์หลวงพระบาง ในอินทระจัตเป็นพระ
ราชกฤษฎีกาใช้บังคับชน พระราชกฤษฎีกานั้นจะใช้บังคับได้ก็ต่อเมื่อ
ได้รับความเห็นชอบของเรลิตังค์ สุเปริเออร์ แล้ว”

สำหรับแคว้นลาวอื่น นอกจากแคว้นหลวงพระบาง เมื่อไม่
ปรากฏว่ามีผู้ใดเขียนหัวหน้าปกครองแคว้นดังได้กล่าวมาแล้ว เรลิตังค์
สุเปริเออร์ซึ่งเรียกกันว่า “ท่านเอกาธิบดี” หรือ “ผู้สำเร็จราชการหัว
เมืองลาว” ก็จะตราข้อบังคับขึ้นเพื่อใช้ในการปกครอง

หมวด ๔

วงเขตต์ในการตราพระราชกฤษฎีกา กฤษฎีกา

ของผู้สำเร็จราชการและข้อบังคับ

ของ เรลิตังค์ สุเปริเออร์

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระเบียบการปกครองภายใน ขตบัญญัติหรือกฎ
หมายพื้นเมืองก็ยังคงใช้บังคับไปตามเดิม แต่ในเรื่องการจัตหน้า

และให้อำนาจแก่บุคคลนั้น ฝรั่งเศสส่งวงสิทธิ์ที่จะทรายทบัญญัติขึ้น
 ของ กังน การให้อำนาจและมอบหมายหน้าที่แก่ผู้สำเร็จราชการ
 อินโดจีนก็ดี การจัดการและหน้าที่แผนกควบคุมข้าราชการ
 เมืองก็ดี การควบคุมและมอบหมายหน้าที่ของเจ้าแลควบคุมการคลัง
 กติ ฯลฯ เหล่านี้ ก็จะต้องตราเป็นกฎหมายกาชน โดยประธานาธิบดี
 เป็นผู้ตรา

แม้กษัตริย์พณเมืองจะยังคงตราพระราชกฤษฎีกาต่าง ๆ เท่าที่ยัง
 ทรงมีสิทธิ์อยู่ก็ตาม แต่อำนาจนั้นก็ถูกจำกัดลงทีละน้อยๆ จนเกือบ
 จะไม่มีอะไรเหลือเลยแล้วก็ได้ ทั้งนี้ ก็เพราะแคว้นอารักขาที่กษัตริย์
 เขมรและลาวเป็นประมุขอยู่โดยนิตินันน เป็นแคว้นที่ติดต่อกับแคว้น
 โคแฉงจีนและญวนอันเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส เมื่อรวมแคว้นอา
 รักขาและเมืองขึ้นเข้าด้วยกัน ก็เป็นสหภาพอินโดจีน และมีรัฐบาล
 กลาง ซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลและมีงบประมาณโดยเฉพาะ เหตุ
 นี้เป็นเหตุให้งานบางประเภทจำเป็นต้องดำเนินไปให้เหมือนกันหมดทุก
 แคว้น งานเหล่านี้จึงต้องรวมกันอยู่ภายใต้การบังคับของขบัตบัญญัติ
 ฝรั่งเศส อีกประการหนึ่ง ภาคอินโดจีนทั้งภาคอยู่ภายใต้บังคับบัญชา
 ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอาณานิคม กังน จึงเป็นการเห็นไม่
 พินในอันที่จะต้องมีขบัตบัญญัติบางอย่าง ซึ่งใช้บังคับตลอดทั่วอินโดจีน
 ไม่เลือกว่าจะเป็นเมืองขึ้นหรือแคว้นอารักขา ตัวอย่างที่เห็นอยู่เสมอ
 ในกรณีเช่นนี้คือ กฎหมายว่าด้วยการคลังซึ่งใช้บังคับตลอดอินโดจีน

ในที่สุด เหตุที่ทำให้สิทธิในการตราพระราชกฤษฎีกาของกษัตริย์
พื้นเมืองตกจำกัดลงอันน้อยลงอีกก็คือ ตามข้อสัญญาลงวันที่ ๑๗ มิถุนา
ยน ๑๘๘๔ ซึ่งฝรั่งเศสได้ทำไว้โดยฉะเพาะกับเขมรนั้น มีข้อความอยู่
ตอนหนึ่งบ่งไว้ชัดเจนว่า “กษัตริย์เขมรยินยอมให้รัฐบาลแห่งสาธารณ
รัฐฝรั่งเศสจัดการเปลี่ยนแปลง ระเบียบการปกครองในแคว้นเขมรได้
ทุกอย่าง ตามที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสจะพิจารณาเห็นสมควร” (มาตรา

๑) ดังนั้น รัฐบาลฝรั่งเศสจึงถือโอกาสตราขัณฑ์บัญญัติต่าง ๆ อัน
เกี่ยวกบเรอจนใดเดิมนั้น ยิ่งกว่านั้นข้อสัญญาซึ่งฝรั่งเศสได้ทำไว้กับ
เขมรในขะเดียวกันกบทุกกล่าวมาแล้วข้างคนอีกขะบับหนึ่ง ก็มีข้อความ
อยู่ตอนหนึ่งว่า “ข้าราชการพื้นเมืองยังคงอยู่ในตำแหน่งแผนก
ปกครองในจังหวัดต่าง ๆ เว้นไว้แต่แผนกที่เกี่ยวกับการภาษีและศุล
กากร การโยธา การต่าง ๆ ซึ่งจำต้องมีหน่วยบัญชาการเพียงแห่ง
เดียว หรือการที่ต้องใช้ช่างฝรั่งเศสหรือชาวยุโรปแล้ว ข้าราชการ
พื้นเมืองจะเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้” ดังนั้น การที่จะวางระเบียบในงาน
เหล่านั้นก็จะต้องเป็นขัณฑ์บัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยฝรั่งเศสอีก

ตามทกล่าวมาแล้วนั้นเช่นเรื่องการตราขัณฑ์บัญญัติเพื่อใช้ในวงระ
เบียบการปกครอง ส่วนขัณฑ์บัญญัติที่จะใช้บังคับ ฉะเพาะกับคนคนนั้น
ฝรั่งเศสไม่ยอมให้กฎหมายที่กษัตริย์พื้นเมืองไม่ว่าจะใดตราขึ้นเมื่อใด
ใช้บังคับแก่ชนชาติฝรั่งเศสเป็นอันขาด ทั้งนี้ ก็เพื่อจะรักษาเกียรติ

ศักดิ์ของตัวไว้ ทั้งนี้ บทบัญญัติต่าง ๆ ที่ยกยอพระคุณเมืองนครราชสีมา
จึงใช้บังคับได้แต่เฉพาะชนชาวพื้นเมืองเท่านั้น

หมวด ๕

ผู้แทนของเมืองขึ้นในสภาฝรั่งเศส

เรื่องผู้แทนชาวพื้นเมืองในสภาฝรั่งเศสนั้น ฝรั่งเศสจะยอมให้
มีได้ก็แต่เฉพาะเมืองขึ้นเท่านั้น ส่วนแคว้นไตอารักขานั้น ไม่มี
ผู้แทนเข้านั่งในสภาเลย

เมืองขึ้นที่มีผู้แทนเข้านั่งในสภานั้นมีอยู่ ๒ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. เกาะมาร์ตีนิก, กัวเดอลุป, เรอูนียง, ทั้ง ๓ เมืองขึ้นนี้ มี
ผู้แทนได้ ๓ คน คนหนึ่งประจำสภาสูง อีก ๒ คนอยู่ในสภาต่ำ อิน
เดียภาคฝรั่งเศสนี้มีผู้แทนได้ ๒ คน คนหนึ่งอยู่ในสภาสูง อีกคน
หนึ่งอยู่ในสภาต่ำ

๒. กุยยาน เซเนกัล และโคแองจีน นั้น มีผู้แทนได้แห่ง
ละ ๑ คน และประจำในสภาต่ำเท่านั้น

รวมผู้แทนชาวพื้นเมืองทั้งหมด ๑๔ คน ในสภาสูง ๔ คน
(ในจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ ๓๑๔ คน) และในสภาต่ำ ๑๐ คน
(ในจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ ๖๑๒ คน)

เท่าที่แสดงจำนวนสมาชิกผู้แทนมานี้ ก็พอที่จะเห็นได้แล้วว่า
 ในเรื่องการขึงกันสิทธิและส่วนได้เสียของชาวพื้นเมืองนั้น สมาชิก
 เมืองชั้นย่อมไม่มีทางที่จะทำได้เลย เพราะจำนวนน้อยกว่าอันนี้ จะ
 ต้องเพิ่มก็เสมอไป ดังนั้น การที่เมืองชั้นมีผู้แทนไปนั่งในสภา จึง
 ไม่ทำประโยชน์อะไรได้นัก.

**กฎหมายที่ใช้บังคับ
แก่
บุคคลในอินโดจีน**

สำนักหอสมุด

ยทที่ ๓

กฎหมายที่ใช้บังคับแก่บุคคลในอินโดจีน

หมวด ๑

ฐานะของบุคคลซึ่งมีเชื้อชาติเป็นชาวยุโรปในอินโดจีน

ก่อนที่จะพิจารณาดังกฎหมายที่ใช้บังคับแก่บุคคลในอินโดจีน จำจะต้องทราบเสียก่อนว่า กฎหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในอินโดจีนนั้น ไม่ใช่บังคับแก่บุคคลทุกคนที่อยู่ในดินแดนภาคนี้ กฎหมายบางอย่างใช้บังคับแก่เฉพาะชาวพื้นเมืองเท่านั้น และกฎหมายอีกบางประเภทก็ใช้บังคับแก่เฉพาะชนชาติผิวขาว ดังนั้น ในการที่จะศึกษากฎหมายที่ใช้บังคับในอินโดจีนจึงต้องแยกบุคคลออกเป็น ๒ ประเภท คือ ชาวยุโรปและชาวพื้นเมือง

ในเมืองจีนและแคว้นไค้อร่ากชาของฝรั่งเศสนั้น ในจำพวกชาวยุโรป ก่อนอื่นก็มีชาวฝรั่งเศสเองซึ่งมาจากประเทศฝรั่งเศสโดยตรง หรือซึ่งเกิดในดินแดนของเมืองจีนหรือแคว้นไค้อร่ากชา ชาวฝรั่งเศสเหล่านี้ย่อมมีฐานะในกฎหมายเสมือนหนึ่งอยู่ในประเทศฝรั่งเศส ประมวลกฎหมายฝรั่งเศสต่าง ๆ จึงยังคงใช้บังคับกับบุคคลจำพวกนี้อยู่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนปลีกย่อยบ้างเล็กน้อย ก็เพื่อประโยชน์ของบุคคลเหล่านี้โดยแท้ นอกจากนี้ยังมีบุคคลอื่นอีกหลายจำพวก

ซึ่งถือเสมือนหนึ่งว่าเป็นชนชาติฝรั่งเศสเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้
ได้แก่ ๑. ชาวกินแซกคาและแซกอะสึมซึ่งเคยอยู่ในเมืองขึ้นแต่ก่อน
๒. ชนชาวต่างประเทศ หรือชาวพื้นเมือง ซึ่งกลายเป็นชาติฝรั่งเศส
ด้วยการแปลงชาติ ๓. แซกอินเดียนซึ่งสืบฐานะเดิมของตน

นอกจากชนชาติฝรั่งเศสโดยแท้ และผู้ที่ถือเสมือนชนชาติฝรั่งเศส
ตั้งแต่ครั้งแล้ว ก็มีชาวพื้นเมือง และชาวต่างประเทศ ในจำนวน
ชนชาวต่างประเทศนั้น ยังต้องแยกออกเป็นสองประเภทอีก ประเภท
ที่ ๑ ได้แก่พวกพ่อค้าหรือคณะสอนศาสนาชาวยุโรปซึ่งมาจากอังกฤษ
หรืออเมริกา เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ มีฐานะเช่นเดียวกับที่เคยมี
ถ้าอยู่ในประเทศฝรั่งเศส กล่าวคือ ไม่มีสิทธิในทางการเมือง แต่
สิทธิในทางแพ่งตั้งกล่าวไว้ในมาตรา ๑๑, ๑๔, ๑๕, ๑๖ แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้น คงมีเต็มบริบูรณ์ นอกจากบุคคลจำพวกนี้
แล้ว ชาวยุโรปผิวขาวทุกคน เช่น ชาวกีเยอรมัน ก็ย่อมมีฐานะตั้ง
กล่าวแล้วเช่นเดียวกับชน ทั้งนี้ ตามกฎหมายที่ใช้ในอินโดจีนจึงเรียก
บุคคลเหล่านี้ว่า “ชาวยุโรปและที่ถือเสมือนชาวยุโรป” (Européens
et assimilés)

ส่วนชนชาวต่างประเทศประเภทที่ ๒ นั้น ได้แก่ชาวต่างประเทศ
ที่ฝรั่งเศสถือเสมือนหนึ่งว่ามีฐานะเท่ากับชาวพื้นเมือง ดังนั้น การ
ปกครองบุคคลจำพวกนี้จึงเป็นไปเช่นเดียวกับการปกครองชาวพื้นเมือง
เหมือนกัน บุคคลจำพวกนี้ ได้แก่ชาวต่างประเทศที่มีเชื้อชาติเป็น

ชาวเอเชีย เช่น จีน เป็นต้น ทั้งนี้ ตามกฎหมายที่ใช้ในอินโดจีน
จึงเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า “ชาวพื้นเมืองหรือดลเสมือนชาวพื้นเมือง”

(Indigènes et assimilés)

เมื่อฝรั่งเศสได้แยกบุคคลเป็นประเภทๆ ดังกล่าวแล้ว กฎหมาย
ที่ใช้บังคับแก่บุคคลประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ จึงแยกออกไปด้วย

หมวด ๒

กฎหมายที่ใช้บังคับแก่ชาวยุโรป [ผิวขาว] และดลเสมือนชาวยุโรป

ดังที่ได้กล่าวแล้ว บุคคลจำพวกนี้อยู่ภายใต้กฎหมายฝรั่งเศส
เหมือนหนึ่งว่าอยู่ในประเทศฝรั่งเศสที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ประมวลกฎหมาย
แพ่ง พาณิชย์ อาญา วิธีพิจารณาความแพ่ง ความอาญา ฝรั่งเศส
ที่ใช้อยู่ในอินโดจีน จึงใช้บังคับกับบุคคลจำพวกนี้หมด

ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสนั้น ใช้ขยายบังคับไปถึงเมืองขึ้น
และแคว้นไต้อารักขา โดยกฤษฎีกาของประธานาธิบดีข้าง หรือโดย
กฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งข้าง หรือข้างที่ในด้วยบท
ที่เกี่ยวข้อง ก็กล่าวไว้ดีกว่าใช้สำหรับในเมืองขึ้นและแคว้นไต้อารักขา เช่น
มาตรา ๔๑๗ ซึ่งกล่าวไว้ว่า เมื่อผู้เยาว์ ซึ่งอยู่ในประเทศฝรั่งเศส มี
ทรัพย์สินในเมืองขึ้น หรือดลชกกัน การปกครองดูแลทรัพย์สินเหล่านั้น โดย

เพราะจะต้องกระทำโดยผู้แทนโดยชอบธรรมอีกคนหนึ่งต่างหากจาก
ผู้แทนโดยชอบธรรมธรรมดา ผู้แทนโดยชอบธรรมในกรณีข้างต้น
ย่อมไม่มีการผูกพันหรือต้องรับผิดชอบต่อผู้แทนโดยชอบธรรมธรรมดา
แต่ประการใด มาตรา ๑๐๗ วรรค ๒ ก็ออกมาตราหนึ่ง ว่าด้วยการ
พ้นกรรมที่เขียนขึ้นเองโดยผู้ที่อยู่ในเมืองชั้น หรือ แคว้น ไค้อารักขา
และผู้นั้นยังคงมีภูมิลำเนาอยู่ในฝรั่งเศษหรือเมืองชั้นอื่นอยู่นั้น ดังนี้
เป็นต้น

เมื่อได้กล่าวถึงการใช้ประมวลแพ่งฝรั่งเศษ ขยายบังคับไปยัง
เมืองชั้นและแคว้นไค้อารักขาแล้ว ก็ควรกล่าวเสียด้วยว่า ในจำพวก
กฎหมายที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งนั้น มีอยู่หลายบท
เหมือนกัน ที่ไม่ได้มีกฎหมายประกาศให้ใช้ขยายบังคับไปยังเมืองชั้น
ด้วย หรือที่มีกฎหมายให้ใช้ขยายบังคับ ก็ได้ประกาศกฎหมายนั้น
ต่อมาภายหลังเวลาอันนาน ในกรณีกฎหมายเหล่านี้ยังคงใช้บังคับอยู่
ตามเดิม จนกว่าจะได้มีประกาศกฎหมายมา และในที่สุด ในเมือง
ชั้นหนึ่ง ๆ ประมวลกฎหมายแพ่งได้ประกาศใช้ขยายบังคับมา โดยมี
เงื่อนไขอันหนึ่ง นั่นคือ หลักเกณฑ์ในเรื่องหนึ่ง ๆ จึงอาจจะถูกเปลี่ยนแปลง
แก้ไขโดยบทบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยคณะสำหรับเมืองชั้นนั้น ๆ
ก็ได้ กรณีเช่นนี้ไค้แก่เรื่องที่เกี่ยวกับที่ดิน หลักประกัน เชื้อชาติ
การแปลงชาติ ฐานของบุคคล มรดก ททรัพย์ที่ไม่มีเจ้าของ เป็นต้น

ส่วนประมวลกฎหมายพาณิชย์นั้น กฎหมายลงวันที่ ๗ ธันวาคม

๑๘๕๐ บัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า ประมวลกฎหมายพาณิชย์และกฎหมาย
ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมประมวลฯ จะต้องประกาศใช้ในเมืองชั้นทุก ๆ เมือง
ในสมัยนั้นการประกาศใช้จึงดำเนินไปด้วยกฎฎีกาของผู้สำเร็จราชการ
ของเมืองชั้นนั้น มาในสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงแก้ไขประมวล
กฎหมายพาณิชย์จึงถูกขยายไปยังคืบไปยังเมืองชั้นด้วยทุกบท

ด้วยเหตุนั้น การบังคับให้มีบัญชีการค้า ซึ่งบัญญัติโดยกฎหมาย
ฝรั่งเศส ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๑๘๑๕ จึงถูกขยายไปยังอินโดจีนด้วย
โดยกฎฎีกาลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๑๘๑๗ ตามนัยแห่งกฎหมายนี้
พ่อค้าชาวต่างประเทศ จำเป็นต้องทำบัญชีการค้าด้วยอักษรและเลข
โรมัน

วิธีพิจารณาความแพ่งนั้น กฎฎีกาลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์
๑๘๒๑ บัญญัติให้ดำเนินตามวิธีพิจารณาความแพ่งฝรั่งเศส และกฎ
ฎีกาลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๑๘๒๗ บัญญัตติ้อมมาให้เปลี่ยนแปลงใน
เรื่องอนุญาตให้คู่ความซึ่งอยู่ห่างไกลทำคำแถลงการณ์เป็นลายลักษณ์
อักษร ในคดีชั้นไต่สวนชั้นสรุปท้าย (Procédure sommaire) หรือจะ
ให้ญาติสนิทไปแทนตัวในศาลก็ได้ เป็นต้น

การอุทธรณ์ขอให้ล้างคำพิพากษาเดิม (Recours en annu-
lation)

การอุทธรณ์ทำนองนี้ เป็นส่วนหนึ่งของวิธีพิจารณาที่บัญญัติขึ้น
เป็นพิเศษสำหรับใช้ในเมืองชั้นโดยเฉพาะ คดีที่ไม่สู้สำคัญสำคัญนั้น

เมื่ออุทธรณ์ขอให้ลบล้างคำพิพากษาไปยังศาลอุทธรณ์แล้ว คำพิพากษานกมค่าเท่ากับคำพิพากษาฎีกาเหมือนกัน การที่ขณัญญ์ให้มีการอุทธรณ์ลบล้าง (เรียกตามกฎหมายลาว) ขึ้น ก็เพื่อที่จะเร่งคดีที่มีส่วนได้เสียไม่มากและสำคัญพอถึงกับให้ไปสู่ศาลฎีกาเสร็จเร็วเข้า เมื่อการอุทธรณ์ลบล้างแทนการฎีกาแล้ว ผลจึงมีอยู่ว่า จะฎีกาคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ลบล้างของเมืองขึ้นนอกคือไปไม่ได้ คดีเป็นอันเสร็จเด็ดขาดกันแต่เพียงชั้น (ฎีกาวินาที ๗ สิงหาคม ๑๙๐๑ และ ๑๙ มีนาคม ๑๙๐๕)

ในอินโดจีนคดีที่จะอุทธรณ์ลบล้างได้คือ คดีที่เสร็จเด็ดขาดชั้นศาลแขวง คดีที่เปรียบเทียบปรับชั้นตำรวจ และคดีแพ่งระหว่างชาวพื้นเมือง ข้ออ้างที่จะส่งไปให้ศาลอุทธรณ์ลบล้างพิจารณาได้ ต้องเป็นข้ออ้างเกี่ยวกับวาระของแย้งอำนาจพิจารณาของศาล หรือศาลละเมิดกฎหมาย หรือเรื่องศาลทำการเกินอำนาจ

ประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสนั้น ได้ประกาศใช้ขยายบังคับในเกาะอินทิลย์ก่อนเมืองขึ้นใด ๆ หมด โดยกฎหมายลงวันที่ ๘ มกราคม ๑๘๗๗ ท่อมาก็ได้ขยายใช้บังคับไปถึงเมืองขึ้นอื่น ๆ จนทั่ว มาตรา ๑๒๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศสแก้ไขเพิ่มเติม เรื่องการฟ้องร้องสมาชิกสภาหรือรัฐมนตรีในทางอาญานั้น ได้ขยายไปถึงผู้สำเร็จราชการเมืองขึ้นด้วย

ส่วนประมวลวิธีพิจารณาความอาญานั้น ใช้บังคับในเมืองขึ้นแต่

เพียงบางมาตรา ไม่ทั้งหมด สำหรับอินโคจีนนั้นประมวลนี้ได้ขยาย
ใช้บังคับไปแต่เพียงบางมาตรา โดยกฤษฎีกากลางวันที่ ๑๘ ธันวาคม
๑๙๐๖, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๑ และ ๖ พฤศจิกายน ๑๙๒๗ กฤษฎีกา
เหล่านี้บัญญัติให้ใช้มาตรา ๑๒๓ ถึง ๑๗๖ บังคับไว้

การใช้กฎหมายต่าง ๆ ของฝรั่งเศสขยายบังคับไปถึงเมืองขึ้น
ฝรั่งเศสกระทำด้วย ๓ วิธีด้วยกัน คือ

วิธีที่ ๑ ใช้วิธีให้ไปดูเขาเอง กล่าวคือ ผู้ตรากฎหมายบัญญัติ
แต่เพียงสั้น ๆ ว่า ให้เมืองขึ้นเมืองนั้นใช้กฎหมายอย่างเดียวกันกับเมือง
ขึ้นซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันนั้น เช่น กฤษฎีกากลางวันที่ ๑๗ มีนาคม ๑๙๐๓
ว่าด้วยการศาลยุติธรรม ในคองโคฝรั่งเศส มาตรา ๑๗ แห่งกฤษฎีกา
กฤษฎีกาฉบับนี้กล่าวแต่สั้น ๆ ว่าในทุกคดี ให้ศาลยุติธรรมแห่งคองโค
ใช้กฎหมายแพ่ง พาณิชย์ และอาญา ของเซเนกัล เป็นหลักในการ
พิจารณา ทั้งนี้ ก็ไม่เป็นปัญหาอย่างใด กฎหมายต่าง ๆ ทั้งกล่าว
แล้วของเซเนกัลใช้บังคับในคองโคอย่างเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องตรา
กฎหมายขึ้นใหม่เพื่อใช้เฉพาะในคองโค กฎหมายของเซเนกัล
แล้วก็เช่นอื่นใช้ได้

วิธีที่ ๒ ใช้วิธีบัญญัติเอาง่าย ๆ แต่เพียงว่า ให้ศาลฝรั่งเศสใน
เมืองขึ้นใช้กฎหมายฝรั่งเศสทั้งหมด บังคับในการพิจารณา และดำเนิน
คดี โดยวิธีกฎหมายฝรั่งเศสจึงเป็นกฎหมายใช้ในเมืองขึ้นไปในตัว

ด้วย วิธีนี้ทำให้ใช้ในโคแชนจีน โดยกฤษฎีกาลงวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๑๙๖๔ มาตรา ๑๘ แห่งกฤษฎีกาฉบับนี้ บัญญัติว่า ให้ศาลฝรั่งเศส ใช้ประมวลกฎหมายแพ่ง และประมวลกฎหมายพาณิชย์ ซึ่งใช้อยู่ใน ฝรั่งเศส บังคับในการพิจารณาและดำเนินคดี อันเกี่ยวแก่ความแพ่งและ พาณิชย์ ส่วนคดีชนตำรวจก็ ลหุโทษก็ และคดีอาญาก็ ศาล ฝรั่งเศสในโคแชนจีนจะลงโทษบุคคลด้วยโทษอื่น นอกจากที่ได้บัญญัติ ไว้ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศสไม่ได้

วิธีที่ ๓ คือ วิธีออกกฤษฎีกาให้ใช้ประมวลกฎหมายต่าง ๆ ของ ฝรั่งเศส (แพ่ง, อาญา, วิธีพิจารณาแพ่งและอาญา, พาณิชย์) บังคับ ทั้งหมดโดยไม่เลือก วิธีนี้เห็นวิธีง่าย แต่ที่ถูกต้องคือ วิธีนี้ ทำให้ข้บังคับใช้ในประมวลนั้นหลายมาตรากลายเป็นหมัน ใช้บังคับไม่ได้ เพราะสภาพและการเป็นอยู่ในเมืองจีนไม่สนใจให้

วิธีตรากฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า ทั้ง ๓ วิธีนี้ มี จุดประสงค์ร่วมกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ ต้องการรวบรัดและเอาง่ายเข้าว่า เมื่อตรากฤษฎีกาใช้บังคับขึ้นแล้ว ก็เป็นเรื่องของผู้พิพากษาที่จะจัดการ ให้เป็นไปตามแต่จะทำได้ หากมีการขัดข้องในการใช้ประมวลเหล่านี้ บังคับในบางกรณี ก็ตกเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษา ที่จะขจัดข้อขัดข้อง เหล่านี้เอาเอง ผิดถูกอย่างไร สมควรหรือไม่เพียงไร ค่อยจัดการ แก้ไขกันเอาทีหลัง

หมวด ๓

ฐานะของชาวพนเมืองตามกฎหมาย

ฐานะของชาวพนเมืองในอินโดจีนในปัจจุบัณนี้ ได้ถูกบัญญัติ
ขึ้นโดยกฤษฎีกา ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๑๙๒๑ ในทางกฎหมาย
มาตรา ๑๐๗ แห่งพระราชกฤษฎีกา ได้บัญญัติให้บุคคลทุกคนที่อยู่ใน
โคแวงซัน ในเมืองต่าง ๆ ของฮานอยและเขตต์เช่าในไซฟอง และ
กูราน ซันต์อัสฝรั่งเศส และใช้กฎหมายฝรั่งเศสบังคับ ในทุก
กรณี

ตามมาตรานี้ บุคคลทุกเชื้อชาติ ไม่เลือกว่าจะเป็นชาวเอเชีย
หรือชาวยุโรปจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายฝรั่งเศสทั้งสิ้น ทั้งนี้ หาก
ชนชาติที่ฝรั่งเศสเรียกว่า เขมร กิติ หรือ ที่ฝรั่งเศสเรียกว่า ลาว กิติ
ไปไม่คิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคนพื้นหรือคนต่างชาติในเขตต์ดังกล่าวข้างบน
ก็จะต้องขึ้นศาลฝรั่งเศส ซึ่งใช้กฎหมายฝรั่งเศสบังคับ

ตามความในมาตรา ๑๐๘ แห่งกฤษฎีกาฉบับเดียวกันนี้ ใน
เขตต์อื่นในอินโดจีน นอกจากเขตต์ที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๐๗ ข้างบน
ศาลฝรั่งเศสมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและพาณิชย์ทั้งปวง ซึ่ง
บุคคลที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นคู่ความ หรือแต่เพียงเป็นฝ่ายในคดี คือ

- ๑. ชาวฝรั่งเศส และบุคคลที่ดุษเหมือนชาวฝรั่งเศส
- ๒. คนอยู่ในบังคับฝรั่งเศส คือชาวเมืองซัน เช่น ญวนในโค

แวงซัน

๓. ชาวนวนซึ่งเกิดในเขตต์เช่าของฝรั่งเศสในอินโดจีน

๔. คนในอารักขาฝรั่งเศสอื่น(คือชาวพื้นเมืองในแคว้นอารักขา
ทุกแห่ง) ซึ่งมีใช้ในอินโดจีน

๕. ชาวกต่างประเทศอื่นๆ

ดังนั้น ศาลฝรั่งเศสในแคว้นญวนและทั้งเทียบ ศาลฝรั่งเศสใน
แคว้นเขมร และศาลฝรั่งเศสในแคว้นลาว ย่อมมีอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดีระหว่างชาวพื้นเมืองชาติญวน และบุคคลซึ่งฝรั่งเศสเรียกว่า
เขมรหรือลาวซึ่งอยู่ในแคว้นนั้นๆ

เฉพาะในเขตต์เช่า กวางจูนั้น ถ้ามีคดีพิพาทกันขึ้นในระ
หว่างจีนด้วยกัน และไม่เลือกว่าจะมาจากที่ใด ก็มีบทยกเว้นเป็นพิเศษ
อยู่ว่า คงให้ศาลพื้นเมืองเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีเหล่านั้น

ส่วนในแคว้นพระตะบอง เสียมราฐและศรีโสภณนั้น ชาว
พื้นเมืองซึ่งพิพาทกันเอง ก็คงให้ศาลพื้นเมืองมีอำนาจพิจารณา
พิพากษา แต่ทั้งนี้คงไม่ให้มีชาวฝรั่งเศส หรือคนในบังคับหรือใน
อารักขาฝรั่งเศสซึ่งมาจากที่อื่น หรือชาวกต่างประเทศคนใดคนหนึ่งเข้า
มาปะปนเป็นฝ่ายในคดี

สรุปความแล้ว ตามนัยแห่งมาตรา ๑๐๘ นี้ ภายในเขตต์
โคแชนชินหรือญวนใต้ ชานฮอย ไฮฟอง และตราน ซึ่งคู่ความจะ
ตั้งขึ้นศาลฝรั่งเศสและใช้กฎหมายฝรั่งเศสบังคับ โดยไม่เลือกว่า
จะเป็นเชื้อชาติใด และอยู่ในฐานะอย่างไรแล้ว ในเขตต์อื่นในอินโด

จีน นอกจากที่กล่าวแล้ว ผู้ที่มีคดีพิพาทกันในทางแพ่งหรือพาณิชย์ ถ้าไม่ใช่เป็นบุคคลที่ฝรั่งเศสเรียกว่าเขมรและลาวพิพาทกันเองแล้ว ก็ต้องขึ้นศาลฝรั่งเศส และใช้กฎหมายฝรั่งเศสบังคับทั้งสิ้น และเพื่อที่จะให้ศาลฝรั่งเศสพิจารณาพิพากษาคดี ในกรณีที่มีผู้อื่นเข้ามาปะปน เป็นฝ่ายฝรั่งเศสก็ให้ศาลฝรั่งเศสขึ้นในแคว้นต่าง ๆ เช่น ในแคว้น อานัม ทั้งเก็ย เขมร และลาว ขึ้นไว้

เชื้อชาติของบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในแคว้นลาวและเขมรและที่ฝรั่งเศสถือว่าเป็นชนต่างประเทศจะต้องขึ้นศาลฝรั่งเศสก็มี ไทย มะลายูญวน จีน ชาวฮินดูซึ่งมาจากเบงกอล บุคคลที่เราเรียกกันว่าครึ่งชาติ คาโฮลิก ลีบเซอสาวยมาจากชาวโปรตุเกส และชนชาวยุโรป เป็นต้น ชนชาติต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ หากไปมีคดีพิพาทกันขึ้นกับชาวพื้นเมืองในแคว้นลาวและเขมรในขณะนั้นจะต้องขึ้นศาลฝรั่งเศส และใช้กฎหมายฝรั่งเศสบังคับ

ส่วนคดีอาญานั้น ตามความในมาตรา ๑๑๐ ศาลฝรั่งเศสมีอำนาจพิจารณาพิพากษา ในเมื่อจำเลยเป็นบุคคลเหล่านี้

๑. ชนชาติฝรั่งเศส หรือพลอเสมียนชาวฝรั่งเศส
๒. คนในบังคับฝรั่งเศส
๓. ชนชาติญวนที่เกิดในเขตต์เช่าในซานออย ไฮฟอง และ

ตรา

๔. คนในอารักขาฝรั่งเศสในดินอินทิมิไซอินโทจีน

๕. คนชาวต่างประเทศทุกคน

จำเลยที่มีฐานะคงกล่าวมาน และที่ศาลฝรั่งเศสมีอำนาจพิจารณาพิพากษานั้น ไม่หมายความว่าแต่ละเพราะที่เห็นตัวการเท่านั้น ย่อมหมายความว่าตลอดไปถึงผู้สมคบและผู้สมรู้ด้วย

นอกจากนี้ ศาลฝรั่งเศสยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งชาวพื้นเมืองกระทำผิดต่อบุคคลเหล่านั้นอีกด้วย คือ

- ๑. ชาวฝรั่งเศส หรือที่ถือเสมือนชาวฝรั่งเศส
- ๒. คนในบังคับฝรั่งเศส
- ๓. ชนชาติญวนซึ่งเกิดในเขตต์เช่าในซานฮุย ไฮฟอง และทรวาน
- ๔. คนในอารักขาฝรั่งเศส ในแคว้นอื่น ซึ่งมีใช้ในอินโดจีน
- ๕. ชาวต่างประเทศอื่นๆ

นอกจากในแคว้นโคแชนจีนและในเมืองซานฮุย ไฮฟอง และทรวานแล้วศาลพื้นเมืองซึ่งใช้กฎหมายพื้นเมืองบังคับ จะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ ก็แต่ละเพราะความผิดอาญา ซึ่งกระทำขึ้นโดยชาวพื้นเมืองต่อชาวพื้นเมืองเท่านั้น

สรุปความแล้ว ในทุก ๆ กรณีที่มีความผิดอาญาเกิดขึ้น หากไม่ใช่เป็นการกระทำของชาวพื้นเมืองต่อชาวพื้นเมืองด้วยกันแล้ว ศาลฝรั่งเศสคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยใช้กฎหมายฝรั่งเศสบังคับในทุกรณี แต่ถ้าหากเป็นการกระทำผิดอาญาซึ่งชาวพื้นเมือง ซึ่ง

ในทันทีของหมายความเฉพาะบุคคลซึ่งฝรั่งเศษ เรียกว่าลาว และเขมร
กระทำต่อกันเองแล้ว ศาลพนเมืองจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษา
โดยใช้กฎหมายพื้นเมืองบังคับได้

หมวด ๔

กฎหมายพื้นเมืองที่ใช้ในแคว้นเขมรและลาว

แคว้นเขมรนั้นประกอบไปด้วยบุคคลซึ่งแบ่งออกเป็นประเภท ๆ
ดังนี้ คือ

๑. ราชวงษานวงศ์
๒. บุคคลซึ่งภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “พระวงษา” ได้แก่ราช
วงศ์ตั้งแต่ชั้น ๕ ลงไป
๓. “พระครุ” หรือ “พวาทมณ” ซึ่งมีสิทธิบางอย่างเป็น
พิเศษ เนื่องจากต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับในราชพิธี (เดิมประเพณีมีอยู่ว่า
พระเจ้าแผ่นดินต้องเสด็จราชสมภพเพียงบางวันเพื่อประโยชน์แก่หัวหน้า
พวาทมณเหล่านั้น)

๔. ข้าราชการชั้นสูงและพระสงฆ์
บุคคลทั้ง ๔ ประเภทนี้ ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียเงินช่วย
ราชการแต่ประการใด

๕. ชาวต่างประเทศมี ไทย มะลายู ชาวยุโรป ญวน จีน ฮินดู
พวกเลือกคณะสมาชิโกลิก สืบเชื้อสายมาจากชนชาติโปรตุเกส

กฎหมายว่าด้วยครอบครัวในแคว้นเขมร

ในเรื่องครอบครัวนั้น ควรทราบเสียก่อนว่ากฎหมายเขมรไม่จำกัดในเรื่องการมีภรรยา ใครจะมีภรรยาสักกี่คนก็ได้ไม่ห้าม ฉะนั้นเขาจึงแบ่งภรรยาออกเป็นชั้น ๆ แล้วแต่พิธีสมรสจะจัดให้เป็นการใหญ่โตมากน้อยเพียงใด มีภรรยาที่หนึ่งหรือเอกภรรยา ภรรยาคนกลางหรืออนุภรรยา และภรณยาน้อย ๆ รองลงไปอีกคนหนึ่งหรือหลายคนหญิงเหล่านี้ไม่ว่าก่อนหรือหลังการสมรส ย่อมไม่มีอิสสระและไม่มีความสามารถสมบรูณ์ตามกฎหมาย ในเรื่องทรัพย์สิน กฎหมายเขมรได้แบ่งออกเป็นทรัพย์สินส่วนตัวหรือที่ชาวพื้นเมืองเรียกว่า "เทิม" และสินบริวาร หรือที่ชาวพื้นเมืองเรียกว่า "สมบัติ" ซึ่งตามปกติภรรยา มีสิทธิ์จะได้รับส่วนแบ่งเพียง ๑ ใน ๓ ในเมื่อได้ขาดจากการสมรสแล้ว

การหย่าให้ขาดจากการสมรสก็มีปรากฏในกฎหมายเขมรเหมือนกัน และอาจจะขอได้ทั้งสามีและภรรยา หลักฐานในการหย่าขาดจากกันนี้ให้พิสูจน์ได้โดยกฎหมายหย่าซึ่งสามีให้ไว้กับภรรยา หรือที่ภรรยาให้ไว้กับสามี

ในเรื่องอำนาจปกครองบุตรนั้น อำนาจสิ้นสุดลงลงเมื่อบุตรสมรสแล้ว หรือได้ไปอยู่ท่อนโดยหาเลี้ยงตนเอง

ในส่วนประมวลกฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในแคว้นเขมรนั้น พระธรรมมุนีศาลได้ประกาศใช้แล้วตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๑๑ ประมวลกฎหมายแพ่งได้ประกาศใช้ใน ค.ศ. ๑๙๒๐ ประมวลกฎหมายอาญา

ได้ประกาศใช้เมื่อ ค. ศ. ๑๙๒๔

อาศัยพระราชกฤษฎีกาลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๑๙๒๒ คาลที่
ปรากฏในแคว้นเขมร มี

๑. คาลแขวง หรือทภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “คาลาลห”
๒. คาลชนคน หรือทภาษาพื้นเมืองเรียกว่า “คาลากำบัง”
๓. คาลอุทธรณ์ หรือทเรียกว่า “คาลาอุโตร”
๔. คาลอาญา หรือทเรียกว่า “คาลาอแกรค”
๕. คาลพิจารณาอุทธรณ์ลงล่าง (Cours d'annulation) หรือ
ที่เรียกว่า “คาลาวิจชัย” (ดูหน้า ๗๕)

นอกจากนี้ ในท้องที่ไกลจากเขตคาลชนคน ก็มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคาลแขวงขึ้น ซึ่งมีผู้พิพากษา หรือเจ้าวายโสทรก หรือเจ้าวายฉนัต เป็นผู้พิพากษา ในกรณีเจ้าวายโสทรก หรือเจ้าวายฉนัตเป็นผู้พิพากษา เขตอำนาจคาลแขวงนี้จำกัดเพียงเท่าเขตคาลของโสทรกหรือฉนัตนั้นๆ

ส่วนในท้องถิ่นเล็กๆ ซึ่งเรียกว่า “คัม” นั้น (ดูหน้า ๗๕) ถ้าไม่มีคาลแขวง ก็ให้เมื่คัมดำรงตำแหน่งเป็นผู้พิพากษาทำการแทนผู้พิพากษาคาลแขวงได้ และมีอำนาจเปรียบเทียบใกล้เคียงคดีได้ด้วยอำนาจของคาลแขวงในคดีแพ่งนั้น ผู้พิพากษามีอำนาจเปรียบเทียบใกล้เคียงคดี และมีอำนาจพิพากษาคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๑๐๐ เหรียญ (ปอัสตร์) ได้ และคำพิพากษานับจนถึงที่สุด คู่ความจะอุทธรณ์

คำพิพากษาต่อไปไม่ได้ แต่จำเนนคดีที่มีทุนทรัพย์เกิน ๑๐๐ เหรียญ
(บอัสตร) หรือเป็นคดีที่ทุนทรัพย์ไม่แน่นอนแล้ว คู่ความยอม
อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่อศาลอุทธรณ์ ไทไธมอ

ส่วนคดีอาญานั้น ผู้พิพากษาศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษา
คดีชั้นศาลวงได้ และคำพิพากษาคดีก็เพียงปรียบเท่านั้นแล้ว คู่ความ
ก็อุทธรณ์คำพิพากษานต่อไปไม่ได้ คำพิพากษาเป็นอันถึงที่สุดเพียงนั้น
แต่คำพิพากษานนั้นมีโทษจำคุกด้วย คู่ความก็อุทธรณ์คำพิพากษา
นั้นต่อศาลอุทธรณ์ คือกศาลชั้นต้นได้

ผู้พิพากษาศาลแขวงเช่นพนักงานสอบสวนด้วยโดยตำแหน่ง คง
นั้นจึงมีอำนาจสอบสวน สอบสวน หากผู้กระทำความผิด ซึ่งกระทำความผิดใน
เขตอำนาจศาลของตน รวบรวมหลักฐานและพยาน ค้นและยึด
ของกลาง และจับผู้กระทำความผิดส่งศาลที่มีอำนาจพิจารณา

ส่วนในแคว้นลาวนั้น กฎมูฎกาผู้สำเร็จราชการอินโทจีน ลงวันที่
๒๐ พฤศจิกายน ๑๙๒๒ ได้ประกาศประมวลกฎหมายลาวต่าง ๆ
มีพระบรมมณูศาล กฎหมายอาญา วิธีพิจารณาความอาญา กฎหมาย
แพ่ง วิธีพิจารณาความแพ่ง และให้มีผลใช้บังคับได้ตั้งแต่วันที่ ๑
มิถุนายน ค. ศ. ๑๙๒๔ เป็นต้นไป ประมวลทง ๕ นี้ กรมอัยการ
ได้แปลจากภาษาไทยน้อย สอบทานกับฉบับฝรั่งเศส และได้รวมไว้
ท้ายบันทึกนแล้ว

ประมวลกฎหมายลาวทง ๕ นี้ คงใช้บังคับเพราะบุคคลทง

หลักฐานมีภูมิลำเนาอยู่ในแคว้นลาวและที่เกิดในแคว้นลาว กบฏได้มี
ข้อปรากฏในบัญชีบุคคลอื่นต้องเสียเงินค่าภาษีอากรแล้วด้วย ทั้งต้อง
ไม่มีสัญชาติหรือเชื้อชาติเป็นชาวต่างประเทศที่อยู่ในแคว้นลาวนี้

ด้วยเหตุนี้ ศาลฝรั่งเศสจึงข้อมีอำนาจพิจารณาพิพากษายกคดี
หรือบันทึกบุคคลซึ่งมีสัญชาติเป็นฝรั่งเศส หรือชาติอื่นในอินโดจีนหรือ
ชาติต่างประเทศ เมื่อบุคคลเหล่านั้นเป็นคู่กรณี

หมวด ๕

ศาลในแคว้นเขมรและแคว้นลาว

ศาลในแคว้นเขมรนั้น ดังกล่าวมาแล้วมัตถัน คือ

- ๑. ศาลแขวง หรือ ศาลาลูก
- ๒. ศาลชั้นต้น หรือ ศาลาคำียง
- ๓. ศาลอุทธรณ์ หรือ ศาลอุทธร
- ๔. ศาลอาญา หรือ ศาลอุทธร
- ๕. ศาลพิจารณาอุทธรณ์ลงล่าง หรือ ศาลวินิจฉัย (กฎหมาย)

๗๕)

ภายในเขตที่ทำการเรสิดังตหนึ่ง ๆ นั้น มีศาลชั้นต้น (ศาลา
คำียง) ๑ ศาล ศาลชั้นต้นนี้อาจจะตั้งอยู่ในเขตที่มมี เกลเก ก็ได้
เช่นเดียวกัน เขตอำนาจของศาลชั้นต้นนี้ ก็คงมีเพียงเท่าเขตของ
ที่ทำการเรสิดังต และในเขตที่ใดที่มีทั้งศาลแขวงชั้น ศาลชั้น

๖๕๐. คนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีซึ่งจะต้องส่งไปให้ศาลแขวงพิจารณาพิพากษาได้ด้วย

ในคดีแพ่ง ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยไม่มีอุทธรณ์ เฉพาะคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน ๑๐๐ เหมยญ (บียาสตร์) แต่ถ้าวินคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่แน่นอนก็ดี หรือทุนทรัพย์เกิน ๑๐๐ เหมยญ (บียาสตร์) ก็ดี คู่ความยอมอุทธรณ์คดีนั้นต่อไปได้ อำนาจศาลชั้นต้นในคดีแพ่งนี้เท่ากับอำนาจศาลแขวงซึ่งได้กล่าวมาข้างต้น

ในคดีอาญา ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษาโดยไม่มีอุทธรณ์ เฉพาะคดีชั้นตำรวจ แต่คดีลหุโทษอาญาธรรมดาอื่น คู่ความยอมอุทธรณ์คำพิพากษาได้เสมอ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า คดีที่ศาลแขวงพิจารณาพิพากษา และที่คู่ความมีอำนาจอุทธรณ์ได้ การอุทธรณ์ อุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นนั้น เมื่อศาลชั้นต้นได้พิจารณาพิพากษาคดีอุทธรณ์แล้ว คู่ความจะอุทธรณ์คำพิพากษานั้นต่อไปอีกยังศาลอุทธรณ์ลยลัง (Juridiction d'annulation) (ทหน้า ๑๕) ก็ได้ แต่ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่จะได้กล่าวต่อไปในเรื่องที่ว่าด้วยศาลอุทธรณ์ลยลัง

ส่วนคดีที่ศาลชั้นต้นมีอำนาจพิจารณาพิพากษา และที่คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ได้นั้น การอุทธรณ์ สิ่งที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลอาโตร์ แต่คดีที่คู่ความไม่มีสิทธิอุทธรณ์นั้น หากคู่ความมีเหตุผลเห็นควรที่จะให้ลยลังคำพิพากษานั้นได้ ก็ต้องส่งคดีไปให้ศาลอุทธรณ์ลยลังคำ

พิพากษาหรือศาลาวินิจฉัยพิจารณา

ศาลอุทธรณ์ — ศาลอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์ตั้งอยู่ที่พนมเปญ มีอำนาจพิจารณาคดีทั้งปวงที่เกิดขึ้น
ในแคว้นเขมร

ในคดีแพ่ง ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาคดีที่ศาลชั้นต้นและ
ศาลแขวงได้พิจารณาและที่คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ได้

ในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาคดีที่ไม่ใช่ลหุโทษ
และซึ่งศาลชั้นต้นได้พิจารณาแล้ว

ในทุกกรณีคู่ความอาจจะอุทธรณ์ คดีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิจารณา
แล้ว ต่อไปยังศาลอุทธรณ์ลงล่างอีกก็ได้ (มาตรา ๓๕ พระราชกฤษฎ
ฎีกา ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๑๙๒๒)

ศาลอาญา — ศาลอาญากลาง

ศาลอาญากลางอยู่ที่พนมเปญ แต่ในกรณีที่มีการขัดข้องในการ
ที่พระยานระมาเอ็กความยังศาลชั้นไม่ได้เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก
ศาลอาญา อาจจะตั้งที่จังหวัดอื่นชั่วคราวในเขตที่ว่าการ เรลที่จังหวัดใด
ศาลอาญา มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา ชั้นมหันตโทษ ที่เกิดขึ้นทั่วแคว้น
เขมร และเพราะบุคคลซึ่งฝรั่งเคสเรียกว่าเขมรกระทำผิดต่อเขมร
ด้วยกัน

คำพิพากษาศาลอาญากลาง จะอุทธรณ์ต่อไปยังศาลอุทธรณ์ธรรมดา
ไม่ได้ แต่คู่ความอาจจะอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นล่างศาลอุทธรณ์ลง
ล่างได้

ศาลอาญา เปิดการพิจารณาเป็นสมัย ๆ กล่าวคือ เปิดการพิจารณาทุก ๆ ๓ เดือน ก่อนหน้าการเปิดพิจารณา ๑๕ วันในสมัยหนึ่ง ๆ อธิบดีศาลอุทธรณ์จะต้องตั้งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ๓ นายขึ้นเป็นคณะศาลอาญา และมีผู้พิพากษาผู้ช่วยอีก ๔ นาย ผู้พิพากษาผู้ช่วยนั้นออกนั่งพิจารณาร่วมกับผู้พิพากษาที่ใดถูกตั้งขึ้นด้วย

ศาลอาญา เปิดพิจารณาคดีจนกว่าคดีที่ไต่ลงไว้ในบัญชีนี้พิจารณาในสมัยหนึ่ง ๆ จะหมดไป แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเลื่อนคดีใดคดีหนึ่งไปพิจารณาในสมัยหน้า เมื่อเห็นสมควรก็ได้

วิธีปฏิบัติในการพิจารณาของศาลอาญาที่ใช้ใน แคว้นเขมร คงกล่าวมานี้ ซึ่งกล่าวได้ว่าฝรั่งเศสเป็นผู้บัญญัติขึ้นเอง และขอขมอภิศริยผู้ครองแคว้นเขมรเป็นผู้เห็นประกาศใช้กฎหมายนี้ ประหนึ่งภิศริยแคว้นเขมรเป็นผู้ตรากฎหมายขึ้น ฝรั่งเศสจะได้คำนึงถึงจำเลยซึ่งจะต้องชั่งในระหว่างพิจารณาแม้แต่น้อยก็หาไม่ เพราะนอกจากจำเลย จะต้องถูกชั่งใน ระหว่าง คอย สมัย พิจารณา ของ ศาลอาญาคราวละ ๓ เดือนแล้ว ยังอาจจะต้องชั่งต่อไปอีกไม่มีวันสิ้นสุด หากศาลจะเลื่อนคดีไปพิจารณาในสมัยต่อไป ถ้าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริงก็ไม่มีปัญหาอะไร เพราะอาจจะหักโทษที่ถูกจำมาได้แล้วก็ได้ แต่ถ้การพิจารณาปรากฏเป็นสัจย์ว่า จำเลยไม่ใช่ผู้กระทำผิดจริงทั้งฟ้องก็เข็นอันว่าจำเลยต้องถูกจำคุกกินเปล่าในระหว่างรอคอยวันพิจารณาไป ซึ่งตัวเองจะเรียกร้องค่าเสียหาย แต่ประการใดเนื่องจาก เหตุนี้หาได้ไม่

ทั้งนี้ ก็เพราะไม่มีกฎหมายใดในโลกที่จะอนุญาตให้จำเลยในคดีอาญา
เรียกร้องค่าเสียหายได้ในเมื่อศาลยกฟ้อง

ศาลอุทธรณ์ชั้นล่างหรือศาลาวินิจฉัย

ศาลอุทธรณ์ชั้นล่างหรือศาลาวินิจฉัย ทั้งอยู่ที่พนมเปญ ศาล
มีอำนาจพิจารณาคดีที่เกิดขึ้นทั่วแคว้นเขมร

ในคดีแพ่ง ศาลอุทธรณ์ชั้นล่างมีอำนาจพิจารณา

๑. คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ ซึ่งศาลชั้นต้นหรือศาลแขวงได้
พิจารณาพิพากษาไปแล้ว

๒. คดีซึ่งศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาพิพากษา

ในคดีอาญา ศาลอุทธรณ์ชั้นล่างมีอำนาจพิจารณา

๑. คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ ชั้นตำรวจ ชั้นศาลแขวง และชั้น
ศาลชั้นต้น

๒. คดีชั้นมหันตโทษ ซึ่งศาลอุทธรณ์ได้พิจารณาพิพากษาแล้ว

๓. คดีชั้นศาลอาญาหรือศาลาแกรนด์

ศาลอุทธรณ์ชั้นล่างจะพิจารณาได้แต่เฉพาะข้อกฎหมาย จะ
พิจารณาข้อเท็จจริงไม่ได้ เมื่อศาลอุทธรณ์ชั้นล่างรับพิจารณาคดีที่

อุทธรณ์ขึ้นมาแล้ว ก็อาจส่งคดีได้ ๒ ทาง คือ ๑. ส่งให้ส่งคดีไปให้
ศาลที่ฎกอุทธรณ์พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง หรือ ๒. พิพากษาคดีนั้นเสียเอง

กรณีศาลอุทธรณ์ชั้นล่างจะส่งให้ศาลที่ฎกอุทธรณ์พิจารณาอีก
ครั้งหนึ่ง ก็ต่อเมื่อปรากฏว่าการทวนิจฉัยข้อกฎหมายคลาดเคลื่อน

เป็นเหตุให้ข้อเท็จจริงพลอยคลาดเคลื่อนไปด้วย

กรณีศาลอุทธรณ์จะพิพากษาเสียเองก็ต่อเมื่อปรากฏว่า เหตุ
ทวนเจียรนัยข้อกฎหมายที่ศาลากเคลื่อนนั้นไม่เกี่ยวแก่ข้อเท็จจริงตามที่ปร
กฏในสำนวนแต่ประการใด

นอกจากนี้ ศาลอุทธรณ์หลายยังมีอำนาจพิจารณาคดีที่คดีสิ้นสุด
เสร็จแก่ข้ากไปแล้วใหม่อีกครั้งหนึ่งได้ด้วย (Revision) ในเมื่อยังไม่
ได้มีการปฏิบั้ตามคำพิพากษา

องค์คณะศาลอุทธรณ์หลาย ประกอบด้วยผู้พิพากษา ๓ นาย
นายหนึ่งเป็นประธาน

จำนวนศาลในแคว้นเขมร

ตามนัยแห่งพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๑๙๒๒
ศาลอุทธรณ์หลายและศาลอุทธรณ์ตั้งอยู่ที่พนมเปญ มีอำนาจพิจารณา
ทั้ราชอาณาจักรเขมร

ศาลชั้นต้น มี ๑๕ ศาล และมีเขตอำนาจตามเขตเมือง
เหล่านี้ คือ ๑. พนมเปญ ๒. กำปงจาม ๓. ตะแคว ๔. กำปง
สะเปอ ๕. พระตะบอง ๖. เปรวเวง ๗. กำปงทม ๘. กำปงชนัง
๙. สวายเวียง ๑๐. กำปอต ๑๑. โพธิสัตว์ ๑๒. เสียมราฐ
๑๓. กระเต็ย ๑๔. สีคังเทรง ๑๕. มลยาโมกข์

ในเขตพนมเปญนี้ มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาลแขวง ๑ ศาล

ศาลชั้นต้นในเขตพนมเปญ เรียกว่าศาลาลูกขุน ตั้งอยู่ใน

พนมเปญ และมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจท้องที่เกิด
ในเขตกรุงเทพมหานคร อำนาจพิจารณายังขยายไปตลอดเขตที่
เรลติงก์กันศาลอีกด้วย แต่ทั้งนี้ไม่รวมเขตของชนชาติเอกแถก ใน
คดีมหันตโทษ ศาลมีอำนาจพิจารณาตลอดเขตกรุงเทพมหานคร
และตลอดเขตกันศาลโดยไม่ยกเว้น

ศาลแขวงนั้นมีศาลเดียว เรียกว่า ศาลแขวงเลือกแถก ทั้ง
อยู่ที่ชนชาติเอกแถก มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจตลอด
ชนชาติเอกแถก

ในเขตกัมพูชา มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาลแขวง ๒
ศาล ศาลชั้นต้นเรียกว่า ศาลกัมพูชา และตั้งอยู่ในเขตที่เรลติงก์
กัมพูชา มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจตลอดเขตที่
เรลติงก์ กัมพูชา แต่ทั้งนี้ไม่รวมตำบลของมมู และตำบลเซ็ง
เปร์ด้วย ในคดีมหันตโทษ ศาลมีอำนาจพิจารณาตลอดเขตที่เรลติงก์
กัมพูชา โดยไม่ยกเว้นเขตใดเลย

ศาลแขวง ๒ ศาลนั้น ศาลหนึ่งเรียกว่าศาลแขวงเล็อง และ
อีกศาลหนึ่งเรียกว่า ศาลแขวงเบงกรวย ศาลแขวงเล็องตั้งอยู่ใน
ท้องที่ของมมู มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจตลอด
เขตที่ของมมู ศาลแขวงเบงกรวยตั้งอยู่ในท้องที่เซ็งเปร์ มีอำนาจ
พิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจตลอดเขตที่เซ็งเปร์

ในเขตที่เกาะแกว มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล เรียกว่าศาลเกาะแกว ทั้ง
หมตอายุ 02/06/2565

อยู่ในเขตต์เรลิตังค์กะแกว และมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและอาญา
ทั้งปวงที่เกิดขึ้นในเขตต์เรลิตังค์กะแกว

ในเขตต์กำปางสะเปอ มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล เรียกว่าศาลกำปาง
สะเปอ ตั้งอยู่ในเขตต์เรลิตังค์กำปางสะเปอ และมีอำนาจพิจารณา
คดีแพ่งและอาญาทั้งปวงที่เกิดขึ้นในเขตต์เรลิตังค์กำปางสะเปอ

ในเขตต์พระตะบอง มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาลแขวง ๑
ศาล ศาลชั้นต้นเรียกว่า ศาลพระตะบอง ตั้งอยู่ในเขตต์เรลิตังค์พระ
ตะบอง และมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจที่เกิดขึ้นในเขตต์
เรลิตังค์พระตะบอง แต่ทั้งนี้ไม่รวมเขตต์ทะเลเกในท้องที่เสียมราฐและ
ศรีโสภณ ในคดีอาญาชั้นมหันตโทษ ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีออก
เขตต์พระตะบองโดยไม่รวมเขตต์ท้องที่เสียมราฐ แต่รวมเขตต์
ศรีโสภณเข้าไปด้วย ศาลแขวงที่มีอยู่ ๑ ศาลนั้น เรียกว่าศาลแขวง
สวาย ตั้งอยู่ในท้องที่ศรีโสภณ มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดี
ชั้นตำรวจตลอดเขตต์ศรีโสภณ

ในเขตต์เปรเวง มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาลแขวง ๒ ศาล
ศาลชั้นต้นเรียกว่าศาลเปรเวง ตั้งอยู่ในเขตต์เรลิตังค์เปรเวง มีอำนาจ
พิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นตำรวจตลอดเขตต์เรลิตังค์เปรเวง ยกเว้น
ท้องที่ยาพนม และท้องที่ซึ้งท์ เปริง ชันเกรียบง และสิโรกันดาล
ในคดีอาญาชั้นมหันตโทษ ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีออกเขตต์เปรเวง
โดยไม่มีกรวยกเว้น

ศาลแขวง ๒ ศาลชั้นต้น ศาลหนึ่งเรียกว่า ศาลแขวงเซอกกี และ
ศาลแขวงสนายพล ศาลแขวงเซอกกี ตั้งอยู่ที่โสรุก ขาพนม และมี
อำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์โสรุกขาพนม ศาล
แขวงสนายพล ตั้งอยู่ที่ชงห์ เปริง มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและ
คดีชั้นคำร้อง ตลอดชงห์เปริง ชันเกรียง และสีโรกันศาล

ในเขตต์กำปงทม มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาลแขวง ๒ ศาล
ศาลชั้นต้นเรียกว่าศาลกำปงทม ตั้งอยู่ในเขตต์เรสีถึงต์กำปงทม
มีอำนาจพิจารณาความแพ่ง และคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์เรสีถึงต์กำปง
ทม ยกเว้นเขตต์ท้องที่บารายและช็แครง ในคดีอาญาชั้นมหันตโทษ
ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาตลอดเขตต์กำปงทม โดยไม่มียกเว้น

ศาลแขวง ๒ ศาลได้แก่ศาลแขวงบารายและศาลแขวงกำปงช็
แครง ศาลแขวงบารายตั้งอยู่ในท้องที่บาราย มีอำนาจพิจารณาคดี
แพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์บาราย ศาลแขวงช็แครง มีอำนาจ
พิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์ช็แครง

ในเขตต์กำปงชงัน มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล ศาลแขวง ๑ ศาล
ศาลชั้นต้นเรียกว่า ศาลกำปงชงัน ตั้งอยู่ในเขตต์เรสีถึงต์กำปง
ชงัน มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์กำปงชงัน
แต่ยกเว้นท้องที่โนโสรุก ลองแวก ในคดีอาญาชั้นมหันตโทษ ศาลนี้มี
อำนาจพิจารณาตลอดเขตต์เรสีถึงต์กำปงชงัน โดยไม่มียกเว้น

ศาลแขวง ได้แก่ศาลกำปงตระหลาท ตั้งอยู่ในเขตต์โสรุก

ลตองแวก มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์โสทรุก
ลตองแวก

ในเขตต์สวายเวียง มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล เรียกว่า ศาลสวาย
เวียง ตั้งอยู่ในเขตต์เรลลิ่งตังสวายเวียง มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง
และคดีอาญาตลอดเขตต์สวายเวียง

ในเขตต์กำปอต (กำโปซ) มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาล
แขวง ๓ ศาล

ศาลชั้นต้นเรียกว่า ศาลกำปอต ตั้งอยู่ในเขตต์เรลลิ่งตังกำปอต
มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นคำร้อง ตลอดเขตต์เรลลิ่งตังกำปอต
ยกเว้นเขตต์ท้องที่ชนทายมาศ เกาะกง และกำปองโสสม ในคดีอาญา
มหันตโทษ ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาตลอดเขตต์กำปอต โดยไม่ยกเว้น

ศาลแขวง ๓ ศาลได้แก่ ศาลแขวงทุกมาศ ศาลแขวงเส้าธง
ศาลแขวงสระแรว อ่าบิล

ศาลแขวงทุกมาศ ตั้งอยู่ในเขตต์ชนทายมาศ มีอำนาจพิจารณา
คดีแพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์ท้องที่ชนทายมาศ ศาลแขวง
เส้าธง ตั้งอยู่ในเขตต์ท้องที่เกาะกง มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดี
ชั้นคำร้องตลอดเขตต์ท้องที่เกาะกง

ศาลแขวง สระแรวอ่าบิล ตั้งอยู่ในเขตต์ท้องที่กำปองโสสม มีอำนาจ
พิจารณาคดีแพ่งและคดีชั้นคำร้องตลอดเขตต์กำปองโสสม

ในเขตต์โพธิสัตว มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล ตั้งอยู่ในเขตต์เรลลิ่งตัง

โพธิสัตว์ มีอำนาจพิจารณาทุกแห่งและอาณาตลอดเขตต์เวสคิงค์
โพธิสัตว์

ในเขตต์เสียมมราชู มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล เรียกว่าศาลเสียมมราชู
ตั้งอยู่ในเขตต์ทะเลเกเสียมมราชู มีอำนาจพิจารณาทุกแห่งและอาณา
ตลอดเขตต์ทะเลเกเสียมมราชู

ในเขตต์กระเคียบ มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาลแขวง ๒ ศาล
ศาลชั้นต้นเรียกว่า ศาลกระเคียบ ตั้งอยู่ในเขตต์เวสคิงค์กระเคียบ
มีอำนาจพิจารณาทุกแห่งและคดีชั้นคำรวร ตลอดเขตต์เวสคิงค์กระเคียบ
ยกเว้นท้องที่สะตังตวง และท้องที่ถละลอง ในคดีอาญาชั้นมหันตโทษ
ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาตลอดเขตต์เวสคิงค์กระเคียบ โดยไม่ยกเว้น

ศาลแขวง ๒ ศาล ได้แก่ศาลแขวงถละลองและศาลแขวงสะตัง
ตวง ศาลแขวงถละลองตั้งอยู่ในท้องที่ถละลอง มีอำนาจพิจารณาทุก
แห่งและคดีชั้นคำรวร ตลอดเขตต์ท้องที่ถละลอง ศาลแขวงสะตังตวง
ตั้งอยู่ในท้องที่สะตังตวง มีอำนาจพิจารณาทุกแห่งและคดีชั้นคำรวร
ตลอดเขตต์ท้องที่สะตังตวง

ในเขตต์ท้องที่สะตังแตวง มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล และศาล
แขวง ๒ ศาล

ศาลชั้นต้นเรียกว่า ศาลสะตังแตวง ตั้งอยู่ในเขตต์เวสคิงค์
สะตังแตวง มีอำนาจพิจารณาทุกแห่งและคดีอาญาชั้นคำรวร ตลอด
เขตต์เวสคิงค์สะตังแตวง ยกเว้นท้องที่มุลข่าโมกซ์ เมลุเปรย และ

ทะเลรีปี ในคดีอาญาชั้นมหันตโทษ ศาลมีอำนาจพิจารณาคลออก
เขตคัสระกัฏแตรง รวมทงทองทเมลุเปรย และทะเลรีปีคัวย แต่ยกเวัน
เขตคัสระกัฏมุลข่าโมกซ์

ศาลแขวง ๒ ศาลไค้แก้ศาลแขวงเจียมกระสัน (หรือขอมกระสัน)
และศาลแขวงท่าราชบริวัฏ

ศาลแขวงเจียมกระสัน ตั้งอยู่ในเขตคัสระกัฏมุลเปรย มีอำนาจ
พิจารณาคัสแพ่งและคัสชั้นท้าววจคลออกเขตคัสระกัฏมุลเปรย ศาล
แขวงท่าราชบริวัฏตั้งอยู่ในเขตคัสระกัฏทะเลรีปี มีอำนาจพิจารณาคัส
แพ่งและคัสชั้นท้าววจคลออกเขตคัสระกัฏทะเลรีปี

ในเขตคัสมุลข่าโมกซ์ มีศาลชั้นต้น ๑ ศาล เรียกว่าศาลมุล
ข่าโมกซ์ มีอำนาจพิจารณาคัสแพ่งและคัสอาญา คลออกเขตคัสระกัฏ
มุลข่าโมกซ์

เขตคัสอำนาจศาลในทองทต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ สำหรับศาล
แขวงซึ่งอยู่ในเขตคัสระกัฏศาลชั้นต้นน เมอพิจารณาคัสชั้นท้าววจและ
พิพากษาดึงให้จำคุกจำเลยแล้ว หากจำเลยจะอุทธรณ์คำพิพากษานค้อ
ไป ก็ให้อุทธรณ์ค้อศาลชั้นต้น ซึ่งศาลแขวงนั้นอยู่ในเขตคัสระกัฏ

หมวด ๖

ศาลในแคว้นลาว

การพิจารณาพิพากษาคัสซึ่งเกิดในแคว้นลาวนั้น คงดำเนินเช่น

เกี่ยวข้องกับพิจารณาพิพากษาในแคว้นเขมรซึ่งกล่าวมาแล้ว ศาล
ในแคว้นลาวคงมีศาลชั้นต้น ศาลแขวง ศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์
ลยล้าง อย่างเดียวกันกับศาลในแคว้นเขมร ในเรื่องอำนาจการ
พิจารณาของศาลก็คล้ายคลึงกับศาลในแคว้นเขมร

ก่อนที่คดีจะขึ้นมาสู่ศาลชั้นต้นหรือศาลแขวง คู่ความอาจจะเอา
ข้อพิพาทของตนไปให้ศาลแสงหรือหัวหน้าหมู่บ้านของตนไกล่เกลี่ยเสีย
ก่อนก็ได้ หากการไกล่เกลี่ยเป็นที่ปรองดองกันได้ คดีก็เป็นอัน
เสร็จสิ้นกันเพียงนั้น การปรองดองด้วยวิธีไกล่เกลี่ยย่อมมีผลในทาง
กฎหมายด้วย

ศาลชั้นต้น หรือที่เรียกว่าศาลประจำเมือง มีอำนาจพิจารณา
คดีแพ่งและค้าขายซึ่งเกิดขึ้นในเขตอำนาจศาลของตน และมีอำนาจ
พิจารณาคดีดังกล่าวนี้ โดยไม่มีอุทธรณ์ ในเมื่อทนายไม่เกิน ๕๐
เหรียญ (บ๊าดส์ตร์) หากทนายเกิน ๕๐ เหรียญ หรือเป็นคดีที่มี
ทนายไม่แน่นอน หรือไม่มีทนาย เช่น การหย่าขาดจากการ
สมรส เป็นต้น ทั้งนี้ คู่ความก็อาจจะอุทธรณ์คำพิพากษานี้ต่อศาลชั้น
สองต่อไปได้

ถัดจากศาลชั้นต้น ก็มีศาลสูง คือศาลชั้นสอง หรือที่เรียกว่าศาล
ประจำแขวง ตั้งอยู่ในเขตที่ทำการของเมือง มีอำนาจพิจารณา
อุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้น และเป็นศาลอุทธรณ์คดีอาญาที่
ศาลชั้นต้นได้พิจารณาแล้วโดยคู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ได้เช่นเดียวกัน

คดีคดีนี้เป็นพิเศษบางคดี และเกี่ยวข้องกับความเป็นผู้มีบรรพการ
 คือกักแล้ว ศาลชั้น ๒ ก็มีอำนาจพิจารณาคดีนั้นเสมือนหนึ่งเป็นศาล
 ชั้นต้นได้ กรณีเช่นนี้โลกกล่าวไว้ใน “กฎหมายวิธีแห่งกิจการยุติธรรม
 ในหัวเมืองลาว” (ธรรมนูญศาลแขวงลาว) ซักเจนแล้ว จึงของค
 วนไม่กล่าวซ้ำอีก

ในชั้นสูงสุด มีศาลสองชั้น หรือที่เรียกว่า ศาลอุทธรณ์ และ
 ศาลอุทธรณ์ลบล้าง หรือที่เรียกว่าศาลลบล้างชั้นพิเศษ ทั้ง ๒ ศาล
 นี้ตั้งอยู่ในเวียงจันทร์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ศาลชั้น ๒ ได้
 พิจารณาในฐานะเป็นศาลชั้นต้น ศาลลบล้างมีอำนาจพิจารณาคดีอุท
 ธรณ์เกี่ยวกับอำนาจศาลหรือการละเมิดกฎหมายลาว

รายละเอียดต่าง ๆ ในเรื่องศาลนี้ ย่อรวมไว้ในกฎหมายแห่งแขวง
 ลาว ซึ่งกรมอัยการได้แปลไว้ท้ายบันทึกแล้ว

The background features a large, faint watermark of the Thammasat University seal. The seal is circular and contains the university's name in Thai script at the top and 'THAMMASAT UNIVERSITY' in English at the bottom. In the center, there is a traditional Thai emblem featuring a lotus flower, a crown, and other royal symbols.

ประมวลกฎหมาย ที่ใช้ ในอินโดจีน

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

**กฎหมายวิธีตั้งแต่ง
การยุติธรรมในหัวเมืองลาว**

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

หมวดอายุ 02/06/2565

กฎหมายวิธีตั้งแต่งการยุติธรรม

ในหัวเมืองลาว

บทที่ ๑

มูลกระบวน

มาตรา ๑ ท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาว เป็นเจ้าแห่งการ
ยุติธรรมสำหรับพวกคนพื้นเมืองในหัวเมืองลาว

มาตรา ๒ บุคคลที่กระทำความผิดตามกฎหมายต่าง ๆ สำหรับ
คนพื้นเมือง คงจะว่าต่อไปในมาตรา ๔ นั้น และจะนับว่า
อยู่ใต้อำนาจแห่งกฎหมายลาวที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ ก็แม้
แต่บุคคลซึ่งเป็นชาติต่าง ๆ ที่ได้มาตั้งอยู่เป็นเค็ดชาติใน
ดินเมืองลาวแล้ว และได้เกิดในเมืองลาว หรือได้จัดเข้า
ในบัญชีส่วย ถูกต้องตามกระบวนแห่งข้อกำรัสของท่าน
ผู้สำเร็จราชการ ประเทศอินโดจีน ลงวันที่ ๑๙ ของวิเย
๑๙๑๔ นั้น และนับเป็นชาติต่างประเทศซึ่งขึ้นกับเมือง
ลาว

บทที่ ๒๓

ว่าด้วยอำนาจศาลทั้งหลายและชั้นแห่งศาลเหล่านี้

มาตรา ๓

ในแผนกแพ่งและแผนกค้าขาย ถ้ารู้จักที่อยู่ของ
จำเลย ศาลที่จะมีอำนาจตัดสินไต่ถาม แม้นศาลที่ประจำ
ท้องที่แห่งจำเลยอยู่นั้น และถ้าจำเลยมีอยู่ หรือหายตัว
หนาก็จะแม้นศาลประจำท้องที่จำเลยใดอยู่บ้างที่ตนนั้น หรือ
ถ้าแม้นคดีเกี่ยวของด้วยทรัพย์สินของ และทรัพย์สินของ
นั้นเช่นสิ่งของจะย้ายไปมาที่ไหน ก็จะแม้นศาลประจำ
ท้องที่บ่อนของตั้งอยู่

ในแผนกอาญา ศาลที่จะมีอำนาจตัดสินไต่ถาม ก็
แม้นศาลประจำท้องที่แห่งเหตุได้เกิดขึ้นนั้น แต่ว่าถ้า
ศาลซึ่งประจำท้องที่แห่งเหตุเกิดขึ้นนั้นเห็นว่าเป็นการจำเป็น
เพื่อจะให้การพิจารณาได้ส่วนสะดวก และเพื่อจะให้
ดำเนินการยุติธรรมโดยบริสุทธิ์แล้ว ได้ขอเว้นจากการ
พิพากษาคดีขึ้นคือศาลอุทธรณ์และลงล่างชั้นพิเศษ ศาล
อุทธรณ์ลงล่างชั้นพิเศษมีอำนาจส่งคดีเรื่องนั้น ไปให้ศาล
ประจำท้องที่ซึ่งผู้ต้องหาได้อาศัยอยู่นั้น หรือไปให้ศาล
ประจำท้องที่ซึ่งได้จับผู้ต้องหาไต่ถาม

ถ้าคำขอทั้งว่ามานั้น แม้นคำขอของศาลประจำเมือง

ก็ขอให้หัวหน้าศาลอุทธรณ์ประจำแขวงในท้องที่ให้คำเห็น
เสียก่อน จึงส่งมายังศาลอุทธรณ์และเลขาธิการชั้นพิเศษ

มาตรา ๔

ในหัวเมืองลาวเมือมคตเกิดวของกันในระหว่างคน
พื้นเมือง ทั้งอธิบายไว้แล้วในมาตรา ๒ บนนี้ ก็แม้ศาล
มีข้ออยู่ผู้มันจะได้พิพากษาคัดสินให้ถูกต้องตามยุติธรรม

๑. ศาลประจำเมือง (ชั้นต้น)

ศาลประจำเมืองเหล่านี้ จะแม้อธิบดีผู้ปกครอง
แขวงขอให้ตั้งขึ้นต่อท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาว ซึ่ง
จะได้ออกข้อคำสั่งสำหรับทุก ๆ แขวง เพื่อกำหนดจำนวน
ศาลและเขตแดนท้องทของศาลเหล่านั้นด้วย

๒. ศาลอุทธรณ์ประจำแขวง (ชั้น ๒)

ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงเหล่านี้ตั้งอยู่ตามทุกเมือง
ซึ่งมีทว่าการอธิบดีผู้ปกครองแขวง และมีอำนาจท้องที่
ตลอดทุกเขตแดนแห่งแขวงนั้น นอกจากการยกเว้น
ไว้ต่าง ๆ และในสถานต่างหาก ซึ่งจะได้ชี้แจงต่อไป
ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงเป็นศาลยุติธรรมชั้นที่ ๒

ศาลอุทธรณ์และเลขาธิการชั้นพิเศษที่ตั้งอยู่เมืองเวียง
จันทน์ บางที่ก็ตัดสินคำร้องอุทธรณ์ และบางที่ก็ตัดสินคำ
ร้องขออุทธรณ์ และเป็นศาลชั้นสูงสุกให้แก่พวกลูกความ

ชาวลาว

บทที่ ๓

ว่าด้วยศาลประจำเมือง (ชั้นต้น)

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยอำนาจของศาลประจำเมืองและการตกแต่งศาลเหล่านี้

มาตรา ๕ ในแผนกแพ่งและแผนกค้าขาย ก่อนจะไปหาศาล และก่อนจะมีคำร้องทุกชั้นต่อศาล ถ้าพวกคู่ความ คือว่า ผู้ร้องทุกข์และจำเลยเห็นว่าจะมีความสะดวกเข้าจะไปหา พ่อบ้าน คามแสง นายกอง หรือเฒ่าแก่ในบ้านของเขา และเขาจำพวกคนเหล่านี้ เป็นผู้โอบโลมชำระให้ ในการที่ เขาช่วยถูกต้องกันนั้นก็

มาตรา ๖ ในแผนกแพ่งและแผนกค้าขาย ถ้าคดีมีจำนวน บ่เกิน ๕๐ เหรียญ ก็จะมีศาลประจำเมืองเป็นศาลที่มี อำนาจพิพากษาคดีชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ได้

ศาลประจำเมือง เป็นศาลพิพากษาคดีชั้นแรกชั้นต้น ในคดีซึ่งราคาของที่แย้งซึ่งกันนั้น บ่เกิน ๕๐ เหรียญขึ้นไป หรือเวลาบ่อาจจะกะจำนวนราคาของนั้นได้ หรือเมื่อ ของซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งคดีเกี่ยวของกันนั้น บ่มีทรัพย์สิ้น เงินทองสิ่งของ เป็นต้นว่าคำร้องขออย่าของผิวเมีย หรือ คดีชอกหาบิดามารดา

มาตรา ๗

ในแผนกอาญา

ศาลประจำเมือง เป็นศาลพิพากษาคดีสันตสุขคดีซึ่ง
กระทำผิดต่อกฎหมายอาญา และ ควร ลงอาญา ในฐาน
โทษานุโทษ คือว่าควรมีโทษปรับไหมพินัยหลวง และ
โทษจำคุกอย่างหลาย ๕ ปี เว้นไว้แต่ในระหว่างท้องได้
เพิ่มโทษให้หนักเติมอีก ตามกฎหมายอาญา เวลาบุคคล
ผู้หนึ่งข้เช็ดหลาย และเวลาภิกษุสงฆ์กระทำผิด

ศาลประจำเมืองจะพิพากษาคดีสันเป็นชั้นที่สูงสุดในคดี
ซึ่งควรถัดลงแต่โทษปรับไหมพินัยหลวงในสถานลหุโทษ

ศาลประจำเมือง จะพิพากษาคดีสันเป็นชั้นต้นในคดี
ซึ่งควรถัดลงโทษจำคุกในสถานลหุโทษ

ในคดีซึ่งต้องไต่ลงโทษอาญา ฐานโทษานุโทษ
ศาลประจำเมืองจะพิพากษาคดีสันชั้นต้นเสมอ

มาตรา ๘

ศาลประจำเมืองเวียงเงินและเมืองหลวงพระบาง จะ
มีหัวหน้าศาลผู้หนึ่ง ตรีลาการเจ้าที่สองคน จำศาลผู้
หนึ่ง และเสมียนจำศาลผู้หนึ่งหรือหลายคน

จะมีตรีลาการแทนที่คนหนึ่ง สำหรับนั่งศาล ต่าง
ตรีลาการเจ้าที่ซึ่งข้อยู่หรือคดีกระ

เวลาใดหัวหน้าศาลข้อยู่หรือคดีกระ ตรีลาการ
เจ้าที่ผู้แก่บรรพาคักคักกว่าหมื่น หรือดาบรพาคักคักเคย

กัน ผู้มอขายแก่นนั้นจะเป็นผู้บังคับศาลแทนที่หัวหน้าศาลพร้อมด้วยคณะกรรมการเจ้าที่ และคณะกรรมการแทนที่เหล่านั้น

หัวหน้าศาลและคณะกรรมการมีอำนาจปรึกษาออกคำเห็นเป็นคดีขาดใน คำพิพากษาคดีสันคดี ทก เรืองไต้คนละเสียง ข้างใต้ม้คำเห็นหลายเสียง ก็ต้องตัดสินตามคำเห็นของข้างนั้น

ในจำพวกคณะกรรมการ ๒ คนนั้น จะมีผู้หนึ่งซึ่งหัวหน้าศาลเป็นผู้แต่งตั้งเพื่อไปส่วนคดีแผนกอาญา และผู้หนึ่งอีกซึ่งหัวหน้าศาลเป็นผู้แต่งตั้งเหมือนกัน เพื่อพิจารณาและวินิจฉัยคดีแผนกแพ่งและแผนกค้าขาย

มาตรา ๕ ศาลประจำเมืองอื่น ๆ นอกจากที่วามาในมาตราบนนี้ จะมีหัวหน้าศาลผู้หนึ่ง กรรมการผู้หนึ่ง จำศาลผู้หนึ่ง และเสมียนจำศาลผู้หนึ่งหรือหลายคน

คณะกรรมการแห่งศาลประจำเมืองเหล่านั้น มีอำนาจแก้ฟ้องเพียงเป็นที่ปรึกษาในขณะจะลงคำพิพากษาคดีสันคดีต่าง ๆ ซึ่งยื่นต่อศาลนั้น และหน้าที่สำคัญของท่านนนั้นก็มั่นเป็นผู้ไปส่วนคดีแผนกอาญา

เวลาหัวหน้าศาลข้อยหรือคิกอระ ก็จะมีอำนาจการ เป็นผู้บังคับศาล แทนที่หัวหน้าศาล ทั้งจะมีอำนาจพิพากษาคดีสันคดีซึ่งท่านเองไปไ้ส่วนแล้วนั้น

เมื่อภายหลังท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาวจะได้ออกข้อตำรัสจัดตั้งศาลประจำเมืองเหล่านั้นให้เหมือนศาลประจำเมืองเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบางก็ได้ เมื่อใดจำนวนคดีขึ้นต่อศาลเหล่านั้น หากมีมากทวชนสมควรกับการจะตั้งจัดตั้งขึ้นใหม่ขึ้น และเมื่อจำนวนข้าราชการมีเพียงพอกับความต้องการ

มาตรา ๑๐ จำศาลและเสมียนจำศาล เป็นผู้รับหน้าที่การจดจำหนังสือหรือบัญชีต่าง ๆ รักษาคุ้มครองสิ่งของเงินทองซึ่งคู่ความได้วางศาลไว้เพื่อเป็นหลักฐานหรือสำหรับการทำ

เมื่อศาลจะพิพากษาให้ส่วนคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็จำเป็นต้องทำต่อหน้าจำศาล หรือเสมียนจำศาลผู้หนึ่ง

มาตรา ๑๑ จำศาลแห่งศาลใดก็ตาม ต้องจำเป็นต้องมีบัญชีซึ่งมีชื่อต่อไปนี้

๑ บัญชีจดคำร้องแผนกแพ่ง

๒ บัญชีจดการฟ้องแผนกอาญา

๓ บัญชีประจำวันลงศาล

๔ บัญชีจดคำพิพากษาคดีสิ้น

๕ บัญชีจดคำอุทธรณ์ และลงบัลลังคำตัดสิน

๖ บัญชีของสำหรับเป็นหลักฐาน และสิ่ง
ของเงินทองที่วางไว้ในศาล และจำนวนเงินที่
จำศาลไต่รบ

บัญชีเหล่านี้ ต้องให้หัวหน้าศาลในท้องถิ่น

หมายเลขใส่หน้ากระดาษทุก ๆ ใบตามลำดับไป และ
เซ็นชื่อใส่ลุ่มเลขลำดับนั้นด้วย

มาตรา ๑๒ การจัดทำทำตามคำพิพากษาคดีสินนั้น ตกอยู่ใน
หน้าที่ของจำศาล และคู่ความต้องมาร้องขอคัดแนบต่อ
จำศาลในการจะบังคับให้ทำตามคำพิพากษา หัวหน้า
ศาลหรือผู้พิพากษา ว่าที่หัวหน้าศาล หรือตระลาการที่นั่ง
ต่างหัวหน้าศาล ต้องได้ตรวจตรา และบังคับช่วยจำศาล
ทุก ๆ ครั้งในการจัดทำคู่ความให้ทำตามคำพิพากษาคดีสิน

มาตรา ๑๓ ศาลประจำเมืองจะย้ายเคยนไปลงศาลอยู่แห่งหนึ่ง
แห่งใดซึ่งอยู่ในเขตต์แดนท้องที่ของศาลนั้นก็ได้ จะย้าย
เคยนไปด้วยอำนาจของตัวเอง หรือจะย้ายไปด้วยคู่ความ
เขาร้องขอก็ได้ แต่ต้องให้ได้รับอนุญาตจากอธิบดีผู้ปกครอง
แขวงเสียก่อน

ข้าราชการแห่งศาลนั้น ก็จะได้รับเบี้ยเงินทาง ตาม
บรรดาศักดิ์ของตนทุกคน

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยข้าราชการศาลประจำเมือง (ชั้นต้น)

มาตรา ๑๔ หัวหน้าศาล ผู้พิพากษา ว่าที่หัวหน้าศาล ตรีลา
การ จำศาลและเสมียนจำศาลแห่งศาลประจำเมืองนั้น จะ
แน่นอนอิทธิปัตย์ปกครองแขวงขอต่อผู้สำเร็จราชการหัวเมือง
ลาวออกข้อคำสั่งขึ้น

ในปัจจุบันนี้ ข้าราชการศาลเหล่านี้จะได้คัดเลือก
เอาตามข้าราชการฝ่ายปกครองเมือง และถึงกันเป็นจำพวก
บรรดาข้าราชการฝ่ายปกครองทั้งเดิมต่อไปอยู่ เมื่อภาย
หลังเมื่อจำนวนข้าราชการฝ่ายปกครองเมือง อาจให้จัด
บรรดาข้าราชการฝ่ายศาลเป็นจำพวกหนึ่งต่างหากได้แล้ว
ก็จะได้จัดตั้งขึ้นด้วยข้อคำสั่งของท่านผู้สำเร็จราชการประ
เทศอินทจีน

จำพวกหัวหน้าศาล และจำพวกตรีลาการ ว่าที่หัว
หน้ศาลนั้น ต้องให้พวกเพียรคัดเลือกเอาในจำพวกข้
ราชการฝ่ายปกครองชั้นเจ้าเมืองหรืออุปราช

ส่วนจำพวกตรีลาการให้คัดเลือกเอาในข้าราชการ
ฝ่ายปกครองชั้นผู้ช่วย และส่วนจำพวกจำศาลและเสมียน
ศาลในชั้นเสมียน

บทที่ ๕

ว่าด้วยศาลชั้น ๒ หรือศาลอุทธรณ์ประจำแขวง

มาตรา ๑๕ ศาลอุทธรณ์ประจำแขวง (ชั้น ๒) เป็นศาลพิพากษาคดีชั้นอุทธรณ์คดีแผนกแพ่งและค้าขาย ซึ่งศาลประจำเมืองได้ตัดสินแล้วเป็นชั้นต้น

ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงจะเป็นศาลอุทธรณ์อีก

๑ ในการกระทำผิดฐานเล่ห์โทษ เมื่อได้วางโทษคุกลงนำด้วย

๒ และในการกระทำผิดทุกฐานโทษานุโทษ ซึ่งศาลประจำเมืองได้ลงคำพิพากษาคดีชั้น

มาตรา ๑๖ โดยอำนาจพิเศษฝ่ายบุคคลธรรมดา ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงจะได้พิพากษาคดีชั้นต้น

ข้อ ๑ คดีแผนกแพ่งและค้าขาย ทุก ๆ เรื่อง ซึ่งผู้เป็นลูกความนั้น แม่่นสมเด็จพระเจ้านครหลวงพระบาง เจ้าอุปราช เจ้าราชวงษ์ เจ้าราชบุตร เจ้าราชสัมพันธ์ และเจ้าราชภาคินัยนครหลวงพระบาง เจ้าองค์ครองเมืองจำปาศักดิ์ ข้าราชการราชคิลาวัซึ่งทำการตำแหน่งต่าง ๆ ในราชการฝรั่งเศส มีบรรดาศักดิ์ (กาเทโกรี) ชั้น ๑-๒-๓ ข้าราชการเมืองซึ่งมีบรรดาศักดิ์ (กาเท

ไกร) ชั้น ๑-๒-๓ และข้าราชการทุกชั้น ซึ่งว่าผู้พิพากษา ตรี ตาการ และข้าราชการซึ่งแทนที่ผู้พิพากษา และแทนที่ตรี ตาการ เวลาว่าหน้าทการอยู่นั้น กบทั้งจำศาลและเสมียนจำศาลประจำเมือง

ในคดีเหล่านี้ ศาลอุทธรณ์ประจำแขวง จะได้คัดสันเป็นชั้นที่สุด ให้อุทธรณ์ไต่ข้อไป ถ้าราคาทรัพย์สินของทเกี่ยวข้องของกันน หากต่ำกว่า ๕๐๐ เหรียญลงมา ถ้าราคาทรัพย์สินของทเกี่ยวข้องกันนั้น หากเกินกว่า ๕๐๐ เหรียญขึ้นไป หรือจะราคาทรัพย์สินของกันนบ่ได้ หรือของสำคัญซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งคดีนั้น บ่แม่นทรัพย์สินเงินทองสิ่งของ ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงก็จะได้พิพากษาคัดสันเป็นชั้นคน และให้อุทธรณ์ไต่

ข้อ ๒ ในแผนกอาญาการกระทำผิดในฐานลหโทษ หรือในฐานโทษานโทษ ซึ่งบุคคลทเป็นคณเหตุคนแม่่นเจ้าอุปราช ราชวงษ ราชบุตร ราชสัมพันธ์ ราชภาคิไนยนครหลวงพระบาง เจ้าองค์ครองเมืองจำปาศักดิ์ และข้าราชการ ซึ่งมีชื่อในชื่อหนังสือ และพวกทหารรักษาเมือง

จำพวกคำพิพากษาคัดสันแห่งการกระทำผิดทว่าในข้อ ๒ บนน การจะอุทธรณ์ไต่คณนกมแต่คำพิพากษาคัดสัน

ในฐานะโทษานุโทษ - ส่วนคำกักตสันในฐานะลหุโทษนั้น
ลูกความผู้มีอำนาจอุทธรณ์ได้

มาตรา ๑๗ ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงนั้น จะแม่นยำอิทธิปัตย์ปกครอง
แขวงนั้นเป็นหัวหน้าศาล และเวลาท่านคดีอุทธรณ์ ก็จะมีแม่น
ข้าราชการผู้รองท่านเป็นผู้นั่งศาลแทน จะมีตระลาการ
ลาวผู้หนึ่งซึ่งอิทธิปัตย์ปกครองแขวงขอคือผู้สำเร็จราชการ
เมืองลาวเป็นผู้ตั้งขึ้น และตระลาการผู้นั้นจะได้คัดเลือก
ในจำพวกเจ้าเมือง อุปราช ซึ่งยังทำราชการอยู่ในแขวง
นั้น

จะมีตระลาการผู้หนึ่ง อีก ซึ่งจะท้องใต้ จัดตั้งขึ้นคง
เคียงกัน สำหรับไว้แทนที่ตระลาการซึ่งเป็นเจ้าที่ เวลา
ท่านบ่อยู่หรือคดีอุทธรณ์

มาตรา ๑๘ เมื่อมีคำกระทำผิดในฐานะครุโทษ บุคคลที่เป็น
คนเหตุนั้น จะเป็นคนชั้นใดก็ตาม ก็จะมีแต่ศาลอุทธรณ์
(ชั้น ๒) ซึ่งได้ตั้งแต่งขึ้นต่างหากสำหรับเหตุการณ์เรื่องนั้น
จะมีอำนาจกักตสันเป็นชั้นคนได้

มาตรา ๑๙ ศาลอุทธรณ์ (ชั้น ๒) ที่ได้ตั้งแต่งขึ้นต่างหากเพื่อ
พิพากษาคัดตสันคดีฐานะครุโทษนั้น จะมีตระลาการที่สอง
อีกผู้หนึ่งซึ่งอิทธิปัตย์ปกครองแขวงเป็นผู้ขอคือผู้สำเร็จราชการ
การหัวเมืองลาว ที่จะไต่จัดตั้งขึ้นสำหรับแก้การนั้นทุกๆ

บ และจะไ้ค้ค้เลอกเอาตามจำพวกข้าราชการเก้ทออก
กีนเขยบ้านาญแล้ว หรือเขยข้าราชการจางวาง หรือตาม
จำพวกคนท่อยนอกราชการ จะมีตระลาการผู้หนึ่งอีก
ซึ่งจะไ้ค้ค้ค้แ่งเหมือนไ้คว้มาแล้วน สำหรับแทนทตระ
ลาการเก้ท เวลาผู้ค้ค้ค้หรืออยู่

ตระลาการเหล่านี้ จะไ้รับผลจากรัฐบาลตามเวลา
ซึ่งไ้ไ้ค้ค้ค้ค้ค้ค้ และจะมีอัตราตามข้อค้ค้ค้ค้ค้ค้
ท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาวซึ่งจะไ้ค้ค้ค้ค้ค้ค้ค้ค้
ท้ค้
ไ้ค้
(กาเทโกรี) ชั้น ๕-บ.

มาตรา ๒๐ เวลาจะลงค้
ค้
ค้
ค้
ค้
ค้

นอกจากค้
ค้
ค้
ค้
ค้
ค้
ค้

มาตรา ๒๑

ในท้องที่ใดซึ่งมีผู้พิพากษาฝรั่งเศสแท้ ๆ แแต่่งมา
 จากราชการยุติธรรมฝรั่งเศสมาเป็นหัวหน้าศาลคนต่างประ
 เทศนั้น ผู้ซึ่งจะว่าหน้าทการจำศาลชั้น ๒ เหล่านี้ และใน
 แผนกใดก็กั ก็จะมีแม่่นจำศาลศาลยุติธรรมคนต่างประเทศ
 ถ้ามีศาลยุติธรรมคนต่าง ประเทศ ด้ยผู้พิพากษา
 ฝรั่งเศสแท้ ๆ ตั้งว่ามาแล้วน ผู้ซึ่งจะว่าหน้าทการจำศาล
 ก็จะมีแม่่นข้าราชการฝรั่งเศสผู้หนึ่ง ซึ่ง ทำการ อยู่โรงการ
 อธิบดีผู้ปกครองแขวง และจะมีแม่่นท่านผู้สำเร็จราชการ
 หัวเมืองลาวเป็นผู้ออกคำรัสตงแก่ข้าราชการผู้นั้นให้เขียน
 จำศาล

มาตรา ๒๒

ศาลอุทธรณ์ประจำแขวง (ชั้น ๒) จะยับยักยไปลง
 ศาลอยู่ที่ใดในท้องที่แขวงนั้นก็ได้ แต่ต้องไ้รับอนุญาต
 ของท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาวเสียก่อน
 เมื่อไ้ทจำศาลทติชระ อธิบดีผู้ปกครองแขวงมี
 อำนาจตงแก่ข้าราชการฝรั่งเศส หรือ คนพื้นเมืองผู้หนึ่ง
 เป็นจำศาลแทน

บทที่ ๕

ว่าด้วยศาลอุทธรณ์และลบล้างชั้นพิเศษ

มาตรา ๒๓

ศาลอุทธรณ์และลบล้างชั้นพิเศษนั้น จะไ้ตงแก่
 ชนตงจะกล่าวคือไปน

ข้อ ๑ ท่านผู้พิพากษาชั้นสูงแห่งจำพวกอัยการ
หรือแห่งศาลอุทธรณ์ประเทศอื่นคนซึ่งได้ถูกแต่งตั้งออกมา
ว่าการ ณะหัวเมืองลาว จะเป็นหัวหน้าศาล

ข้อ ๒ ท่านอธิบดีผู้จัดการโรงการ ท่านผู้สำเร็จ
ราชการหัวเมืองลาว จะเป็นตระลาการที่ ๑

ข้อ ๓ ข้าราชการลาวชั้นสูงผู้หนึ่ง จะเป็นตระลา
การที่ ๒

ท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาวจะได้ออกข้อกำรั
ตั้งตระลาการสองคนอีก สำหรับแทนที่ตระลาการบนนี้ ผู้
ที่หนึ่งจะได้คัดเลือกในจำพวกข้าราชการฝรั่งเศสฝ่ายปก
ครของซึ่งมีบรรดาศักดิ์สูงกว่าทุกคนอยู่ณะเมืองเวียงจัน

ผู้ที่สองนั้น จะได้คัดเลือกเอาในจำพวกเสมียนตรา
ลาว (กอมีแองคี่แซน) ซึ่งมีบรรดาศักดิ์สูงกว่าทุกคน
อยู่ณะเมืองเวียงจัน

ผู้ที่หนึ่ง จะนั่งศาลแทนที่ท่านผู้จัดการโรงการ ท่าน
ผู้สำเร็จราชการ และผู้ที่สองนั้น จะนั่งศาลแทนที่ราช
การลาวชั้นสูงในขณะเมื่ออยู่ หรือติดธุระ

เวลาหัวหน้าศาลข้อยู่หรือติดธุระ ก็จะมีแม่ท่านผู้
จัดการโรงการท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาว ตระลา
การที่ ๑ จะเป็นหัวหน้าศาลแทนที่

หัวหน้าศาลและตุลาการทั้งหลายแห่งศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นพิเศษ มีอำนาจปรึกษาคดีกันเป็นเด็ดขาด ได้คนละเสียงทุก ๆ คน

มาตรา ๒๔ ผู้รับหน้าที่การจำศาลอุทธรณ์และศาลชั้นพิเศษ จะเมื่อนายห้องการผู้หนึ่งแห่งโรงการท่านผู้สำเร็จราชการหัวเมืองลาว

มาตรา ๒๕ ศาลอุทธรณ์และศาลชั้นพิเศษ เป็นศาลอุทธรณ์ชั้นสุดท้ายจะอุทธรณ์อีกต่อไปได้เป็นอันขาดแห่งคำพิพากษาคดีกัน ซึ่งศาลอุทธรณ์หรือรรมการประจำแขวงได้พิพากษาคดีกันแล้วเป็นชั้นกันในแผนกแพ่ง แผนกค้าขาย หรือในแผนกโทษานุโทษ เมื่อศาลอุทธรณ์ประจำแขวงได้รับอำนาจต่างหากเพื่อพิพากษาคดีกัน

ในแผนกครุโทษ ศาลอุทธรณ์และศาลชั้นพิเศษ เป็นศาลอุทธรณ์คำพิพากษาคดีกันทุก ๆ เรื่อง ของศาลอุทธรณ์ประจำแขวงซึ่งได้คดีกัน ตั้งว่ามาใน มาตรา ๑๕ ขน

มาตรา ๒๖ ศาลอุทธรณ์และศาลชั้นพิเศษ ในสถานคดีกันขลัง เป็นศาลขลังคำพิพากษาคดีกันทุก ๆ เรื่อง ซึ่งศาลประจำเมืองและศาลอุทธรณ์ประจำแขวงได้พิพากษาคดีกันเป็นชั้นสุดท้ายถูกต้องตามมาตราทั้งหลายขน

การจะพิพากษาคดีลบล้างคำตัดสินนั้นได้ ก็แต่เมื่อศาลประจำเมือง หรือศาลอุทธรณ์ประจำแขวง ได้พิพากษาคดีลบล้างคดีที่มีอำนาจตัดสิน และเมื่อศาลเหล่านั้นได้ลบล้างเกินอำนาจของตน หรือกระทำความผิดข้อข้อใดข้อหนึ่งแห่งกฎหมายแล้ว

มาตรา ๒๗ เมื่อใดศาลชั้นต่าง ๆ แย่งชิงอำนาจกัน เพื่จะพิพากษาคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ก็ระมั้นศาลอุทธรณ์ลบล้างชั้นพิเศษอีก เช่นผู้บัญญัติมอบอำนาจให้แก่ศาลซึ่งควรจะพิพากษาคดีคดีเรื่องนั้น

เวลาเมื่อศาลหนึ่งศาลใดขอเว้นจากการพิพากษาคดีคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ก็ต้องจำเ็นได้ข้อต่อศาลอุทธรณ์และลบล้างชั้นพิเศษซึ่งจะไต่สวนฎาคให้ไต่เป็นเด็ดขาด

ศาลอุทธรณ์และลบล้างชั้นพิเศษจะได้บัญญัติให้เป็นเด็ดขาดอีกในขณะ เมื่อลบล้างความได้คดีค้าน ระยะเวลาศาลประจำเมือง หรือศาลอุทธรณ์ประจำแขวง และในขณะเมื่อผู้พิพากษาระยะเวลาแห่งศาลเหล่านั้น ขอคัดค้านตนเอง

ศาลอุทธรณ์และลบล้างชั้นพิเศษ จะเป็นผู้บัญญัติเด็ดขาดได้อีกในขณะเมื่อมีคำร้องขอให้ตรวจคำพิพากษาคดีตัดสินของศาลประจำเมือง และศาลอุทธรณ์ประจำแขวง

และคำพิพากษาคัดสินของศาลอุทธรณ์พิเศษเอง ซึ่งได้
พิพากษาคัดสินให้เป็นที่เลิกแล้วแก่กันไปแล้วนั้น

มาตรา ๒๘ ในแผนกใด ๆ ก็กั จะอุทธรณ์คำพิพากษาคัดสิน
ของศาลอุทธรณ์และลงล้างชั้นพิเศษต่อไปอีกยู่ได้เป็น
อันขาด

มาตรา ๒๙ ศาลอุทธรณ์และลงล้างชั้นพิเศษ พิจารณาคัดสิน
ตามสำนวนคดีเรื่องนั้น เว้นไว้แต่เมื่อใดศาลอุทธรณ์
พิเศษเห็นสมควร จึงจะเรียกดูความมาให้การอีก

จำเพาะแต่คำอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิเศษมีอำนาจ
จะบังคับให้จัดการพิจารณาสืบสวนเพิ่มเติมอย่างหนึ่งอย่าง
ใดใหม่อีกก็ได้ เมื่อเห็นว่าการเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์
แก่การพิพากษาคัดสิน.

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในประมวลกฎหมาย

วิธีแต่งตั้งการยุติธรรม

<u>คำที่ใช้</u>	<u>ความหมาย</u>
บาทตน	ครึ่งหลัง
ลู่มน	ข้างล่างนี้
โอบโลน	ว่ากล่าวเปรียบเทียบกับให้ ปรองคองกัน
คคชอกหามีคามารคา	คคท เคคพอง ขอ ให้รับ รองเป็นบุตร
เคยน	ย้ายไป หรือ เคลื่อนไป

สำนักหอสมุด

กระต่ายบัณฑิตนิยมพาณิชย์ จำกัด

หมดอายุ 02/06/2565

กฎหมายลักษณะอาญา

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

กฎหมายลักษณะอาญา

ว่าด้วยคำแนะนำเบื้องต้น

- มาตรา ๑ บัญญัติกฎหมายเล่มนี้ให้ใช้ในแผ่นดินเมืองลาว
ทั่วไป ฉะเพาะแต่ราษฎรลาวและราษฎรชาติลาวซึ่งกระทำ
ผิดต่อกฎหมายอาญา
- มาตรา ๒ คำละเมิดบัญญัติกฎหมายนี้ ก็เมื่อกำกระทำผิด
ต่อกฎหมายอาญา
- มาตรา ๓ ห้ามมิให้กระทำความลงโทษซึ่งไม่มีบัญญัติฉะเพาะไว้
ในกฎหมายเล่มนี้
- มาตรา ๔ ห้ามมิให้บังคับให้เจ็บปวดแก่ร่างกายมนุษย์เช่น
อินซาค และบรรดาเจ้าพนักงาน หรือผู้มีอำนาจในทาง
ราชการปกครองก็ดี หรือราชการยุติธรรมก็ดี ถ้าหาก
เสกให้เจ็บปวดแก่ร่างกายมนุษย์แล้ว ก็จะได้รับโทษตาม
ที่กระหมายไว้ในกฎหมายเล่มนี้ โดยจะได้เพิ่มเติมโทษ
ตามบรรดาหน้าที่ของผู้กระทำผิด

ภาคที่ ๑
ว่าด้วยระเบียบรวบรวม

บทที่ ๑

ว่าด้วยจำแนกข้อกระทำผิดต่าง ๆ และจำแนกโทษ

มาตรา ๕ คำกระทำผิด และโทษซึ่งมีมาจากคำกระทำผิด
นั้น ใ้แบ่งออกเป็น ๓ จำแนกตามอาการของโทษ คือ
ว่าลหุโทษ โทษานุโทษ และครุโทษ

มาตรา ๖ คำกระทำผิดซึ่งกฎหมายต้องลงโทษฐานลหุโทษ
นั้น ก็แม้้นคำละเมิดต่อระเบียบกฎหมายตระเวน
โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดฐานลหุโทษนั้น คือ
(๑) จำคุกตั้งแต่ ๑ วันไปถึง ๕ วัน
(๒) ทัณฑ์หลวงตั้งแต่ ๕๐ อัฐไปถึง ๖ เหยียด

มาตรา ๗ คำกระทำผิดซึ่งกฎหมายต้องลงโทษทัณฑ์สันตทานั้น
ก็แม้้นโทษโทษานุโทษ
โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดในสถาน โทษานุโทษ
นั้น คือ
(๑) จำคุกตั้งแต่ ๖ วันไปถึง ๕ ปี เว้นแต่เมื่อ
มีข้ออ้างที่จะกล่าวต่อไป ในบทซึ่งกล่าวถึงเรื่องบ่เช็ด
หลาย และบทซึ่งกล่าวถึงคำกระทำผิดของพระสงฆ์
(๒) ทัณฑ์หลวงเกินกว่า ๖ เหยียดขึ้นไป

มาตรา ๘ คำกระทำผิดซึ่งกฎหมายต้องลงโทษอันเคร่งครัด และร้ายหนัก ก็แม้ฐานกรุโทษ

โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดในฐานกรุโทษนั้น คือ ประหารชีวิต

ทำการสรรพทุกขทัมหกชั่วช้า หรือตั้งแต่ ๕ ปี ไปถึง ๒๐ ปี

เนรเทศหกชั่วช้า หรือตั้งแต่ ๕ ปี ไปถึง ๒๐ ปี หนักหลวงเกินกว่า ๒ เหยียดขึ้นไป

มาตรา ๙ นอกจากโทษซึ่งกล่าวไว้ในมาตราต่าง ๆ ก่อนนี้ บางที่จำเลยที่ถูกต้องคดีสินให้ตกโทษ หกชั่วช้าเวลานั้นยังจะ ใ้รับโทษเพิ่มเติมก็มีไว้คือไปนี้

ให้อยู่ในคำพิพากษารักษาของราชการ ห้ามเป็นสิทธิขี้ให้อยู่ตำบลใดตำบลหนึ่ง ชีวราชบาทว์ ส่งทรัพย์สินและเสียบค่าปรับใหม่ช่วยการ

บทที่ ๒

ว่าด้วยคำปฏิบัติตามโทษและขังเร่งหน

มาตรา ๑๐ บุคคลใดมีโทษประหารชีวิต ก็จะถูกคักคักรัษะ

มาตรา ๑๑ แต่ว่าการจะประหารชีวิตนั้น ก็ต้องให้ท่านมหา

เอกอภัยสิทธิ์สำเร็จราชการประเทศสยามฝรั่งเศสออกคำเห็น
คัดค้าน จึงจะปฏิบัติได้

มาตรา ๑๒ ถ้าผู้ถูกประหารชีวิตหากแม่ผู้หญิงมีครรภ์ ก็ต้อง
คอยทำให้ลูกออกไข ๖ เดือนก่อน จึงจะปฏิบัติโทษนั้น

มาตรา ๑๓ ถ้าครอบครัวของผู้ถูกตัดศีรษะ หากขอเอาศพผู้
ก็ต้องอนุญาตให้เอาไป แต่ห้ามขี้ให้มีเทศกาลหรือคำ
วันนั้นแห่งแน่นอนอย่างเอิกเกริกในการจะฝังศพนั้น

มาตรา ๑๔ พวกถูกโทษทำการสรรพทุกข์ ก็ต้องเขตกการอยู่
ในค่ายลแห่งราชการใต้ช้ชอกให้คามระเขียบที่ไซ้ช้อย

มาตรา ๑๕ ราชการจะไ้ส่งตัวผู้ถูกโทษเนรเทศออกจากแผ่นดิน
ดินเมืองลาว และในระหว่างโทษนั้นห้ามมิให้เขากลับคืน
เข้ามาเป็นอันขาด

มาตรา ๑๖ ถ้าผู้ถูกเนรเทศไ้กลับคืนเข้ามาในแผ่นดินเมือง
ลาวก่อนเวลาหมคกำหนดโทษ มันก็จะได้รัยโทษทำการ
สรรพทุกข์เท่ากับกำหนดเนรเทศที่ยังค้างอยู่นั้น

มาตรา ๑๗ พวกถูกโทษจำคุกต้องเขาขังไว้ที่โรงจำ และจะ
ไ้ไ้ใช้ให้เขตกการงานอยู่ในโรงจำนั้นหรือนอกโรงจำตาม
ราชการจะออกกระเขียบให้เขต

โทษจำคุกต้องคึกเป็นวันละ ๒๔ ชั่วโมง
เกินไ้มี ๓๐ วัน

ปฏิทิน ๓๖๕ วัน

พวกถูกโทษจำคุกต้องอยู่โรงจำจนถึงเวลาหมดกำหนดโทษ

มาตรา ๑๘ กำหนดโทษจำคุกนั้น ก็ให้เนยตั้งแต่วันที่ใดของโทษมากกว่าซึ่งได้ส่วนก่อนลงคำพิพากษานั้นมา เว้นแต่เมื่อได้ลงคำเห็นต่างหากไว้ในการคดีนั้น

มาตรา ๑๙ อันว่าให้อยู่ในคำพิพากษารักษาของราชการนั้น แม้นอำนาจซึ่งเจ้านายพื้นเมืองจะได้บังคับผู้ถูกโทษให้อยู่ที่ใดที่หนึ่งของทหนึ่ง หรือเมื่อมันได้อยู่โทษหมดกำหนดแล้ว ห้ามมิให้มันเข้ามาในท้องที่ใดของทหนึ่ง

ผู้ถูกพิพากษารักษาของราชการจะหนีจากท้องที่ซึ่งตนถูกบังคับให้อยู่ หรือจะเข้าไปในท้องที่ซึ่งตนถูกห้ามมิให้เข้าไปนั้นจะได้แต่เมื่อคนได้รับคำอนุญาตของท่านมหาเอกราชบดีสำเร็จราชการ

แต่ที่ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงจะให้อนุญาตนั้นได้ก็แต่ในสองสถาน คือ

- ๑ เมื่อผู้ถูกโทษขออนุญาตไปในเขตต์แขวงนั้น
- ๒ เมื่อผู้ถูกโทษมีการท้วง ก็ให้อนุญาตไป

ชั่วคราว

ถ้าผู้ถูกโทษหากละเมิดข้อข้อยัญญุตน มันก็ถูก

จับส่งไปอยู่ในคำพิทักษ์รักษาของราชการเหมือนเก่า ทั้ง
จะไว้รับโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือนไปถึง ๕ ปี

มาตรา ๒๐ บัญญัติว่า ในสถานใด ไทยให้อยู่คำพิทักษ์รักษาของ
ราชการให้มีกำหนดเกินกว่า ๒๐ ปี

เมื่อบุคคลถูกโทษทำการสรรพทุกข์ โดยมีกำหนด
หรือลดเนรเทศ โดยมีกำหนด ได้พ้นโทษแล้ว ก็ยังจะ
ไต่อยู่ในคำพิทักษ์รักษาของราชการในกำหนด ๒๐ ปี

แต่ถ้าเมื่อลงคำตัดสินนั้น ระยะเวลาจะผ่อน
กำหนดโทษพิทักษ์รักษาลง หรือจะชดเชยว่า จะต้องให้
นักโทษนั้นอยู่ในคำพิทักษ์รักษาก็ได้

มาตรา ๒๑ ถ้าได้ผ่อนโทษหรือยกโทษให้บุคคลซึ่งถูกโทษ
หมดชั่วชีวิตนั้น นักโทษนั้นยังจะไต่อยู่ในคำพิทักษ์รักษา
ของราชการในกำหนด ๒๐ ปี เว้นแต่เมื่อมีข้อบัญญัติ
ชัดซึ่งอยู่ในใบอนุญาตโทษนั้น

มาตรา ๒๒ นอกจากสถานที่ได้ชี้แจงไว้ในมาตราต่าง ๆ ก่อน
นั้น นักโทษจะไต่อยู่ในคำพิทักษ์รักษาของราชการ ก็
แต่เมื่อมีข้อบัญญัติเด็ดขาดไว้ในกฎหมาย

มาตรา ๒๓ ตามอากรซึ่งคนใดถูกตัดสิน บุคคลซึ่งกระทำผิด
ในสถานครุโทษ ก็จะถูกเสียด่านาของตน และจะรับ
ที่ว่าราชการอย่างใดก็ได้เลย

มาตรา ๒๔ บุคคลใดถูกตัดสินในสถานโทษานุโทษและไต่ข้อ
ในคำพิพากษารัชการของราชการ ศาลจะลงคำเห็นไว้ใน
การตัดสินฉบับนั้น ว่านักโทษผู้นั้นจะถูกเสี้ยอำนาจของ
คน และจะห้ามมิให้รับราชการในชั่วครวหรือหมดชั่ว
ชั่ววักใด

มาตรา ๒๕ นอกจากโทษานุโทษต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายพิคักไว้ จะ
สั่งเพิ่มเติมในคำพิพากษานี้ อีกหนึ่งสถานว่า ห้ามมิ
ให้ผู้กระทำผิดรับหน้าทวาราชการทั้งปวงในกำหนดเวลาแก่
๕ ปีไปถึง ๒๐ ปี หรือจะห้ามหมดชั่วชั่ววักใด

มาตรา ๒๖ ค่าพินัยหลวงที่แม่้นโทษเสียเงิน ซึ่งศาลบังคับผู้
ที่ถูกตัดสินให้เสียเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่ง เขาพระคลัง
หลวง

มาตรา ๒๗ การริบทรัพย์สินของทั้งมวลของผู้ตัดสินนั้น ก็ให้
ยกเลิกเสีย

จะออกคำสั่งให้ริบเฉพาะแต่ทรัพย์สินของอย่างใด
อย่างหนึ่งก็ไต่แต่เมื่อกฎหมายได้บัญญัติข้แรงเป็นข้คเจน
ไว้ เช่นคนว่า เมื่อเครื่องเขาใช้กระทำผิดหากแม่้นของ
ผู้ถูกตัดสินกคค สิ่งของซึ่งเกิดมาด้วยคำกระทำผิดคนนั้นก็
สิ่งของซึ่งเขาใช้หรือสำหรับใช้กระทำผิดคนนั้นก็

ทรัพย์สินของซึ่งถูกริบนี้ ก็ยกให้เป็นกรรมสิทธิ

ทั้งหมดแก่พระคลังหลวง

มาตรา ๒๘ เมื่อมีค่าเสียหาย ผู้ถูกตัดสินยังระไ้ใช้แทน
ทรัพย์สินนั้นด้วย

มาตรา ๒๙ ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาซึ่งจะถูกตัดสิน
เสียให้แก่ผู้ถูกเสียหายหรือผู้แทนอำนาจของผู้นั้น ให้เป็น
ค่าทำขวัญตามกฎหมายพิกักไว้ หรือตามศาลจะไ้กระ
กำหนดให้ เว้นแต่ผู้ถูกเสียหายหรือผู้แทนอำนาจของมันหาก
ชี้แจงเท็จขาดกว่าช่เกี่ยวข้องเอาค่าทำขวัญ

มาตรา ๓๐ ผู้ถูกตัดสินจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลเสมอ

มาตรา ๓๑ ในสถานโทษให้เสียค่าปรับใหม่พินัยหลวง ให้ส่ง
ทรัพย์สินของคนให้เป็นผู้เป็นเจ้าทรัพย์สิน ให้เสียค่าทำขวัญ
บ้วยการ และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ถ้าผู้ต้องโทษนั้นหาก
บ้ยปฏิบัติตามการตัดสินแล้ว จะเอาประกันกักขังเร่งหนก้ไ้

ผู้ต้องโทษกักขังเร่งหนก้ไ้ ก็จะถูกกักขังอยู่
โรงจำและต้องทำงานอยู่ในโรงจำตามราชการไ้มี
ระเขียบไ้

มาตรา ๓๒ เมื่อทรัพย์สินของผู้ต้องโทษบ้มีเพียงพอจะไ้ใช้แทน
เสียให้ครบทุกสถานโทษ ก็ต้องเอาทรัพย์สินของ ๆ มัน
ใช้แทนเสียให้ตามลำดับต่อไปนี้

๑ ให้เอาใช้แทนทรัพย์สินที่มันต้องส่งคืนให้ท่านนั้น

วงศกรมก่อน

๒ แล้วจึงเอามาใช้ค่าป่วยใหม่พินัยหลวง

๓ เหลือเท่าใดจึงเอาใช้ค่าธรรมเนียมศาล

๔ ถ้าเหลืออีกจึงเอาใช้ค่าทำขวัญช่วยการ

มาตรา ๓๓ เมื่อมีคนหลายคนได้กระทำผิดในสถานเดียวกัน ก็ให้ส่งทรัพย์สินของท่าน เสียค่าธรรมเนียมศาล และ ค่าทำขวัญช่วยการตามส่วนไฉน ซึ่งศาลต้องกะไว้ใน การตัดสินนั้น

มาตรา ๓๔ ผู้ถูกโทษกักขังเร่งหนน ^๕ ต้องอยู่โรงจำจนถึง เวลาคนไข้ใช้แทนจำนวนเงินซึ่งตนถูกตัดสินนั้น หรือ อยู่โรงจำจนสิ้นกำหนดกักขังเร่งหนน ^๕ ถ้าผู้ต้องโทษมี อายุ ๖๐ ปี ในเวลาพ้นกักขังเร่งหนน ^๕ กำหนดกัก ขังที่ใดกะหมายไว้ใน การตัดสินก็จะผ่อนลงครึ่งหนึ่ง

มาตรา ๓๕ ในคำพิพากษานั้น ระยะเวลาที่ต้องขังกำหนดคน เวลาที่กักขังเร่งหนน ^๕ ไว้ตามที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะ ความแพ่ง

ระยะเวลาที่ต้องกะกำหนดเวลาที่กักขังเร่งเงินเข้า พระคลัง และกักขังเร่งเงินของผู้ถูกเคราะห์รายนั้นไว้ เป็นส่วนใดส่วนนั้น

บทที่ ๓

ว่าด้วยคำรับผิดชอบในคดีอาญา และเหตุที่พาให้เว้น
คำรับผิดชอบ หรือพาให้ลดหย่อนผ่อนคำรับผิดชอบ

มาตรา ๓๖ บุคคลใดที่ควรรัฐจักกฎหมาย และเมื่อคนกระทำ
ผิดจะอ้างว่าตน ขู่รัฐจักกฎหมายมาเป็นเหตุแก้ไข คำผิดของตน
นั้นนัยใดได้เสีย

บุคคลซึ่งมีน้ำใสใจดี และมีสติคิดรู้อย่างดี ก็ต้อง
รับผิดชอบในการที่ตนได้กระทำผิดฐานอาญา

มาตรา ๓๗ เว้นแต่เมื่อมีคำกระทำผิดฐานลหุโทษและในสถาน
ซึ่งกฎหมายได้กล่าวโทษเป็นพิเศษไว้ ฉะเพาะค่าเดินเลื้อ
หรือค่าข่มขืนหรือข่มขืน กี่ควรลงโทษแก่บุคคลซึ่งมีคำผิด
โดยยั้งได้ทั้งใจกระทำ

มาตรา ๓๘ เหตุที่พาให้เว้นคำรับผิดชอบ โทษอาญานั้นคือ

๑. อายุ
๒. อากาเป็นคนเลี้ยงจริต
๓. คำจำเป็น
๔. คำบ้องกันตัว
๕. คำบังคับของผู้มีอำนาจ
๖. คำกระทำผิดอย่างอื่นในฐานลักทรัพย์สิ่งของ
ระหว่างสายญาติเดียวกัน

มาตรา ๓๕

เด็กที่อายุชดเชยแก่๗ปีจะได้รับสิทธิชอบโทษอาญา
 แต่เด็กซึ่งมีอายุเกินกว่า ๗ ปีขึ้นไปจนถึง ๑๖ ปี
 นั้น ถ้ามีนกระทำผิดก็จะต้องให้ศาลพิจารณารัฐธรรมนูญ
 เหตุและนำใจของเด็กของมันนั้น เพื่อให้รู้ว่าควรจะอนุญาต
 โทษให้มันหรือไม่ควรอนุญาต ถ้ามีนกระทำผิดโดยมี
 เกียรติแล้ว ก็ไม่ควรให้มันรับโทษเสียค่าพินัยหลวงหรือ
 จำคุกอย่างใดเลย

ถ้าหากชั้นตุลาการเห็นว่า เด็กนั้นรู้เกียรติแล้วจึงกระ
 ทำผิดโดยเจตนา มันก็ควรรับโทษอาญาซึ่งได้กำหนด
 ไว้สำหรับผู้อยู่นอกเกษียรอายุได้กระทำความผิดโดยให้ผ่อน
 โทษนั้นลงครึ่งหนึ่ง

เมื่อผู้กระทำความผิดหากมีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ก็ต้อง
 ให้ศาลพิจารณารัฐธรรมนูญลงครึ่งหนึ่งเหมือนกัน

มาตรา ๔๐

พ่อแม่อุปถัมภ์หรือพ่อแม่เลี้ยงก็ดี พ่อหรือพ่อแม่แท้ก็ดี
 แม่ย่าหรือแม่แท้ก็ดี หรือพี่น้องคนอื่นก็ดี ซึ่งมีเด็กใน
 เกษียรอายุอยู่ใต้บังคับของตนนั้น ถ้าเด็กนั้นขมขานขบถ
 ข้างแก่งญาติพี่น้อง หรือได้กระทำความผิดในแผนก
 อาชญากรรม หรือได้ประพฤติทำความชั่วอยู่เสมอครั้งหนึ่งก็ดี
 ถ้าพ่อแม่ญาติพี่น้อง เหล่านี้จะขอเอาตัวเด็กไป ก็จงจำ
 คุกไว้ก็ได้ แต่กำหนดกักขังนั้นให้เกินกำหนด ๖ เดือน

ผู้เป็นพ่อแม่คิงหรือพ่อแม่เลี้ยงหรือพ่อขี้พ่อแม่่า หรือแม่
ย่าแม่เฒ่า หรือญาติพี่น้องอื่น ๆ นั้น ต้องให้หาเวลา
การซึ่งมีอำนาจสมยอมให้อนุญาตเกาะกุมเด็กนั้นมากก
ซิง หรือบ่อนุญาต ระยะเวลาการจะได้ให้จกหมายสำคัญ
ว่าญาติผู้ใดได้สละเด็กนั้น และได้ไต่ออกจากเรือนคน และ
บ่ควรให้เด็กนั้นสยแทนญาติพี่น้องผู้ใดต่อไป

คำที่สละเด็กนั้นแก่ประกันให้แก่พ่อแม่คิง พ่อแม่
เลี้ยง หรือพ่อแม่่าพ่อขี้ หรือแม่เฒ่าแม่ย่า หรือญาติ
พี่น้องของเด็กนั้น ให้พ้นจากคำรับผิดชอบที่ได้กล่าวไว้
ในมาตรา ๕๐ ต่อไปนี้

พ่อแม่คิง หรือพ่อแม่เลี้ยง ผู้เป็นบุพพการี หรือ
ญาติอื่น ๆ ซึ่งมาบอกกล่าวต่อระยะเวลาทำให้เขาเด็กที่
อยู่ได้บังคับตนไปก็กซิงจำคุกไว้แล้ว อยากจะอนุญาต
โทษให้ขอเด็กนั้น ออกจากโรงจำ เวลาใดก็ได้ตามสมัคร
คำยกโทษก็มีอำนาจให้เด็กนั้นได้สยแทนคนต่อไป

มาตรา ๔๑ ถ้าผู้ถูกหาได้กระทำผิดในเวลาอันเสียสละบัญญัติข่า
หลังไป ก็นับว่าขี้ได้กระทำผิด

มาตรา ๔๒ ก็ระบ่ลงโทษได้เหมือนกัน บุคคลใดเมื่อตนได้
กระทำผิดหรือได้ช่วยคนอื่นกระทำผิด ก็เพราะด้วยคำจำ
เป็นซึ่งคนเว้นขี้ได้ อุปมาว่าบุคคลนั้นได้ถูกบังคับด้วย

อาการอันร้ายแรงซึ่งมันต่อสู้กับใคร หรือบุคคลซึ่งได้กระทำผิด เพราะตนตกเขาซึ่งอาจเสียให้เชื่อถือว่า ถ้าได้กระทำแล้ว คนหรือญาติพี่น้องของคนก็จะได้รับเหตุภัยอันร้ายแรงนักในทันที

มาตรา ๔๓ บุคคลซึ่งได้ต่อสู้การที่คนอื่นได้กระทำร้าย แก้วร่างกายกคชขมเหงเอาทรัพย์สินของ ๆ คน หรือของผู้อื่น โดยย่อถูกต้องตามระเบียบกฎหมายแล้ว ก็จะมีว่าบุคคลผู้นั้นได้ต่อสู้ของกันอันตราโดยคำจำเป็น แต่ว่าคำที่ของกันโดยจำเป็นนี้ ก็ให้กระทำโทษเหลือภัยเหตุซึ่งเกิดมาแก่ตนนั้น

มาตรา ๔๔ ก็จะมีว่าได้ปฏิบัติตามคำสั่งบัญชาของเจ้าพนักงาน และถ้าถือเป็นดังนั้น ก็ให้มิโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง

- ๑. บุคคลซึ่งได้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดย ปฏิบัติตามบัญญัติกฎหมาย
- ๒. บุคคลซึ่งได้ ปฏิบัติตาม คำบังคับของเจ้าพนักงานซึ่งต้องฟังคำสั่งบัญชา หรือเจ้าพนักงานซึ่งตนได้ลงใจเชื่อ ก็กั้นว่า ต้อง ฟังคำสั่งนั้น

มาตรา ๔๕ บัญญัติไว้ ถ้าหากเห็นว่ามีเหตุอันควรลดหย่อนผ่อนโทษ หรือ ผ่อนคำ รับผิดชอบให้แก่ผู้ กระทำผิด แล้ว

ตระลาการ จะผ่อนโทษ เหล่านี้ ลง ตาม ใต้ กำหนดไว้ใน
มาตราต่อไปนี้นักไว้

มาตรา ๔๖ ๑. ถ้าคำกระทำผิดหากแผ่นดินไทยประหารชีวิต ไทย

นั้นก็ผ่อนลงเป็นไทยทำการสรรพทุกซ์หมคชั้วชั้ว

๒. ถ้าคำกระทำผิดหากตกในสถานทำการสรรพ
ทุกซ์หมคชั้วชั้ว ไทยนั้นก็ผ่อนลงเป็นไทยทำการ
สรรพทุกซ์ทั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไปถึง ๒๐ ปี

๓. ถ้าคำกระทำผิดหากตกในสถานเนรเทศหมค
ชั้วชั้ว ไทยนั้นก็ผ่อนลงเป็นไทยเนรเทศทั้งแต่ ๕ ปี
ขึ้นไปถึง ๒๐ ปี

๔. ถ้าคำผิดหากตกใน สถาน ทำการ สรรพทุกซ์
ทั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไปถึง ๒๐ ปี หรือในสถานเนรเทศ
ทั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไปถึง ๒๐ ปี ไทยเหล่านี้จะผ่อนลงเป็น
ไทยจำคุกทั้งแต่ ๖ เดือนขึ้นไปถึง ๕ ปี

๕. ถ้าคำผิดหากตกในสถานจำคุกทั้งแต่ ๖ เดือน
ขึ้นไปถึง ๕ ปีแล้ว ไทยนั้นก็ผ่อนลงให้เป็นไทยจำคุก
ทั้งแต่ ๘ วันขึ้นไปถึง ๖ เดือน

๖. ถ้าคำผิดหากตกในสถานจำคุกทั้งแต่ ๑ วัน
ขึ้นไปถึง ๕ วัน และเสียค่าพินัยหลวงทั้งแต่ ๑ เหรียญ
ไปถึง ๖ เหรียญ

๗. ถ้าคำผิด หากตกใน สदान โทษเสียค่าพินัย
หลวง และถ้าค่าพินัยหลวงนั้นหากเกินกว่า ๖ เทริยญ
ขึ้นไป จะหักลงให้ยังคงแค่ ๖ เทริยญเท่านั้นก็ได้ ถ้า
ค่าพินัยหลวงนั้นหากตกกว่า ๖ เทริยญลงมาแล้ว จะหัก
ลงให้เสียอย่างน้อยที่สุดก็ได้

มาตรา ๔๖ ข้าราชการหรือเจ้าพนักงาน ซึ่งได้ทำการฉลอง
พระเดชพระคุณแก่รัฐบาลตั้งว่า

๑. ได้พ่ายแพ้ ปรายปรามไล่ ซ้ำคัก สักคร ออกจาก
บ้านเมือง หรือได้กระทำมิชอบเมืองมีค่าเวียรหรืออยู่
เย็นเป็นสุข

๒. หรือได้ปฏิบัติกิจการซึ่ง รัฐบาลได้ตั้งใจให้คน
กำกับโดยคำสั่งชอสรัดเข็นนิจไปในระหว่าง ๒๐ ปีแล้ว
ถ้าข้าราชการหรือเจ้าพนักงานเหล่านั้นหากได้กระทำ
ผิดในสदानใดสदानหนึ่ง ก็ควรให้รับคำสั่งชอสรัดเข็นนิจ
โทษซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตราก่อน

มาตรา ๔๘ การ เสพสวยามา จะเอามาอ้างเป็น ข้อให้ ยกเว้น
โทษหรือให้เป็นข้อลดหย่อนผ่อนโทษให้ แก่บุคคล ซึ่งกระ
ทำผิดในเวลาเขามาอยู่นั้นได้ เว้นแต่กรณีบุคคลผู้นั้นชอสรัด
ว่าสิ่งนั้นแม่นสวยามา หรือว่ามีนถูกบังคับข่มขืนให้
เสพสวยามานั้น

มาตรา ๔๕

เมื่อบุคคลซึ่งขงขับได้คองโทษฐานโทษานุโทษ หรือ
 ฐานครุโทษ หรือได้คองโทษสถานเหล่านันแต่เพียง
 เลี้ยค่าพินัยหลวง หากถูกคักคินจำคุกและเลี้ยค่าพินัย
 หลวงแล้ว ระยะเวลาซึ่งจะลงค่าพิพากษา จะมีคำสั่ง
 ออกในการคักคินนันว่าให้ภาคโทษแก่คนผู้นันในระหว่าง
 ๕ ปี นัยคังแคว้นลงค่าพิพากษานันไปก็ได้ แต่ในระหว่าง
 ๕ ษนน อย่าให้มันคองโทษจำคุกในสถานใดสถานหนึ่ง
 อีกเลย

ถ้าในระหว่าง ๕ ษนน บุคคลซึ่งไ้รับขอนุญาต
 ภาคโทษ หากไปกระทำผิดสถานอื่นอีก ให้ถูกจำคุก
 หรือถูกโทษฐานอย่างร้ายหนักกว่านันแล้ว มันก็จะคอง
 ปฏิยัทโทษซึ่งมันไ้กระทำผิดในคดีใหม่นัน ทั้งจะถูกจำคุก
 ตามกำหนดโทษซึ่งไ้ภาคไว้ให้แก่มันมาแต่ครั้งก่อนนัน
 ทั่วย

ถ้าในระหว่าง ๕ ษนน มันหากข้ไ้กระทำผิดอีก
 แล้ว โทษที่ภาคไว้นัน ก็จะยกเว้นให้แก่มันโดยเด็ดขาด
 และทั้งนัน ก็จะมีข้อยว่ามันข้เคย กระทำผิด ต่อกฎหมาย
 อาญาโดยไ้มีสิทธิเต็มควเหมือนกัยคนซึ่งข้ได้คองโทษ
 ลักครงนัน

ในสถานซึ่งระยะเวลาเห็นสมควรภาคโทษจำคุก

หรือโทษเสียค่าพินัยหลวงให้แก่ผู้กระทำผิด ผู้ซึ่งจำ
เป็นจะได้เสียค่าฤชาธรรมเนียมศาล ทั้งจะได้ส่งทรัพย์สิน
คืนให้ท่าน และเสียค่าทำขวัญช่วยการที่เกิดมาด้วยคำ
ผิดของตน

อันว่าภาคโทษนั้นก็ให้ใช้ในคดีฐานลหุโทษจักเทือ
ถ้าหากแผ่นดินที่บัญญัติเฉพาะไว้ในมาตรา ๑๘๑
วรรคที่ ๓ ท่อไปนแล้ว จะภาคโทษไว้ก็ได้เสมอ

บทที่ ๕

ว่าด้วยคำรับผิดชอบในการเสียหายต่างๆเมื่อคนอื่นได้กระทำผิด

มาตรา ๕๐ ถ้าเด็กอยู่ในเกษียรอายุหากอยู่นำพ่อแม่คิง หรือ
พ่อแม่เลี้ยง พ่อเฒ่าแม่เฒ่า พ่อขี้แม่ขี้ หรืออยู่นำ
ญาติผู้ใดผู้หนึ่ง ก็จะให้ญาติเหล่านั้นรับผิดชอบในการ
เสียค่าพินัยหลวง การส่งทรัพย์สินคืนให้แก่ท่าน การเสีย
ค่าทำขวัญช่วยการ และเสียค่าฤชาธรรมเนียมต่าง ๆ
ซึ่งเด็กผู้นั้นตกทัตสัน

ถ้าเด็กนั้น หากได้ถูกว่า กล่าว ขี้ให้ ลีขแทนตระกูล
ก่อนแล้ว ญาติเหล่านั้นก็จะรับผิดชอบอย่างใดเลย

มาตรา ๕๑ ถ้าคนใช้ได้กระทำผิด อย่างใด อย่างหนึ่งในโอกาส
ที่มันทำการงานให้นายของมัน ผู้ซึ่งจะได้รับผิดชอบเสีย

คำพิพากษาของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คำทำขบวนการ
และคำขอรับเบี้ยหวัด

บทที่ ๕

ว่าด้วยกระทำความผิดหลายครั้ง

มาตรา ๕๒ ผู้ใดผู้หนึ่งได้กระทำความผิดในแผนกอาญา และได้
ต้องโทษในครั้งหนึ่งแล้ว และเมื่อพ้นจากโทษนั้นมายัง
ปีที่ ๕ ปี มีนโทษกลับมาทำคำผิดฐานแก่นอก มีน
ก็จะได้รับประโยชน์ในส่วนที่กฎหมาย เห็นสมควรจะผ่อน
โทษลงให้เขานั้น

แต่ถึงถึงนั้นก็ เมื่อในกฎหมายบัญญัติว่าให้
ประหารชีวิต ระยะเวลาจะเอาโทษทำการสรรพทุก
หมกชั่วชวานั้นมาลงต่างโทษ ประหารชีวิตก็ได้

ถ้าหากมีบัญญัติพิเศษออกไว้ในกฎหมายว่าให้
โทษที่ใดกำหนดไว้วันชน ๒ คือ ก็ต้องทวิโทษนั้น
ตามได้บัญญัติไว้

บทที่ ๖

ว่าด้วยคดีและเตรียมจะกระทำร้าย

มาตรา ๕๓ ถ้ามีใจมุ่งหมายคดีอุบายจะ กระทำความผิดต่อกฎหมาย
อาญา และได้ลงมือทำผิดประจักษ์แล้ว แต่มีผลละเหตุใด

เหตุหนึ่งมาจกคำกระทำผิดคนไว้กัถ หรือมีเหตุมาขัดขวางไม่ให้ได้ไซ่คสมตังคำปรารภนาของผู้ออกกระทำผิดนั้นกัถ คำมุ่งหมายคิคือขุบายกระทำผิดนัถจะนับว่าได้กระทำผิดแท้ และผู้ลงมือกระทำก็จะได้รับโทษตามกฎหมายซึ่งได้กำหนดโทษไว้สำหรับคำผิดนั้น

ในสถานลหุโทษ จะลงโทษบุคคลซึ่งมีใจมุ่งหมายคิคือขุบายกระทำผิดนัถได้ ในสถานนี้ให้นัถเอาคำที่ไคลงมือกระทำผิดแท้นั้น บัให้นัถถือเอาตามคำมุ่งหมายและขุบายเหล่านั้นมาเขียนเหตุผลให้ลงโทษ

บทที่ ๗

ว่าด้วยอาญาซึ่งควรลงแก่บุคคลที่ได้กระทำผิดหลายสถาน

มาตรา ๕๔. เมื่อเห็นชัดเจนว่าบุคคลผู้ใดกระทำผิดหลายสถาน ก็ให้ลงโทษอาญาแก่มันแต่ในสถานอันหนักกว่าสถานอื่นนั้น ส่วนทรัพย์สินของซึ่งจะได้ส่งคืนให้ท่าน และคำทำขวัญบวชการที่ไคไซ่แรงไว้ทุกสถานนั้น ก็ยัให้ลดหย่อนผ่อนลงเลย

มาตรา ๕๕. บัญญัติมาตราก่อนนี้ ก็จะใช้ได้ไคในคำกระทำผิดทุกสถานที่ผู้ถูกหาได้กระทำมาแต่ก่อนเวลามันถูกเกาะกุม

ควมมาน เว้นแต่เมื่อคำกระทำผิดนั้นหากขาดกำหนดอายุ
ความไป

บทที่ ๘

ว่าด้วยหลายคนกระทำด้วยกัน และ ว่าด้วยสมรู้เป็นใจกัน

มาตรา ๕๖ เมื่อสองคนหรือหลายคนกระทำผิดด้วยกัน พวกที่
มันกระทำผิดนั้นโดยตรง ก็จะมีว่าเขาพร้อมใจกันกระทำ
ผิด และเขาต้องรับโทษอาญาซึ่งได้กำหนดไว้ตามส่วน
ไฉน

มาตรา ๕๗ อันว่าสมรู้เป็นใจกันนั้น ก็แม้การที่ได้ช่วยเหลือ
โดยทางอ้อม หรือช่วยเหลือชั้นปลาย แต่ช่วยด้วย
คำสุมและตกลงกระทำผิด หรือช่วยด้วยหวังใจว่า
พายนมาคำผิดนั้น จะทำให้ได้รับผลอย่างใดอย่างหนึ่ง
ผู้สมรู้เป็นใจในคำกระทำผิดต่อกฎหมายอาญานั้น ต้องรับ
โทษ และเสียค่าทำขวัญบ่วงการเหมือนเดียวกับผู้เป็นต้น
มูลเหตุ เว้นแต่มีขอกฎหมายบัญญัติชี้แจงอย่างอื่นไว้

มาตรา ๕๘ จะตกลงโทษสมรู้เป็นใจนั้นคือ

๑. บุคคลผู้ใดขอก่อนชี้แจงให้ท่านไปกระทำผิด
๒. บุคคลผู้ใดรู้ว่าท่านประสงค์เครื่องอาวุธไปกระทำ

ทำคำผิดแล้ว ก็เลยชอกเครื่องอาวูจน์มาให้ท่าน

๓. บุคคลผู้ใดรู้ว่าท่านจะไปกระทำคำผิดในแผนก อาญาแล้ว เลยออกหน้าช่วยท่าน

๔. บุคคลผู้ใดรู้ว่าทรัพย์สินของนั้นเป็นของโจรลัก มาหรือของฉ้อโกง เลยรับเอาสิ่งของนั้นไว้

๕. บุคคลผู้ใดเก็บไต่ของโจรลักมาก็คือ หรือท่าน เอาของโจรนั้นมาให้และไต่รับเอาไว้ก็ดี เมื่อเจ้าของเดิม ทรัพย์สินนั้นมาบอกกล่าวให้รู้แล้ว เลยส่งทรัพย์สินของนั้น ให้แก่เจ้าของเดิม

มาตรา ๕๕

บุคคลผู้ใดรู้ว่าผู้ร้ายได้กระทำผิดในสถานครุ โทษแล้ว ไต่หาที่อยู่ให้เขาก็คือ ไต่หาที่ให้เขาลี้ซ่อนอยู่ หรือหาให้เขารวมปรึกษากันก็ดี ไต่หาอาหาร หาส่อง ทาง หรือหาอาวุธให้เขาไปทำประทุษร้าย โดยคนบ่ดก บังคับด้วยเหอแสม และอาการซึ่งคนค่อลึบไปไหนแล้ว บุคคลผู้นั้นก็ระนับว่าเป็นผู้สมรู้เป็นใจกับผู้ร้าย และให้รับ โทษเหมือนเขา อีกประการหนึ่ง บุคคลผู้ใดได้ช่วยเหลือ ให้พวกกระทำผิดหนีไป ก็ให้รับโทษค่อกันกับผู้กระทำ ผิดนั้นเหมือนกัน

มาตรา ๖๐

บุคคลผู้ใดได้ตั้งใจเข้าเจตนาขอบให้ท่านกระทำ ผิดในฐานะโทษานุโทษ ก็ระนับว่ามีเป็นผู้สมรู้เป็นใจโดย

ทางแนะนำ และมันจะไ้รับโทษเหมือนผู้กระทําผิดนั้น
มาตรา ๖๑ ในสถานลหุโทษ จะลงโทษแก่ผู้สมรู้เป็นใจกับผู้
กระทําผิดนั้นได้ เว้นแต่เมื่อกฎหมายใดมิข้ข้ข้ข้ข้
พิเศษไว้

บทที่ ๗

ว่าด้วยอายุความ

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยกำหนดเวลาที่ฟ้องและที่จะลงโทษ

มาตรา ๖๒ อันว่าฟ้องก่อกรรมอัยการนั้น ก็แม่น้ฟ้องผู้กระทํา
ผิดต่อกฎหมายลักษระอาญา เพื่อให้ปรายปราม ผู้กระทํา
ผิดนั้น

การจะให้ปรายปรามนั้น บางทีก็แม่น้ผู้ค้บประ
โยชน์มายันฟ้องร้องขอ บางทีก็แม่น้อาชญาสิทธิซึ่งรู้เห็น
หรือทราบเหตุในคดีนั้นมาฟ้องร้องให้ศาลปรายปราม

มาตรา ๖๓ ถ้าผู้ถูกทว่ากระทําค้ผิดหากตายไป การจะฟ้อง
กล่าวโทษแก่นั้นก็ค้บเสีย

ค้การกระทําค้ผิดบางสถานซึ่งศาลจะตัดสินได้แต่เมื่อ
ผู้ถูกรับประโยชน์ได้ฟ้อง เมื่อโจทกผู้ใดขอทฟ้องคดี

แล้ว การจะฟ้องกล่าวโทษแก่ผู้กระทำความผิด ก็คับเสียไป
เหมือนกัน

มาตรา ๖๔ การจะฟ้องกล่าวโทษผู้กระทำความผิดใน สถานครุโทษ
ก็ให้ฟ้องในกำหนดเวลา ๑๐ ปี นับตั้งแต่วันที่เหตุ
เกิดขึ้นมา

การจะฟ้องกล่าวโทษผู้กระทำความผิดในสถานโทษาน
โทษ ก็ให้ฟ้องในกำหนดเวลา ๓ ปี นับตั้งแต่วันที่เหตุ
นั้นเกิดขึ้นมา

จะกำหนดให้ฟ้องใน ๑ ปี ในคดีซึ่งศาลจะลงโทษ
ผู้กระทำความผิดได้ด้วยผู้กรวยประโยชน์บ้าง และในคดี
สถานลหุโทษก็เหมือนกัน

มาตรา ๖๕ แต่ว่าเมื่อเจ้าพนักงานฝ่ายศาลผู้มีหน้าที่ใดค้ำเนิน
การร้องฟ้องคดีนั้น อายุความก็ต้องหยุดพักไว้ให้นายเขา
และให้ตั้งอายุความใหม่ไป นับตั้งแต่วันที่คดีหยุดการค้ำ
เนินร้องฟ้องคดีนั้น

มาตรา ๖๖ การจะให้ปฏิบัติโทษก็คับเสีย เมื่อผู้ถูกโทษหาก
ตายไปแล้ว

มาตรา ๖๗ กำหนดเวลาจะให้ปฏิบัติโทษ ก็ให้นับตั้งแต่วันที่
คำพิพากษานั้นขาดอายุความ หรือนับตั้งแต่วันที่ผู้ปฏิบัติ
โทษอยู่นั้นได้ไต่โทษ หรือให้นับตั้งแต่วันที่ผู้พ้นขังปฏิบัติโทษ

ของคนที่ออกไปด้วยมีเหตุใดเหตุหนึ่ง

มาตรา ๖๘ การจะให้ปฏิบัติโทษได้กำหนดเวลาไว้ดังนี้

- ๑. โทษสถานครุโทษกำหนดเวลา ๒๐ ปี
- ๒. โทษสถานโทษานุโทษกำหนดเวลา ๖ ปี
- ๓. โทษสถานลหุโทษกำหนดเวลา ๒ ปี

มาตรา ๖๙ การที่จะให้หยุดพักอายุความในการจะให้ปฏิบัติโทษนั้นคือ

- ๑. เมื่อจับตัวผู้ต้องโทษได้
- ๒. เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่โดยบังคับส่งให้จับปฏิบัติโทษ ถ้าตั้งนั้นก็ให้ตั้งอายุความใหม่ไป นับตั้งแต่วันที่ให้หยุดอายุความนั้นมา

มาตรา ๗๐ กำหนดอายุความที่จะฟ้อง และกำหนดอายุความที่จะไต่ปฏิบัติโทษนี้ ก็ต้องใช้ตามบัญญัติไว้ แม้จะมีผู้ใดร้องขอก็ตาม

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยอายุความในการจะฟ้องเอาทรัพย์สิน

และขอคำเสียหายบ่วงการ

มาตรา ๗๑ ลักษณะฟ้องคดีทางแพ่ง ก็เมื่ออำนาจให้คนทรัพย์สิน และใช้แทนค่าเสียหายบ่วงการให้แก่ผู้ถูกรับประโยชน์

ในคดีครูโทษ โทษานโทษ และลหุโทษ เมื่อมีผู้ถูกรับประโยชน์ฟ้องคดีทางแพ่งดังนี้ ก็จะมีผู้ถูกรับประโยชน์นั้นว่า (โจทก์ฝ่ายแพ่ง)

มาตรา ๗๒ เมื่อคำพิพากษาในสถานอาญาหากบໍได้โทษ แล้วสั่งให้ปล่อยผู้ต้องหาไปก็ ถ้าโจทก์ฝ่ายแพ่งหากถูกรับประโยชน์เสียหายไป คำพิพากษานั้นจะมีคำสั่งให้ส่งทรัพย์สินทั้งเสียหายทำชดเชยช่วยการให้โจทก์ก็ได้

มาตรา ๗๓ ก่อนที่จะฟ้องฝ่ายแพ่งในคดีซึ่งบังเกิดมาทางอาญาก็ให้ถือเอาตามกำหนดอายุความที่จะฟ้องทางอาญานั่น และการจะหยุดพักอายุความฟ้องฝ่ายแพ่ง ก็ให้ถือตามการจะหยุดพักอายุความฟ้องอาญานั่นเหมือนกัน

มาตรา ๗๔ การที่จะฟ้องเอาทรัพย์สินและขอค่าทำชดเชยช่วยการเมื่อผู้กระทำความผิดฐานอาญาหากตายไปแล้ว จะฟ้องเอาหน้าพวกที่เตรียมมฤตกผู้ตายไปก็ได้

บทที่ ๑๐

ว่าด้วยกำหนดโทษพิเศษไว้ เมื่อมีพระสงฆ์กระทำความผิดฐานอาญา

มาตรา ๗๕ เมื่อพระสงฆ์องค์ใดถูกหาว่าได้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาแล้ว ก็จะต้องเตือนให้สมาจารวัตรซึ่งพระสงฆ์องค์นั้นประจำอยู่ให้ทราบคำหานั่นด้วย และเมื่อพิจารณา

เห็นว่าพระสงฆ์องค์นั้นมีคำผิดควรรับโทษแล้ว ก่อนจะลง
คำพิพากษา ก็ต้องให้สมภารวัดปฏิบัติกตตามวินัยให้พระ
สงฆ์องค์ดังกล่าวนั้นสึกเสียเสียก่อน

ตามอาการที่ไต่ข้ญญัตไ้ไว้วรรคก่อนนี้ ถ้าสมภาร
วัดหากยังคยให้ศิษย์ของตนซึ่งมีคำผิดนั้นสึก สมภาร
วัดของตนก็จะถูกไล่ให้สึกเสียเสียไป ทั้งจะถูกโทษ
จำคุกทั้งแต่ ๘ วันไปถึง ๑ เดือน

มาตรา ๗๖ ถ้ารู้เป็นจริงว่าพระสงฆ์องค์ใดได้กระทำความผิดฐานอา
ญาที่ไต่กระหนาบและกำหนดโทษไว้ในกฎหมายนี้แล้ว
พระสงฆ์องค์นั้นก็จะได้รับโทษตามกฎหมายได้กำหนดไว้
สำหรับคำผิดฐานนั้น ๒ ข้อ

บุคคลใดได้กระทำความผิดฐานอาญาในเวลาตนยังเข็น
พระสงฆ์ แล้วจึงสึกเสียเสียออกมา ถ้าภายหลังมา
จึงถูกฟ้องให้ได้รับโทษ ตามคำกระทำผิดของตนเมื่อยัง
เป็นสงฆ์อยู่นั้น โทษนั้นก็ระทวชนตามไต่กล่าวไว้วรรคเทิง
นเหมือนกัน

มาตรา ๗๗ โดยทางพิเศษและขอกสถานทีไต่กระหนาบไว้ใน
มาตรา ๑๖๒-๑๖๓-๑๗๖-๑๗๗ และ ๑๘๐ ข้อ
ไปนี้ พระสงฆ์ใดทำชำเราภักหญิงสาว ก็จะได้รับโทษ
จำคุกทั้งแต่หนึ่งปีไปถึง ๕ ปี และเสียค่าพินัยหลวงทั้ง

แต่ ๔๐ เหยียบญไปถึง ๔๐๐ เหยียบญ

หญิงสาวผู้สุมรัยเป็นใจก็ระยโทษเหมือนกันกับพระ
สงฆ์ของคณิน แต่ให้ผอนโทษนนลงครึ่งหนึ่ง

มาตรา ๗๘ คำกระทำผิดในฐานะอาญา ซึ่งเป็นการจำเริญให้
พระสงฆ์ละผ้าเหลืองสัก และไล่ออกจากวัดทุกทีนั้นคือ

๑. เมื่อได้ฆ่าผู้แทงคน และได้ทุบตีบุคคล
๒. เมื่อได้ประทุษร้ายแก่ชีวิตสัตว์
๓. เมื่อได้กระทำผิดในฐานะลัก
๔. เมื่อได้จับเข้าเฝ้าเรือน
๕. เมื่อได้กระทำผิดมิฉลาจาน หรือทำชำเรากับ

หญิงสาว

๖. เมื่อได้เป็นหมอลหมอลทวายหมอลวิทษาคม
- เมื่อพระสงฆ์องค์ใดตกไล่ให้สึกหนีจากวัด เป็นเก็ด
ขาด ค้วยสาเหตุที่ตนได้คองโทษตามคำกระทำผิดซึ่งได้
ระบรูไว้ข้อใดข้อหนึ่งถึงนั้นแล้ว ยังกลับคืนมาบวชใหม่ หรือ
ยังชอกช่องเข้าบวชใหม่ บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกตั้ง
แต่ ๖ เดือนขึ้นไปถึง ๒ ปี

๑๒๖

ภาคที่ ๒

ว่าด้วยบัญญัติพิเศษสำหรับปราบปรามโทษจำแนกคุโทษ
หรือจำแนกโทษานุโทษ

บทที่ ๑

ว่าด้วยประทุษร้ายแก่สาธารณกะเสิม แก่ระเบียบ
ซึ่งได้ตั้งไว้ตามกำหนดกฎหมาย และแก่
อำนาจของเจ้าหน้าที่

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยขบถและเหตุให้วุ่นวายในบ้านเมือง

มาตรา ๗๘ คนพวกใดขบถให้ราษฎรขบถ หรือประทุษร้าย ให้เกิดวุ่นวายแก่ระเบียบและค้ำจาวรของมนุษย์ และซึ่ง เป็นต้นว่ามีคำประสงค์อยากให้ปล่อยบุคคลซึ่งถูกไต่สวน หรือถูกลงโทษก็ค้ มีคำประสงค์อยากเฮดให้จำคุก หรือ หักม้างเพชอโรงซึ่งเป็นของรัฐบาลโดยทางจุตเสว หรือ ประการใดประการหนึ่งก็ค้ มีคำประสงค์ประทุษร้ายหอ ไตร หรือหอโรงสำหรับไวหนังสือชำระคพิงเพเสียบไปก็ค้ คนพวกกระทำผิดนี้ก็จะได้รับโทษประหารชีวิต

มาตรา ๘๐ เมื่อได้ลงมือกระทำประทุษร้ายแล้ว หรือเมื่อได้
ตระเตรียมพร้อมกระทำประทุษร้ายคักแน่นแล้ว จึงจะนับว่า
ได้กระทำความผิดตามที่ได้กระทำความหมายและกำหนดไว้มาตราก่อนนี้

มาตรา ๘๑ เมื่อมีขบดโดยคำประสงค์อยากกระทำคำผิดฐาน
ครุโทษ จึงได้ระบุนไว้ในมาตรา ๗๕ เติ้งนี้แล้ว พวกเป็น
ต้นมูลเหตุที่จะถูกโทษเนรเทศหมดชั่วชีวิต

เมื่อคนพวกหนึ่งอย่างน้อย ๒ คนได้พร้อมกันตกลง
ทำประทุษร้ายฐานขบดแล้ว ก็ระบุนไว้ว่าคนพวกนั้นได้ลง
มือทำขบด

มาตรา ๘๒ ก็จะถูกเนรเทศตั้งแต่ ๑๐ ปี ไปถึง ๒๐ ปี

๑ บุคคลใดให้คนสอดแนม ซึ่งมาแต่ประเทศอื่น
มาพักพำอาศัยอยู่ในเรือนของตนคือว่าคนที่มิคำประสงค์
อยากจะยุยงให้เกิดวุ่นวายภายในประเทศ

๒ บุคคลใดเอาคำเท็จเข้ามาพுகทำให้เจือจานไป
ในประเทศของตน

คือว่าคำเท็จซึ่งจะทำให้พาม้างคำสุขเกษม หรือซึ่ง
จะเสกให้เกิดคำวุ่นวายแก่ราษฎรก็ดี หรือซึ่งจะเสกให้
ราษฎรอพยพหนีจากบ้านของเขาก็ดี และบุคคลซึ่งพยา
ยามป้องให้ข้าราชการ หรือทหารให้ ละเลยในการหน้าที่
ของข้าราชการและทหารเหล่านั้น

มาตรา ๘๓ นอกจากการกระทำซึ่งได้กระหมายไว้เทงน การท
ได้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเหตุให้คำอยู่เย็นเป็นสุข หรือคำ
อยู่เย็นเป็นปกติของประชาชนเสียไป หรือซึ่งเหตุให้เกิด
วุ่นวายภายในประเทศกั้ ผู้กระทำผิดเหล่านั้นกั้จะไ้
รับโทษจำคุกกั้ตั้งแต่ ๑ บ ไปดง ๕ บ

มาตรา ๘๔ ก่อนจะลงมือกระทำผิดต่อข้อบัญญัติต่าง ๆ เทงน
และก่อนเวลาคณนึ่งบทันรองพองดงโรงศาลเทอ ถ้า
ในพวกกระทำผิดเหล่านั้นนึ่งมีผู้นงหรือหลายคนมาบอก
เล่าก่อนพวกหมู้ให้เจ้านายรู้จักเหตุการณ์ประทุษร้ายของ
พวกหมู้หรือของพวกสมมู้เช่นใจด้วยกณนนงกั้ หรือใน
เวลาสยบคณน ใดเหตุให้จับพวกกระทำผิดหรือพวกสมมู้
เช่นใจด้วยกณนนแล้ว จะอนุญาตโทษแก่พวกทมาบอกเล่า
ก่อนน หรือจะบให้พวกมาบอกเล่าไม่มีโทษตามทได้
หมายไว้ในข้อบัญญัติต่าง ๆ เทงนก็ไ้

มาตรา ๘๕ บุคคลผู้ใดเจตนากระทำให้เกิดระเข็ดขันด้วยมีคำ
ประสงค์เหตุให้คนทงหลายไ้รับอันตรายแก่ร่างกาย หรือ
เสียหายทรัพย์สินอย่างใดอย่างนึ่ง ผู้กระทำผิดกั้จะถูก
โทษทำการสรรพทุกขกั้ตั้งแต่ ๕ บขึ้นไปดง ๒๐ บ
ถ้าหากมีระเข็ดขันด้วยคำบระมัดระวัง หรือคำเดิน
เล่า ผู้กระทำผิดกั้จะไ้รับโทษจำคุกกั้ตั้งแต่ ๓ เดือนไป

ถึง ๑ ปี และเสียค่าปรับหลวงตั้งแต่ ๕๐ เหรียญไปถึง ๑๐๐ เหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษ ๒ สถาน ก็ได้

ถ้าการกระทำความผิดนั้น หากเขาค้นตราขายแก่ร่างกายมนุษย์ ผู้กระทำความผิดก็จะต้องเสียค่าทำขวัญและค่าเสียหายช่วยการตามที่ได้กระหมายไว้ในมาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง ถ้าหากการทำความผิดในสถานดังกล่าวมาวรรคที่ ๑ ในมาตรานี้แล้ว ผู้กระทำความผิดก็จะต้องเสียค่าทำขวัญและค่าเสียหายช่วยการนี้ ๒ ข้อ

มาตรา ๘๖

บุคคลผู้ใดคนหนึ่งแม่นข้าราชการได้ปลอมตัวเข้ามาว่าราชการข้อใดข้อหนึ่ง หรือประพฤติทำอันใดอันหนึ่งให้ท่านเชื่อถือว่าคนเป็นข้าราชการมีอำนาจตำแหน่งว่าหน้าที่นั้นก็ได้ ก็จะถูกโทษจำคุกตั้งแต่ ๑๕ วันไปถึง ๒ ปี และเสียค่าปรับหลวง ตั้งแต่ ๑๐ เหรียญไปถึง ๒๐ เหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษ ๒ สถานก็ได้

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยคำกระทำความผิดในการใช้ตราตำแหน่งของเจ้าพนักงานลาว

และว่าด้วยคำกระทำความผิดในการสอบไล่หรือเสงวิชาความรู้

มาตรา ๘๗

บุคคลผู้ใด ปลอม ดวงตราของ เจ้าพนักงานลาว หรือใช้ดวงตราปลอม หรือใช้ดวงตราของเจ้าพนักงาน

โดยคนที่มีอำนาจ ก็ระงับโทษทำการสรรพทุกข้อตั้งแต่
๕ ปี ไปถึง ๒๐ ปี ทั้งจะได้เสียค่าทำขวัญให้ผู้ถูกเสียหาย
ในการ ซึ่งคนได้ใช้ตัวงตราปลอม หรือใช้ตัวงตราของ
เจ้าพนักงานในทางบ่ชอขอรรมนัน มากและน้อยตามที
ศาลจะได้กำหนดให้

มาตรา ๘๘ ผู้ใดใช้หนังสือปลอมในเวลาสอบไล่หรือเสงขบูนัน
ก็กั หรือใ้เขาขบตหนังสือที่แต่งไว้สำหรับสอบไล่หรือ
เสงนันให้ผู้ใดผู้หนึ่งในพวกจะมาสอบไล่เบ็ง หรือส่งให้
แก่เขาไปก่อนเวลาประชุมการสอบไล่หรือเสงนันก็กั ผู้
กระทำผิดก็จะได้รับโทษตั้งแต่ ๑ เดือนไปถึง ๒ ปี

ก็จะได้รับโทษเหมือนดังว่ามานี้ ผู้ใดปลอมตัวไป
สอบไล่หรือไปเสงแทนผู้ที่ไ้ชื่อสอบไล่หรือเสงแท้จริงนั้น
และผู้ทำให้คนอื่นไปสอบไล่หรือเสงแทนตนนั้น ก็จะได้รับ
โทษ คือกับผู้สมรู้เป็นใจกระทำผิดด้วยกัน

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยคำกระทำผิดฐานประทุษร้ายต่อกษัตริย์เจ้านายชั้นสูง

บรรดาข้าราชการ และเจ้าพนักงานของรัฐบาลแล้ว

มาตรา ๘๙ ก็ระงับโทษประหารชีวิต บุคคลผู้ใดประทุษร้าย
แก่พระชนม์ หรือ แก่ตน พระองค์ สมเด็จพระเจ้าพระนคร

หลวงพระบางก็ดี หรือชอกช่องขึ้นเปลี่ยนสิ่งซึ่งใดตั้งไว้
เป็นพระราชประเพณี หรือชอกช่องเปลี่ยนแปลงลำดับ
หน้าทูลเสวยราชก็ดี

มาตรา ๕๐ ก็จะได้รับโทษทำการสรรพทุกชั่วหมกชั่วชั่วว่า ผู้ใด
กระทำความผิดฐานประทุษร้ายต่อบุคคลพระมหากษัตริย์ มงกุฎราช
กุมาร หรือเจ้ามหาอุปราช พระนครหลวงพระบาง และ
เจ้าองค์ครองเมืองจำปาศักดิ์

ถ้าคำประทุษร้ายนั้นหาก เขตีให้ได้อันตรายแก่ชีวิต
ผู้กระทำความผิดก็จะต้องถูกโทษประหารชีวิต

มาตรา ๕๑ ในสาธารณชน ผู้ใดทงของอาชแสดงความหมิ่น
ประมาท และอาฆาต มาตรา้ย ต่อ พระองค์สมเด็จพระเจ้า
พระนครหลวงพระบาง บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษจำคุก
๕ ปี และเสียค่าพินัยหลวง ๕๐๐ เหรียญ

มาตรา ๕๒ ถ้าหากกระทำความผิดฐานทว่ามาในมาตราก่อนนี้ ต่อ
พระมหากษัตริย์ก็ดี ต่อมงกุฎราชกุมารก็ดี ต่อเจ้ามหาอุปราช
พระนครหลวงพระบาง หรือเจ้าองค์ครองเมืองจำปาศักดิ์
ก็ดี ผู้กระทำความผิดก็จะต้องถูกโทษจำคุก ๓ ปี และเสียค่า
พินัยหลวง ๓๐๐ เหรียญ

มาตรา ๕๓ คำกระทำความผิดฐานประทุษร้ายต่อบุคคลเจ้าราชวงษ์
ราชบุตร ราชสวามี หรือราชภาคินัยพระนครหลวง

พระบาง ผู้กระทำความผิดที่จะต้องโทษตามกฎหมาย
 ไว้มาตรา ๑๔๘ แห่งกฎหมายนี้ ๒ คือ ทั้งจะได้เสียค่า
 ทำชดเชยช่วยการซึ่งได้มีอัตราอันสูงที่สุดเป็นลำดับไว้ดังนี้
 ถ้าองค์ประทุษร้ายหากแผ่นดินเจ้าราชวงศ์ ๕๐๐ เหรียญ
 ถ้าหากแผ่นดินเจ้าราชบุตร ๓๕๐ เหรียญ
 ถ้าหากแผ่นดินเจ้าราชสีมพันธ์ ๓๐๐ เหรียญ
 ถ้าหากแผ่นดินเจ้าราชภาคินัย ๒๕๐ เหรียญ

ถ้าหากมีคำหมิ่นประมาท และคำประจานโดยทาง
 จดหมายต่อองค์มนตรีซึ่งมีพระนามข้างบนนี้ ผู้กระทำความ
 ผิดที่จะต้องถูกโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๓ ปี และเสียค่า
 ฟื้นฟูหลวง เท่ากับครึ่งจำนวนเงินที่โทษกำหนดเป็นลำดับ
 ไว้ดังนี้

มาตรา ๕๔

ผู้ใดเจตนาฆ่าบรรดาข้าราชการหรือเจ้าพนักงาน
 งานของรัฐบาลในเวลารับหน้าที่การอยู่ก็ดี หรือในเวลา
 กระทำการหน้าที่นั้นก็ดี ผู้กระทำความผิดที่จะต้องโทษประหาร
 ชีวิต หรือโทษทำการสรวพทุกข์หมุดชั่วชีวิต

ตามลักษณะบนนี้ ผู้ใดกระทำความผิดที่หรือชู้เชิญ
 กระทำร้ายแก่ข้าราชการหรือเจ้าพนักงานงานของรัฐบาล ผู้
 กระทำความผิดที่จะต้องโทษซึ่งได้กำหนดไว้ใน มาตรา ๑๔๘
 แห่งกฎหมายนี้

ถ้ามีค่าหมั้นประมาณค่าข้าราชการและเจ้าพนักงาน
เหล่านี้ด้วยรูปภาพ ด้วยวาจา ด้วยกิริยา หรือด้วยทาง
อื่นเชื่อว่าจะทำร้ายแล้ว ผู้กระทำความผิดก็จะต้องโทษจำคุก
แต่ ๖ เดือนขึ้นไปถึง ๒ ปี และเสียค่าปรับหลวงแต่
๕๐ เหรียญขึ้นไปถึง ๑๐๐ เหรียญ

อีกประการหนึ่ง พวกดกรับประโยชน์หรือพวกถูกร
่วมค้ารับประโยชน์ด้วยกันนั้น ก็มีอำนาจรับค่าทำขวัญ
ช่วยการตั้งได้กระหม่ายเป็นลำดับไว้คือไปน

ในสถานฆ่าคนตาย

๑ ถ้าผู้ถูกสังหารตายหากแม่้นเจ้ากรมหรือเจ้าเมือง
๒๐๐ เหรียญ

๒ ถ้าหากแม่้นพญา ซึ่งเป็นข้าราชการเพี้ยหลวง
ซึ่งเป็นข้าราชการหรืออุปราช ๑๐๐ เหรียญ

๓ ถ้าหากแม่้นผู้ช่วย หรือเสมียน หรือนายกอง
๘๐ เหรียญ

๔ ถ้าหากแม่้นเจ้าพนักงานของรัฐบาล ๕๐ เหรียญ

ในสถานที่ใดกระทำความผิดฐานทุบตี หรือฐานเชื่อ
ทำร้ายหรือฐานหมิ่นประมาท ค่าทำขวัญช่วยการนั้นก็จะ
ลดน้อยลงครึ่งหนึ่ง

มาตรา ๘๕ ผู้ใดในสาธารณชนได้ประจานข้าราชการ หรือ เจ้า

พนักงานของรัฐบาล โดยหาเรื่องใส่ให้เสียชื่อเสียงหรือ
 เสียชื่อเสียงก็ดี ถ้ามีน้ำหนักหลักฐานจะแข็งแรงความ
 จริงตามข้อความที่มันกล่าวหาเรื่องใส่นั้นแล้ว มันก็จะ
 ต้องโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือนไปถึง ๒ ปี และเสียค่า
 ฟื้นฟูหลวงตั้งแต่ ๕๐ เหรียญไปถึง ๑๐๐ เหรียญ อีก
 ประการหนึ่ง ผู้กระทำผิดนั้นยังจะถูกเสียค่าทำขวัญช่วยการ
 ซึ่งได้กระหมายไว้ในวรรคที่สี่แห่งมาตราก่อนนี้ด้วย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยสมาคมลับ สมาคมเบียดตามระเบียบ

และสมาคมของพวกผู้ร้าย

มาตรา ๕๖ เมื่อมีพรรคพวกหลายคนประชุมกันอยู่ที่ลับ โดย
 มีคำเจตนาจะให้เจ้านายรู้จักคำมาดหมายของเขาแล้ว ก็
 หมายว่าคนเหล่านั้นทำสมาคมลับ

ห้ามไม่ให้สมาคมลับ

บุคคลเหล่าใดได้เข้าสมาชิกของสมาคมลับ ก็
 จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีไปถึง ๕ ปี และเสียค่า
 ฟื้นฟูหลวงตั้งแต่ ๕๐ เหรียญ ถึง ๒๐๐ เหรียญ

โทษเหล่านั้น จะลง ๒ เท่าให้แก่พวกเป็นหัวหน้า
 หรือพวกเป็นต้นคิดตั้งสมาคมนี้ก็ได้ และจะบังคับให้

คนพวกนี้ ทั้งพวกซึ่งพอเป็นแต่สมาชิกให้อยู่ได้คำพิทักษ์
รักษาของราชการ มีกำหนดแต่ ๕ ปี ไปถึง ๒๐ ปีก็ได้
ทรัพย์สินเงินค่าของสมาคมทั้งเครื่องใช้กระทำการ
งานและเครื่องบริโภค ซึ่งพวกสมาชิกได้นำมาใช้อยู่ใน
สมาคม และซึ่งจับกักไว้ได้นั้น ก็จะได้ริบเข้าเป็นของพระ
คลังหลวง

มาตรา ๕๖ สมาคมใดมีสมาชิกกว่า ๒๐ คนขึ้นไป ถ้าจะโรม
ประชุมกันแล้ว ก็ต้องให้ราชการอนุญาตก่อน และเมื่อ
ได้รับอนุญาตแล้วก็ต้องให้จัดการตามลักษณะซึ่งราชการ
ได้เขียนทมาขอให้สมาคมนั้น
สมาคมใดได้ตั้งขึ้นโดยได้รับอนุญาตจากรัฐบาล
ก็จะถูกคัดสนิให้ลบล้างเสีย

พวกหัวหน้า พวกกำกับ และพวกปกครองสมาคม
ก็จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่ ๑๐ วัน ไปถึง ๑ ปี และเสียค่า
พินัยหลวงแก่ ๕๐ เหรียญขึ้นไปถึง ๒๐๐ เหรียญ หรือ
จะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษ ๒ สถานก็ได้

พวกซึ่งพอเป็นแต่สมาชิก ก็จะต้องโทษให้เสียค่า
พินัยหลวงตั้งแต่ ๑๐ เหรียญไปถึง ๑๐๐ เหรียญ

มาตรา ๕๘ ผู้ใดอนุญาตหรือยอมให้สมาชิกของสมาคมซึ่งได้
ตั้งขึ้นโดยได้รับอนุญาตจากรัฐบาล หรือ สมาคมลับ

ให้โรมประชุมกันในเข้าเรือนของคนที่ใด ในถิ่นฐานย่าน
ช่องใด ๆ ของคนทั้งหมดหรือแต่ส่วนเดียวก็ดี ก็จะต้อง
โทษจำคุก ตั้งแต่ ๑๐ วันไปจนถึง ๑ ปี และเสียค่าปรับ
หลวงตั้งแต่ ๑๐ เหรียญไปจนถึง ๑๐๐ เหรียญ หรือจะ
ให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษ ๒ สถานก็ได้

มาตรา ๕๕ สมาคมใดที่ใดตั้งขึ้นโดยมีกำหนดเวลาเท่าใดก็ตาม
และมีสมาชิกเท่าใดก็ตาม ถ้าสมาคมนี้มีคำประสงค์
กิจการทุจริตลักขุ่น หรือประทุษร้ายแก่มนุษย์ ก็ระนัย
ว่าคำผิดเหล่านั้นตกอยู่ในฐานกรุโทษ

บุคคลใดได้คิดก่อติดกับสมาคมตั้งว่ามานี้ ก็
ต้องโทษทำการสรรพทุกขตั้งแต่ ๕ ปีไปจนถึง ๒๐ ปี

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยคำกระทำผิดต่อศาสนา และคำกระทำผิด

ในการสงเคราะห์

มาตรา ๑๐๐ บุคคลใดม้างเพหรือหาช่องทางไปม้างเพ หรือเซก
ให้ชำรุดเป็นอาการอันหนัก คือวิวัฒนาการที่ดี พระ
พุทธรูปก็ดี พระเจดีย์หรือหอโรงต่าง ๆ และสถาน
ซึ่งเป็นที่เคารพในทางศาสนาก็ดี บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษ
ทำการสรรพทุกขตั้งแต่ห้าปีไปจนถึงชาวยุ อีกประการหนึ่ง

บุคคลใดลักเอาเครื่องประดับวิทวาคารามหรือเครื่องเช่นที่
เครื่อง หรือลักเอาพระพุทธรูป เครื่องเงินหรือเครื่องคำ
หรือสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเช่นเครื่องใช้ในทางเคารพอยู่ใน
วิทวาคารามหรือโรง หรือในบริเวณนั้น ผู้กระทำผิดนั้นก็จะ
ต้องโทษในสถานเดียวกันกล่าวมาบนนี้

มาตรา ๑๐๑ ก็ระตุกโทษทำการสรรพทุกขตั้งแต่ห้าย ไปถึงชาว
ย บุคคลใดม้างเพหรือเสกให้ชำระคทบรรพพระบรมศพ
สมเด็จพระเจ้านครหลวงพระบาง หรือทฝงศพญาทวงค์
ของพระองค์กค หรือทฝงศพเจ้าองค์ครองเมืองจำปา
คคและญาทวงค์ของพระองค์ และขององค์มนตรีพระ
นครหลวงพระบาง

ก็ระตุกโทษจำคุกแต่หนึ่งย ไปถึงห้าย บุคคลใด
ม้างเพหรือเสกให้ชำระคทฝงศพบรรคทาชาราชการ
ถ้าหากได้ม้างเพหรือเสกให้ชำระคทฝงศพคนอื่น ๆ
นั้นก็จะตุกจำคุกแต่หกเดือนไปถึงสองย

พวกกระทำผิดยก็จะต้องเสียค่าทำขวัญ เท่ากับครึ่ง
ค่าพินยหลวงและครึ่งค่าเสียหายช่วยการ ตั้งได้กะหมาย
ไว้ในมาตรา ๕๑-๕๒-๕๓ และ ๕๔ ให้แก่ครอบครัว
ผู้ตายซึ่งได้รัยความประจานชายนันนี้ด้วย

มาตรา ๑๐๒ การจะฝงศพหรือเผาศพ ก็ต้องให้ไทรยอนุญาตจาก

พ่อบ้าน หรือตาแสงก่อน และพ่อบ้านหรือตาแสงนี้ ก่อน
จะให้อนุญาต ก็ต้องไปตั้งตนตายนั้นเพื่อให้รู้เห็นคัก
แน่นว่าคนผู้นั้นได้ถึงแก่กรรมไปแท้ แต่ต้องให้เอาศพนั้น
ไว้สยสองชั่วโมง จึงให้สังสการ เว้นแต่เมื่อผู้นั้นตาย
ด้วยพยาธิ ซึ่งอาชญาสิทธิผู้ใหญ่จะอนุญาตให้ฝังศพนั้น
ในทันที

ถ้าได้กระทำผิดข้อบัญญัติที่กล่าวมานี้ ก็ต้อง
ให้รับโทษปรับไหมพินัยหลวงตั้งแต่เจ็ดเหรียญไปถึงชาว
เหรียญ

มาตรา ๑๐๓ คนตายแล้วต้องเอาศพไปฝังหรือไปเผา ผู้ใดเอา
ศพไปที่มิใช่แม่น้ำ หรือน้ำห้วย ก็จะต้องโทษจำคุกอย่าง
น้อย ๑๕ วัน และอย่างหลายสามเดือน ถ้าหากได้
กระทำผิดในระหว่างเกิดพายุ ก็จะได้ลงโทษนั้นตั้งแต่
หกเดือนไปถึง ๒ ปี

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยข้าราชการได้กระทำผิด

มาตรา ๑๐๔ ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่า ข้าราชการลาว ฝ่ายปกครอง
หรือฝ่ายศาลยุติธรรมได้รับเอาอำมิสินขน เพื่อจะได้
ช่วยการใดการหนึ่งตกอยู่ในหน้าที่ของตน คือว่าการ

งานซึ่งจะเรียกเอาค่าจ้างรวมเนยมนต์ใดนั้นก็ดี หรือรับ
เอาอามิสสินบนนั้นเพื่อจะเว้นบ่ทำการงานใด ๆ ซึ่งตกอยู่
ในหน้าที่ของตนก็ดี ก็จะได้รับโทษจำคุกอย่างน้อยสาม
เดือน อย่างหลายห่าบ่ ทั้งจะไต่เสียดค่าพินัยหลวงสอง
ต่อราคาอามิสสินบนที่ไต่รับเอานั้น

อีกประการหนึ่งห้ามมิให้ข้าราชการนั้นรับตำแหน่ง
ราชการใด ๆ จนตลอดชีวิต

ผู้ให้อามิสสินบนก็จะไต่รับโทษเหมือนกันกับข้าราชการ
ซึ่งไต่กระทำความผิดนั้น

ทรัพย์สินหรือสิ่งของ ซึ่งเป็นเครื่อง อามิสสินบนเอามา
ให้หรือรับเอาก็ตาม ก็จจะรับเอาเป็นของพระคลังหลวง

มาตรา ๑๐๕ เมื่อ ข้าราชการหรือ ผู้ต่างข้าราชการ นั้นไต่กระทำ
ผิดฐานฉ้อราษฎ์บังหลวง โดยบังคับขู่เข็ญหรือรับเอา
นำราษฎรคือวิญญูณะกระทรวง หรือวิญญูณะกระทรวง
ซึ่งคนรู้ว่าราษฎรรับจำเป็นจะไต่เสียให้รัฐบาลนั้นก็ดี หรือ
คนใดเอาเกินกำหนดที่เขา ต้องเสียให้รัฐบาลนั้น แต่ประ
การใดประการหนึ่งก็ดี ก็จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปี
ไปถึงห้าปี และห้ามมิให้รับตำแหน่งราชการในระหว่าง
ห้าปีไปถึงซาวบ่

อีกประการหนึ่ง ผู้กระทำความผิด ฐานรับขังเอาทรัพย์สิน

หลวงก็จะไ้ส่งทรัพย์สินคน และจะได้เสียค่าพินยหลวง
เท่ากับสองต่ออัตราทรัพย์สินของเขา

ผู้ใดกระทำผิดฐานฉ้อราษฎ์ นอกจากโทษจำคุก
ที่ไ้ข้แรงไว้เทงนี้ ก็จะได้ส่งคนจำนวนทรัพย์สินคนไ้
เก็บเอาโดยข้ชอบธรรมเนี้ยมนั้น และเสียเงินเท่ากับ
จำนวนนั้นไ้ผู้ถูกเสียหายให้เข่นค่าทำขวัญบ้วยการ และ
ทั้งจะได้เสียค่าพินยหลวงเท่ากับจำนวนทรัพย์สินนอก

มาตรา ๑๐๖ ผู้ใดเป็นเจ้าภาษีอากรตลาดไ้ข้บังคับเก็บหรือไ้รับ
เอาภาษีซึ่งตนรู้ว่าท่านบ้ควรจะได้เสียกั หรือคนไ้เก็บ
ผิดกั ผู้กระทำผิดนั้นก็จะต้องโทษจำคุกอย่างน้อหนึ่ง
เดือน อย่างหลายสามบ้ และเสียไ้ผู้ถูกเสียหายให้
เข่นค่าส่งทรัพย์สิน และค่าทำขวัญบ้วยการ มีจำนวนเงิน
เท่ากับสองต่อทรัพย์สินคนไ้เก็บเอาโดยข้ชอบธรรมนั้น
อีกข้ระการหนึ่ง จะห้ามผู้กระทำผิดน้อให้รับคำ
แห่งราชการใด ๆ ในระหว่างห้าบ้ไ้

มาตรา ๑๐๗ ถ้าหากสืบเห็นเข่นจริงว่า ะระลาการหรือจำศาลมี
ใจทุจริท คิดเบี่ยงข้ยอม จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งตก
อยู่ในหน้าท้ของตน และซึ่งเข่นข้สำคัญในการพิพากษา
คดีท้ศาลไ้รับเอาพิจารณาแล้ว ะระลาการหรือจำ
ศาลนั้นก็จะต้องโทษเสีย ค่าพินยหลวง ตั้งแต่ชาวเหริญ

ไปถึงห้าสิบเหรียญ และห้ามมิให้รับตำแหน่งราชการ
ใด ๆ ในกำหนดเวลาห้าปีไปถึงสิบปี และจะถูกเสียดำ
ทำขวัญผู้ช่วยการให้พวกถูกเสียดำ ตามที่คนใดเขคให้
เสียประโยชน์แก่ท่านนั้น

มาตรา ๑๐๘ ข้าราชการใดซึ่งมีใจทุจริตกระทำการงาน ที่ตกอยู่
นอกหน้าที่ของตน และตระลาการใด ๆ ได้ตั้งใจพิจารณา
คดีสันคักซึ่งคนรู้ว่าเกินอำนาจหน้าที่ของตนก็ ก้จะ
ต้องโทษปรับไหมพินัยหลวงตั้งแต่สิบเหรียญไปถึง ห้าสิบ
เหรียญ และอีกประการหนึ่ง จะให้ถูกห้ามมิให้รับคำ
แหน่งราชการใด ๆ ในกำหนดเวลาห้าปีก็ได้

มาตรา ๑๐๙ ข้าราชการใดได้ทำรายงานหรือคำให้การที่เป็นคำ
เท็จขึ้นเรียนตั้งอาชญาสิทธิผู้ใหญ่ แม้จะได้รับเงินมา
กระทำการทุจริตส่วนนี้ หรือยักไวยกัก ก็จะต้องโทษ
จำคุกอย่างน้อยหกเดือนและอย่างหลายหลาย ทงต้องถูก
ห้ามมิให้รับตำแหน่งราชการใด ๆ ใน กำหนด เวลาห้า
ปีไปถึงสิบปี

มาตรา ๑๑๐ ก้จะต้องถูกโทษตามที่แจ้งมาในมาตราก่อนนี้

๑. ข้าราชการใดรู้จักว่ามีผู้ร้ายมาอยู่ใน เขตต์
แดนของตนแล้ว เลยบ่บอกกล่าวให้อาชญาสิทธิรู้จัก
หรือได้เอาคนผู้ร้ายนั้น มาแจ้งกล่าวต่ออาชญาสิทธิว่า

เป็นคนตขอตรง

๒. ข้าราชการโต เมื่อมีขนตราขนร่าย หรือ การประทุยร่ายฐานครุโทษ หรือฐานโทษานุโทษเกิด ขนในเขตค้แขวงทคนปลกครองแล้ว เลขรียข้งไว้ขไปแจ้ง กล่าวค้ออาชญาสิทธิผู้เป็นใหญ่ของคน

๓. ข้าราชการโต เมื่อมีพายขนร่ายนก็เกิดขน ในเขตค้แขวงทคนปลกครองแล้ว คนเลขบ้ข้แจ้งให้อาชญาสิทธิผู้เป็นใหญ่ของคนให้รู้จักในทันโต

มาตรา ๑๑๑ ข้าราชการโต ซึ่งสยเห็นเป็นจริงว่าได้ขงเขียค้ข้ม เหวงราษฎร หรือบ้เอาใจใส่พิจารณาไปพ้องร้องทุกทได้ รียไว้ขนนค้ค้ ถ้ามีผู้มาร้องพ้องค้ออาชญาสิทธิผู้ใหญ่ค้ง นั้น ข้าราชการผู้นั้นก็จะได้รียโทษปรีย้ใหม่พินัยหลวง ค้แต่สยเหรียญไปถึงห้าสยเหรียญ

จะห้ามข้าราชการผู้กระทำผิดค้บ้ให้รียค้ตำแหน่งราช การโต ๆ ในกำหนดเวลาห้ายกโต

มาตรา ๑๑๒ ข้าราชการโตได้เกาะกุมจับราษฎรโดยข้มมีเหตุอัน ถูกค้องตามกฎหมายค้ค้ หรือในเวลาคนทำคองงาน ตามหนาทของคนนั้น คนได้เอาอำนาคค้ข้มเหงทำน ค้ค้ ก็จะได้ค้องโทษจำคคค้ค้แต่สามเดือนไปถึงห้าย และเสี่ยค้พินัยหลวงค้แต่สยเหรียญไปถึงห้าสยเหรียญ

๑๕๓

ข้าราชการผู้กระทำความผิด ก็จะถูกห้ามไม่ให้รับตำแหน่งราชการใด ๆ ในกำหนดเวลาแต่ห้าปี ไปจนถึงสิบปี
พวกที่ถูกไล่ออก ก็จะได้รับค่าทำขวัญตามที่ใด
ก็เป็นลำดับไว้ในมาตรา ๑๕๑ และ ๑๕๒ แห่งกฎหมาย
ลักษณะความแพ่งนั้นสองข้อ

มาตรา ๑๑๓ ถ้าหาก สืบเห็น เช่น จริงว่า ข้าราชการใดได้ ลับขโมย
จำนวนราษฎร ซึ่งอยู่ในเขตต์แขวง ของตนปกครองนั้นไว้
เพื่อบังคับให้เสียส่วยสาอากรแล้ว ข้าราชการผู้นั้นก็จะต้อง
โทษจำคุกอย่างน้อยหกเดือนและอย่างหลายสองปี และ
เสียค่าพินัยหลวงเท่ากับสองข้อ จำนวนเงิน ส่วยสาอากรที่
ได้ปกปิดไว้ให้แก่นั้น

มาตรา ๑๑๔ ข้าราชการใดใดเอาไป เสียส่วยสาอากรซึ่งมีขอ
คิดอยู่แล้วนั้นส่งให้คนอื่นถือ ข้าราชการผู้นั้นก็จะต้อง
โทษจำคุกตามที่ใดกระหมายไว้มาตราก่อนนั้น อีกประการ
หนึ่ง จะห้ามข้าราชการผู้นั้นไม่ให้รับตำแหน่งราชการใด ๆ
ในกำหนดเวลาห้าปีก็ได้

บุคคลใดได้ปลอมเซตย์ส่วยสาอากรก็ดี ได้ใช้
หรือได้ถือปลอมก็ดี ได้ใช้หรือได้คิดช่องไซ้ ซึ่ง
ราชการใดแจกจ่ายให้คนอื่นถือก็ดี คนผู้นั้นก็จะต้องโทษ
ความกล่าวไว้วรรคเท็งนี้

บุคคลผู้ใดเอาของคนที่คนอื่นกัก หรือใครเอา
ของคนที่คนอื่นขโมยก็ บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษตามได้
กล่าวไว้วรรคหนึ่งเหมือนกัน

มาตรา ๑๑๕ ข้าราชการใดโดยมีเหตุอันชอบธรรม บังยอม
ปฏิบัติตามบังคับของอาชญาสิทธิผู้ใหญ่ของคนกัก หรือ
บังยอมทำตามหมายเกาะของโรงศาลกัก ก็จะต้องโทษ
ตั้งแต่สามเดือนไปจนถึงสองปี และเสียค่าปรับพลวงแต่สิบ
เหรียญไปจนถึงร้อยเหรียญ อีกประการหนึ่งข้าราชการผู้นั้น
ก็จะถูกห้ามมิให้รับตำแหน่งราชการในกำหนดเวลาห้าปี

มาตรา ๑๑๖ ข้าราชการซึ่งได้รับหนังสืออนุญาตให้พ้นเสียส่วย
ใดเอาหนังสือนั้นไปคนอื่นถือใช้ในประโยชน์ของผู้รับ ข้าราชการผู้นั้น
ก็จะต้องโทษจำคุกแก่หนึ่งเดือนไปจนถึงสาม
เดือน และเสียค่าปรับใหม่พลวงแต่สิบเหรียญไปจนถึง
ร้อยเหรียญ

จะห้ามข้าราชการผู้กระทำความผิดให้รับตำแหน่งราชการ
การใด ๆ ในกำหนดเวลาห้าปีก็ได้ ผู้ที่รับเอาขโมยเสีย
ส่วยไปใช้นั้น ก็จะถูโทษเหมือนกันผู้สมัครเป็นใจ

มาตรา ๑๑๗ ข้าราชการใดในเวลาทำการงานหน้าที่ของตน
ได้ปลอมอักษรสมมุติหรือหนังสือต่าง ๆ ของหลวงก็
ก หรือเมื่อใดเอาหนังสือของหลวงที่ตกอยู่ในหน้าที่ของ

คนนั้น คนใดแปลกปลอมหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อความ หรือข้อความ ประสงค์ของหนังสือนั้น อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งก็ถูก คำคำเสียหายด้วยคำกระทำผิดของคนนั้น หากเกินกว่า สองพันเหรียญขึ้นไป คนก็จะได้รับโทษทำการสรรพทุกซ์ หมกชั่วชวา

ถ้าคำกระทำผิดนั้น หากเขาให้ได้รับคำเสียหาย ถึงพันสองร้อยเหรียญและยังสองพันเหรียญแล้ว ก็จะได้รับโทษทำการสรรพทุกซ์แต่ห้าไปจนถึงชววย

ถ้าคำกระทำผิดนั้น หากเขาให้ คำเสียหายต่ำกว่าพันสองร้อยเหรียญก็ หรือเมื่อกำหนดคำเสียหาย นั้นไว้ก็ ก็จะได้รับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งไปจนถึงห้า

ข้าราชการผู้กระทำผิดนี้ ต้องถูกห้ามไม่ให้รับตำแหน่งราชการใด ๆ ในกำหนดเวลาห้าปีไปจนถึงชววย

มาตรา ๑๑๘ ข้าราชการใดเจตนาฆ่าคนตาย ด้วยว่าคนผู้นั้นถูก อาชญาสิทธิเกาะเรียกเอาตัวแล้วเลยโจนหนีไป และเลย บ่ว่ามันได้ทอขโทษคืออย่างไร ข้าราชการผู้กระทำผิด ก็ จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งไปจนถึงห้า และจะไ้เสียค่า ทำขวัญถึงได้กะหมายไว้ในมาตรา ๑๕๗ แห่งกฎหมาย ลักษณะความแพ่ง อีกประการหนึ่งจะห้ามข้าราชการผู้นั้น ให้รับตำแหน่ง ราชการใด ๆ ในกำหนดเวลาห้าปีได้

ก็จะบังคับโทษและปรับโทษเสียค่าทำขวัญช่วยการอย่าง
โต เมื่อข้าราชการหรือเจ้าพนักงานของรัฐบาลไต่ถามคน
ตายด้วยมีเหตุว่าคนผู้นั้นยอมเข้ามา ตามที่อาชญาสิทธิ
โทษเกาะเรียกเอาตัว แล้วเลยถืออาวุธตอบโต้ต่อสู้กับ
ข้าราชการ หรือได้เตรียมเครื่องอาวุธไว้เพื่อต่อสู้กับ

มาตรา ๑๑๕ อาชญาสิทธิโทษ เมื่อมีคนต่างตัวมาตายอยู่ใน
เขตค้ำแขวงของคนปกครอง ได้บังคับให้เสียเงินในการ
สงเคราะห์นั้นเกินกว่าสิบเหรียญ ก็จะตกทัณฑ์ลงให้ส่งคืน
เงินที่ไต่เอาเหลือเกินกว่าจำนวนเงินสิบเหรียญนั้นสองต่อ
ทั้งจะได้เสียค่าพินัยหลวงเท่ากับจำนวนเงินที่จะไต่ส่งคืน
ให้ท่านนั้นด้วย

มาตรา ๑๒๐ พวกเจ้านายบ้านใกล้ศรจตราผู้คนที่สงสัยว่านำ
สัตว์บงบวชเข้ามาในท้องที่บ้านของคน และจับกุมเอา
ไว้ถามควรที่จะต้องโทษจำคุกแต่หกวัน ไปถึงหนึ่งเดือน
และเสียค่าพินัยหลวงแต่สิบเหรียญไป ถึงห้าสิบเหรียญ
หรือจะให้ตกแต่โทษทัณฑ์ในโทษสองสถานก็ได้

ถ้าหากสืบเห็นเป็นจริงว่าเจ้านายเหล่านั้น หาก
แกลงช่วยความค้ำครองของเจ้าของสัตว์ หรือคำ
ร้องของผู้คนที่เจ้าของสัตว์ส่งไปติดตามชอกหาสัตว์ที่ถูก
ลักมานั้นแล้ว ก็จะต้องโทษเหมือนดังกระหมายไว้วรรค

ก่อนนี้ ทรงระไ้เสียค่าทำขวัญช่วยการให้ผู้ถูกเสียหาย โดยข้ให้ม้จำนวนเกินกว่าราคาสัตว์ที่ถูกลักไปนั้น

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยบ่ยอมกระทำตามบังคับขงราชการ

ได้ออกใช้โดยชอบธรรม

มาตรา ๑๒๑ บุคคลผู้ใดข้ยอมทำตามหรือข้ปฏิบัติ ตามข้อบังคับ ข้ของอาชญาสิทธิได้ออกใช้โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือข้ ปฏิบัติการงานข้ของอาชญาสิทธิได้อิงค้ให้คนกระทำคดี ก็ จะถูกโทษจำคุกตั้งแต่หกวันไปตั้งหนึ่งเดือน และเสียค่า พินัยหลวงแก่เจ้าทหรียญไปตั้งชาวทหรียญ หรือระให้ถูก แคโทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

บุคคลผู้ใดได้ท้ละยผู้คนข้ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับ ของอาชญาสิทธิก็ จะถูกโทษเหล่านี้เหมือนกัน

มาตรา ๑๒๒ บุคคลใดเมื่อคนกฎหมายเกาะตามระเขียนให้เขา ไปศาลแล้ว เลยข้เข้าไปโดยข้มีข้อแก้ท้ให้ตกต้องตาม กฎหมาย ก็ จะถูกโทษจำคุกตั้งแต่แปดวันไปตั้งหนึ่งเดือน และเสียค่าพินัยหลวงแก่เจ้าทหรียญ ไปตั้งสิบสองทหรียญ หรือระให้ถูกแคโทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

มาตรา ๑๒๓ บุคคลใดข้ถูกยกเว้น แล้วเลยข้ยอมเสียเงินส่วย

หรือข่มขืนหรือการล่วงละเมิดของรัฐบาลก็ดี ก็ระ
ถูกโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนไปจนถึงหกเดือน และเสียค่า
ปรับหรือลงทัณฑ์หรือไปจนถึงห้าปีหรือหกปี หรือจะ
ให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดข่มขืนหรือการล่วงละเมิดของรัฐบาลโดยเหตุ
ว่าให้มิผลประโยชน์แก่บ้านเมือง และเป็นต้นว่าข่มขืนเกิด
ออกเข้ารัฐบาลเพื่อออกกระเบียดในการค้าขายเข้าหรือในการ
แจกจ่ายเข้าหรืออาหารอื่นๆ ให้แก่ราษฎร แล้วคนเล
ข่มขืนหรือการล่วงละเมิดนั้นก็ดี บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุก
ตั้งแต่หกวันไปจนถึงหนึ่งเดือน และเสียค่าปรับหรือลงทัณฑ์
หรือไปจนถึงสี่หรือห้าปี หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียว
ในโทษ ๒ สถานก็ได้

มาตรา ๑๒๕ คนพวกใดเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นอยู่ทางบกหรือทางน้ำ
หรือมีภัยอันตรายเป็นต้นว่า อคคีภัย อุทกภัย หรือภัยอัน
ตรายต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ชีวิตมนุษย์หรือทรัพย์สินของ
ให้ด้วยไปก็ดี ถ้าคนหากช่วยมาชด ช่วยตามคำอันชวน
แล้ว คนก็จะถูกโทษเสียค่าปรับหรือลงทัณฑ์หรือไป
ถึงชาวสี่หรือห้าปี และจำคุกตั้งแต่สี่หรือห้าวันไปจนถึงสามเดือน

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยทำผิดฐานหลบตัวหนีจากที่กักขัง

มาตรา ๑๒๖ เมื่อบุคคลผู้ซึ่งถูกจับมากักขังไว้ในระหว่างไต่สวน
 คำกระทำผิดซึ่งควรมีโทษจำคุกหรือโทษเนรเทศ ได้โจน
 หนีคดี หรือเมื่อบุคคลผู้นั้นได้โจนหนีไปในระหว่างมันไต่
 จำคุกใช้โทษอยู่นอกที่ ผู้ที่เฝ้ารักษาที่กักขัง หรือรักษา
 นักโทษนั้น แม้จะมีศรัทธาบรรเทาคัดค้านหรือหนาทใด ๆ ก็
 ตาม หรือสืบเห็นเช่นจริงว่ามีคำผิดในการกักขังโทษได้
 โจนหนีด้วยค่าเงินเลื่อของคน ตนก็จะถูกโทษจำคุกตั้ง
 แต่หกวันไปจนถึงสองปี และเสียค่าพินัยหลวงตั้งแต่เจ็ด
 เหยียดไปถึงห้าสิยเหยียด หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวใน
 โทษ ๒ สถานนก็ได้ ถ้าหากสมรู้เป็นใจกับนักโทษที่
 โจนหนีนั้น ก็ต้องให้ใช้โทษจำคุกอยู่เสมอ

มาตรา ๑๒๗ ถ้านักโทษที่โจนหนีนั้น หรือผู้เดียวในคนจำพวก
 นั้น หากถูกคุมขังหรือถูกหาในคดีฐานครุโทษ ก็ังควร
 รัยโทษทำการสรรพทุกขโดยมีกำหนดเวลา หรือหมด
 ชีวิตชีวา หรือควรรัยโทษประหารชีวิตก็ดี หรือคนพวก
 นั้นหากถูกคัดสินให้รัยโทษเหล่านี้ ในสถานใดสถาน
 หนึ่งก็ดี ผู้กักขังหรือผู้รักษานักโทษซึ่งมีค่าเงินเลื่อ ก็
 จะถูกโทษจำคุกตั้งแต่สองเดือนไปจนถึงห้าปี และเสียค่า

พินัยหลวงทั้งแก่ชาวเหรียญไปถึงร้อยเหรียญ หรือจะ
ให้ตกแก่ไทยเคียวในโทษ ๒ สถานนั้นก็ได้อีก ถ้าหากสมรู้
เห็นใจกับนักโทษ ก็จะได้รับโทษทำการสรรพทุกขทัณฑ์
ไปถึงชาวยุโรป

มาตรา ๑๒๘ ผู้ใดช่วยเหลือให้นักโทษซึ่งอยู่ในคำจำกัดโทษ
ของตนให้โจนหนีไป ก็จะได้รับโทษตั้งกล่าวต่อไปนี้

๑. ถ้านักโทษหากตกอยู่ในจำพวกซึ่งกล่าวมาใน
มาตรา ๑๒๖ เที่ยงแล้ว ก็ต้องจำคุกแก่หกวันไปถึงสาม
เดือน หรือเสียค่าพินัยหลวงแก่เจ้าเหรียญไปถึงชาว
เหรียญ

๒. ถ้านักโทษหากตกอยู่ในจำพวกซึ่งกล่าวมาใน
มาตรา ๑๒๗ ก็ต้องจำคุกแก่สามเดือนไปถึงห้าปี หรือ
เสียค่าพินัยหลวงแก่เสียห้าเหรียญไปถึงห้าสิบเหรียญ

มาตรา ๑๒๘ นักโทษซึ่งได้โจนหนีไปในระหว่าง อยู่ใช้โทษของ
คนนั้น ก็จะต้องถูกจำคุกแก่หนึ่งปี ไปถึงห้าปี

อีกประการหนึ่งมันต้องอยู่ใช้โทษให้ครบตามคำ
หนดโทษที่มันได้โจนหนี โดยจะต้องคิดผ่อนเวลากันตั้งแต่
มันโจนหนีไปจนถึงวันจยมันมาคุมขังอีกนั้นให้แก่มัน

ถ้าหากมันผู้ถูกกักขังในเวลาเสียคดีได้โจนหนี ก็
จะต้องคิดเวลาที่มันถูกกักขังนั้นมาหักโทษซึ่งจะได้พิพากษา
ใส่มันนั้นออก

หมวดที่ ๙

ว่าด้วยคนจรจัด

มาตรา ๑๓๐ คนซึ่งไม่มีวิชาหากิน และขี้เคยเซตถาวรอย่างใด อย่างหนึ่งก็จะนับว่าเป็นจรจัด และจะต้องโทษจำคุกแก่ สามเดือนไปจนถึงหนึ่งปี และในคำพิพากษานั้นจะมีคำสั่ง ว่าเมื่อคนผู้นั้นพ้นโทษจำคุกมาแล้ว ต้องให้อยู่ในคำพิ ทกษรึกษาของราชการตามกำหนดเวลาที่กระไว้ในคำตัดสินนั้นก็ได้ แม้ว่าเมื่อผู้มีคำอธิบายเพียงพอได้มาขอรับ ประกันเฝ้านักโทษนั้นก่อนหน้าโรงศาลแล้ว ก็ควรยกโทษ ซึ่งยังคงให้อยู่ในคำพิทักษรึกษาของราชการนั้นให้แก่เขา

หมวดที่ ๑๐

ว่าด้วยการเล่นพนันและจกสลาก

มาตรา ๑๓๑ บัญญัติฐานทำขโมย ผู้ใดได้ตั้งบ้านเบี้ยเล่นการ พนันเสียงตามขลุ่ย หรือจกสลากเปิดให้ชาวชนเข้าเล่น โดยสะดวก ผู้นั้นก็จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนไป ถึงสองปี และเสียค่าปรับหลวงแก่ชาวห้าเหรียญไปถึงห้า ร้อยเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียว ใน โทษสอง สถาน นั้นก็ได้

เครื่องสำหรับเล่นการพนันตั้งว่าโต๊ะเครื่องเล่นเบี้ย
หรือเครื่องจกสลากทางเบี้ยเงินทองเล่นกัน ทงทรพยสิน
วิญญาณกะทรพยหรือวิญญาณกะทรพยกคิ ก็ระตุกริบ
หรือเป็นของหลวงทงสน

พวกทสยเห็นเป็นจริงว่าโต๊ะเล่นการพนันหรือเล่นจก
สลากนนั้น ก็ระตองโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนไปตั้งหก
เดือน และเสียค่าพินัยหลวงตั้งแต่สิบเหรียญไปตั้งห้าสิบ
เหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเคียวในโทษสองสถานน
ก็ได้

ถ้าเจ้ามือและพวกเล่นหากเป็นคนขี้เข็ดหลาย โทษ
ของเขาที่จะระหวขนสองต่อ

มาตรา ๑๓๒ ผู้ใดจะเอาสิ่งของหรือสัตว์มาจากสลาก ก็ต้องขอ
อนุญาตต่อท่านผู้เซ็นหัวหน้าปกครองแขวงนั้นก่อน
คำกระทำผิดต่อข้อห้ามนี้ ก็จะถูกโทษตั้งว่าต่อไปน
ผู้ตักแต่งการจกสลาก ก็ระตองโทษจำคุกตั้งแต่
แปดวันไปตั้งสามเดือน และเสียค่าพินัยหลวงแต่เจ็ด
เหรียญไปตั้งชาวห้าเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเคียว
ในโทษ ๒ สถานนก็ได้

พวกที่เล่นจกสลากนนั้น ก็จะได้เสียค่าพินัยหลวง
แต่เจ็ดเหรียญไปตั้งชาวห้าเหรียญ

หมวดที่ ๑๑

ว่าด้วยคำกระทำผิดในการค้าขาย
และในเรื่องทำการงานต่าง ๆ

มาตรา ๑๓๓ บุคคลผู้ใดได้เอาทองคำหรือเงินแก้ว แลสัง หรือสิน
ค้าอื่น ๆ อันมีแก่นของแท้จริง ไปท้ะล่ายขายให้ท่าน
ตามราคาของดีแท้จริงก็ดี หรือท้ะล่ายโลภกำหนดพิภค
อัคราของขายนั้นก็ดี ก็จะต้องโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือน
ไปถึงสองปี และเสียค่าปรับยี่ห้วงแต่สี่สิบลึงไปถึงห้า
สิบลึงหรือยี่ห้วง หรือจะให้ลดแต่โทษเดียวในโทษ ๒ สถาน
นี้ก็ได้ ผู้กระทำความผิดจะคงส่งเงินทดนไ้รับเอาว่าเป็น
ราคาของนคนให้ผู้ชอ และทงต้องเสียค่าทำขวัญเท่า
กัจำนวนเงินทดนไ้รับเอาจากท่านนให้ผู้ชอ เพื่อให้
เป็นค่าเสียหายและบ่วยการ

มาตรา ๑๓๔ บุคคลผู้ใดเอาซึ่งซึ่งตั้งขอยหรือลูกค้มีอันเป็น
บุคคิธรรมมาใช้ในการท้ะล่าย ซึ่งสิ่งของขายย่ฉกต้อง
ตามกำหนดพิภคอัครา และโลภกินกำไรโดยบ่ชอขธรรม
ดังนี้ ก็จะได้ต้องโทษที่ไ้กระหมายไว้ในมาตราก่อนนี้

มาตรา ๑๓๕ บุคคลผู้ใดขายเนอโค กะบี่ หรือเนอสิกรซึ่งเป็น
อันบुकเห้มน และซึ่งบ่ควรรนยว่าเป็นอาหาร หรือขายสิน
ค้าอาหาร หรือเครื่องคมีซึ่งไดเอาส่งอน ๆ ปลอมปนกับ

หมตอายุ 02/06/2565

ก็จะต้องโทษจำคุกแต่หกวันไปจนถึงสามเดือน และเสียค่า
ปรับหลวงแต่สี่เหรียญไปจนถึงร้อยเหรียญ หรือจะให้ถูก
แค่โทษเคียวในโทษสองสถานนั้นก็ได้

ถ้ามีคนใดคนหนึ่งยื่นขอขมื่นนั้นแล้ว เลยเกิด
เป็นพยาธิช่วยเจ็บ ผู้ขายเนื้อต้องเสียค่าขนบพยาธินั้นให้
ผู้เจ็บเพื่อให้เงินค่าเสียหายและช่วยการ ที่จะไต่เสียค่า
ทำขวัญให้ผู้เจ็บตามอัตราที่ใดกำหนดไว้ในมาตรา ๑๕๗
แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง โดยให้คิดเอาเป็นวัน
ตามเวลาที่ผู้เจ็บเสกเวียกกวางอยู่ไต่

ถ้าผู้กินเนื้อนั้นหากตายไป ค่าทำขวัญซึ่งใดจะ
หมายไว้ในมาตรา ๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง
ก็จะทวน ๒ คอ

มาตรา ๑๓๖ คนพวกใดโดยได้พร้อมเป็นใจกับชาวพ่อค้า ซึ่งมี
สินค้าชนิดเดียวกันนั้น หรือได้โรมกันออกความเท็จ
หรือหาแถ้งความไปเล่าให้ชาวชนว่าจะขาย หรือว่าได้
ราคาเท่านั้นจริงจะขายก็ หรือโดยช่องทางช้อบธรรม
อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้เอกราคาสินค้าแพงขึ้นหรือลดลง
กว่าราคาที่แย่งซึ่งกันขายตามธรรมดา ก็ คนพวกนั้น
ก็จะต้องถูกโทษจำคุก ตั้งแต่หกวัน เป็นอย่างน้อยขึ้นไป
ถึงหกเดือนเป็นอย่างหลาย และเสียค่าปรับหลวงแต่สี่

เหรียญไปถึงहारอยเหรียญ

มาตรา ๑๓๗ บัว่าสदानโค เครื่องใช้ซึ่งทวงอนบัเป็นยคคิธรรม
ตามกำหนดพิคคิครา ทงสนค้ำอาหาร หรือเครื่อง
ท่าง ๆ ซึ่งบคเหม็น หรือปลอมปนเหล่าน ก็ให้ริบเอา
มาล้างเป้ให้คยเสียบ

มาตรา ๑๓๘ บุคคสผู้ใดโดยเจตนาจะให้ค้ำจ้งแพ่งชน หรือจะให้
ค้ำจ้งผอนทกลงกัค จะให้เกิดค้ำชคขวางแก่ค้ำสรวก
ในการอุคระกรมกัค หรือในการกระทำกรงานใด ๆ กัค
โศคบัคชู้เชญ หรือบัเว้าท่าน เพือชอกช่องทางจะให้ท่าน
ประะการงานกัค เพือเฮคให้ท่านประะการงาน หรือเพือ
จะบัให้พวกประะการงานแล้วนั้น ถลบัคั้นทำกรงานต่อไป
ชกกัค บุคคสผู้นั้นจะค้องโศคจำคคแก่หนึ่งเดือนเป้ถึง
หนงบั และเสียบค้ำพนยทลวงแก่ช่าวเหรียญเป้ถึงห้าสิบบ
เหรียญ

มาตรา ๑๓๘ (มาตรา ๑๓๘ นี้โคเคิมวรคท่ายเข้าทามบัญญค
ค้ำรัสท่านมหาเอการบัคิ ฉะบัขลวงวันที่ ๖ ชุบัเย ๑๘๓๓
และ พระราชโองการ สมเค็จพระเจ้านครทลวงพระขาง
ฉะบัขลวงวันที่ ๑๖ อาษค ๑๘๓๓)

ทามชู้บัญญคกฏหมายแพ่ง ซึ่งกล่าวถึงค้ำ
สัณญาค้างบัยนั้น บุคคสผู้ใดเมือได้รับจ้งเข้าทำกร

งานมีกำหนดเวลาอย่างน้อยหนึ่งเดือน และอย่างหลาย
สองปี แล้วเลยเขตการงานนั้นให้ครบตามกำหนดเวลา
ที่ตกลงแก่กัน บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษจำคุกสิบห้าวัน
ในสถานขังเช็ดหลาย โทษนั้นก็จะทวีขึ้นจนถึง
สามเดือน

ชาติลาวทุก ๆ คนซึ่งได้ทำหนังสือสัญญาไปใช้อยู่ใน
ในโรงทหารรักษาพระราชวังของสมเด็จพระเจ้าหลวงพระ
บาง หรือในโรงทหารรักษาเมืองโดยความสมัคร หรือ
ราชการเกณฑ์เขาก็ ถ้าภายหลังอนุญาตพักแล้ว
บ่กลับคืนมาหาหน้าที่การของตนภายใน ๘ วัน ก็นับว่า
ได้ขี้หน้าทำการไปโดยขี้ดก้องตามธรรมเนียม และจะ
ได้รัยโทษตามบัญญัติไว้ในระเบียบ และถ้าภายหลัง
ที่กำหนดให้กลับคืนนั้นไป ๑๕ วัน หากบ่กลับคืนก็นับว่าโจนหน
ถ้าทหารผู้ใดหนีไปโดยขี้ได้ข้อพักอย่างใดอย่างหนึ่ง

และโดยขี้มีอนุญาตพักตั้งตามระเบียบภายในกำหนด
๘ วัน บ่กลับคืนมาหาหน้าที่การของตน ก็นับว่าโจนหน
เหมือนกัน และจะได้รัยโทษจำคุกแต่ ๓ เดือนไปหา ๓ ปี

ถ้าผู้ใดโจนหนีหากแผ่นดินทหารเข้าใหม่บ่ทันได้ ๓ เดือน
ครั้นมันยอมคืนมาโดยดีภายใน ๑ เดือน ให้หลังโทษ
อย่างเขาสัก ถ้าแผ่นดินที่หนี

ข้อบัญญัติที่กล่าวอยู่บนนี้ ให้ใช้ได้โดยบังเอิญกับ
โทษซึ่งคนเอาเครื่องหนาคอยบนเครื่องหลวง หรือเอา
เงินล่วงหน้าให้น้ำ ตามกล่าวอยู่มาตรา ๑๕๕ ๑๕๘
และ ๒๐๔ วรรคสาม ๒ แห่งกฎหมายอาญานี้

บทที่ ๒

ว่าด้วยครุโทษและโทษฐานประทุษร้ายแก่ชีวิตมนุษย์

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยความผิดฐานฆ่าคนและลูกโดยเจตนา

มาตรา ๑๔๐ คำเจตนาฆ่าคนด้วยช่องทางอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็
เรียกว่าผิดในฐานครุโทษ

ถ้าได้ใช้ช่องทางเอาสิ่งที่มีพิษกินตายให้ท่านกิน ก็
จะเรียกว่าฆ่าคนตายโดยเจตนาในทางเบื้อเมา

บุคคลใดขายหรือชอกหาให้ด้วยประการใด ๆ ก็
ว่าเครื่องใช้เป็นอาวุธหรือสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งเอาใช้ในการ
กระทำผิดฆ่าคน โดยรู้จึกว่าเครื่องและสิ่งของเหล่านั้น
จะเอาใช้ในการตั้งวานแล้ว บุคคลผู้นั้นก็จะนับว่าเป็นผู้
สมรู้เป็นใจ

มาตรา ๑๔๑ ผู้กระทำฐานครุโทษ ก็จะต้องโทษทำการสรรพ

ทุกขทัมหกชั่วชีวิต

ผู้กระทำผิดก็จะได้เสียค่าทำขวัญให้ผู้ถูกเจ็บ ถ้า ผู้ชู้ หากชู้ตาย และถ้าผู้ชู้ หากตายไปแล้ว ก็ต้องให้ผู้ แทนอำนาจของมันนั้นรับเอาค่าทำขวัญ ตามอัตราที่ได้กำหนดไว้ ใน มาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมาย ลักขณะความแพ่งนั้นสองต่อ

มาตรา ๑๔๒ เมื่อได้ก่อเหตุประทุษร้ายอันหนึ่งมาแล้ว จึงมา กระทำคำผิดฐานครุโทษนี้ หรือเมื่อได้กระทำความผิดฐาน นี้แล้ว จึงได้ประทุษร้ายในฐานอื่นต่อ ๆ ไปอีกก็ดี หรือ ได้กระทำความผิดฐานครุโทษนี้ เพราะมีคำประสงค์ทาง กระทำผิดช้ออื่นนั้น หรือเพื่อให้กระทำความผิดอย่างใดให้ ได้โดยสะดวก หรือเพื่อให้ลงมือทำคำผิดนั้นให้ได้ ตามคำมาคหมายก็ดี หรือได้กระทำความผิดฐานครุโทษนี้ เพื่อให้ผู้กระทำผิดอย่างใด ๆ และพวกสมรู้เห็นใจกับเขา ให้โจหนั้นไปได้โดยสะดวก หรือเพื่อจะยให้พวกกระทำ ผิดเหล่านั้นต้องโทษทัณฑ์ก็ดี พวกกระทำความผิดฐานครุ โทษถึงกล่าวนี้ ก็จะถูกโทษประหารชีวิต

คำผิดฐานครุโทษซึ่งได้เจตนาหมายปองร้าย หรือ ซึ่งได้ประทุษร้ายด้วยกลอุบาย ก็เรียกว่าผิดฐาน เจตนาฆ่าคน และผู้กระทำความผิดฐานนี้ ก็จะถูกโทษประหาร ชีวิตเหมือนกัน

มาตรา ๑๕๓ ถ้าคำพิพากษาโทษซึ่งได้เจตนาปองร้ายนั้น ได้กระทำ
ให้ผู้ถูกจับตายไป นอกจากโทษต่าง ๆ ซึ่งได้กระหมาย
ไว้ในมาตราก่อนนี้ ผู้กระทำผิดก็จะได้เสียค่าทำขวัญให้
พวกแทนอำนาจของผู้ตาย ตามที่ได้มีอัตราไว้ในมาตรา
๑๕๗ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่งนั้นอีกสองข้อ

ถ้าพิจารณาโทษในความผิดฐานครุโทษโดย
เจตนาฆ่าได้แล้ว ถ้าคำกระทำผิดนั้นพอแก่เหตุให้ไต่ยาก
แปลโดยคำตกลงปองร้ายทั้งนี้ ผู้กระทำผิดก็จะถูกตาม
สถานสาเหตุนั้น เสียค่าทำขวัญช่วยการตามที่ได้อัตรา
ไว้ใน มาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะ
ความแพ่งนั้นสองข้อ

มาตรา ๑๕๔ ก็จะถูกโทษประหารชีวิต หรือโทษทำการสรรพ
ทุกขหมุดชั่วช้า

๑ เมื่อผู้ใดประทุษร้ายแก่เมีย หรือเมียได้
ประทุษร้ายแก่ผู้ เว้นแต่ฐานจับพวณมีจนาจารคาท
ตามที่ไต่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๗๑ แห่งกฎหมายนี้

๒ เมื่อผู้ใดประทุษร้ายแก่พ่อหรือแม่ ลูกเขย
หรือลูกเิกได้ประทุษร้ายแก่พ่อหรือ แม่ของผู้หรือเมียคน
หรือพ่อแม่พวกนี้ได้ประทุษร้ายแก่ลูกเขยลูกเิก หรือ
หลานถึงได้ประทุษร้ายแก่ย่า พ่อเฒ่าแม่เฒ่า หรือ

พวกนไ้ประกุษร้ายแก่หลานคิงคน หรือองฮายเออชย
ไ้ประกุษร้ายแก่กัน หรือ ลุงข่า ฮาว ฮา น้าไ้ประกุษ
ร้ายแก่หลาน หรือพวกนไ้ประกุษร้ายแก่ลุงข่า ฮาว
ฮา น้า หรือลูกพลกนองไ้ประกุษร้ายแก่กันกค

๓ เมื่อลูกจางไ้ประกุษร้ายแก่นายของเขา

๔ เมื่อเกิดคำประกุษร้ายแก่พระสงฆ์

๕ เมื่อลูกศิษย์ไ้ประกุษร้ายแก่ครของเขา

๖ เมื่อไ้ประกุษร้ายแก่องคชาคคซึ่งสำหรับเกิด

พิชพนธิของมนุชย หรือเมื่อไ้เบอเมาท่าน

๗ เมื่อไ้ประกุษร้ายปากเถอคนชงมีชวต เพอ
เขาไปไ้ไ้เป็นเครองเบอเมา หรือเขาไปไ้ไ้เป็นเครองบูชา
เลียงฉเวทมนตร์คาถาอย่างใด ๆ กค

มาตรา ๑๔๕ ในสถานฉวีประกุษร้ายเมือ หรือเมือประกุษร้าย
ฉวีกค เว้นแต่เมือเมือทำมิชจารจร และถ้าผู้ถูก
เจียตายไปหากบ่มีลูก ตามที่ไ้ก้กล่าวไว้ใน มาตรา ๓๓
แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง สิ้นสมสร้างที่สองฉวี
เมือหาไ้กัน ก็ะยกให้เป็นคำทำชวญแก่พ่อแม่ของ
ผู้ตายไปนึ่งทั้งหมด และถ้าผู้ตายไปหากบ่มีพ่อแม่แล้ว
ก็ะยกให้ญาติซึ่งมีอำนาจแทนมฤคกผู้ตาย ตามที่ไ้ช
แจงไว้ในมาตรา.๓๔ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง

มาตรา ๑๕๖ โดยเจตนาจะเสกให้ท่านผู้เที่ยวไปมาดังแก้คำตาย ผู้ใดได้ชบชหรือไล่ช้าง หรือสัตว์อื่น ๆ ไล่ท่าน และถ้าท่านหากตายไป ผู้กระทำผิดก็จะถูกโทษทำการสรรพทุกข้หมตชั่วชวา

ผู้กระทำผิดยังจะได้เสียค่าทำขวัญ ที่ได้กะหมายไว้ในมาตรา ๑๕๗ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่งนั้นสามข้อให้แก่เมีย ลูก พ่อแม่ หรือพวกบุพพการีของผู้ตายไปนั้น ตามอำนาจของไฉมัน

ถ้าผู้ถูกจับพอแต่มีขาดผลซึ่งเสกให้เป็นคนพิการหมตชั่วชวา หรือย่เสกให้เป็นพิการกต โทษนั้นก็ผ่อนลงให้แก่โทษทำการสรรพทุกข้ ดังแต่หาย ไปดังสืบ

ค่าเสียหายบ่วยการที่ได้กะหมายไว้ในมาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง ก็จะได้เสียสองข้อ

มาตรา ๑๕๗ บุคคลใดได้เอาสิ่งมีพิษให้ผู้หญิงมีครรภ์กินเพื่อเสกให้ลูก หรือได้เสกให้ลูกโดยช่องทางอื่น ๆ ซึ่งผิดจรรยาโลก และแม้เป็นผู้หญิงนั้นสมยอมให้ หรือผู้หญิงนั้นได้ขออนอนให้เสกลูกนนักตาม บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษทำการสรรพทุกข้ ดังแต่หาย ไปดังสืบ

ผู้หญิงที่หาช่องทางเสกเอาตนเองให้ลูก หรือคน

ไว้ส่มยอมหรืออันวอนให้ท่านเซกให้ลูก ตามวิธิตักดิ์
เมื่อได้กระทำดังนี้แล้ว ลูกเลยตกคอกเสียไป หญิง
ผู้นั้นก็จะถูกโทษสถานครึ่งกล่าวมาบน

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยบาดแผลอันสาหัส และคำเชือดเชิญ ประทุษร้ายซึ่งได้กระทำให้แก่ท่านโดยเจตนา

มาตรา ๑๔๘ บุคคลผู้ใดโดยได้คิดว่าจะให้ท่านถึงแก่คำตาย
ได้เจตนาขู่ท่าน หรือได้เชือดเชิญประทุษร้ายแก่ท่าน
แล้ว ท่านเลยตายไปก็ดี หรือได้กระทำบาดแผลแก่ท่าน
แล้ว ท่านเลยเป็นพิการหมกซัวซัว หรือเป็นพิการ
หมกซัวซัวก็ดี บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษตามได้กระหมาย
ไว้ต่อไปนี้

๑. ถ้าบาดแผลหรือความเจ็บช้ำบวมหากเซกให้ผู้
ถูกเจ็บถึงแก่คำตาย ผู้กระทำผิดก็จะได้ถูกโทษทำการ
สรวพทุกซั้งแต่ห้าขึ้นไปถึงชาวย และเสียค่าพินัยหลวง
แก่ห้าสิบบเหรียญไปถึงสองร้อยเหรียญ

๒. ถ้าบาดแผลหรือความเจ็บช้ำบวมหากเซกให้ผู้
ถูกเจ็บเป็นคนพิการหมกซัวซัว ผู้กระทำผิดก็จะต้องโทษ

จำคุกตั้งแต่หนึ่งปี ไปถึงห้าปี และเสียค่าปรับหลวงแก่
ชาวเหรียญไปถึงห้าสิบเหรียญ

๓. ถ้าการขู่ข่มขู่และข่มขู่ ผล หากพอแก่เขตให้
ท่านได้พยานซึ่งยื่นข้อหาหายไปแล้วนั้น ก็จะมีโทษจำคุกแก่
สามเดือนไปถึงสองปี และเสียค่าปรับหลวงแก่สิบเหรียญ
ไปถึงร้อยเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษสอง
สถานนั้นก็

๔. ถ้าการขู่ข่มขู่หากบ่เขตให้มีขาดผลหรือพยาน
หรือบ่เขตให้เสียความสามารถเขตเวียงการแล้ว โทษ
จำคุกก็จะมีแค่หกวันไปถึงสามเดือน และเสียค่าปรับ
แค่เจ็ดเหรียญไปถึงชาวห้าเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษ
เดียวในโทษสองสถานนั้นก็

มาตรา ๑๔๕ ความสถานต่าง ๆ ซึ่งได้กระหมายไว้ในมาตราก่อน
นี้ ผู้กระทำความผิดจะไต่เสียค่าทำขวัญที่ได้มีอัตราเป็นลำ
กัยไว้ในมาตรา ๑๔๗ และ ๑๔๘ แห่งกฎหมายลักษณะ
ความแพ่งนั้นสองต่อให้แก่พวกแทนมฤตกผู้ถูกเจ็บตาย
ไปนั้น หรือเสียให้แก่ผู้ถูกเจ็บนั้น

นอกจากอาการที่ข่มขู่ทำมีจรรยาได้คำทัก ถ้าผู้
ได้ข่มขู่ข่มขู่ หรือเมียได้ข่มขู่ข่มขู่ และถ้าผู้ถูกเจ็บหากตาย
ไป สิ้นสมสร้างของสองผู้เมียความที่ไต่กล่าวไว้ในมาตรา

๓๕ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง ก็ระบกลให้ยื่นคำ
ทำข๑วญ๒ข๑วการแก๑ล๒กข๑งเก๑ต๒มา๑ค๒ว๒กน๒น๒ท๒ง๒ส๒น ถ้าหาก
ข๑ม๒ล๒ก ก็ระบกลให้แก๑่พ๑อ๒แม่๒ผู้๒ค๒า๒ยหรือให้๒คร๒อ๒ข๒คร๒ว๒ข๒ง๒ผู้
ค๒า๒ย๒น๒ท๒ง๒ส๒น

มาตรา ๑๕๐ เมื่อ ๒ คนหรือหลายคนได้๒ค๒อ๒บ๒ค๒บ๒ข๒ก๒น และ
ข๑ร๒จ๒กว่าใน๒พ๒ว๒ก๒ข๒บ๒ค๒ก๒น๒น๒ย๒งมี๒ผู้๒ใ๒ค๒ผู้๒หน๒งใ๒ค๒ค๒ส๒ู๒เพ๒อ๒ข๒ง
ก๒น๒ภ๒ย๒อ๒น๒ตรา๒ย๒แก๑๒ค๒ว๒ข๒ง๒มัน หรือ๒เขา๒ใ๒ค๒ก๒อ๒เห๒ต๒ก๒ระ๒ทำ
ร๒าย๒ให้๒แก๑๒มัน๒ก๒อน๒ก๒ด ท๒ง๒หม๒ค๒ท๒ก๒คน๒ที่๒ได้๒ค๒อ๒บ๒ข๒บ๒ค๒ก๒น
ค๒ง๒นั๒น ก็๒ระ๒ค๒อ๒ง๒โ๒ษ๒ค๒าง ๒๒ และ๒เส๒บ๒ค๒่า๒ทำ๒ข๒ว๒ญ๒ข๒ว๒การ
ตาม๒ที่๒ใ๒ค๒ะ๒หม๒าย๒ไว้๒ใน๒มา๒ตรา๒ค๒าง ๒๒ ก๒อน๒

มาตรา ๑๕๑ ถ้า๒คำ๒ข๑๒้๒เช๒ิญ๒ประ๒ท๒ษ๒ร๒าย๒ข๒บ๒ค๒มี๒ภาค๒แ๒ล๒ ซึ่ง๒ใ๒ค๒ะ
หม๒าย๒ปร๒าย๒ปร๒าม๒ไว้๒ใน๒มา๒ตรา๒ค๒าง ๒๒ เ๒ง๒น๒หาก๒เก๑๒ต๒ข๒น
ใน๒ที่๒ประ๒ช๒ม๒ค๒าล โ๒ษ๒จ๒ำ๒ค๒ก๒และ๒ค๒่า๒พ๒น๒ย๒หล๒ว๒ระ๒ค๒อ๒ง๒ท๒ว
ข๒น๒ส๒อง๒ค๒อ

มาตรา ๑๕๒ บุ๒ค๒ค๒ล๒ใ๒ค๒ถ๒อ๒ฮ๒าว๒อ๒ไป๒เ๒อ๒น๒ผ๒ิ๒ค๒เ๒ง๒ย๒ผู้๒ใ๒ค๒ผู้๒หน๒ง๒อ๒ย๒ใน
เ๒ำ๒เร๒อน๒ข๒ง๒ผู้๒น๒เ๒ง๒ก๒ก็๒ หรือ๒ใ๒ค๒ถ๒อ๒ฮ๒าว๒อ๒ข๒ง๒ฮ๒า๒จ๒า๒ข๒ำ๒ผู้๒ใ๒ค๒
ผู้๒หน๒ง๒อ๒ย๒ใน๒เ๒ำ๒เร๒อน๒ข๒ง๒ผู้๒น๒เ๒ง๒ก๒ก็๒ บุ๒ค๒ค๒ล๒ผู้๒น๒ก็๒ระ๒ด๒ก
โ๒ษ๒จ๒ำ๒ค๒ก๒ค๒ง๒แ๑๒ก๒เท๒อ๒น๒ไป๒หา๒ส๒อง๒ข๒ และ๒เส๒บ๒ค๒่า๒พ๒น๒ย๒
แ๑๒ก๒ห๒ก๒ล๒ีบ๒ห๒ร๒ย๒ญ๒ไป๒ด๒ง๒ส๒ร๒อย๒ห๒ร๒ย๒ญ๒

ถ้าหากพ๑อ๒แ๑๒จ๒ำ๒ข๑๒้๒เช๒ิญ๒กระ๒ทำ๒ร๒าย โ๒ษ๒จ๒ำ๒ค๒ก

ก็จะไต่อย่างหนึ่งขึ้นไปจนถึงหนึ่ง และเสียดำพันยี่หลวง
แก่ชาวเขรยญไปถึงสองร้อยเขรยญ หรือจะให้ถูกแต่
โทษเดียวในโทษ ๒ สถานก็ได้ .

มาตรา ๑๕๓ บุคคลใดโดยวาทหรือโดยหนังสือ ได้จำข่มขู่
ใครผู้หนึ่งในพวกศัตรูของตน ก็จะถูกโทษจำคุกแต่สี่ห้า
วันไปถึงสิบแปดเดือน

มาตรา ๑๕๔ ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าในเวลาเกิดวิวาทคดีกันนั้น
และโดยทางป้องกันภัยอันตรายแก่ตัวของมัน บุคคลผู้
หนึ่งได้ข่มขู่คนอื่นผู้เดียวหรือหลายคน บุคคลผู้นั้นก็จะ
ต้องโทษและได้เสียดำพันช่วยการแต่อย่างใดอย่าง
หนึ่งเลย

มาตรา ๑๕๕ ถ้าเวลาเกิดวิวาทโต้ตอบคดีกันนั้น ทรัพย์สินของ
พวกเกิดวิวาทกันนั้นได้ตกเรือเสียหายไป นอกจากโทษ
และค่าทำขวัญช่วยการซึ่งควรใช้ตามฐานความผิด พวก
บุคคลซึ่งสืบเห็นเป็นจริงว่าผิด ยิงจะไต่ใช้แทนค่าทรัพย์สิน
สิ่งของที่เสียหายไปนั้นให้แก่เจ้าของเขาด้วย

ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าบุคคลผู้ใดมีใจทุจริต มาร้อง
ขอให้ใช้แทนค่าทรัพย์สินสิ่งของที่มีนหว่าตกตกเรือเสียหาย
ไป บุคคลผู้นั้นก็จะถูกเสียให้ผิดกร่องฟ้องนั้นให้เป็นค่า
ทำขวัญช่วยการ มีจำนวนเงินเท่ากับราคาทรัพย์สินซึ่งมีมา

ร้องฟ้องเอาด้วยความเท็จจริงนั้น

มาตรา ๑๕๖ บุคคลผู้ใดได้ชักชวนในการจับผู้กระทำความผิดโดยฐาน
ใด ๆ ซึ่งเป็นการประทุษร้ายแก่ชีวิตมนุษย์ บุคคล
ผู้นั้นจะไต่รับบำเหน็จหลวงตั้งแต่หกเหรียญไปถึงห้าสิบบ
เหรียญ โดยให้รับเอาจากการจับผู้ร้าย และความกระ
ทำความผิดนั้นเป็นประมาณ

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยความเบ้เจตนาในคำกระทำผิดต่าง ๆ คือ ชำคน

เสดบาดแผล และเสดให้แก้ท่านปราศจากความสงสัย

มาตรา ๑๕๗ บุคคลใดโดยคำข่มขู่ บ่มิตรระวัง โดยคำเลิน
เล่อ คำข่มขู่ตามข้อบัญญัติกฎหมายและระเบียบคำรัส
ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีสิทธิเคี่ยวขู่ไว้ ให้เสดให้คนตาย หรือ
คนตายนั้นก็เพราะเหตุอื่นตนไม่ได้เจตนากระทำความผิด บุคคล
ผู้นั้นจะได้ถูกโทษจำคุกแต่สามเดือนไปถึงสองปี และ
เสียค่าปรับหลวงแต่ห้าสิบบเหรียญไปถึงสองร้อยสิบบ
เหรียญ
ตามลักษณะดังกล่าวมาข้างบนนี้ บุคคลใดเสดให้
ท่านเป็นพิการหมกขี้ขี้ว่า ก็จะได้รับโทษต่าง ๆ ซึ่งได้
กำหนดไว้ในวรรคก่อนนี้

ถ้าหากพอเสดให้ใดแก่พยานซึ่งบนขี้ให้หายได้ ผู้

กระทำความผิดก็จะถูกโทษเหล่านั้นแต่หนึ่งส่วนสาม
ตามอาการคำกระทำผิด ผู้ต้องโทษนั้นยังจะไต่เสียบ
คำทำขวิญซึ่งไต่กระหายไว้ในมาตรา ๑๕๗ หรือมาตรา
๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่งนั้นด้วย

มาตรา ๑๕๘ สัตว์ซึ่งเจ้าของหรือผู้กำกับรักษา ไต่ปล่อยละ
เหิงไปหรือสัตว์ที่หลุดหลยหนีไป หรือไต่จริงไล่ไปตาม
ถนนหนทาง หรือไปตามป่าคิงควยความเลินเล่อเทือไต่
สัตว์นั้นหากทำร้ายให้แก่มนุษย์ตายไป หรือเซคให้ท่าน
ไต่บาดเจ็บโดยคำข้ระมีตระกูลก็ ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่า
สัตว์นั้นร้ายกาจเป็นอันกนคาน ระยะเวลาจะสั่งให้ข้ซึ่งสัตว์
ที่เซคให้ท่านตายไปหรือทเซคให้ไต่บาดเจ็บนั้นเสียบไต่
เจ้าของสัตว์หรือผู้กำกับรักษาสัตว์นั้น ก็จะมีไต่เสียบ
คำทำขวิญตามที่ไต่กระหายไว้ในมาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘
แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่งให้แกผู้ถูกจับ หรือให้
แก่พวกมีอำนาจแทนผู้ถูกจับนั้นตามสิทธิของไต่มัน

มาตรา ๑๕๙ บุคคลผู้ไต่ไต่คำข้ระล่ายให้ท่านกระทำความผิดควย
คำข้ระมีตระกูล หรือให้ท่านถูกภัยอันตรายอย่างใดอย่าง
หนึ่ง บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษกิงกล่าวข้อไปนี้
ถ้าคำข้ระมีตระกูล หรือการที่ถูภัยอันตรายนั้น
หากเป็นเหตุกระทำให้คนตาย ผู้ที่ไต่คำข้ระล่ายนั้นก็จะไต่

๓. อนุญาตให้แก่ผู้เป็นความซำง หรือผู้กำกัษ
สัควทวอณ ๆ แก่สัควนณถกท่านเทียวทางมายวให้มัน
ร่ำยแรงซนตงน

๔. อนุญาตให้แก่ผู้เข้าเรือซ่ง แข่งรถเกวียน
แข่งซำงมำวระควายซ่งนยัดอคามระเบียบธรรมเนียมโดย
ยไค้เจตนากะทำให้ผู้ไค้ผู้หนึ่งนในพวคนมาแข่งซ่งกัน
น้นตายไป หรือถดขาดแผล

แก่ว่ำในสถานท่าง ๆ ที่ไค้กะหมายไว้เทงน ผู้
ยไค้เจตนากะทำให้ท่านตายไปน้นต้งเสียค้ำสงสะการ
ให้ท่าน

มาตรา ๑๖๑ บุคคลผู้ไค้ให้ท่านกินเสียงวันสารหรือเซตหรือขาย
เสียงวันสาร หรือสิ่งมีพินยอย่างไค้ ๆ ให้ท่านกินตายไป
บุคคลผู้นั้นก็ระดูกโทษทำการสรรพทุกซ่งแต่หกบ ไปดง
ซาวบ

ถ้าผู้กินสิ่งทกลำวมาน ไค้พยาริเกิดเป็นคณพิการ
หมตซัวซิวา โทษนนั้นก็ระมีแต่ถูกทำการสรรพทุกซ่งแต่ห้า
บ ไปดงสิบบ

ในสถานผู้ซ่งกินสิ่ง นนพอไค้พยาริซ่นบวทหายไค้
โทษนนั้นก็ระมีแต่ถูกจำคุดกเดอนไปดงห้าบ และเสียค้ำ
พินยหลงแก่สิบหรือยไปดงร้อยหรือย หรือจะให้ถูก

แต่โทษเกี่ยวในโทษสองสถานก็ไว้

พวกกระทำผิดจะได้ทำขวัญผู้ถูกเจ็บตามที่โทษ
หมายไว้มาตรา ๑๕๗ หรือ ๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะ
ความแพ่งตามฐานผู้ถูกเจ็บนั้น

ถ้าหากพอแต่เอาเสียงวันสารหรือสิ่งอันมีพิษนั้นมา
ขาย โทษนั้นจะมีแต่เสียค่าพินัยหลวงแต่สืบเหรียญไป
ถึงห้าสิบเหรียญ

บทที่ ๓

ว่าด้วยความผิดฐานกระทำอนาจารและทำให้เสีย

เกียรติอันดีของสาธารณชน

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยความผิดฐานข่มขืนทำชำเรา

มาตรา ๑๖๒ บุคคลผู้ใดใช้กำลังกายกอดกุมหรือขู่เข็ญกระทำ
ร้ายทำชำเราผู้หญิงซึ่งมีผัว บุคคลผู้นั้นจะได้ถูกโทษ
ทำการสรรพทุกขแต่ห้าปี ถึงสิบปี และเสียค่าพินัย
หลวงแต่ห้าสิบเหรียญไปถึงร้อยเหรียญ

เพื่อให้เป็นค่าเสียหายช่วยการ ผู้กระทำผิดยังจะ
ถูกโทษเสียค่าทำขวัญให้แก่ผัวที่ใครบ่ค้าอัยชายเสียหาย
ถึงสี่พันก๊วไป

ถ้าผู้เป็นสามีหากแม่สอดสุมเท็จพระเจ้า	
หลวงพระบาง	๕๐๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่สอดสุมกฏราชกุมาร หรือ	
เจ้ามทาสปราชหลวงพระบาง หรือ	
เจ้าองค์ครองเมืองจำปาศักดิ์	๓๐๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่เจ้าราชวงศ์	๒๐๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่เจ้าราชบุตร	๑๗๕ เหยียบญ
ถ้าหากแม่เจ้าราชสีมพันธ์	๑๕๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่เจ้าราชภาคินัย	๑๒๕ เหยียบญ
ถ้าหากแม่เจ้ากรมหรือเจ้าเมือง	๑๐๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่พญาข้าราชการเพียบหลวง	
ข้าราชการ หรืออุปราช	๘๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่ผู้ช่วย เต็มบัน หรือนายกอง	๖๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่เจ้าพนักงานอื่น ๆ ของราชการ	๕๐ เหยียบญ
ถ้าหากแม่ราษฎร	๔๐ เหยียบญ

มาตรา ๑๖๓ ถ้าข่มขืนข่มขืนชำเรา ผู้กระทำความผิดจะถูกโทษจำคุกแต่หกเดือนไปจนถึงห้าปี เสียค่าพินัยหลวงแก่หัวสีย เหยียบญไปจนถึงร้อยเหยียบญ และเสียค่าทำขวัญช่วยการตามที่ได้กระหมายไว้มาตราบก่อน

มาตรา ๑๖๔ ถ้าสียเห็นเป็นจริงว่าบุคคลผู้ใดใช้กำลังกายหรือขู่

เซ็ญุกระทำรำยข่มขืนทำชำเราหญิงสาว บุคคลผู้นั้นก็จะ
ถูกตักสินให้อยู่คุกแก่สามเดือนไปถึงห้าปี เล็ยค่าพินัย
หลวงและเล็ยค่าทำขวัญบ้วยการ ทั้งได้พิกักไว้ใน
มาตรา ๑๖๒ เท็งนคามยศหรือบรรดาศักดิ์ หรือฐาน
ตระกูลของครอบครัวหญิงสาวนั้น

มาตรา ๑๖๕ บุคคลผู้ใดกระทำผิดโดยใช้กำลังกายหรือขู่เซ็ญุ
กระทำรำยข่มขืนทำชำเราหญิงสาว ซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๔
ปี บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษทำการสรรพทุกข้แก่ห้าปีไป
ถึงสิบปี และเล็ยค่าพินัยหลวงและค่าทำขวัญบ้วยการทั้ง
ได้พิกักไว้มาตรา ๑๖๒ เท็งนสองข้อ

มาตรา ๑๖๖ ถ้าหญิงมีฉ้ว หรือ หญิงสาวฆ่า บุคคลซึ่งมาข่มขืน
หรือซึ่งมากอกกมจะข่มขืนมันนตายกาท หญิงนั้นก็จะ
บ่ถูกโทษทัณฑ์ และจะย้ได้เล็ยค่าทำขวัญบ้วยการอย่าง
ใดเลย

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยมิจนาจารสังวาสด้วยญาติซึ่งบ่แม่นกรรยาสามีกัน
และทำชำเราผิดธรรมดาโลก

มาตรา ๑๖๗ ความกระทำผิดฐานมิจนาจารนั้น จะเอาออกว่า
กล่าวต่อหน้าศาล ก็ต้องให้มิไปฟ้องผู้เป็นฉ้วหรือเป็นเมีย
จึงว่ากล่าวได้

ผู้เป็นผัว มีสิทธิจะถอดถอนนั้น ก่อนเวลาศาล จะลง
คำพิพากษาตัดสิน แต่ว่าการที่ผู้เป็นผัวได้ถอดถอนทั้ง
กับเป็นข้อหากให้เลิกไทยแก่ชายชู้นั้นได้ ผู้เป็นเมียก็มี
สิทธิถอดถอนได้ดังเดียวกัน

มาตรา ๑๖๘ ถ้าสืบเห็น เป็นจริง ว่าบุคคลผู้ใด ทำมิชฌาจาร ด้วย
มหรหรหรือเทวของ บรรดาเจ้า ชงมีนาม แจ้งไว้ ในมาตรา
๕๓ เท็งนี้ บุคคลผู้หนึ่งก็จะต้องโทษจำคุกแต่หนึ่งปี ไปถึง
ห้าปี และเสียค่าพินัยหลวงที่ได้พิกักไว้ ในมาตรา นั้นด้วย

หญิงมิชฌาจารจะต้องโทษเสมอกันกับชายชู้

มาตรา ๑๖๙ ถ้าภรรยาขององค์มนตรี ที่มีนาม แจ้ง ไว้ ใน มาตรา
๕๓ เท็งนี้ ได้กระทำการ มิชฌาจาร หญิงและชายชู้หนึ่งก็จะ
ต้องโทษจำคุกเหมือนกันแต่หกเดือน ไปถึงสองปี

ถ้าสามีของหญิงมิชฌาจาร แม่นข้าราชการที่มี
นามแจ้งไว้ ในมาตรา ๕๔ โทษซึ่งจะต้องลงแก่พวกผู้
กระทำผิดทั้ง ๒ คนนั้น ก็จะมีนามจำคุกแต่ ๓ เดือนไป
ถึงหนึ่งปี

พวกกระทำผิดก็จะต้องถูกเสียค่าพินัยหลวง และ
เสียค่าทำขวัญบวการซึ่งได้พิกักไว้ในมาตรา ๑๖๒ตาม
ขศดาบบรรดาศักดิ์ ของผู้เป็นสามีซึ่ง ได้รับ ความอับอาย
เสียหน้า

ถ้าหญิงมิถาจารหากแมนเมียของวามฎร พวก
กระทำผิดทั้ง ๒ คนนั้น ก็จะต้องโทษจำคุกเหมือนกัน
แต่แปดวันไปตั้งสามเดือน และเสียค่าทำขวัญผู้ช่วยการ
แต่เสียหรือขูไปตั้งสี่หรือขูให้แก่ผู้ ซึ่งได้ รับคำอัย
อายเสียหน้า

มาตรา ๑๗๐ ถ้าบุคคลซึ่งมีเมียแล้ว ได้กระทำผิดมิถาจารอยู่
ในเรือนซึ่งเมียคนอยู่น่ากัน บุคคลผู้นั้นก็จะถูกเสียค่า
พินัยหลวงแก่ชาวหรือขูไปตั้งร้อยหรือขู

หญิงซึ่งก็จะต้องโทษจำคุกและเสียค่าพินัยหลวงซึ่ง
ได้แจ้งไว้มาตรา ๑๖๘ หรือมาตรา ๑๖๙ ก่อนนั้น ตาม
ฐานยศฐาบรรดาศักดิ์

มาตรา ๑๗๑ ถ้าผู้เป็นสามีหากพวเมียของคนทำมิถาจารแล้วได้
ฆ่าเมียและชายชู้ในตายาคาท ผู้เป็นสามีก็จะต้องโทษ
จำคุกแต่หนึ่งไปตั้งห้า

ถ้าผู้เป็นสามีนำส่งตัวเมียมิถาจารและชายชู้ไปยัง
อาชญาสิทธิโดยใ้ผู้หรืออุกซึ่งเขาไว้แล้ว เจตนาขูที่
เขาจนให้ตายไป โทษของผู้เป็นสามีจะทวจนเป็นโทษ
ทำการสรรพทุกซ์แต่ห้าไปตั้งสี่

โทษเหล่านั้น ก็จะได้ลงแก่เมียซึ่งได้พบ ขวผู้ทำ
มิถาจารอยู่ในเรือนของคนอยู่ ถ้าเมียนั้นได้กระทำผิด

ตั้งกล่าวมาข้างบน

มาตรา ๑๗๒ ถ้าผู้ยื่นเมียทำมิชฌาร สามครั้ง ด้วยชายผู้สาม
คนต่าง ๆ กัน ผู้เป็นผัวที่ได้รับคำขอย้ายเสียหน้า บໍมี
อำนาจจะมาร้องฟ้องอีกได้เลย

ถ้าผู้เป็นผัวร้องฟ้องต่อศาลอีก ก็จะไต่กันว่ามัน
เป็นผู้สมรั้เห็นใจให้เมียมันทำมิชฌาร และจะให้มันถูก
โทษจำคุกแก่แปดวันไปตั้งสามเดือน และเสียค่าปรับ
หลวงแก่สี่สิบเหรียญไปตั้งสี่สิบเหรียญก็ได้ หรือจะให้มัน
ถูกแต่โทษเดียวในโทษ ๒ สถานก็ได้

มาตรา ๑๗๓ ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าผู้ใดได้เป็นพ่อสื่อแม่สื่อให้เมีย
ท่านทำมิชฌารให้สะควดตั้งนั้น ผู้นั้นก็จะต้องโทษฐาน
เกี่ยวกับโทษของหญิงมิชฌารและชายผู้นั้น

มาตรา ๑๗๔ ถ้าหญิงซึ่งมีผัวได้แต่งของเอาตัวใหม่ก่อนกำหนด
อย่าร้ายกับผัวเก่าของตน ตามสาเหตุซึ่งได้แจ้งไว้มาตรา
๕ แห่งกฎหมายลักษณะความแพ่ง หญิงคนนั้นก็จะได้
โทษฐานมิชฌาร

ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าชายนั้นได้รู้ว่าหญิงคนนั้นยัง
เกี่ยวเป็นเมียเขาอยู่ ชายผู้สมรั้เห็นใจก็จะต้องโทษทั้ง
เกี่ยวกับหญิงคนนั้น

มาตรา ๑๗๕ ในสถานซึ่งเหตุที่แจ้งไว้มาตราก่อนนี้ หากเกิด

ชั้นในเวลาผิวไปจำศีลเป็นผ้าขาวอยุต์ โดยได้รับความ
สมยอมของเมียและพ่อแม่ของเมียคนแล้วนั้น พ่อและแม่
เมียนั้นก็จะต้องโทษจำคุกแต่สี่ห้าวันไปจนถึงหกเดือน

หญิงผู้กระทำผิดก็จะต้องโทษฐานมิจงการทวชน

สองข้อ

มาตรา ๑๗๖ ถ้าพ่อแม่หรือพ่อแม่แม่เฒ่า พ่อแม่ย่า แม่
จะเป็นฐานญาติคิงหรือญาติเลียงกัต ได้ทำสังวาสชำเรา
กับลูกหรือหลานของตน ก็จะถูกโทษทำการสรรพทุกซ์
หมกชั่วชัว

ลูกหรือหลานนั้นก็จะต้องโทษคิงเคียวกัน เว้นแต่
เมื่อเขาได้ยอมทำสังวาสชำเราแล้วโดยคำขนาข่มเหง
ซึ่งเขาคอสู้งกันยไ้

ถ้าผู้กระทำผิดหากมีอายุเกินกว่า ๖๐ ปีแล้ว โทษ
นั้นก็จะผ่อนเป็นโทษทำการสรรพทุกซ์แต่ห้าปีไปจนถึงสิบ

มาตรา ๑๗๗ บุคคลผู้ใดทำสังวาสชำเราเมียของพ่อคน เมีย
ของพ่อเฒ่า พ่อยี่ อ่าบนี้้ง ลุง ชาว นำ้ของตน หรือ
ได้ทำชำเรากับลูกหญิงของพ่อหรือแม่ของพ่อยี่หรือแม่ย่า
พ่อเฒ่าหรือแม่เฒ่าของตน บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุก
แต่หกเดือนไปจนถึงห้า หึ่งหรือลูกหญิงซึ่งเป็นผู้สมรั
เป็นใจก็จะต้องโทษนั้นแสมอกัน

ก็จะต้องโทษนั้นคือคน เมื่อผัวหรือเมียได้ทำชั่วเรา
กับลูกเก่าของเมียหรือผัวคน

บุคคลพวกใดโดยย่นับถือตามมาตรา ๘ แห่งกฎ
หมายลักษณะความแพ่ง ได้แต่งของเขาญาติของตนเป็น
ผัวเมีย บุคคลพวกนั้นก็จะถูกโทษตั้งกล่าวมานี้เหมือนกัน

มาตรา ๑๗๘

ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าบุคคลผู้ใดทำชั่วเราสังฆวาส
ผิดธรรมดาโลก คือว่าชั่วเราด้วยคนเพศเดียวกับตน
หรือชั่วเราด้วยสัตว์เดือบริดานกก็ บุคคลผู้นั้นก็จะต้อง
โทษจำคุกแก่สามเดือนไปถึงสองปี

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยคำขอบขั้วเข้าสู่สาว

มาตรา ๑๗๙

ถ้าผู้เป็นศรีได้ทำชั่วเราสังฆวาส ด้วยหญิงซึ่งเป็นลูก
ศิษย์ของตน ครานั้นก็จะถูกโทษทำการสรรพทุกข์แต่ห้าปี
ไปถึงสิบปี

ถ้าครูผู้นั้นหากมีอายุเกินกว่าหกสิบแล้ว โทษ
นั้นก็จะผ่อนลงเป็นโทษจำคุกแก่หนึ่งปี ไปถึงห้าปี

มาตรา ๑๘๐

บุคคลผู้ใดทำชั่วเราสังฆวาสหญิงสาวอายุต่ำกว่าสิบ
สี่ปี บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกแก่หนึ่งปี ไปถึงห้าปี และ
เสียค่าพินัยหลวง หรือ ค่าทำขวัญผู้ช่วยการ ซึ่งได้พิกตกไว้

ตามฐานตระกูลครอบครัวของหญิงสาวทั้งได้ชี้แจงไว้ใน
มาตรา ๕๑-๕๒ วรรคท้าย มาตรา ๕๓ วรรคต้น ๓
และวรรคท้าย มาตรา ๕๔ และวรรคท้ายมาตรา ๑๖๒
เทิ่งนี้ ถ้าว่าพ่อของหญิงสาวนั้นหากแม่่นราษฎร คำทำ
ชวัญช่วยการนั้นก็จะถูกผ่อนลงครึ่งหนึ่ง

ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าหญิงสาวนั้นได้ประพฤติกัทำ
ชำเราโดยคำรู้ผิดชอบ หญิงคนนั้นก็ต้องโทษนั้น
เสมอกัน

บ่ว่าสถานใด ถ้าหากมีพ่อสื่อหรือแม่สื่อ ผู้ใด
จะถูกโทษนั้นเหมือนเดี๋ยวนั้น

มาตรา ๑๕๑ บุคคลผู้ใดโดยคำโลภกลาย หรือได้บอกให้ท่าน
ลักเอาหญิงสาว ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบหกปี หนีจากที่อยู่ของ
มันไป บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกแก่หนึ่งปี ไม่ถึงห้าปี

บุคคลผู้นั้นยังจะถูกเสียค่าพินัยหลวงหรือคำทำชวัญ
ช่วยการซึ่งได้พิศได้ไว้มาตรา ๕๑ และ ๕๒ วรรคท้าย
มาตรา ๕๓ วรรคต้น ๓ และวรรคท้ายมาตรา ๕๔
แห่งกฎหมายนี้สองข้อ ตามยศฐาบรรดาศักดิ์และฐาน
ตระกูลครอบครัวของหญิงสาวนั้นด้วย ถ้าพ่อของหญิง
สาวหากแม่่นราษฎร คำทำชวัญช่วยการก็ได้ได้เต็มตาม
อัตรา มาตรา ๑๖๒ วรรคท้ายโดยบ่ให้ทวิชน

แต่ถ้าพ่อแม่ยอมยกลูกสาวให้เป็นเมียชายที่ลัก
เอาไปนั้น และถ้าหญิงสาวนั้นยอมเอาเงินเป็นขวัญ ก็คือ
ยกโทษทัณฑ์ให้แก่ชายผู้กระทำผิด ทั้งยังให้เสียค่าทำ
ขวัญช่วยการให้ครอบครัวของหญิงสาวนั้นอีกด้วย

บทที่ ๔

ว่าด้วยความผิดฐานกระทำให้เสื่อมอิสริยาภความอยู่เย็น
เป็นสุขหรือชื่อเสียง

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยลักพาหน้และกักข่มข้อนมนุษย์

มาตรา ๑๘๒ ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่าได้เอามนุษย์ใด ๆ ไปกัก ใด
ชายหรือเอามนุษย์ให้ท่าน หรือเอาเจ็ดจำ หรือเอาให้
ท่านเช่าไปกักดี แม้นมนุษย์นั้นจะมีอายุเท่าใด เพศใด
ตระกูลใดก็ตาม บุคคลผู้กระทำผิดนั้นก็จะถูกโทษทำ
การสรวพทุกขตงแต่ห้าปี ไปถึงชาวยี่

ผู้รับช้อเอามนุษย์นั้น ก็จะถูกโทษเหมือนดัง ผู้สมรั
เป็นใจ

ราคาที่ได้รับแล้ว หรือที่ใดตกกลงกันไว้นั้น ก็
รับเอาเข้าพระคลังหลวง

มาตรา ๑๘๓ โศภย์ได้รับข้อบังคับของชาชนาสีทมิ และนอกจาก

สถานซึ่งกฎหมายได้บังคับให้รับกมตัวผู้ถูกหา บุคคล
ผู้ใดรับกมหรือผูกมัดด้วยเชือก หรือถักขัง หรือถักข่ม
ซ่อนนุษย์ใด ๆ ไว้ก็ดี บุคคลผู้นั้นจะถูกโทษจำคุก
แต่สามเดือนไปจนถึงสามปี และเสียค่าพินัยหลวงแก่ชาว
เหริบญไปจนถึงร้อยเหริบญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวใน
โทษสองสถานก็ได้

ถ้าผู้ใดกระทำร้ายหากแก่นองคมนตรี หรือข้า
ราชการซึ่งได้แจ้งไว้มาตรา ๕๓ และ ๕๔ เติงนแล้ว โทษ
และค่าทำขวัญช่วยการก็จะนัยเอาตามที่ได้กำหนดไว้ใน
มาตรา

มาตรา ๑๘๔ ราษฎรผู้ใด หว่าผู้ยักยอกสิ่งของคนนั้นเป็นฉ้อโกง
และได้เสกให้คนผู้นั้นอพยพหนีจากบ้านไป ราษฎรผู้นั้น
จะถูกโทษซึ่งได้กำหนดไว้มาตราก่อนนี้

ราษฎรผู้นั้น ยังจะถูกพร้อมเป็นเดียวกับพวกที่หา
ความใส่ท่านว่าเป็นฉ้อโกง และพวกสมรู้เป็นใจให้เสียค่า
ทำขวัญช่วยการ ตามจำนวนทรัพย์สินของผู้ถูกหาว่าเป็น
ฉ้อโกงได้ประทัมไว้ในบ้านนั้นสองต่อ

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยบุกรุกเข้าเรือนท่าน

มาตรา ๑๘๕ บุคคลผู้ใดกระทำความร้ายชานหรือขู่เจิญเข้าไปในเข้าเรือนท่าน โดยข่มมีเหตุผลอย่างใด ๆ และโดยข่มถูกอาชญาสิทธิบังคับขู่ให้เข้าไป หรือเข้าไปเข้าเรือนท่านเวลากลางคน บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งขไปถึงสามข และเสียค่าพินัยหลวงแต่ชาวเหรียญไปถึงร้อยเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษกึ่งวในโทษ ๒ สถานันก็ได้

มาตรา ๑๘๖ ผู้ใดขังอาชงข่มเหงไล่ติดตามไปข่มขู่บุคคล ซึ่งแล่นไปพึ่งพาศักข้อยู่ในเข้าเรือนท่าน ผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกแต่สิบห้าวันไปถึงหนึ่งข ความขชฐาบรรคาศักกข์ของเจ้าเรือน

ผู้กระทำความผิดขังจะได้เสียค่าทำชวัญให้แกเจ้าเรือน ความฐานตระกุด แต่สิบเหรียญไปถึงร้อยชาวห้าเหรียญ กังพิกข์เป็นลำดับต่อไปน

- ๑ ถ้าแม่้นหอคำสมเค็จพระเจ้าหลวงพระบาง ๑๒๕ เหรียญ
- ๒ ถ้าแม่้นวังเจ้าชุปราชหลวงพระบาง หรือเจ้าองค์ครองเมืองจำปาศักกข์ ๑๐๐ เหรียญ

- ๓ ถ้าแม่บ้านโรงเจ้าราชวงศ์หลวงพระบาง ๑๕ เหยียด
- ๔ ถ้าแม่บ้านโรงเจ้าราชบุตร เจ้าราชสัมพันธ์ หรือ เจ้าราชภาคินัย ๖๐ เหยียด
- ๕ ถ้าแม่บ้านโรงเจ้ากรม หรือเรือนข้าราชการชั้นเจ้าเมือง ๓๕ เหยียด
- ๖ ถ้าแม่บ้านเรือนพญาซึ่งเป็นข้าราชการ เรือนเพี้ยหลวงซึ่งเป็นข้าราชการ หรือเรือนข้าราชการชั้นอุปราช ๒๐ เหยียด
- ๗ ถ้าแม่บ้านเรือนผู้ช่วย เสมียน หรือนายกอง ๑๕ เหยียด
- ๘ ถ้าแม่บ้านเรือนบุคคลอื่น ๆ นั้น ๑๐ เหยียด

มาตรา ๑๘๗ บุคคลผู้ใดเข้าไปในเข้าเรือน หรือในรถยนต์ของท่านโดยไม่มีเหตุผลอันชอบธรรม และได้ชักชวนตัวผู้อื่น หรือเมื่อผู้มีอำนาจห้ามมิให้เขาไปติดคนนั้น ได้บังคับให้ออกหนี แล้วเลยข้อยออกไปตามบังคับ บุคคลผู้นั้นจะถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งวันไปจนถึงสามเดือน และเสียค่าปรับหลวงแต่สิบเหยียดไปจนถึงห้าสิบเหยียด หรือจะให้ถูกแค่โทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

มาตรา ๑๘๘ โดยทางข่มขืนกันคนตัว หรือโดยทางโคกค้อยก็ดี บุคคลผู้ใดได้ฆ่าท่านตายไปเสีย หรือได้เซตยาคนผลให้

แก่ท่านในเข่าเรือนของคน ทั่วว่าท่านผู้นั้นได้เข้ามา
 ซอกหาผิด และซอกเหตุประทุษร้ายแก่ชีวิตคนใน
 เรือนคนนั้น บุคคลผู้หนึ่งจะมีโทษทัณฑ์อย่างไรเลย

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยด่ากัน เล่าขวัญินทากัน ลักลอบเอาความระหัด
หรือเบียดเบียนความลับ ว่าด้วยเบียดเบียนเท็จ

มาตรา ๑๘๕ บุคคลผู้ใดข้อยก่าท่านต่อหน้าประชาชน และถ้า
 ท่านผู้หนึ่งถูกรวมอยู่ในจำแนกใดจำแนกหนึ่งซึ่งระบุไว้ใน
 มาตราแต่ ๘๕ ไปถึง ๘๘ แห่งกฎหมายแล้ว บุคคล
 ผู้หนึ่งจะถูกโทษจำคุกแต่หกวันไปถึงสามเดือน และเสีย
 ค่าพินัยหลวงแต่เจ็ดเหรียญไปถึงห้าสิบบเหรียญ หรือจะ
 ให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

ถ้าหากได้ข้อยก่าว่าท่านในที่ประชุมศาล หรือใน
 แห่งว่าราชการใด ๆ ผู้กระทำความผิดจะถูกโทษจำคุก
 แต่หนึ่งเดือนไปถึงหกเดือน และเสียค่าพินัยหลวงแต่
 ซาวเหรียญไปถึงร้อยเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียว
 ในโทษสองสถานก็ได้

ศาลจะให้ค่าทำขวัญผู้ช่วยการตามทีศาลจะกำหนด
 หนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕๐ ผู้ใดหาความใส่ร้ายให้ท่านนั้นเสียชื่อเสียงไปก็ดี หรือให้ประชาชนผกพยายาทหรือหมิ่นประมาทก็ดี หรือ มีใจทุจริตไปร้องฟ้องต่ออาชญาสิทธิเจ้าหน้าที่ท่านกระทำผิดต่อกฎหมายอาญา แม้จะกระทำคำทุจริตนั้นต่อหน้าหรือลับหลังท่านผู้นั้นก็ดี จะกระทำด้วยวาจา หรือด้วยจดหมายก็ดี ถ้าท่านผู้นั้นหากบ่แม่นองศ์มนตรี หรือ บ่แม่นข้าราชการ ผู้ใดหาความใส่ร้ายท่านตั้งนั้นก็จักโทษจำคุกแต่หนึ่งเดือนไปจนถึงหนึ่งปี และเสียค่าปรับหลวงแต่สี่สิบบาทหรือไปจนถึงร้อยบาท

พวกกระทำผิดนี้จะไต่เสียค่าทำขวัญช่วยการให้แก่วกถูกหาทงนนั้น ตามจำนวนที่ไต่จะหมายไว้ มาตรา ก่อนนี้

มาตรา ๑๕๑ บุคคลผู้ใดแม้จะเป็นญาติพี่น้องชนใด ๆ ของพวกคู่ความนั้นก็ดี ถ้ามีใจทุจริตเข้าไปเบียดความเป็นพะยานเท็จในคดีอาญา และถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่ามีเบียดความเท็จใส่ผู้ถูกหา หรือเบียดความเท็จช่วยผู้ถูกหานั้นก็จักต้องโทษจำคุกแต่หกเดือนไปจนถึงห้าปี และเสียค่าปรับหลวงแต่ห้าสิบบาทหรือไปจนถึงสามร้อยบาท หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานนั้นก็ไต่

ถ้าหากเบียดความเท็จใส่คู่ความในคดีแพ่ง หรือ

เบิกความเท็จช่วยคุ้มครองความมั่นคงก็ โทษจำคุกก็จะมีแต่
หนึ่งเดือน และเสียค่าปรับยี่หลวงแก่ชาวห้าเหรียญไปถึง
สองร้อยห้าสิบเหรียญ หรือจะให้โทษแค่โทษเดียวใน
โทษสองสถานก็ได้

แต่ถ้าถ้าพระยานเทจันนั้นไต่ลบบน ให้การตามคำจริง
ก่อนเวลาลงคำพิพากษา มันก็จะช่วยถูกโทษทัณฑ์อย่างใด
เลย

ถ้าคำเท็จนั้น หากเขตให้ไต่คำเสียหายแท้จริงแล้ว
ผู้เบิกความเท็จ ก็จะต้องเสียค่าทำขวัญช่วยการให้แก่ท่าน
สองต่อคำเสียหายนั้นด้วย

มาตรา ๑๕๒ บุคคลผู้ไต่ความหน้าที่การของคน หรือคามริษา
การของคนก็ เมื่อได้รับความระหัดของท่านแล้ว เลย
เอาใจบอกให้คนอื่นทราบ ถ้าคำกระทำผิดของคนหาก
เขตให้ท่านมีคำเสียหาย คนก็จะต้องโทษจำคุกแต่หนึ่ง
เดือนไปถึงหกเดือน และเสียค่าปรับยี่หลวงแก่สิบเหรียญ
ไปถึงร้อยเหรียญ หรือจะให้ถูกแค่โทษเดียวในโทษสอง
สถานก็ได้

อีกประการหนึ่ง คนยังจะต้องใส่แทนคำเสียหาย
เหล่านั้นด้วย

มาตรา ๑๕๓ บุคคลผู้ใด เกินอำนาจลักใจเบี่ยงหนังสือสายทอระ

หรือหนังสือต่าง ๆ ซึ่งเป็นของคนอื่น เพื่อดูขบถหรือรู้แก่ใจ
ความ หรือเอาความที่ท่านได้เขียนไว้ในหนังสือลายของ
หรือหนังสือต่าง ๆ ซึ่งเป็นของคนอื่นนั้น ไปไขเล่าให้
คนใดคนหนึ่งฟัง ถ้าคำกระทำผิดเหล่านั้นหากเหตุให้ได้
คำเสียหาย บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษต่าง ๆ ดังกำหนด
ไว้ในมาตราก่อนนี้ และจะถูกใช้แทนคำเสียหายนั้น และ
ถ้าหากลักเซ่งเอาหนังสือลายของหรือหนังสืออื่น ๆ นั้น
ไว้ ก็จะถูกโทษต่าง ๆ ในสถานลัก

มาตรา ๑๕๔ คำกระทำผิดต่าง ๆ ซึ่งกล่าวมาในหมวดนี้ ก็จะถูก
พิพากษาไว้แต่เมื่อผู้ถูกเสียหายได้มายื่นฟ้องต่อโรงศาล

บทที่ ๕

ว่าด้วยคำผิดฐานกรทุโทษและคำผิดฐานลัก

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยลักและบังเอาทรัพย์สิน

มาตรา ๑๕๕ ก็จะถูกกระทำผิดในสถานลัก
๑ บุคคลซึ่งมีใจทุจริตลักวิญญาณกะทรัพย์ หรือ
อวิญญาณกะทรัพย์ของท่าน
๒ บุคคลผู้ใด ท่านได้ส่งทรัพย์สินของเหล่านั้นให้
ไปใช้สอยโดยต้องเอามาส่งคืนท่าน โดย

ข้อ โกงลักเอาหรือเอาทรัพย์สินของเหล่านั้นไป
ทำผลาญเสีย

มาตรา ๑๕๖ บุคคลผู้เป็นโจรลักเอาทรัพย์สินของไปในที่ระก่แล้ว
ตกลงไปใน ก็จะถูกโทษทำการสรรพทุกข้อแต่หาใช่ไปตั้ง
หมกซ่อนไว้ คือ

๑ ลักขังเอาทรัพย์สินของ ๆ สมเด็จพระเจ้าพระ
นครหลวงพระบาง

๒ ลักเอาทรัพย์สินของ ๆ ท่านด้วยช่องทางเอา
สิ่งเบื้อเมา หรือยามพิชให้ท่านกิน

๓ ลักเอาทรัพย์สินของ ๆ ท่านในเวลากลางคืน
ในเข้าเรือน หรือในเรือนแพซึ่งมีคนอยู่ หรือซึ่งสำหรับใช้
ทำงเข้าเรือน

๔ ลักอยู่ตามทางหลวง หรืออยู่ตามลำน้ำ

๕ ลักโดยไ้ป่างักร้างร้างร้างร้างป่าแขวงเข้าเรือน
หรือโดยไ้ข่มขามร้างร้างหรือป่าแขวงเหล่านั้นเข้าไปลัก

๖ ลักในระหว่างหลายคนพร้อมกันไปลัก

๗ ลักโดยถืออาวุธเข้าไปลัก

๘ ลักฐานคนใช้ลักของนายเขา

มาตรา ๑๕๗ ถ้าลักข้าง ก็จะถูกโทษทำการสรรพทุกข้อแต่หาใช่
ไปถึงชาวขี้

ถ้าลิกควายหรือลิกวัว ก็จะถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งปี
ไปจนถึงห้าปี ถ้าถูกในสถานบ่เช็ดหลาย จะทวีโทษจำคุก
นั้นขึ้นสองเท่าก็ได้

มาตรา ๑๘๘ การลิกทรัพย์สินซึ่งบ่ได้แจ้งไว้ในสองมาตราก่อนนี้ ก็
จะถูกโทษจำคุกอย่างน้อยหกเดือน และอย่างหลายห้าปี

มาตรา ๑๘๙ บุคคลผู้ใดเอาขมในโรงที่ท่านได้เอาเครื่องหมาย
ให้รู้เห็นไว้ว่ามีเจ้าของแล้ว ก็ระนบว่าบุคคลผู้นั้นเป็นโจร
และให้ถูกโทษทัณฑ์ฐานลิกทรัพย์สิน ดังแจ้งไว้ใน มาตรา
ก่อนนี้

ก็จะถูกโทษทัณฑ์นั้นเหมือนกัน บุคคลใดลิกเอา
สัตว์ที่ตกในเครื่องซึ่งท่านได้วางใส่ไว้เอาสัตว์นั้นแก่ก็ หรือ
สัตว์ซึ่งสุนัขของท่านได้ขบกัดตายแล้วแก่ก็ หรือใดลิก
เอาปลาอยู่ในคัมในไหของท่านแก่ก็

มาตรา ๒๐๐ ถ้าเจ้าหน้าที่รับรักษาทรัพย์สินของของลูกหนี้ โดย
บ่มีคำสั่งของศาล และถ้าลูกหนี้หากมาร้องฟ้องต่อศาล
เจ้าหน้าที่ก็จะต้องถูกโทษในสถานโจร

ก็จะถูกโทษนั้นเหมือนกัน บุคคลใดเอาเงินให้ท่าน
ก็ยอมไปใช้สอยนอทางค้าขาย โดยได้กะเอาดอกเบี้ย
เกินอัตราที่กระหมายไว้มาตรา๒๘๓ แห่งกฎหมายลักษณ
ความแพ่งนั้น ในสถานนั้นแผ่นดินลูกหนี้ร้องฟ้องว่ากล่าว

ก็ตาม ศาลจะเห็นคดีสืบสวนและลงโทษผู้กระทำผิดนั้น
ก็ได้

มาตรา ๒๐๑ บุคคลผู้ใดรู้จักว่าคนยืมเงินจะใช้แทน ยังไปรับเอา
สินค้าของท่านมาโดยผิดกำหนดจะใช้แทนราคาสินค้านั้น
ให้ท่าน ถ้าถึงกำหนดผิดหมายแล้ว บุคคลผู้นั้นเลย
ยืมเอาเงินมาใช้แทน มันก็จะถูกโทษในสถานโจร

มาตรา ๒๐๒ ถ้าสืบเห็นเป็นจริงว่า บุคคลผู้ใดเขียนโจรตาม
กล่าวไว้มาทราต่าง ๆ เเทงนี้ นอกจากโทษจำคุก บุคคล
ผู้นั้นยังจะถูกเสียค่าพินัยหลวง ค่าทำขวัญช่วยการและ
ใช้แทนราคาทรัพย์สินดังกล่าวต่อไปนี้

๑. ค่าพินัยหลวงอย่างน้อยหกเหรียญ และอย่าง
หลายสองร้อยเหรียญ
๒. ให้ส่งทรัพย์สินของที่ถูกไปนั้นคืนให้แก่เจ้าของ
ถ้าหากยังมีทรัพย์สินของนั้นมาส่ง ก็ให้ใช้แทนราคา
๓. ให้เสียค่าทำขวัญช่วยการหนึ่งต่อราคาทรัพย์สิน
สิ่งของที่ถูกลักเอาไปนั้น

มาตรา ๒๐๓ วิญญาณกระทัณฑ์ หรือ อวิญญาณกระทัณฑ์ซึ่งท่าน
เซกตกเวรเสียหายไป หรือซึ่งถูกเขาลักไปก็ ถ้าบุคคล
ผู้ใดเก็บได้แล้ว ยืมเอาไปมอบไว้ นำพวกอาสาสมัครที่บ้าน
นั้นภายในกำหนดสืบห้าวัน บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษตาม

กล่าวไว้มาตรา ๑๕๘ เกิน

ถ้าผู้มีเจ้าของมา ว่ากล่าวทวงถามเอาในกำหนด
หนึ่งชั นยบคงแคว้นที่โตยาว ให้รายฎรทวาย เรืองเก็บทรัพย์
สิ่งของนั้นมา และเมื่อโตชักเอาค่าฤชาธรรมเนียมมออก
หมดแล้ว ทรัพย์สิ่งของเหล่านั้นก็จะตกเป็นของพระคลัง
หลวงครึ่งหนึ่งและครึ่งหนึ่งก็จะมอบให้แก่ผู้เกี่ยวได้

มาตรา ๒๐๔ บุคคลผู้ใดได้รับเอา วิญญาณะกระทพย หรือ อวิญ
ญาณะกระทพย ที่ท่านโตฝากไว้ นำคนกัก หรือที่ท่านหลง
ล้มไว้ หรือที่ท่านโตปะไว้ในเข้าเรือนของคนกัก ถ้า
บุคคลผู้นั้นยอมส่งหรือมอบทรัพย์คนให้แก่ เจ้าของทรัพย์
มันก็จะถูกโทษในสถานโจร

บุคคลผู้ใดได้รับเอา เบี้ยเงิน หรือสิ่งของซึ่งเป็นวิญ
ญาณะกระทพย หรือ อวิญญาณะกระทพย ที่ท่าน โต เอาลวง
หน้าให้เป็นค่าจ้าง หรือเอาลวงหน้าให้ตนเซตสิ่งของ
ต่าง ๆ โดยโตตกลงราคาไว้ก่อนแล้วก็ได้ หรือเอาลวง
หน้าให้ตนเอาใช้ในเวัยกการซึ่งท่านโตกะหมายไว้ให้เป็น
ชคเงินแล้วนั้นกัก ถ้าตนเอาทรัพย์สิ่งของที่ท่านเอาลวง
หน้าให้ตนนั้นไปใช้จ่าย โดยบ่เซตเวัยกการ หรือยโต
จตเวัยกการให้ท่านตามที่ท่านโตตกลง แม้คนโตโจร
หนี หรือบ่โตโจรหนี กัก บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษดัง
กล่าวไว้วรรคก่อน

มาตรา ๒๐๕ ลูกเกล้าได้ลักขังเอาของพ่อแม่ พ่อแม่ได้ลักขังเอา
ของลูกเกล้า ผู้ใดลักขังเอาของเมีย เมียได้ลักขังเอา
ของผู้ใด หลานคิงได้ลักขังเอาของพ่อขี้ แม่ขี้ พ่อเฒ่า
แม่เฒ่า พ่อขี้ แม่ขี้ พ่อเฒ่า แม่เฒ่าลักขังเอาของ
หลานคิง และเขยขายนองชงขงขงขงขงขงขงขงขงขง
ลักขังเอาของกัน ก็ให้ผู้กระทำผิดส่งแต่ทรัพย์สินของ
ลักขังเอาไปนั้น หรือให้ใช้แทนแต่ราคาทรัพย์สินของ
นั้นคนให้แก่เจ้าทรัพย์

มาตรา ๒๐๖ ก็ระบุดอกโทษอย่างใดอย่างหนึ่ง และบ่ให้ใช้แทน
ทั้งบ่ให้เสียค่าทำขวัญบ่ยกาว บุคคลซึ่งฉีกหูฉีกขา หรือ
โคยคำจำเป็นอันเที่ยงแท้ ได้เก็บเอาของท่านคือว่าหมาก
ไม้ ข้าว หรือสิ่งทเป็นอาหารเพื่อเอามากินพอบให้คาย
ด้วยความฉิบหายอาหารนั้น

มาตรา ๒๐๗ บุคคลใดช่วยจับผู้ร้ายหรือจับโจร ซึ่งมีทรัพย์สิน
ของทมิ้นลักเอานนคักควไป หรือบ่มีคักควไปก็ตี บุคคล
ผู้นั้นก็จะไต่ รับบำเหน็จของราชการใน ระหว่างหกเหริยญ
ไปถึงห้าสิยเหริยญ ดังกล่าวไว้มาตรา ๑๕๖ เเทงนี้

มาตรา ๒๐๘ บุคคลใดเมื่อจับโจรได้แล้วบ่เอาไปส่งให้อาชญา
สิทธิเลยฆ่ามันให้ตายเสีย บุคคลผู้นั้นก็จะดกโทษจำคุก
ตั้งแต่หนึ่งขไปตั้งห้าข และระบุดอกเสียค่าทำขวัญตั้งระ

หมายไว้ในมาตรา ๑๕๑ แห่งกฎหมายแพ่ง ให้แก่พวก
แทนอำนาจของโจรนั้น

มาตรา ๒๐๕ ก็ระบุดอกโทษและขู่โทษเสียค่าทำขวัญผู้ช่วยการ

๑. ผู้ใดขโมยโจรผู้ร้ายซึ่งใช้เพื่อตนเองกำลังกายและ
ร้ายกาจเพื่อจะโจรหนีในเวลาทำนไ้เขาควมันไปส่ง อาช
ญาสิทธิ

๒. บุคคลใดขโมยโจรในเวลาไล่ติดตามมันไป หรือ
ในเมื่อต่อสู้กับมันเอาวิญญาณกระทรพัยหรืออวิญญาณกระ
ทรพัยทมนล็กเอาไปนคนกัก

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยฉ้อโกง ปลอมอักษร ขนابخ่มเหงเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

มาตรา ๒๑๐ บุคคลผู้ใดด้วยทางกลอุบายหรือทาง ทวิะล่ายของ
ตน หรือตนไ้ให้ผู้อื่นกระทำการส่วนนนั้นก็ไ้ให้ท่าน
เอาวิญญาณกระทรพัยหรืออวิญญาณกระทรพัยของท่านส่งให้
ตน บุคคลผู้นั้นก็จะได้ถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งปีไปถึงห้าปี
และเสียค่าพิณยหลวงเท่ากับราคาทรพัยทลชโกงเอาไปน

มาตรา ๒๑๑ บุคคลใด โดยคำทรวิคไ้เข้าไปว่ากล่าว ท้อ อาช
ญาสิทธิซึ่งท่านไ้เอาทรพัยสิ่งของท่เก็บไ้คนำผู้ร้าย หรือ
เก็บเรียไปจุมอขไ้อนนว่าแม่นของคน บุคคลผู้นั้นก็จะได้ถูก

โทษที่จะหมายไว้ในมาตราก่อนนี้

มาตรา ๒๑๒ บุคคลผู้ใดโดยวิชานักคุณมนตรีหนเล็ก เขตให้คน
ซึ่งมักขยดอในทางนั้นเชื่อว่าคนมีฤทธิมนต์อันวิเศษ ว่า
คนเว็ชและผูกผีได้ บอกรเว็ชวอนหาเทพยดาใด เหาะ
เห็นเดินอากาศ มุกน้ำอยู่คนนานได้ พุกทวาชทำนาย
ลวงหน้าได้ หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง และถ้าบุคคลผู้นั้น
ใ้ใช้วิชา คุณมนตรีหนเล็กเหล่านั้น เพื่อเขตให้คนเจ็บ
ใ้ไ้พยาหรือตายไป หรือเพื่อให้สัตว์ของท่านเจ็บหรือ
ตายไปก็ดี ถ้ามันหากใ้รับสินบนหนจ้างในการกระทำ
เหล่านั้น มันก็จะถูกโทษจำคุกแต่หกเดือนไปดั่งหนขี้

อีกประการหนึ่งเขยเงินหรือสิ่งของทมันรับเขานน
ก็ต้องใ้มันส่งคืนตามเดิม หรือใ้แทนราคาใ้ท่าน ทั้ง
ใ้มันเสียค่าทำขวัญบวการ มีจำนวนเงินเท่ากั้ราคา
ทรัพย์สินของทมันเอาจากท่านไปน

ถ้ามันหากยใ้รับทรัพย์สินเงินทองในการกระทำ
เหล่านั้นแล้ว โทษจำคุกก็จะมีแต่หนึ่งเดือนไปดั่งหนขี้

มาตรา ๒๑๓ บุคคลผู้ใดโดยมีคำประสงค้อบายใ้ทรัพย์สินของ
ของท่าน ใ้ไปปลอมอักษร หรือปลอมลายเช่นนามของ
ท่าน ใ้ในหนังสือสารกรมธรรม์ หรือในหนังสือสัญญา

ถ้า บุคคลผู้ใดจะถูกละเมิดโดยจำคุกอย่างน้อยสองปี และ
อย่างหลายหลาย และเสียค่าปรับหลวงเท่าครั้งจำนวน
ค่าเสียหาย ที่มันอาจจะเซตให้เสียหายไปได้

อีกประการหนึ่ง มันยังจะถูกละเมิดค่าทำขวัญช่วย
การให้ผู้ถูกเสียหายมีจำนวนเท่ากับค่าเสียหายนั้นด้วย

มาตรา ๒๑๔ บุคคลผู้ใดโดยทางกตข่มเหง หรือทางบังอาจ
จำมจากระทำร้าย ทุบตีขังขังให้ท่านเอาทรัพย์สินของ หรือ
หนังสือต่าง ๆ ให้แก่ตัวเอง หรือเอาให้แก่คนอื่นก็ดี
บุคคลผู้ใดจะถูกละเมิดโดยจำคุกแต่หนึ่งปี ไปถึงห้าปี และ
เสียค่าปรับหลวงแก่ชาวเหรียญไปถึงร้อยเหรียญ

ถ้าหากมีค่าเสียหาย บุคคลผู้ใดของสังทรัพย์
สิ่งของ หรือหนังสือเหล่านั้นคน และเสียค่าทำขวัญช่วย
การให้ท่านเท่ากับราคาทรัพย์สิน หรือราคาหนังสือของเขา
ของท่านไปนั้น

ถ้าบุคคลผู้ใด ถอดอาวุธไป บังอาจจำมจ่าท่านให้
ตาย หรือจำมจ่าจกเหย้าเผาเรือนของท่าน เพื่อให้ท่าน
สังทรัพย์เหล่านั้นให้มัน มันก็จะถูกละเมิดโดยทำการสรรพทุกซ์
แต่ห้าปี ไปถึงสิบปี

ว่าด้วยเหตุให้ดับวายเสียบหายและเหตุให้ชำระ

ส่วนที่ ๑

ว่าด้วยเหตุไฟไหม้โดยเจตนา และโดยบังเอิญ

มาตรา ๒๑๕ บุคคลผู้ใดโดยเจตนาและโดยคำทุจริตได้จุดเผา
 เหย้าเรือนคนอยู่ หรือเหย้าเรือนสำหรับคนอยู่ที่ใด หอโรง
 ซัง เป็นสถานที่เคาพยาบาล หอโรงของราชการ หรือ
 กำบังเรือแพซึ่งมีผู้คนอยู่ที่ใด บุคคลผู้นั้นจะต้องโทษทำ
 การฉ้อรพทุกซังแต่ห้าปีไปจนถึงชาวย

บุคคลใดโดยเจตนาและโดยคำทุจริตได้จุดเหย้าเผา
 เรือนหรือโรงซึ่งบ่ตกอยู่ในจำแนกเทินนี้ จุดกำบังเรือแพ
 ซังซึ่งมีผู้คนอยู่ หรือซึ่งบ่แม่นของผู้คนจะอยู่ที่ใด จุดยาดง
 ผลพืชซึ่งตกอยู่ด้วยคน หรือเก็บของไว้แล้วก็ได้ และเข็น
 คันว่าจุดเผาอวิญญาณกระทพยอย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคล
 ผู้นั้นจะถูกลงโทษทำการฉ้อรพทุกซังแต่ห้าปีไปจนถึงสิบย

ผู้กระทำความผิดนี้จะถูกเสียบค่าทำขวัญให้เจ้าของทรพย
 ที่ใดค่าเสียบหาย และเพื่อให้เป็นค่าใช้แทน มีจำนวน
 เงินสองต่อราคาทรพยที่สูญเสียบไปนั้นด้วย

ถ้าอศภภยทำให้คนตายไปผู้เดียวหรือหลายคนก็ได้

หรือ พอแก่เหตุให้ได้ ยากแผล เป็น คนพิการ หมกชัวชัว
หรือยากแผลทขินขัวโตกค ผู้กระทำผิดนั้นก็จะต้องเสีย
ค่าทำขวัญให้แก่ผู้ถูกเจ็บ หรือให้แก่พวกแทนอำนาจ
ของเขาถึงพิทศไว้มาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมาย
ลักษณะความแพ่งนั้นสองข้อ

มาตรา ๒๑๖ . บุคคลผู้ใดโดยเจตนาได้จับเอาวิญญาณกะทรพีย
ของตน แล้วไฟนั้นเลยใหม่มีคืดท้อใส่ทรพียของผู้อื่นซึ่ง
อยู่ใกล้เคียงตน บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกแก่สาม
เดือนไปถึงหนึ่งปี และเสียค่าพินัยหลวงแก่ชาวเหรียญ
ไปถึงร้อยเหรียญ

ย่ำสาสถานใด ผู้กระทำผิดต้องใช้แทนค่าทรพียที่
ถูกไฟใหม่นั้นให้แก่เจ้าของเขา ถ้าเหตุนั้นหากเหตุให้
คนได้อันตราย ผู้กระทำผิดก็จะต้องเสียค่าทำขวัญถึงกะ
หมายไว้มาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะ
ความแพ่ง ที่จะได้รับโทษถึงกล่าวไว้มาตรา ๑๕๗ เถึง
นี้ด้วย

มาตรา ๒๑๗ ก็จะถูกโทษจำคุกแก่สามเดือนไปถึงหนึ่งปี และ
เสียค่าพินัยหลวงแก่ชาวเหรียญไปถึงร้อยเหรียญ หรือ
ให้ถูกแก่โทษเคียวในโทษสองสถานนั้นก็

๑. บุคคลใดที่ไว้ซึ่งอยู่ใกล้บ้านเรือนผู้คน ระวัง

อย่างน้อยห้าร้อยเมตร โดยยื่นออกกล่าวว่ามีให้ราษฎรรู้จักก่อน และโดยยื่นได้ทางขึ้นแค้น เพื่อยกให้ไฟไหม้ลามเข้าไปหาเหย้าเรือน ถ้าไฟนั้นหากเห็นคิดลามไปไหม้วิญญาณกะทรพีย์หรือวิญญาณกะทรพีย์ของท่านให้ค้ำวายเสีย ไปด้วยคำข่มขู่ระงับหรือค้ำวายว่าตนยื่นได้ยื่นออกกล่าวว่ามีให้ราษฎรรู้จักก่อนดังนี้

๒. บุคคลผู้ใดเมื่อเผาศพคนตาย ให้ไฟนั้นไปไหม้วิญญาณกะทรพีย์หรือวิญญาณกะทรพีย์ของท่าน โดยคำข่มขู่ระงับให้สมควร ผู้กระทำความผิดในสถานใดสถานหนึ่งบนนั้น ก็จะต้องใช้แทนทรพีย์ที่ถูกละเสียหายไปตามได้กล่าวไว้มาตราก่อนนี้ มากและน้อยเอาแต่ค่าเสียหายเป็นประมาณ โทษซึ่งกระหมายไว้ในมาตรา ๑๕๗ แห่งกฎหมายนี้ ก็จะใช้ได้เหมือนกัน

ส่วนที่ ๒

ว่าด้วยเหตุให้ค้ำวายเสียหาย และชำระค้ำวายสิ่งก่อสร้าง

และสิ่งของใช้ต่าง ๆ

มาตรา ๒๑๘ บุคคลผู้ใดเอาถิ่นดิน หรือของอันซึ่งเป็นของ
แข็งหรือของโสโครกที่มิขวางใส่เหย้าเรือน หรือรวของ

ท่านก็ดี หรือที่มขวางเข้าไปในเรือกสวนในคืนที่ท่านล่อม
 รั่วไว้ ในสถานที่ท่านเคารพยำแยงก็ดี หรือที่มขวาง
 ไล่รตล่อเกวียน กำปั่น เรือ แพ กัด หรือที่มขวางไล่สัตว์
 สำหรับขี่ หรือไล่ผู้คนก็ดี หรือไต่ยงบนผาหน้าไม้ไล่ผู้
 คน ไล่สัตว์ และของสิ่งทกล่าวมาหนัก บุคคลผู้หนัก
 จะถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งเดือนไปตั้งหนึ่งปี และเสียค่า
 ฟื้นฟูหลวงแต่เจ็ดเทรียญไปตั้งห้าสิบเทรียญ หรือจะให้
 ถูกแต่โทษเคียวในโทษสองสถานก็ได้

ผู้กระทำความผิดยังจะไต่ใช้แทนค่าทรัพย์สินที่เสียให้
 ชำรุด หรือเสียให้คยเสียไปนั้น และเสียค่าทำขวัญเท่า
 กับราคาทรัพย์สินนั้นด้วย

ถ้าคำกระทำความผิดทั้งกล่าวมาข้างบนนี้ หากเสีย
 ให้คนตายหรือเสียให้คนไต่ยากแผลเป็นพิการหมคชั่วชัว
 หรือยากแผลบ่นบ่หายไต่ก็ดี ผู้กระทำความผิดยังจะถูกโทษ
 ซึ่งไต่แจ้งไว้มาตรา ๑๕๗ เเทงนี้ และเสียค่าทำขวัญช่วย
 การตั้งกระหมายไว้มาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ แห่งกฎหมาย
 ลักษณะความแพ่ง

มาตรา ๒๑๕ บุคคลผู้ไต่โดยใช้ช่องทางอื่น ๆ ซึ่งยังไต่แจ้งไว้ใน
 บัญญัติมาตราก่อนนี้ ไต่เสียให้ชำรุดหรือเสียคยเสียยัง
 อวิญญาณกระทรพชงมนรู้ว่าเข่นของคนอน บุคคลผู้

ก็จะถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งเดือนไปจนถึงหนึ่งปี และเสียค่า
พินัยหลวงแต่ห้าร้อยไปจนถึงห้าพันหรือจะให้
ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

เพื่อให้เป็นค่าทำขวัญแก่เจ้าของทรัพย์สิน บุคคลผู้
นั้นยังจะได้ใช้แทนค่าสิ่งทีถูกขยเสียไปและค่าเสียหายซึ่ง
เกิดมาด้วยเหตุนั้น ถ้าหากแผ่นดินสิ่งก่อสร้าง ผู้กระทำความผิด
ต้องออกเงินค่าก็ขยปลงแปลงแทนหรือซ่อมแซมให้

ส่วนที่ ๓

ว่าด้วยม้างเพและเหตุให้เสียหายอยู่ในท้องนา

มาตรา ๒๒๐ บุคคลผู้ใดโดยเจตนาได้ม้างเพเลี้ยงไว้เคียงนา
หรือหอดอยู่ไร่นาหรืออยู่ในที่คนหรือยานของท่านก็ดี บุค
คคลผู้นั้นก็จะต้องโทษจำคุกแต่หนึ่งเดือนไปจนถึงหกเดือน
และเสียค่าพินัยหลวงแต่หกหรือพันไปจนถึงชาวหรือ
จะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

เพื่อให้เป็นค่าใช้แทนในค่าเสียหาย ผู้กระทำความผิด
ยังจะได้เสียค่าทำขวัญให้แก่เจ้าของทรัพย์สินเท่าสองต่อค่า
เลี้ยงไว้นา หรือหอดที่ถูกม้างเพไปนั้นด้วย

มาตรา ๒๒๑ บุคคลผู้ใดม้างเพรวบ้านรวสวนรวนาหรือรวกิน
โต ๆ ทัพชผล บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษจำคุกแต่หนึ่ง

เดือนไปจนถึงหกเดือน และเสียดำพินยหลวงแต่เจ็ดเหรียญ
ไปถึงสิบห้าเหรียญ

เพื่อให้เป็นค่าช่วยการ ผู้กระทำผิดยังจะได้เสียดำ
ทำขวัญให้เจ้าของทรัพย์สินเท่าสองต่อราคาทรัพย์สินที่ม้างเพไป
นั้นด้วย

มาตรา ๒๒๒ บุคคลผู้ใดได้ม้างเพหรือย้ายคินนาหรือรวชิงชน
แดนดินย่านของท่าน แม้จะม้างเพย้ายหรือขยับย้ายแต่
ส่วนเคียวหรือทั้งหมดก็ดี บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษและเสียดำ
ค่าทำขวัญช่วยการดังแจ้งไว้ในมาตราก่อนนี้

ถ้าหากม้างเพหรือขยับย้ายคินนาและรวเหล่านั้นแล้ว
เลยลักโลกเอาคินของท่าน โทษจำคุกก็จะทวีขึ้นให้เป็น
หกเดือนไปจนถึงห้าปี และเสียดำพินยหลวงแต่เจ็ดเหรียญ
ไปถึงห้าสิบเหรียญตามมาตรา ๑๕๕ และ ๑๕๘ เกลงนี้

นอกจากค่าทำขวัญช่วยการที่เกิดมีมาด้วยค่าเสียดำ
หาย ระยะเวลาการก็ต้องบังคับให้ส่งคินคืนที่ถูกลักโลกเอา
นั้นด้วย

มาตรา ๒๒๓ บุคคลผู้ใดม้างเพคินนาเพื่อจะลักเอาหน้า หรือได้
ม้างเพคินนาโดยคำทุจริตข่มเหงท่าน บุคคลผู้นั้นก็จะถูก
โทษจำคุกแต่หนึ่งเดือนไปถึงสามเดือน และเสียดำพินย
หลวงแต่เจ็ดเหรียญไปถึงสิบห้าเหรียญ ทั้งจะได้เสียดำ

ทำขวัญช่วยการให้แก่เจ้าของคินนา ตามที่ผู้ขึ้นไต่ถูกเสียด
หายป่วยเหตุนั้น

มาตรา ๒๒๔ บุคคลผู้ใดเสกการก่อสร้างถนนทางขี้ให้น้ำในคลอง
หรือในท้องไหลมาเข้าชุมปลาหรือสระตามที่มีน้เคยไหล
มา บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษจำคุกแก่หนึ่งเดือนไปถึงสาม
เดือน และเสียค่าปรับหลวงแก่เจ้าที่หรือผู้ไปตั้งชาว
เหี่ยว

ถ้าหากเสกการก่อสร้างถนนทางขี้ให้น้ำในคลองไหล
มาถึงบ้านช่องที่ราษฎรเคยใช้น้ำนั้น โทษจำคุกก็จะนับแก่
สามเดือนไปถึงหนึ่งปี และเสียค่าปรับหลวงแก่ชาว
เหี่ยวไปตั้งร้อยเหี่ยว

บุคคลผู้ใดเจตนาเสกให้น้ำซึ่งราษฎรบ้านช่องเคย
คึกมากินนั้นให้โสโครก บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษทั้ง
กล่าวไว้ว่าวรรคต้นสองเท็ง

ส่วนที่ ๔

ว่าด้วยเสกให้ด้บววยและเสียดหายพืชผลและต้นไม้

มาตรา ๒๒๕ บุคคลผู้ใดโคยวอิทธิฤทธิ์ใดทั้งไรทำอันตรายให้
แก่คนชาว หรือต้นไม้ของท้าวใดปลูกฝังไว้ หรือที่เกิด
ขึ้นมาเอง แต่หากเป็นของท้าวใด บุคคลผู้นั้นก็จะต้อง

โทษจำคุกแก่สามเดือนไปจนถึงห้าปี และเสียค่าปรับยี่สิบสองเหรียญ

บุคคลผู้หนึ่งซึ่งจะต้องเสียค่าทำขวัญช่วยการเท่ากับค่าเสียหายไปในตัว

ก็จะถูกโทษและเสียค่าทำขวัญช่วยการฐานเดียวกันนั้น บุคคลผู้ใดโดยวิธีอันใดก็ตาม ใต้เขตให้ต้นไม้ของท่านตายไปคนเดียวหรือหลายคน หรือใต้คบขี้ต้นไม้ของท่าน

มาตรา ๒๒๖ บุคคลผู้ใดถากเปลือกหรือรานกิ่งหง่าเคาะหรือโดยวิธีอันใดก็ตาม ใต้เขตให้ต้นไม้ของท่านแฉวงแห้งเสีย บุคคลผู้หนึ่งซึ่งจะถูกโทษจำคุกแก่แปดวันไปจนถึงสามเดือน และเสียค่าปรับยี่สิบสองเหรียญแก่เจ้าหรือหญิงไปจนถึงชาวห้าเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานนั้นก็

มาตรา ๒๒๗ โดยขี้ไต้หรือขี้มูล หรือโดยขี้ไต้หรือขี้มูลของอาสาสิทธิ คำสั่งของเจ้าทรัพย์ หรือคำสั่งของพวกแทนอำนาจเจ้าทรัพย์นั้น บุคคลผู้ใดไต่ขี้บ้างไปพื้น ไปขี้ต้นไม้ในที่ดินซึ่งแผ่นดินบ่อนเคารพยำแยง หรือต้นไม้ในป่าช้า หรือไม้ในป่าซึ่งเป็นของรัฐบาลต้องห้ามไว้ก็ดี ถ้าหากแผ่นดินไม้ซึ่งแผ่นดินแฉกตามป่าดง บุคคลผู้หนึ่งซึ่งจะถูกโทษเสียค่าปรับยี่สิบสองเหรียญแก่ห้าเหรียญไปจนถึงสิบเหรียญ

ถ้าแผ่นดินไม้แนวแนวท่านปลุกเอาหมากผล ๒๒ ให้เสีย
ค่าพินัยหลวงแต่สืบเหรียญไปถึงสามสืบเหรียญ

ส่วนที่ ๕

ว่าด้วยฆ่าหรือเสดบาดแผลให้แก่ช่างหรือสัตว์พาหนะ

มาตรา ๒๒๘ โดยคนเป็นเจ้าของที่ดินหรือแผ่นดินผู้เช่าที่ดินนั้นกัก
บุคคลผู้ใดไว้ขังขังอยู่ใกล้เคียงเหยาเรือน อยู่ใกล้รั้วบ้าน
ในที่คินทองนารอกสวน ช่างตีหวานพชพณหรือช่างมีผล
ปลุก คนไค้ฆ่าช่างนั้น หรือไค้เฮกให้ช่างนั้นไค้ขาดแผล
กัก บุคคลผู้นั้นก็จะต้องโทษจำคุกแต่หนึ่งเดือนไปถึงหก
เดือน และเสียค่าพินัยหลวงแต่สืบเหรียญไปถึงหกสืบ
เหรียญ

ถ้าสัตว์ที่ถูกฆ่าตายหรือถูกบาดแผลตามอาการที่
กล่าวมาในวรรคเท็งนี้ หากแผ่นดิน ๒๒ วิว หรือควาย โทษ
จำคุกก็จะถูกแต่แปดวันไปถึงสิบห้าวัน และเสียค่าพินัย
หลวงแต่เจ็ดเหรียญไปถึงชาวเหรียญ

ถึงว่าสัตว์นั้นข้ตาย และพอแต่ไค้ขาดแผลอันหนัก
ให้เขียนพิการไปกัก ผู้กระทำผิดก็ข้จะได้ใช้เงินให้เจ้าของ
สัตว์สองค้อราคานั้น

แต่ว่าสัตว์ที่ตายไปหรือที่ถูกขาดผลนั้น ก็ต้อง
ยกให้เป็นของผู้กระทำผิด

มาตรา ๒๒๕ ในสถานทกล่าวไว้มาก่อนนั้น เจ้าของที่ดินมี
อำนาจจับสัตว์ซึ่งเข้ามาในที่ดิน แต่เจ้าของที่ดินต้อง
แจ้งเหตุแก่อาสาสมัคร เพื่อให้อาสาสมัครเตือนให้
เจ้าของสัตว์ทราบ หรือเพื่อให้ชอกหาเจ้าของสัตว์นั้น

เมื่อจับสัตว์ได้เรียบร้อยแล้ว เลยปรู้จักว่าผู้ใดเป็น
เจ้าของ และบ่มาทวงถาม และบ่มาเสียค่าทำขวัญ และ
ค่าเสียหายที่ตองเสียให้เจ้าของที่ดิน สัตว์นั้นจะเอาไป
มอบไว้ที่วากวเมือง

ตงแต่นั้นต่อมาในระหว่างเดือนหนึ่งอีก ถ้าหาก
ชอกหาเจ้าของสัตว์บ่พบ ก็จะให้ศาลขายสัตว์นั้นเอาเงิน
มาเสียให้เป็นค่ากำกัษรภษาสัตว์ก่อน แล้วจึงคิดเสียให้
เป็นค่าทำขวัญและค่าเสียหายแก่เจ้าของที่ดิน

เมื่อคดีตงนแล้ว และถ้าเงินยงเศษเหลือ ก็
จะเอาส่งให้เป็นของพระคลังหลวง

มาตรา ๒๓๐ ถ้าสัตว์เขาไปในที่ดิน หรือตกอยู่ตามลักษณะและ
จำแนกดินตงแจ้งไว้มาตรา ๒๒๘ เติงน หากแม่นสุกร
แกะ แบ้ เป็ด ไก่ นกกางแก หรือสัตว์อื่น ๆ ซึ่งตกอยู่
ในจำพวกสัตว์กลางบ้านก็ดี เจ้าของที่ดินมีอำนาจฆ่าสัตว์

แต่ต้องประสิทธิ์ชนไว้กับขอนไค้ขามัน และยี่ให้เอาสัตว์ที่
ถูกฆ่าตายนั้นเป็นของตน ถ้าคนหากเอาไปเป็นของตน
แล้ว คนก็จะไค้ไค้แทนค่าสัตว์ให้แก่เจ้าของมัน และเสีย
ค่าทำขวัญเท่ากับครึ่งราคาสัตว์นั้นด้วย

มาตรา ๒๓๑ โดยยี่มีเหตุผลอย่างไค้ และนอกจากสถานยี่อง
กันชีวิตของคนเมื่อมีเหตุอันกันกัน บุคคลผู้ไค้ฆ่าช้าง
วัว ควาย หรือไค้เฮคให้สัตว์นั้นไค้ขาดแผลในท้องที่คิน
ซึ่งคนยี่แม่บ้านเจ้าของ หรือคนยี่แม่บ้านผู้เข้าทักคนนั้นคค
บุคคลผู้นั้นก็จะถูกจำคุกแก่หกเดือนไปจนถึงห้าปี และเสีย
ค่าพินัยหลวงแก่หกสิบเหรียญไปจนถึงห้าร้อยเหรียญ
ถ้าสัตว์นั้นหากตาย หรือไค้ขาดแผลเป็นพิการ
หมกชั่วช้า ผู้กระทำผิดยี่จะไค้เสียค่าทำขวัญให้แก่เจ้า
ของสัตว์เท่าสองต่อราคาสัตว์นั้น

ถ้าสัตว์ที่ถูกตายไปหรือถูกขาดแผลหากแม่บ้านยี่
ค่าทำขวัญยี่จะเท่าสามต่อราคาช้างคควัน

ถ้าหากขาดแผลนั้นหากพอขย่นยี่ไค้และเพื่อให้เป็น
ค่าเสียหาย ผู้กระทำผิดยี่จะไค้เสียค่าขย่นยี่สัตว์ให้แก่เจ้า
ของมัน ทั้งเสียค่าทำขวัญเท่ากับค่าขย่นยี่ในเวลาสัตว์
เฮคการงานยี่ไค้คคด้วย

มาตรา ๒๓๒ บุคคลผู้ไค้ตามอาการซึ่งไค้แจ้งไว้มาตราก่อนนี้ ไค้

ฆ่าหรือไต่เชือกขาดแฉกให้สัตว์แก่ แะ แะ หรือสัตว์อื่น ๆ
ซึ่งตกอยู่ในจำพวกสัตว์กลางบ้าน บุคคลผู้นั้นก็จะถูกโทษ
จำคุกแต่สี่หว่านไปจนถึงสามเดือน และเสียค่าปรับยี่หลวง
แต่เจ็ดเหรียญไปจนถึงห้าสิบบเหรียญ หรือจะให้ถูกแต่โทษ
เดียวในโทษสองสถานก็ได้

ผู้กระทำความผิดจะต้องเสียค่าทำขวัญให้แก่เจ้าของ
สัตว์เท่าสองค่อราคาสัตว์ซึ่งตนได้ฆ่า หรือไต่เชือกขาด
แฉก หรือไต่เชือกให้ผู้นอราคาด้วยถูกขาดแฉกนั้น

มาตรา ๒๓๓ โดยข่มเหงอันจำเป็น หรือโดยข่มเหงอนุญาตจาก
ท่านผู้เป็นหัวหน้าปกครองแขวง หรือผู้มีอำนาจแทนท่าน
นั้น บุคคลใดได้ฆ่าช้างป่า ก็จะถูกโทษจำคุกแต่หกเดือน
ไปจนถึงสามปี และเสียค่าปรับยี่หลวงสองร้อยห้าสิบบเหรียญ

ส่วนที่ ๖

ว่าด้วยคำผิดฐานลหุโทษ

มาตรา ๒๓๔ คำผิดเป็นฐานลหุโทษนั้นได้แบ่งออกเป็นสามชั้น
ตามอาการและโทษซึ่งต้องลงแก่ผู้กระทำความผิด

ชั้นที่ ๑

มาตรา ๒๓๕ ก็จะถูกโทษจำคุกแต่หนึ่งวันไปจนถึงห้าวัน และเสีย
ค่าปรับยี่หลวงแต่หนึ่งเหรียญไปจนถึงหกเหรียญ หรือจะให้

ถูกแต่โทษเดียวในโทษสองสถานก็ได้

๑. บุคคลพวกใด ต่อหน้าประชาชน ยื่นข้ออ้าง
แย่งบรรดาของกันตร หรือข้าราชการตามרכתของกรม
เนียบลาว

๒. บุคคลพวกใดขโมยทรัพย์ของคน

๓. บุคคลพวกใด เมาส์รา อยู่ตาม ถนน หน ทาง
หลวง และพวกทเชตีให้ท่านเมาส์รา

ถ้าผู้กระทำผิดตกอยู่ในสถานขี้เช็ดหลาย เทอที่
หนึ่งต้องลงโทษจำคุกแก่มัน

ถ้าผู้กระทำผิดตกอยู่ในสถานขี้เช็ดหลาย เทอที่
สองต้องทวิโทษจำคุกสองต่อ

๔. บุคคลพวกใดหาขายหมาย์หลักทางให้พวก
หาขายหมานักเที่ยวสะควก และตั้งนั้นได้ก่อให้มีเหตุเกิด
ขึ้น นอกจากโทษนั้น ถ้ามีค่าเสียหาย ผู้กระทำผิดยัง
จะได้เสียค่าปรับใหม่ช่วยการ และค่าทำขวัญด้วย

๕. บุคคลพวกใดขโมยหมาย์หรือแก้วด ลือ
เกวียนเปล่าไปจนทวิคนพวกคนหาขายหมาย์หรือชนคำ
วดลือเกวียนซึ่งมีสิ่งของบรรทุก และตั้งนั้นได้ก่อให้เหตุ
เกิดขึ้น นอกจากโทษนั้นถ้ามีค่าเสียหาย ผู้กระทำผิด
ยังจะได้เสียค่าปรับใหม่ช่วยการ และค่าทำขวัญด้วย

๖. ตามหน้าที่ของตน บุคคลพวกใดช่วยชดช่วยในการสร้างหรือรักษาฝ่ายเหมืองคลองน้ำ สิ่งเป็นประโยชน์ในทางเขาน้ำเข้ามาใส่่นา เรือกสวน

๗. บุคคลพวกใดได้ลักเขาน้ำเข้า่นาตน โดยตนไม่มีอำนาจเขาน่นกต หรือลักเขาน่นนเกินกำหนดที่ตนมีอำนาจเขาคามรตคลองธรรมเนยมที่เคยนถอยอยู่ต่่าบลน่นกต

๘. บุคคลพวกใดได้เซคให้่นาในนาขงท่านไหลออก โดยการทำตนได้ชุกก่นค่นนาชอกเขาอยู่ หรือชุกก่นค้วยเหตุใดกต

๙. บุคคลพวกใด เมื่อเห็นชางหรือสัตว์อน่ๆ กายไป ได้ย้วหรือเซคให้สัตว์น่นย่านกล้ว และอาจจะก่อให้ม่เหตุเกิดขึ้นได้

๑๐. บุคคลพวกใดเก่งกาจทำให้ม่่า วัว ควาย สุกกร แกะ แม้ให้ชบบโซไป ถ้าสัตว์น่นถูกผ่นนราคาลงค้วยเหตุน่น ผู้กระทำผิดบงจะคดเสียค่าทำชวญช้วยการค้วย

๑๑. บุคคลพวกใดทำอชอง หรือเซคช่นให้เกิดคววมุ่นววยแก่ราษฎรให้บ้ราคาจากคำสขสุนกถุ่นเข่น

๑๒. บุคคลพวกใดโดยเจตนาได้ลอกหรือฉกประกาศชงรัฐบยาลคดให้คกไว่นนออก

๑๓. บุคคลพวกใดอพยพหนีออกจากบ้าน ไปอยู่
ยี่นอื่น โดยยี่ได้คอบขาสัญชาติก็กั หรือไปอยู่ยี่น
อื่นโดยยี่ไปคอบให้อาสัญชาติทำบลไปอยู่ยี่นให้รู้จกัก็

๑๔. บุคคลพวกใดปะปล่อยละเลิงให้ควาย วิ
ม้า เขาไปในเขตบ้านเมือง

๕
ชนท ๒

มาตรา ๒๓๖ กัจะถูทโทษเสี่ยค่าพินัยหลวงแก่หนึ่ง เหรียญไปด้
สามเหรียญ และจำคุกแก่หนึ่งวันไปด้สามวัน หรือจะ
ให้ถูทแก่โทษเคี้ยวในโทษสองสถานนก็

๑. บุคคลพวกใดปะให้สั้วของคนกินหญ่า
ตามทักินเปล่า หว่างผิตฤทซึ่งรคคองธรรมเนี่ยมบ้าน
เมืองใดค่อนญาคให้ หรือใดเอาสั้วเขาไปในทักินนบถ
คองตามรคคองธรรมเนี่ยมคังกล่าว

๒ บุคคลพวกใดได้ปล่อยสั้วซึ่งเป็นสั้วสำหรับ
ลากแก่สำหรับค่าง หรือสำหรับชให้เขาไปในทักินของ
ทักินทงมีพชผล ผู้กระทำผิตยังจะคองเสี่ยค่าทำชวัญ
บวยกการตามความเสี่ยหายซึ่งคระลาการจะได้กะหมาย
ไหนนค้วย

๓ โดยยี่เจตนา บุคคลพวกใดยิงบ่นผาหน้าไม้

๑ บุคคลพวกโตเป็นเจ้าของสัตว์ร้ายกาจ แล้ว
ข่มขืนภักส์ควันไว้ ถ้ามีอันตรายเกิดขึ้น เจ้าของสัตว์
ก็ยิ่งจะได้เสียค่าทำขวัญช่วยการ และใช้แทนค่าเสีย
หายด้วย

๒ บุคคลพวกโตไต่ขี้วเข้าให้ควายหรือวัวให้รบ
ชนกัน ถ้าสัตว์ฝูงนั้นแค้นตัวเดียวหรือหลายตัว หากเป็น
อันตรายหายไปก็ หรือพอแต่เป็นพิการควายขาดผล
ซึ่งเกิดมีมาด้วยการรบชนกันนั้นก็ ผู้เฮตีให้เกิดอันตราย
นั้นก็ควรใช้แทนค่าสัตว์ตายนั้นให้แก่เจ้าของเขา ทั้งจะ
ไต่เสียค่าทำขวัญเท่ากับราคาสัตว์นั้นด้วย แต่สัตว์ตาย
นั้นก็จะมีขี้ให้แก่ผู้กระทำผิด

๓ บุคคลพวกโตมีค่าเงินเลื้อยบ่กวาก แล้ว ถอน
หลวงหรือทางเทียบในหมู่บ้านซึ่งเห็นหน้าทของราษฎร
กำกับ

๔ บุคคลพวกโตโดยข่มเเมนการจำเข็น ได้เอาสิ่ง
ก่อสร้างหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปวางให้กักขวางในถนนหลวง
คันขี้ให้เทียบไปมาได้ หรือทำให้ถนนนั้นคันขี้แคบขี้ให้เทียบ
ไปมาได้สะดวก

๕ บุคคลพวกโตโดยคำป้อมีตระวังได้ทิ่มขว้าง
สิ่งโสโครกใส่ผู้คน หรือใส่เหย้าเรือนและรั้วของท่านหรือ
ใส่เรือสวนและทคนซึ่งท่านได้ลอมไว้

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในกฎหมายลักษณะอาญา

<u>คำที่ใช้</u>	<u>ความหมาย</u>
คำวิ	ความซึ่งมี
ไผ	ใคร
ตามส่วนไผมัน	ของใครของมัน คนละต่างหาก
โศก	เกินกำหนด, พันประมาณ
๕ เหอแสง	กำลัง
จอม	ขบง, เสียมสอน
๕ เฮน	เรียก
มิจฉางาน	ประพุกคิสิค, ประพุกคิมิซอบ
(มาตรา ๘๘) เสง	แข่งขัน
๕ เม็ง	ก
๕ ชชก	หา
กะเลิม	เกษม, ความสุขสบาย
๕ บนเปลียน	เปลียนแปลง
๕ บน	กลัย
๕ เพยหลวง	ตำแหน่งขุนนางในเมืองลาว
๕ เขยค	กำหนด
๕ บน	ปลัน

คำที่ใช้

สังสการ

ลัษขัง

ขยาย

ทิวะล่าย

ขัณ

ทกสลาก

โลก

ซังซัง

เค็งยอบ

ขัณขั

เว็ทการ

อุทกะกรรม

เณอนฝิก

ท

กันทาน

ห่าง

เข้าเว็ทซัง

แก่งคอง

ขนาย

โลกล่าย

ความหมาย

การทาศพ

ขัณขัง ปกขัณ

แจกแบ่งขัณ

กล่าวเท็จหลอกลวง

กระทาน

จับสลากลอคทเคอ

เกิน

ตราซัง ตราซัง

ทาเค็ง

รักษาพยาบาล

การงาน

การงานที่ใหญ่โต

ก่อการวิวาท

พท ท้าทาย

ไม้ไม้ที่เปรียบ

คัก

แข่งเว็ท

แก่งงาน

ขังคย, ทคซัง, ชูเซ็ญ

หลอกลวง

คำที่ใช้

เจ้าค้ำ

ข้อยค้ำ

ลขยัน

สายทอง

เซื่อง

ชิกหิวเข้า

กุม

ขาด

ขำแยง

หือ่ง

ขำ

หง่าเคี้ยว

แหว

เข้

นกกางแก

กาย

แก่

คัน

เถียง

ความหมาย

จำนำ ให้ชิดไว้เป็นประกัน

ค้ำแข่ง

กลับให้การใหม่

โทรเลข

ช้อน, ปกชืด, ชืดขัง

อดอาหารด้วยการชิดโรยอ่อน

กำลัง

กอดปล้ำ

แย่งชิง

ขำเกรง

คลอง

โค่น

คุยไม้

เหี้ยว

แพะ

นกพิลาปล

ผ่านไป

ลาก ผุด ตั้ง

ชืดทาง

โรง เช่นเถียงไร่ เถียงนา

The background features a large, faint watermark of the Thammasat University seal. The seal is circular and contains the university's name in Thai script at the top and 'THAMMASAT UNIVERSITY' in English at the bottom. In the center of the seal is a traditional Thai emblem, the 'Siamkrit' (Siamkrit), which consists of a lotus flower atop a tiered pedestal, flanked by two crossed swords.

กฎหมายลักษณะพิจารณา ความอาญา

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

หมวดอายุ 02/06/2565

กฎหมาย
ลักษณะพิจารณาความอาญา

ภาคที่ ๑
ว่าด้วยการตรวจดู การร้องฟ้อง
และการลงโทษความผิดต่อกฎหมาย

บทที่ ๑
ว่าด้วยวิธีจัดการตรวจดูตามอำนาจของอัยการ

หมวดที่ ๑
ว่าด้วยพนักงานซึ่งจะเป็นผู้ตรวจดู

มาตรา ๑ ข้าราชการและพนักงานของรัฐบาล ซึ่งจะมีความสามารถเพื่อตรวจดูความผิดต่อกฎหมายทุก ๆ อย่างและสืบสวนหาผู้กระทำความผิดนั้น แม้นเจ้าเมืองหรือผู้ต่างหน้าของท่าน อุปราช นายกองและตาแสง ส่วนพ่อบ้านที่มีความสามารถทั้งเดียวกัน แต่ต้องได้บอกให้ตาแสงรู้ในทันที

มาตรา ๒ ข้าราชการและพนักงานเหล่านั้น จะมีอำนาจจัดการไต่ถามในเขตที่แดนท้องที่ของตน แต่ไว้ในขณะเมื่อคดี

ตามในฐานเห็นผู้กระทำผิดอยู่ ข้าราชการและพนักงาน
เหล่านั้นมีอำนาจติดตามผู้กระทำผิดนั้นต่อไป ถึงว่าจะออก
จากเขตต์แดนท้องที่ของตนก็ได้ แต่เขาต้องคอยความ
เหตุการณ์ให้อาชญาสิทธิในท้องที่นั้นให้ทราบนำด้วย

มาตรา ๓ ข้าราชการและพนักงานรัฐบาลซึ่งจัดการในหน้าที่
ของตน ในสถานการณะระแวงยุคศิธรรม จะเรียกเขาเอง
กำลังพลทหาร พลตระเวน หรือพลตำรวจ มาช่วยตน
ก็ได้ หรือจะเรียกเขารายกรบ้านเมืองผู้ใดผู้หนึ่งมาช่วย
ตนก็ได้อีก เขามีอำนาจชอกค้นทุกที่ทุกตำบลเมื่อเวลา
ต้องการชอกจับเอาสิ่งของที่อาจจะใช้ได้เป็นหลักฐานใน
การกระทำผิดนั้น เขามีอำนาจบังคับให้ขังกุมบุคคลซึ่ง
ได้เห็นค่าที่ว่ามีได้กระทำผิดในฐานครุโทษ หรือในฐาน
โทษานุโทษ หรือบุคคลที่ได้ถูกหาว่าได้กระทำผิดในฐาน
โทษเหล่านี้

มาตรา ๔ บุคคลผู้ใดซึ่งได้เห็นเป็นพะยานในการกระทำผิด
ในฐานครุโทษหรือโทษานุโทษ ต้องพยายามให้เต็ม
กำลังของตนเพื่อขอกันไม่ให้ตนนั้นเกิดขึ้นได้ และต้อง
ไปตะนุบำรุงช่วยผู้ซึ่งถูกเคราะห์ร้ายนั้นด้วย
ในสถานใดก็ตาม บุคคลผู้นั้นต้องนำเอาเหตุการณ์
อันนั้นไปบอกเล่าต่ออาชญาสิทธิอยู่เมื่อ ๆ นั้นในทันใด

มาตรา ๕

อาชญาสิทธิและข้าราชการทุก ๆ ชั้นทุก ๆ บรรดา
ศักดิ์ ถ้าในเวลาตนอยู่ในหน้าที่การของตนนั้น หากได้
ทราบว่าการกระทำผิดในฐานกรโทษ หรือโทษานุโทษ
เกิดขึ้น ก็ต้องนำเหตุการณ์นั้นขึ้นบอกเล่าต่อนายของ
ตนในทันที เมื่อผู้เป็นใหญ่ได้ทราบเหตุการณ์แล้ว ก็
ต้องบอกเหตุการณ์นั้นไปยังศาลซึ่งมีอำนาจพิพากษา
การกระทำผิดนั้น

หมวดที่ ๒
ว่าด้วยคำร้องทุกข์

มาตรา ๖

บุคคลผู้ใดถูกเคราะห์ร้ายเสียหายด้วยการกระทำ
ผิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดของไปร้องฟ้องโดยปาก หรือโดยเขียน
เป็นตัวอักษรต่อหน้าเจ้าศาลแห่ง ศาลประจำที่อยู่ของตน
หรือประจำที่อยู่ของผู้ถูกหาว่าเป็นต้นมูลเหตุ หรือประจำ
ที่เหตุใดเกิดขึ้นนั้น ถ้าหากจะทำคงว่ามานัยใดแล้ว ผู้
ที่ถูกเคราะห์ร้ายนั้นจะต้องร้องฟ้องบนต่อเจ้าศาลแห่งศาล
ที่ขอมีอนัน นนก็ได้ หรือยื่นต่อข้าราชการและพนักงาน
ผู้รับหน้าที่การตระเวนบุคคลอิทธิวิม ซึ่งจะได้ส่งคำร้องนั้นไป
ไปยังศาลที่มีอำนาจพิพากษาคดี

มาตรา ๗

ในคำฟ้องร้องนั้น ต้องใหม่ชื่อของผู้ฟ้องร้อง อายุ

วิชาหากิน ทอเยและคำช้แจงบอกโดยละเอียคเหตการณ
ชอความชงคนรอนจนนพรอมควยชอและทอเยของจำพวก
คนชงสงสัยวาเยนคนมุลเหตุนน และชอทอเยของพวก
พะยาน ผู้พองรอนหรือผู้แตงพองนนคองลงเชนชอชง
คนใส่ค้ว

มาตรา ๘ จำศาลจะไ้รับคำร้องฟ้องโดยปาก หรือเชนตัว
อักษรน แล้วจคเชกในยมจำเพาะคำร้องฟ้องนี้ โดยบ้
คองให้ผู้ร้องพองนนเสี้ยค่าธรรมเนียมสิ่งใดเลย

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยจดหมายบันทึกการกระเวณ

มาตรา ๙ ข้าราชการหรือพนักงานชงไ้ควยหน้าทการกระเวณ
ยคคิธรรม เมื่อไ้ททรายว่ามีการกระทำผิดในฐานะครุโทษ
หรือโทษานโทษ ไ้เกิดชนในทอชงตน ค้วยว่าผู้
ถูกเคราะหรายนนไ้รองพองหรือควยฐานใด ๆ ก็ค้ ถ้า
หากม่่นการกระทำผิดในฐานะโทษานโทษ ค้องนำเหต
การณอนนไปแจงให้หัวหน้าศาลประจำทอชงตนในทนใด
ถ้าม่่นการกระทำผิดในฐานะครุโทษ ค้องให้นำเหต
การณนไปแจงค้อหัวหน้าศาลประจำแขวง

มาตรา ๑๐ ข้าราชการและพนักงานเหล่านนค้องทำจดหมาย

บนตกจกจำเอาข้อความซึ่งเขาได้มารองพองต่อตน กับ
ทั้งผลแห่งการสืบสวนของคนนั้นด้วย

มาตรา ๑๑

ในจดหมายบันทึกนคองชบชอก

๑. ซอขบรคาคคกค และทอขบขงอาชญา
ลลทอขบขงทอทำจกหมยบนทกน

๒. วนทและค้ำยลขงทอทำจกหมยบนทก
น

๓. ลลทอขงทอจกทอเห็น และอการสงลล
ทอขงทอจกทอเห็นออจจะบ่นลลทอ
ทอขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ลลทอขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ

๔. พวทพขยาน ทอขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ

๕. รยขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ

จกหมยบนทกเหล่านคองให้อาชญาลลทอขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ
ขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบขบ

ผิดในฐานะครูไทย ถ้าคำผิดนั้นแม่นยำในฐานะภาษาไทย
ก็ให้คุมไปหาหัวหน้าศาลประจำเมือง

มาตรา ๑๒

สิ่งของที่ยึดได้นั้นก็ต้องห่อโดยดีใส่ในแอมหรือหีบ
ใหญ่ด้วยซามหรือถัง แล้วมัดโดยคั้งประตัยคราชคั้ง
ของอาชญาสิทธิ์ผู้เขียนใส่

สิ่งของเหล่านี้ต้องส่งไปวางไว้ณที่ว่าการของจำศาล
ประจำเมือง หรือศาลประจำแขวง

สัตว์, รถ, เกวียน, เรือ, แพ, จักรยาน และ
เครื่องของต่าง ๆ ซึ่งยึดได้นั้น ต้องมอบไว้กับโรงขังใน
ท้องที่ซึ่งจับได้นั้น และต้องได้ชั่งเอาค่าธรรมเนียมขึ้น
คลังหลวงตามอัตราที่มิไว้ในกฎหมายฉบับนี้ด้วย

มาตรา ๑๓

ข้าราชการและพนักงานผู้รับหน้าทการตระเวนยุติ
ธรรม ต้องจัดการสืบสวนฝ่ายยุติธรรมหรือการตรวจ
ตราทุก ๆ อย่าง ซึ่งหัวหน้าศาลหรือผู้พิพากษาจะได้
บังคับให้ทำ ข้าราชการและพนักงานเหล่านี้จะต้องได้
เสด็จตามหมายขึ้นตกเหตุการณ์ทุก ๆ ที่

หมวดที่ ๔

อาชญาสิทธิ์ผู้มีอำนาจใต้สวน

มาตรา ๑๔

ตระลาการแทนที่แห่งศาลชั้นต้น สำหรับแต่การ

ให้ส่วนคดีอาญาตั้งว่าในมาตรา ๘ และ ๙ แห่งกฎหมาย
ตั้งแห่งการยุติธรรม และหัวหน้าศาลประจำแขวง
สำหรับการกระทำผิดในฐานะโทษานุโทษ ซึ่งตกอยู่ใน
หน้าที่ของศาลประจำแขวง และสำหรับการกระทำผิดใน
ฐานะครูโทษ มีอำนาจจัดการทุก ๆ อย่างก่อนจะลงคำ
พิพากษาคัดสินจำพวกคน ซึ่งสงสัยว่าได้กระทำผิดอยู่ใน
ท้องที่ของท่าน

มาตรา ๑๕ แต่ว่าหัวหน้าศาลประจำแขวงจะมอบอำนาจของตน
ให้แก่กระลาการให้ส่วนของศาลประจำเมือง เพื่อจัดการ
ให้ส่วนข้อใดข้อหนึ่งหรือทุก ๆ ข้อแต่กันตลอดไปเลยแห่ง
คดีซึ่งตกอยู่ในอำนาจของศาลนั้นเป็นผู้พิพากษาก็ได้

มาตรา ๑๖ เมื่อข้าราชการและพนักงาน ซึ่งเป็นผู้กระวนการ
ยุติธรรมที่ได้มาแล้วในขณะนี้ ยังบั่นทอนหรือได้ทำการ
ให้ส่วนแล้วก็ได้ แต่ยังไม่ละเอียดเพียงพอ การให้ส่วน
ซึ่งกระลาการจะได้จัดทำต่อไปนั้นก็คือ

ประการ ๑ ตัวเองจะได้ไปที่เหตุเกิด

ประการ ๒ จัดการตรวจดูเอง การชอค้นหา การ
ค้นหาทุกอย่าง

ประการ ๓ จัดการรวบรวมทรัพย์สินของ

ประการ ๔ จัดการจับกุมซึ่งเห็นควรว่าต้องได้จัดทำ

และของพระยาน แล้วต้องให้ตระลาการและจำศาลลง
เซ็นชื่อ

พวกพระยานและผู้ถูกหาทั้งหลาย เมื่อได้ฟังอ่านคำ
ให้การของตนแล้ว ก็ต้องลงเซ็นชื่อของตนพร้อมด้วย
ตระลาการและจำศาลนั้น

ถ้าว่าพระยานหรือผู้ถูกหาหากบໍຽູຈັກเซ็นชื่อ หรือบໍ
ยอมเซ็นชื่อ ก็ต้องสลักขอกไว้ ในจดหมายบนทุกฉบับนั้น

มาตรา ๑๕

ตระลาการผู้ไต่สวนได้ชั้นสูตรคดีเหตุเรื่องหนึ่งแล้ว
เห็นว่าเหตุเรื่องนั้นบໍຕັກອຸບັດໃນອຳນາຈໜ້າທຳຂອງຕົນ ແລະ
ເປັນເຫດຂັງຕັກອຸບັດໃນອຳນາຈຂອງศาลประจำแขวง หรือของ
ศาลยุติธรรมฝรั่งเศส ก็ต้องให้ตระลาการผู้ไต่สวนส่งสำ
นวนคดีเรื่องนั้นไปยังท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงในทันที
เพื่อท่านจะได้ส่งต่อไปยังศาลที่มีอำนาจ

ถ้าศาลหลายศาลแบ่งอำนาจกัน ก็จะได้ตัดสินให้
ถูกต้องกันเหมือนได้ว่าไว้ในมาตรา ๑๕๓ - ๑๕๔ และ
๑๕๕ แห่งกฎหมายพิจารณาความแพ่ง

แต่ว่าตระลาการผู้ไต่สวนแห่งศาลที่ทราบเหตุก่อน
หมื่นนั้น ต้องจัดการพิจารณาไต่สวนในข้อการซึ่งเห็นว่าต้อง
ควรไต่สวนในเร็ว ๆ และถ้าช้านานไปแต่บัดนี้หนึ่งก็ดี ก็

จะทำการไต่สวนบໍຮຽວຮອດหรือບໍຮຽວຮອດความจริงได้ แล้ว

ต้องส่งจดหมายบันทึกทั้งหลายไปยังท่านอธิบดีผู้ปกครอง
แขวงเหมือนไต่ถามมาแล้ว

มาตรา ๒๐ นอกจากการกระทำผิดฐานกรโทษ หรือฐานโทษา
นุโทษ ซึ่งเห็นหรือจับพวกกระทำผิดได้ทันที หรือเมื่อ
ผู้ใดผู้หนึ่งหากถูกหาอันแน่นอนทางไต่จำไว้ในมาตรา ๓
และ ๑๑ บนน ถาขมิขบงคยเบ้นทวอภษรของตระลาการ
กัยให้จับและกักขังคนใดคนหนึ่ง

ข้อบังคับดังต่อไปนี้

๑. ข้อบังคับให้ส่งตัวผู้ถูกหาเข้ามาศาล
(หมายเกาะพาตัว)
๒. ข้อบังคับให้กักขังตัวผู้ถูกหา
๓. ข้อบังคับให้จับตัวผู้ถูกหา

มาตรา ๒๑ ข้อบังคับให้ส่งผู้ถูกหาเข้ามาศาล ก็เมื่อคำสั่ง
ของตระลาการบังคับให้แก่ข้าราชการและพนักงานซึ่งติด
อำนาจแผ่นดิน เพื่อให้จับและคุมตัวบุคคลที่ถูกหาว่าได้
กระทำผิดในลักษณะอาญา และควรลงโทษจำคุกนั้นเข้า
มาต่อหน้าศาล

ข้อบังคับอนนี้จะเอาออกไซขงคยให้แกผู้ทเบ้นตนเหตุ
หรือสงสัยว่าผู้เบ้นตนเหตุที่ใดกระทำผิดคอกฎหมายไซโต
ข้อหนึ่ง ซึ่งเข้ามาสศาลตามหมายเกาะที่ไดมอบให้แก

เขาแฉวนน ก็โคเหมือนกัน

ข้อบังคับข้อนี้ จะเอาออกใช้บังคับพวกพะยานซึ่งถูก
เกาะเข้ามาศาลตามธรรมเนียม แล้วเข้ามาตามวันนัด
ทั้งนี้ให้ส่งหลักฐานอันสมควรมาอ้างขออนุญาตศาล

มาตรา ๒๒

หมายบังคับขณขณต้องให้มีความถึงจะว่าต่อไป

ที่
ป วันที่ เดือน

พวกข้าพเจ้า (ชื่อและบรรดาศักดิ์)

ตระลาการผู้ไต่สวน แห่งศาล

บังคับให้แก่บุคคลทั้งหลายซึ่งมีอำนาจอาญาและพนักงาน

ทั้งหลายซึ่งถืออำนาจแผ่นดิน (๑) ให้ส่งตัวผู้ถูกหา

ชื่อ อายุ วิชา

หากิน อยู่ที่

มาให้ พวกข้าพเจ้า เพื่อจะได้สอบถามในการซึ่งเขาหาว่า

ผู้ต้องหาข้อนี้ใดกระทำความผิด (๒) ให้ส่งตัวพะยาน

ชื่อ อายุ

วิชาหากิน อยู่ที่

มาให้พวกข้าพเจ้า พะยานผู้ใดถูกเกาะมาศาลตาม

ธรรมเนียมแล้ว แต่ขอยอมมาโดยดี ทั้งนี้ให้แจ้งเหตุ

การณซึ่งเป็นที่ใช้ให้ศาลทราบ

พวกข้าพเจ้าได้เซ็นชื่อ และประทับตราให้หมายยัง

คดียุติกัน เพื่อให้ท่านได้จัดทำในทันที

หมายบังคับคดีฉบับนี้ เขาออกปฏิบัติได้ ในทุก แขวง
ของประเทศลาว

มาตรา ๒๓ หมายบังคับคดีถึงกันนั้น ก็จะได้เอาออกใช้เพื่อให้ผู้
ถูกหามาอยู่ในเงื้อมมือของศาลตลอดเวลา และถ้าต้องการ
จะกักขังผู้ถูกหามาเวลาใด ก็ให้ออกบังคับคดีในทันที

ผู้ถูกหามาจะถูกละปล่อยออกได้ก็แต่เมื่อศาลออกบ
ังคดียุติกัน

มาตรา ๒๔ หมายบังคับคดีถึงกันนั้น ต้องให้มีใจความตั้งจะ
ว่าต่อไปนี้

พวกข้าพเจ้า (ชื่อและบรรดาศักดิ์) ตระลาการผู้
ไต่สวนแห่งศาลที่ _____ บังคดียุ

ให้พนักงานทุก ๆ ตำแหน่ง ซึ่งถืออำนาจของแผ่นดิน ให้
คุมตัว _____ ผู้ถูกหามา
จำไว้ ณ ที่ _____

บังคับให้จำนำหรือผู้ถูกหาผู้ในไว้ ณ ที่ _____ และให้รักษา
ไว้ เพื่อจะได้ส่งตัวให้พวกข้าพเจ้าเวลาต้องการ จนถึง
ได้รับบังคับคดีใหม่

บังคับให้บุคคลทั้งหลาย ซึ่งถืออำนาจของแผ่นดิน
ช่วยโดยแข็งแรงในการจะจัดทำตามข้อบังคับคดีฉบับนี้ ที่

พวกข้าพเจ้าไต่ลงเช่นขอและประทับตราไว้เช่นสำคัญ

มาตรา ๒๕ จะไต่มีอัยการประจำจังหวัดให้แก่อำมาตย์ชั้น
หนึ่ง ซึ่งจะได้จัดทำไว้ในบัญชีงานกโทย ส่วนอัยการ
ระดับนั้นต้องไต่ส่งคนไปยังกระทรวงผู้ไต่ส่วน และก่อน
จะส่งคน ต้องให้อำมาตย์ลงนามว่าไต่แก่อัยการผู้
นั้นแล้ว

มาตรา ๒๖ ก็จะต้องออกอัยการให้จับตัวบุคคลที่กล่าวกระทำ
ผิดในฐานกรุโทย หรือโทยานุโทย เมื่อบุคคลผู้นั้นอยู่
หรือโทยหนึ่ง หมายถึงให้จับตัวคนนั้น อนุญาตให้
แก่อัยการอำนาจของแผ่นดินให้จับและกักขังผู้ถูกหาไว้ใน
ท้องที่ซึ่งจับผู้ถูกหาไต่คน

เมื่อ กระทรวงได้ ออกอัยการให้จับตัวผู้ใด ผู้หนึ่ง
กระทรวงผู้นั้น ต้องคอยความให้ ท่านอธิบดีผู้ปกครอง
แขวงให้ทราบในทันที เพื่อท่านจะได้เตือนอธิบดีผู้ปกครอง
แขวงอื่น ๆ และบางที่จะได้เตือนอาสาสมัครให้
ฝรั่งเศส และอาสาสมัครประเทศอื่น ๆ ที่อยู่ล้อมแขวง
ของท่านเพื่อให้ช่วยจับ และกักขังตัวผู้ถูกหาให้จง
ได้ เมื่อจับตัวผู้ถูกหาได้จึงขออัยการแล้ว ก็ต้องให้
ข้าราชการที่มอบหมายนั้น แจ้งความให้กระทรวงผู้ไต่ออก
อัยการให้ทราบในทันที และจะต้องส่งตัวผู้ถูกหาไป

ให้ตระลาการผู้ใดออกบังคับด้วย

มาตรา ๒๗

หมายบังคับให้รับตัว ของช้อกเหตุการณชกชวณ
ให้หาจับบุคคลผู้^๒นั้นและช้อบทกฏหมายที่ระไค่ลงแก่บุคคล
ผู้^๒นั้นด้วย

ใจความหมายบังคับให้รับตัว มีดังนี้ว่าต่อไปนี้
พวกข้าพเจ้า (ช้อและบรรดาศักดิ์) ตระลาการผู้ใดส่วน
แห่งศาลที่..... บังคับให้พวก
ช้อออำนาจของอาชญาลัทธิและพนักงานผู้ถืออำนาจของ

แผ่นดิน ให้จับกุมตัว.....
ซึ่งถูกหาว่า..... และต้อง
มีโทษตามช้อกฏหมายอาญาคงระว่าต่อไปนี้.....

แล้วให้กักขังตัว

ผู้ถูกหาผู้^๒นี้ไว้ในโรงจำ
จึงบังคับให้พวกอำมรงค์ทั้งหลายให้รับตัวผู้ถูกหา
ไว้ในคุก ก่อนระไค่ส่งตัวของเขามาให้พวกข้าพเจ้าศักดิ์
หรือภายหลังระไค่ส่งตัวมาให้พวกข้าพเจ้าแล้วก็ได้ จนถึง
เวลาเมื่อข้าพเจ้าได้พิพากษาคัดสินโทษของเขา พวก
ข้าพเจ้าได้เซ็นช้อและประทับตราใส่ในหมายบังคับจะขยับ
เพื่อให้จัดทำคามในทุก ๆ คำยล ในเวลาช้อกพบตัวของ
ผู้ถูกหา
ผู้^๒

บทที่ ๒

การได้ส่วนและการพิพาท

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยการกระทำผิดในฐานะลหุโทษ

มาตรา ๒๘ ในการกระทำผิดฐานเขา ซึ่งควรลงโทษในฐานะ
ลหุโทษนั้น ก็ให้จับตัวผู้ต้องหาмаกักขังล่วงหน้าไว้ก่อน

มาตรา ๒๙ ในสถานลหุโทษ บ้างที่ศาลจะได้รับคำร้องของ
บุคคลที่ถูกระงับ หรือ บ้างที่ก็จะได้รับจดหมาย
บันทึกของพนักงานผู้มีอำนาจว่ามาแล้วนั้น

มาตรา ๓๐ การได้ส่วนความผิดในฐานะลหุโทษนั้น ต้องให้
ส่วนค่อน้ำประชาชน ในเวลาประชุมศาล ผู้ร้องทุกข์
พยานและผู้ต้องหาที่จะถูกเกาะเข้ามาศาล แล้วให้การ
ให้ถูกต้องตามกระบวนการที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมายพิจารณา
ความแพ่ง

มาตรา ๓๑ การตัดสินความผิดในฐานะลหุโทษนั้น ต้องให้
ตัดสินในเวลาประชุมศาลที่ได้เอาคดีมาไต่สวน

มาตรา ๓๒ คำพิพากษาคดีลหุโทษนั้น ต้องให้ปฏิบัติให้ถูก
ต้องตามระบอบสำหรับคำพิพากษาคดีแพ่งและคำขาย
ถ้าฉะนั้นการตัดสินก็จะใช้ไป อีกประการหนึ่ง ต้องยก

มาตรา ๓๒ หมายความว่า โทษเอาออกใช้ในวัน ในคำพิพากษา
ตั้งแต่ต้นจนปลาย

คำพิพากษานั้นจะไต่กล่าวถึงโทษจำคุกและค่าปรับ
ใหม่ และถ้าเห็นสมควรก็จะไต่บังคับให้ใช้ค่าทำขวัญ
สังคนทรัพย์สินของ และริบเอาทรัพย์สินของต่าง ๆ เข้า
เป็นของหลวง อีกประการหนึ่ง จะต้องไต่ตัดสินแยกดวง
ค่าดูสาธารณเนียมซึ่งจะให้ผู้ถูกหาเสีย ถ้าผู้ถูกหาถูกโทษ
และถ้าผู้ถูกหาถูกตัดสินปล่อย ค่าดูสาธารณเนียมนั้นก็
จะแน่นอนหลังหลวง หรือโจทก์ผู้ร้องฟ้องในทางแพ่งนั้นเสีย
ทั้งจะไต่กำหนดการกักขังเร่งเงินนำผู้กระทำความจำนวนที่
มีไว้ใน การตัดสินนั้นด้วย

มาตรา ๓๓ เหมือนไต่มาแล้วในมาตรา ๗ แห่งกฎหมายตั้งแต่ง
การยุติธรรม คำพิพากษาคดีแผนกสหุโทษนั้น จะ
อุทธรณ์ได้ก็ต่อเมื่อไต่ตัดสินลงโทษคุก ถ้ามีโทษจำคุก
คำพิพากษาคดีแผนกสหุโทษนั้น ก็จะเป็นคำพิพากษา
ชั้นที่สุด ซึ่งจะถูกอุทธรณ์ขอลดลงได้

มาตรา ๓๔ คำพิพากษาในแผนกสหุโทษ ซึ่งไต่ตัดสินสอง
หนานัน เมื่อสิ้นกำหนดเวลาให้อุทธรณ์ขอลดลงนั้นแล้ว
ก็จึงจะเอาออกปฏิบัติได้

มาตรา ๓๕
หมตอายุ 02/06/2565

ต้องเอาคำพิพากษาในแผนกสหุโทษ ซึ่งไต่ตัดสิน

สินลยหลงนั้น เสนอตามธรรมดาให้ผู้กระทำผิดทราบ

ถ้าจะร้องค้านคำพิพากษานั้นก็ได้ในกำหนด ๑๕ วัน
นับตั้งแต่วันได้รับคำเสนอพิพากษานั้นไป

ถ้าที่อยู่ของผู้กระทำผิดนั้นหากอยู่ไกลศาลข้ามมือ
หนึ่งหรือหลายมือ ก็จะได้เพิ่มกำหนดคนให้ข้ามมือไกล
สองวันต่อ ๆ ไป

คำร้องค้านนี้ จะโต้แย้งเป็นคว้อกขรหรือแสดง
โดยปากต่อศาล ของศาลที่ไต่ลงคำพิพากษานั้น ว่า
ศาลจะได้รับและจดคำร้องฉบับนั้นเข้าในบัญชี โดยขอให้
เรียกเอาค่าธรรมเนียมอย่างใดเลย

มาตรา ๓๖

ถ้าผู้กระทำผิดนั้นเองได้รับความเสนอคำพิพากษา
การจะปฏิบัติเอาทรัพย์สินของของผู้กระทำผิดมาใช้เป็นค่า
ธรรมเนียมศาล ค่าสินไหม และค่าทำขวัญนั้นก็ให้ภายใน
กำหนด ๑๕ วัน ซึ่งจะได้เอาประเด็นคำพิพากษาให้คำ
แสดงคดีประกาศในตาแสง ซึ่งผู้กระทำผิดได้อยู่คราวที่
สุดนไว้ที่ตลาด หรือประตูวัด หรือติดหลักฝังไว้ต่อหน้า
เรือนตาแสงนั้นไปเสียก่อน

การจะเอาทรัพย์สินของ ๆ ผู้กระทำผิดมาใช้แทน
คังนี้ ก็ต้องให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนกฎหมาย
ลักษณะพิจารณาความแพ่ง

การระงับซึ่งเร่งหนี้ผู้กระทำผิด เพื่อให้เสียค่าปรับ
ใหม่ ค่าทำขวัญ และค่าธรรมเนียมศาลนั้น จะต้องได้ทำ
พร้อมกันกับการระงับข้อหาทรัพย์สินสิ่งของ ๆ ผู้กระทำผิด
มาใช้เป็นค่าต่าง ๆ นั้น และกำหนดซึ่งจะได้กักขังผู้
กระทำผิดไว้นั้น ก็สุดแล้วแต่เวลาได้เรียกเอาค่าต่าง ๆ
ได้ครบแล้วนั้น

มาตรา ๓๗

ผู้ตกคดีสันนิษฐานหลัง ซึ่งได้รับคำเสนอคำพิพากษา
จะต่อสู้คำพิพากษาระบอบนั้นใดในกำหนดขบหน่งนัยตั้ง
แต่วันที่ไต่ลงคำพิพากษาระบอบนั้นไป ถ้าหลังศาลหาก
ตัดสินปล่อยตัวมันไป บุคคลผู้นั้นก็จะมีอำนาจเรียกเอา
แต่ราคาทรัพย์สินสิ่งของที่ถูกริบหรือไปนั้น โดยขอให้ร้องขอ
เอาค่าทำขวัญช่วยการ

หมวดที่ ๒

วิธีไต่สวนการกระทำผิด

หมายเหตุต่าง ๆ ของตราการผู้ไต่สวน

การปล่อยตัวชั่วคราว การพิพากษาความผิด

การจัดตามคำพิพากษา

มาตรา ๓๘

บุคคลผู้ใดซึ่งถูกจับโดยถูกหาว่าได้กระทำผิดใน
ฐานโทษานุโทษหรือครุโทษ ต้องให้ตราการผู้ไต่

สวนตามเอาคำให้การของบุคคลผู้ใดในระหว่างชาวสี่ชั่ว
โมง

การตามเอาคำให้การอันนี้ และการตามเอาคำให้
การซึ่งจะได้ทำต่อไป ต้องให้จำศาลจกเป็นตัวอักษรไว้

คำให้การนั้นต้องได้อ่านให้ผู้ถูกหาฟัง แล้วให้มัน
ลงเซ็นชื่อพร้อมด้วยตราการและจำศาล

ถ้าผู้ถูกหาขู้เซ็นชื่อหรือข้อยอมเซ็นชื่อ ก็ต้องให้
จกสลักบอกไว้

มาตรา ๓๕ ตระลาการผู้ไต่สวนจะได้ออกหมายเกาะตามธรรม
ตา เกาะเอาตัวพวกพระยาน ซึ่งเห็นจะเป็นประโยชน์ เข้า
มาให้การโดยให้จำศาลจกคำให้การของเขาเป็นตัวอักษร
ไว้ แล้วจัดการซึ่งจะเป็นผลให้รู้จักความจริง เหมือนได้
ว่าแล้วในมาตรา ๑๖ และ ๑๗ ขน

อีกประการหนึ่ง ตระลาการต้องชอกหาให้รู้ว่าแต่
ก่อนนั้นผู้ถูกหา ยังได้ถูกโทษอย่างใดอย่างหนึ่งข้อย

มาตรา ๔๐ เมื่อในระหว่างการไต่สวนต่าง ๆ ทว่ามาขนน ถ้า
ตระลาการผู้ไต่สวน หากเห็นเป็นจริงว่า ผู้ถูกหาผู้หนึ่ง
หรือหลายคนข้อยไต่กระทำความผิดซึ่งได้ทำให้เสียรวมกับ
พวกหมู่ของเขา หรือเมื่อตระลาการเห็นว่าจะกักขังผู้ถูก
หาผู้หนึ่งหรือหลายคนข้อยไปอีกขนนข้อยมีผลแล้ว ตระลาการ

ต้องออกบังคับชี้แจงเหตุให้ปล่อยตัวผู้ถูกหาชั่วคราว และ
บังคับให้เลิกการกักขังเขาเสีย ข้อบังคับนั้นจะเอาออก
ปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อมันขังอยู่ในที่ หรือเมื่อศาลประจำ
แขวงได้ยืนยันเห็นชอบตามข้อบังคับฉบับนั้น จึงจะได้
กล่าวต่อลงไป

มาตรา ๔๑ ระยะเวลาการมีอำนาจบังคับให้เอาเงินประกันมาวาง
ไว้ศาล ตามที่ระยะเวลาการจะได้กำหนดให้

เงินประกันซึ่งได้วางไว้ว่าการจำศาลนั้น ก็เอาไว้สำหรับ
ประกันตัวผู้ถูกหาให้มาศาลในระหว่างพักการไต่สวน
และทักสินคดี และสำหรับใช้ค่าสินไหม ค่าทำขวัญเวลา
ศาลทักสินลงโทษผู้ถูกหา ทั้งสำหรับใช้ค่าฤชา ซึ่งจะได้
บวกเอาในจำนวนเงินประกันนั้น

ถ้าผู้ถูกหาโจนหนี เงินประกันนั้นก็จะได้ยกขึ้นพระ
คลังหลวงเป็นเด็ดขาด

ถ้าศาลทักสินปล่อยผู้ถูกหา ก็จะได้ส่งเงินประกัน
นั้นคืนให้แก่เจ้าของคืนนั้น

การปล่อยตัวชั่วคราวนั้นจะขออนุญาตให้แก่ผู้ถูกหา
ซึ่งได้ถูกโทษครั้งหนึ่งแล้วนั้น

มาตรา ๔๒ เมื่อสิ้นการสืบสวนแล้ว ระยะเวลาการผู้สืบสวนต้อง
ออกข้อบังคับฉบับหนึ่งชี้แจงเหตุการณสำคัญต่างๆ เพื่อ

ส่งพวกผู้ถูกหาซึ่งมีหลักฐานสมควรจะยืนยันได้ความความ
ผิดนั้น ไปยังศาลชั้นต้น ถ้ามีหลักฐานว่าผู้ถูกหาผิด
ย่อมมีความผิด ก็ให้ตราการผู้ไต่สวนออกข้อบังคับชี้แจง
เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ บอกว่าขอให้ส่งบุคคลซึ่งถูกหา
เหล่านั้นไปต่อหน้าศาล และถ้าว่ายังไม่ไต่สวนข้อบังคับให้
ปล่อยตัวเขาเทอ ก็ให้บังคับเลิกการกักขังเขาด้วย

มาตรา ๔๓ ข้อบังคับทุกฉบับของตราการผู้ไต่สวนซึ่งได้ออก
บังคับไว้ให้ปล่อยตัวผู้ถูกหาชั่วคราว หรือให้ส่งตัวผู้ถูกหา
หรือให้ส่งตัวผู้ถูกหาไปต่อหน้าศาลลาวก็ดี ต้องให้ตรา
ลาการผู้ไต่สวนผู้นั้นส่งข้อบังคับเหล่านั้นไปเสนอต่อท่าน
อธิบดีผู้ปกครองแขวง ซึ่งเป็นผู้ต่างหน้าของท่านเอกา
ธิบดีเจ้าแห่งการยุติธรรมคนพินเมืองลาว

มาตรา ๔๔ ถ้าท่านอธิบดีเห็นว่าข้อบังคับฉบับใดได้ออกโดย
ผิดทั้งตามยุติธรรม ท่านต้องคัดค้านต่อหน้าศาลประจำ
แขวงในท้องที่นั้นในกำหนด ๘ วัน ศาลประจำแขวง
จะยืนยันตามข้อบังคับฉบับนั้น แล้วก็ให้ทำตามในทัน
ใดก็ได้ บัดนั้นศาลประจำแขวงจะลงล้างข้อบังคับฉบับ
นั้น แล้วบังคับให้สืบสวนเพิ่มเติมอีก หรือบังคับให้ส่ง
พวกถูกหาไปยังศาลประจำเมืองก็ได้เหมือนกัน

มาตรา ๔๕ ถ้าการไต่สวนนั้นหากทำให้เห็นว่าโทษนั้นเป็นโทษ

ซึ่งศาลประจำแขวงควรตัดสินถึงบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖
วรรคต้น ๒ แห่งกฎหมายตั้งแต่งการยุติธรรม หรือ
ทำให้เห็นว่าเป็นโทษฐานครุโทษ ซึ่งศาลประจำแขวงควร
ตัดสินถึงบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ แห่งกฎหมายตั้งแต่ง
การยุติธรรม หรือตระลาการผู้ใดส่วนเห็นว่าโทษนั้นตก
อยู่ในอำนาจศาลประจำเมืองอื่น ตระลาการผู้ใดส่วนต้อง
ออกข้อบังคับว่าคนบ่มีอำนาจจะไต่สวนได้ และบังคับให้
ส่งสำนวนคดีเรื่องนี้พร้อมด้วยพวกตกหาไปต่อหน้าศาล
ประจำแขวง หรือต่อหน้าศาลประจำเมืองซึ่งมีอำนาจนั้น

ถ้าท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงไม่เห็นตามข้อบังคับ
ฉบับนั้นแล้ว ก็ต้องส่งข้อบังคับฉบับนั้นพร้อมด้วยสำนวน
คดีทั้งหมดไปยังศาลพิเศษ ดังจะว่าต่อไปนี้

ถ้าศาลลาวเห็นว่า คดีนั้นตกอยู่ในอำนาจของศาล
ฝรั่งเศส ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงก็ต้องแสดงให้เจ้า
แห่งการยุติธรรมลาว เพื่อท่านจะได้บังคับให้ส่งสำนวน
คดีนั้นไปยังศาลฝรั่งเศส

มาตรา ๔๖ เมื่อสำเร็จการไต่สวนแล้ว ต้องให้ส่งสำนวนคดี
เรื่องนี้ให้แก่หัวหน้าศาลที่จะไต่กันวันและเวลาจะได้ประ
ชุมศาล

จำพวกโจทก์ พระยาน ผู้ชันสูตร และผู้ตกหาซึ่ง

ใต้อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวนั้นจะได้ถูกเกาะเข้ามาศาล
ตามกระบวนแห่งกฎหมายพิจารณาความแพ่ง และคำขาย
จำพวกผู้ถูกหาซึ่งถูกจำอยู่ในคราวนั้นก็จะได้คุมเข้ามาต่อ
หน้าศาลตามหมายบังคับซึ่งหัวหน้าศาลจะเป็นผู้เซ็นชื่อ

มาตรา ๔๗ ข้อความซึ่งใ้ไว้มาแล้วในมาตรา ๒๖ และ ๒๗
แห่งกฎหมายแพ่งและคำขายว่าด้วยการ ออก ประกาศ
และการกระเวนเวลาประชุมศาลและการให้จำศาลประชุม
ศาลช่วยการต่าง ๆ นั้น และข้อความซึ่งใ้ไว้แล้วใน
มาตรา ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ และ ๓๒ ว่าด้วยคำให้การของ
พวกระหว่างนั้นก็ใช้ได้เหมือนกัน ในเวลาประชุมศาล
ลาว เพื่อพิพากษาคำผิดในฐานะโทษานุโทษ

มาตรา ๔๘ เมื่อโจทก์และพยานได้ให้การบ่งชี้หน้ากัน คน
ละเทื่อข้อ ๆ กันมาเสร็จแล้ว หัวหน้าศาลต้องจัดการ
ถามเอาคำให้การของจำเลย และจัดการให้จำเลย โจทก์
และพยานทั้งหลายเข้าต่อสู้กันต่อปาก และเอาหลักฐาน
ของกลางออกอ้าง

จำเลยนั้นต้องให้เข้าให้การนำหลังหมั่งทั้งหมด
ถ้าศาลเห็นสมควร จะบังคับให้สืบสวนเพิ่มเติม
ใหม่อีกก็ได้

ในคดีซึ่งมีลูกความที่เป็นชาติอยู่เคียงพู่รู้จักหนังสือ

จะเรียกเอานายของเขาผู้มีความสามารถผู้หนึ่งหรือหลายคนมาเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้เขาแสดงให้ศาล วรรัดคลองธรรมนิยมของชาติเหล่านั้นก็ได้

เมื่อศาลได้ปรึกษาเสร็จแล้ว ต้องให้ลงคำพิพากษาในทันที ในเวลาประชุมศาลนั้น หรือว่าอย่างช้าในเวลาประชุมศาลต่ออีกการนั้น

มาตรา ๔๕ คำพิพากษาในแผนกโทษานโทษนั้น ต้องให้ลงให้ถูกต้องตามรูปกระบวนเหมือนคำพิพากษาในแผนกแพ่งและคำขายและในแผนกสหุโทษ คำพิพากษาเหล่านั้นต้องมีเหตุการณหลักฐาน หรือบ่งชี้จะชี้ใช้ได้ ส่วนมาตรากฎหมายที่ไว้วางลงนั้น ก็ให้ระคนข้อความไว้ในคำพิพากษาแต่ต้นจนตลอดปลาย

ข้อทำคำเห็น คีของคำพิพากษาลงมานั้น ต้องจัดทำไว้ว่าได้บอกเตือนจำเลยแล้วว่าเขามีอำนาจอุทธรณ์ต่อสู้คำพิพากษานใดในกำหนดเท่านั้นวัน ถ้าหากหลงลืมได้จัดทำข้อมความคังว่ามานไว้ในคำพิพากษา คำพิพากษาก็อาจจะถูกลบล้าง ทั้งจะให้อำนาจแก่ผู้ถูกลงโทษให้อุทธรณ์ต่อสู้ได้ โดยยมีเวลาจะสิ้นสุด และเวลานั้นจะสิ้นสุดได้ ก็แต่เมื่อหมกกำหนดเวลาจะให้ปฏิบัติโทษของเขาเท่านั้นเอง

มาตรา ๕๐ ผู้ถูกหาซึ่งหนคว หรือซึ่งหาด้วยไท แต่รัฐจักคำ
หนรูปพรรณของเขาแล้ว เขาก็จะถูกคัดสินลับหลังใน
สถานลกความบ่มาค่อสู้

มาตรา ๕๑ เมื่อไถ่ลงคำพิพากษาลับหลังโดยลกความบ่มาค่อ
สู้แล้ว ต้องให้ส่งประเด็นคำพิพากษาไปให้ท่าแสงซึ่งรัฐจัก
ว่าผู้ถูกโทษไค้อยู่คราวทสี่คน

หน้าต้นประเด็นคำพิพากษานนของเขียนบอกชื่อศาล
วันที่แห่งคำพิพากษา คำหนรูปพรรณของผู้ถูกโทษ สถาน
โทษ คำผิด และโทษทไค่คัดสินลงไล่เขานัน อีกประการ
หนึ่งต้องให้ทกำหนดเวลาผู้ถูกโทษมีอำนาจจะอุทธรณ์ได้
นันไล่ด้วย

ถ้าหาทผู้ถูกโทษบ่เห็น ต้องให้ท่าแสงเอาประเด็น
คำพิพากษาละขบ้นคิตประกาศไว้เหมือนไค้ว่ามาแล้วใน
มาตรา ๓๖ ขนนสำหรับคำพิพากษาซึ่งไถ่ลงแก้ลกความ
ซึ่งบ่มาค่อสู้ในสถานลทุโทษ

มาตรา ๕๒ การจะเรียเอาทรัพย์สินของๆ ผู้ถูกโทษเพื่อเอามาใช้
ค่าสินไหมค่าทำขวัญต่าง ๆ และค่าธรรมเนียมศาลน จะ
ลงมือเรียทรัพย์สินนได้ ก็แต่เมื่อกายกำหนดกเกินหนงนย
ตั้งแต่วันไค้เอาประเด็นคำพิพากษาออกคิตประกาศไว้
ไป

ยกย่องคนดีคนเก่ง ค่าฤชาธรรมเนียมค่าพิพากษาชั้นต้น
นั้น ก็ระตกให้แก่บุคคลผู้นั้นเป็นผู้ใช้อยู่เสมอ

มาตรา ๕๕ การระงับทำตามคำพิพากษา ซึ่งได้ลงในสถาน
ตุลาการความได้มาศาลต่อสู้กันตามธรรมเนียมนั้น จะระงับให้
ทำตามได้แต่ในขณะเมื่อสันกำหนดอุทธรณ์ต่อสู้ทุก ๆ
อย่าง ซึ่งได้อนุญาตให้แก่ลูกความ

มาตรา ๕๖ กำหนดเวลาซึ่งได้กักขังล่วงหน้าผู้ถูกโทษไว้ก่อน
นั้น ต้องได้ขยับออกจากกำหนดโทษซึ่งศาลได้ตัดสินไว้
ผู้นั้น เว้นไว้แต่เมื่อศาลได้ออกความเห็นขัดขวางต่าง ๆ

หมวดที่ ๓

การไต่สวนและการพิพากษาในแผนกครุโทษ

มาตรา ๕๗ การจะไต่สวนในแผนกครุโทษ ก็จะทำให้ได้ตาม
ธรรมเนียมเดียวกัน และจะได้จัดการอันเดียวกันกับการ
ไต่สวนในแผนกโทษานุโทษ การไต่สวนทั้งปวงจะแม่นยำ
หัวหน้าศาลประจำแขวงเองที่มีอำนาจเป็นผู้ทำตั้งว่าไว้ใน
มาตรา ๑๘ และมาตราต่อไปแห่งกฎหมายนี้ แต่งการ
ยุติธรรม แต่หัวหน้าศาลประจำแขวงจะมอบอำนาจ
ของท่านให้แก่กระลาการผู้ไต่สวนผู้หนึ่งในท้องที่ของท่าน
ก็ได้ เหมือนว่าไว้ในมาตรา ๑๕ บนน

หมตอยุ 02/06/2565

ถ้าการไต่สวนนั้นจะได้จัดทำในแขวงอื่น หัวหน้าศาลประจำแขวงจะได้ส่งประเด็นไต่สวนไปยังหัวหน้าศาลประจำแขวงนั้น และท่านผู้^{นั้น}จะมอขอำนาจส่วนนั้นต่อไปให้กระลาการผู้สืบสวนในท้องที่ของคนที่อีกก็ได้

มาตรา ๕๘ การมอขอำนาจหรือประเด็นไต่สวนเหล่านี้ ต้องได้ทำให้เป็นทวิอักษร จะประเด็นให้ไต่สวนต่างคนทุก ๆ ข้อก็ได้ หรือแต่ข้อหนึ่งข้อใดก็ได้

ถ้าจะประเด็นให้ไต่สวน แต่ข้อหนึ่ง ข้อใด ก็ต้องขบอกกันเหตุ และการจะได้ทำหรือคำโจทก์จะได้ลดยอมบุคคลซึ่งจะได้มาให้การนั้น ให้เป็นข้ออันแจ่มแจ้ง

ในใบประเด็นไต่สวนนั้น ต้องลงวันที่ เช่นชื่อและประทับตราของกระลาการไว้

มาตรา ๕๙ กระลาการผู้ได้รับประเด็นไต่สวนนั้น ต้องให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามทุกข้อคำสั่งในใบประเด็นไต่สวนนั้นทุกประการ และจัดทำตามให้ละเอียดและโดยเร็วด้วย แล้วส่งกลับคืนไปยังกระลาการผู้ได้มอขอำนาจให้ท่านนั้นพร้อมด้วยจดหมายบันทึกแสดงเหตุการณ์ซึ่งคนได้จัดทำตาม

มาตรา ๖๐ การไต่สวนและการคัดค้านคดีแผนกคร โทษนั้น ต้องได้ทำต่อหน้าศาลประจำแขวง ซึ่งจะได้ตั้งขึ้นเฉพาะคดีเรื่องนี้ และต้องให้ไต่สวนและคัดค้านตามรูปความ

และธรรมเนียม เหมือนคดีแผนกโทษานุโทษ และถ้า
 ลูกความเป็นชาติคนอยู่เที่ยง บัญชีหนังสือ ถ้าศาลเห็น
 จะเป็นประโยชน์ จะเรียกเอานายของเขาผู้หนึ่งหรือหลาย
 คนมาเป็นที่ปรึกษาในส่วนวิฤตคของธรรมเนียมของชาติ
 ของเขาก็ได้

มาตรา ๖๑ วิถีและธรรมเนียมพิพากษา สถานลูกความขี้ได้มา
 ค่อสู้ต่อหน้าศาลในแผนกโทษานุโทษนั้น ก็ใช้ได้สำหรับ
 การพิพากษาในแผนกครุโทษเหมือนกัน แต่ถ้าหากว่า
 ผู้ถูกโทษได้หนีตัวไปและหาตัวขี้ได้ กำหนดจะอนุญาต
 ให้แก่ผู้ถูกโทษร้องค่านค่อสู้คำพิพากษานั้น ก็ระหว่อชอค
 ชาวขี้เท่ากันกัยการพคกำหนดเวลาให้ปฏิบัติโทษนั้น

กำหนดเหล่านี้จะนับตั้งแต่วันที่ชง คำพิพากษานั้น
 เป็นเค็ดชขาดแล้ว และได้คคประกาศไว้เหมือนได้วามา
 แล้วขนน

มาตรา ๖๒ ถ้าหากขี้ผู้ถูกโทษซึ่งขี้ได้ มาค่อสู้ ต่อหน้าศาลนั้น
 ได้ ก็คองเสนอข้ประเต็นคำพิพากษาซึ่งได้ลงโทษมันน
 ให้มันทรายในทันที นับตั้งแต่วันที่ได้แลคชงคำพิพากษาให้
 มันทรายไปน มันก้มีกำหนดคสิยหาวนเพื่อจะร้องค่าน
 และถ้ามันหากปะให้กายกำหนดคนไป โดยขี้ได้ร้องค่าน

มันก็ยังม้ออำนาจจะอุทธรณ์ต่อศาลพิเศษลงข้างอีก ตามรูป
กระบวนการและกำหนดซึ่งจะได้ว่าไว้ในมาตรา ๗๖ และ ๗๘
ต่อไปนี้

กำหนดเหล่านี้และความศักดิ์เื้อนผู้ถูกโทษนั้น ต้อง
ใช้บังคับกับคำเห็นคดีของประเด็นคำพิพากษานั้นไว้

มาตรา ๖๓ เมื่อคำพิพากษานั้นใช้โทษเป็นทัณฑ์ขาค แล้ว ทั่วยว่า
สิ้นกำหนดต่าง ๆ เพื่อจะอุทธรณ์ต่อสผู้ไปข้อไปอีก คำ
พิพากษาในแผนกครุโทษ จะใช้บังคับให้ทำตามได้ทั่วยหรือ
ใส่ทรัพย์สินของ ๆ บุคคลซึ่งถูกโทษนั้น นอกจาก
สถานที่ว่าไว้ในมาตรา ๑๑ และ ๑๒ แห่งกฎหมายอาญา
ว่าทั่วยโทษถึงประหารชีวิต

มาตรา ๖๔ กำหนดที่ใดกักขังล่วงหน้าไว้ั้น จะขวกออกจาก
โทษที่ไปลงใส่ บุคคลผู้หนึ่ง ก็จะได้แก้ใน ขณะเมื่อ ศาล
พิพากษาคดีครุโทษได้เห็นเป็นจริง ว่ามีเหตุการณัควร
กรุณาแก่บุคคล ผู้นั้นแล้วได้ลงแก้โทษจำคุกฐานโทษา
นโทษ

มาตรา ๖๕ บุคคลซึ่งถูกโทษทำการสรรพทุกชั้นนี้ จะได้ส่ง
ไปจำไว้ที่โรงจำเกาะตลาด (บุนโลดกังคอ) หรือโรงจำที่
เมืองพองสลั

บทที่ ๓

หมวดที่ ๑

เหตุการณ์เฝ้าจะทำให้อัศจรรย์การนั่งศาลได้

และบ้ให้ตั้งแต่งศาลนบนนได้

มาตรา ๖๖ ระเบียบและธรรมเนียมที่ใ้บัญญัติไว้ในกฎหมาย
ตั้งแต่ง การปฏิบัติธรรม สำหรับ การ ตั้ง แต่ง ศาล ซึ่ง จะใ้
พิพากษาคดีแผนกอาญานัน ต้องให้จัดทำใ้ถูกต้อง
ตามทกข้อ ถ้าบ้ละนนั้นก็จะเป็นการใ้ใ้ใ้

มาตรา ๖๗ นอกจากความซัดซัดของตัวถาวรใ้เป็น หรือการ
คิดซัดตัวร่างกายอย่างใ้ใ้ใ้ ศาลการจะนั่ง
ศาลใ้ใ้ใ้ในสถานต่าง ๆ ที่ระว่าใ้ใ้

ข้อ ๑ จะนั่งศาล ร่วมนัน เพื่อพิพากษาคดีใ้ใ้
คือศาลการเจ้าท หรือศาลการผู้แทนที่ซึ่งเป็นญาท
พนองกันชนสืบสันดาน หรือญาทพนองชนบัพพะการใ้
แม่นชนจำหรือชนปลาย ๆ ก็คาม และญาทพนองใ้
ตรงทางเขาเขยและญาทสายข้างชนอ้ายนั้ง สูง อาว น้า
และหลานชาย

ข้อ ๒ จะนั่งร่วมพิพากษาคดีเรื่องหนึ่งใ้ใ้ คือ
ศาลการใ้ใ้ หรือเขาเขยข้างใ้ใ้
หรือข้างผู้ถูกหาชนใ้ใ้ใ้

ข้อ ๓ คดีไต่ผู้ถูกหาหรือโจทก์ใดเป็นเจ้าหนี้หรือ
เป็นกระลาการนงกต หรือกระลาการมิชอบเหตุเป็นคดี
เขากต ระยะเวลาการนงกตจะนับศาลพิพากษาคดีได้

มาตรา ๖๘ ระยะเวลาการผู้ใดมีความซัดซึ้ง จะใช้ได้ นับศาลโดย
เหตุหนึ่งเหตุใดตั้งว่ามาในมาตราบน หรือเห็นว่าคนจะ
นงศาลเพื่อพิพากษาคดี เรื่องหนึ่งได้โดยเหตุอื่น ๆ อีก
ก็ตองให้ระยะเวลาผู้ยื่นคำนำตัวเอง

ส่วนพวกจำเลยหรือโจทก์โดยเหตุเดียวกันจะยื่น
ระยะเวลาผู้หนึ่งผู้ใดเพื่อไม่ให้ระยะเวลาผู้ยื่นในส่วนพิพาก
ษาคดีเรื่องหนึ่งซึ่งระยะเวลาผู้ยื่น เกยด้วยหรือไต่โดยผล
ควยนงกต

มาตรา ๖๙ ส่วนจำศาลจะนงศาลใช้ได้เน ก็แต่ในสถานเป็น
ญาติพี่น้อง หรือเป็นเขาเขยเท่านั้น

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการโจทก์หาพะยานหรือบุคคลที่อยู่นอกคดี

มาตรา ๗๐ ในเวลาปรึกษาไต่ส่วนต่อหน้าศาลอยู่นั้น ศาล
แผนกโทษาโทษหรือครุโทษในขณะเมื่อประชุมศาลอยู่
นั้น จะบริคยให้โจทก์หาบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ
ในทางใส่เบยเงินค่างผู้ถูกกระทำผิด ซึ่งมีโทษ
ตามมาตรา ๕๐ และ ๕๑ แห่งกฎหมายอาญาได้

ในสถานเดียวกัน ในขณะที่เมื่อปรึกษาไต่สวนอยู่นั้น ถ้าตระลาการเห็นว่าควรหาว่าบุคคลผู้หนึ่งที่อยู่นอกคดี หรือได้คำนวณออกมาว่าเกี่ยวข้องกับคดีและบ่งอยู่ในศาลเวลาปรึกษาไต่สวนนั้น ใ้ส่มคบกันกระทำผิดสิ่งหนึ่งโดยได้เป็นต้นมูลเหตุคดี หรือได้เป็นผู้สมรู้เป็นใจก็ดี ก็ต้องให้ทรงถาวรจะพิพากษาคดีนั้นไว้ เพื่อจะต้องไต่ไต่สวนเพิ่มเติมในการไต่โจทก์หาใหม่นั้น

มาตรา ๗๑

ถ้าบุคคลซึ่งตระลาการเห็นควรโจทก์หาว่าเกี่ยวข้องกับคดีเรื่องหนึ่ง หากอยู่ในศาลเวลาประชุมศาลนั้น ตระลาการจะกล่าวหาโทษ และจะบังคับให้จับกุมผู้นั้นในทันทีก็ได้

จะต้องไต่ถามเอาคำให้การของบุคคลผู้นั้นในทันที และถ้าเห็นสมควรจะบังคับให้จัดการไต่สวนต่าง ๆ อีกในเวลาประชุมศาลนั้นก็ไต่ หรือเวลาประชุมศาลเพื่อลุนอีกก็ได้

มาตรา ๗๒

ในสถานเดียวกัน ในเวลาประชุมศาลอยู่นั้น ศาลโทษานุโทษหรือครุโทษจะโจษกล่าวไล่บุคคลซึ่งได้มาเป็นพยานในคดีเรื่องหนึ่ง ซึ่งศาลเห็นว่าควรให้เกี่ยวข้องกับคดีเรื่องเดียวกันก็ได้

อีกประการหนึ่ง ในเวลาประชุมศาลถ้าเห็นว่าพยานให้การเป็นความเท็จ ก็ให้ศาลเป็นผู้ไต่สวนพิพากษาเอง

๒๔๘

ภาคที่ ๒

ทางจะอุทธรณ์ต่อสู้

บทที่ ๑

ความอุทธรณ์

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยบุคคลที่มีอำนาจอุทธรณ์ และ เหตุผลของความอุทธรณ์

มาตรา ๗๓ บุคคลซึ่งจะมีชื่อต่อไปนี้ จะมีอำนาจอุทธรณ์ได้คือ คำพิพากษาแผนกอุทธรณ์ซึ่งควรรจะอุทธรณ์ได้ และต่อ คำพิพากษาแผนกโทษานุไทย ซึ่งศาลลาวได้ลงคดีสิน และต่อคำพิพากษาแผนกโทษานุไทย ซึ่งศาลประจำแขวง ได้ลงคดีสินถูกต้อง ตามมาตรา ๗ และ ๑๖ วรรค ๒ แห่ง กฎหมายตั้งแต่งการยุติธรรม และต่อคำพิพากษาของ ศาลชั้นเคียวนซึ่งได้ตั้งขึ้นให้เป็น ศาลพิพากษาแผนกครุ โทย เหมือนได้ว่าไว้ในมาตรา ๑๘ แห่งกฎหมายตั้งแต่ง การยุติธรรม คือ

ข้อ ๑ ผู้ถูกโทษ

ข้อ ๒ บุคคลซึ่งรับผิดชอบทางแพ่ง

ข้อ ๓ ลูกความผู้ร้องฟ้อง

ข้อ ๔ ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงจะออกขอรณต์ต่อคำ
พิพากษาซึ่งศาลลาว ในแขวงของท่านได้ลง
ทัตสัน

ข้อ ๕ ท่านเอกาธิบดีเจ้าแห่งการยุติธรรมพื้นเมือง
จะออกขอรณต์ต่อคำพิพากษา ซึ่ง ศาล ประจำ
แขวงได้ลงทัตสันในแผนกใด ๆ ก็ดี

มาตรา ๗๔

คำขอรณต์ซึ่งผู้ถูกโทษได้ทำนั้น ก็ระบ่เขตให้โทษ
ของผู้ขอรณต์นั้นทวชนจากเทอ คำพิพากษาในแผนก
ขอรณต์ก็มีแต่จะทัตสันตกต้องตามคำพิพากษาซึ่งผู้ถูก
โทษได้ขอรณต์นั้น หรือลดผ่อนโทษลง หรือทัต
สันให้พ้นโทษ ปล่อยตัวผู้ถูกหาแต่เท่านั้น

คำขอรณต์ของผู้วิบัติชอบทางแพ่งในคดีฐานครุ
โทษ หรือโทษฐานโทษ หรือลดโทษ ก็ระบ่ขอรณต์ขึ้น
ต่อศาลชั้นที่ ๒ ได้จำเพาะแต่โทษเสียเงิน ซึ่งผู้วิบัติ
ชอบทางแพ่งถูกทัตสัน

คำขอรณต์ของฝ่ายโจทกชนต่อศาลชั้นที่ ๒ ก็ระ
ได้แต่จำเพาะขอเสียหายทรัพย์สินซึ่งเกี่ยวกับโจทกชน

ถ้าหากแม้ท่านเอกาธิบดีเจ้าแห่งการยุติธรรม
พื้นเมืองประเทศลาว หรือท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง
ซึ่งได้วิบัติของอำนาจของท่านเอกาธิบดีเสมออยู่นั้นได้

อธิบดีฯ ทราบว่าหัวหน้าการขุดศิธรรมณแล้ว คำอธิบดีฯ
คำสั่งชั้นที่ ๒ ก็ถอนขุดอธิบดีฯทุกข้อคดีเรื่องนั้น และ
พวกที่เกี่ยวคดีซึ่งได้เข้าไปเอาความอยู่ศาลชั้นต้น
ก็จะไต่ถามรวมศาลชั้นที่ ๒ อีก เพื่อให้ศาลพิพาก
ษาใหม่ เพราะฉะนั้นจึงว่าคำอธิบดีฯทุกข้อ
ได้เสมอ

มาตรา ๗๕ การอธิบดีฯในแผนกอาญาจะมีผลให้
ทำตามคำพิพากษาไว้จนถึงวันซึ่งศาลชั้นที่ ๒ ได้พิพากษา
คดีสินไหมอีก

การบังคับใช้โทษจะใช้โทษสำหรับแก่บุคคลที่ตกคดี
สินไหมโทษปล่อยตัว และผู้ต้องหาซึ่งถูกคดีสินไหมเสีย
เงินโดยเหตุอื่น ถ้าได้กักขังล่วงหน้าไว้แล้ว ก็ต้องให้
กักขังต่อไปจนให้สินไหมคดีอธิบดีฯ

หมวดที่ ๒

กำหนดอธิบดีฯและวิธีธรรมเนียมอธิบดีฯ

มาตรา ๗๖ คำอธิบดีฯซึ่งมาจากผู้ถูกโทษ หรือผู้รับผิดชอบ
ข้างแพ่ง หรือผู้ร้องฟ้อง ต้องให้ทำในกำหนด ๑๕ วัน
ถ้าข้ฉะนงจะอธิบดีฯ
ข้อ ๑ กำหนดที่ว่ามานั้นนับตั้งแต่วันที่ไต่ลงคำ

พิพากษาสำหรับผู้ตกโทษที่ไต่ฟังคดี

ข้อ ๒ ผู้ตกโทษซึ่งข้อยู่เวลาลงคำพิพากษาใน
สถานใดต่อกันนั้น กำหนดว่ามา
นั้น หนึ่งวันก่อนที่ไต่ฟังคำพิพากษาให้
ทราบนั้นไป ส่วนคำพิพากษาซึ่งไต่ฟังใน
สถานลูกความย่อเข้ามาศาลนั้น กำหนดที่
ว่ามานั้น หนึ่งวันก่อนที่ไต่ฟังกำหนดของ
ค่านั้นไป

มาตรา ๗๗ ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง หรือท่านเอกาธิบดีมี
อำนาจอุทธรณ์ในกำหนด ๑๕ วันตามที่ไต่อนุญาตไว้ใน
มาตราบนั้น และในกำหนดสี่เดือนต่อไปอีก หนึ่งวัน
วันพ้นกำหนด ๑๕ วันนั้นไป

มาตรา ๗๘ การจะอุทธรณ์นั้น ต้องให้ผู้อุทธรณ์นั้นมาร้องขอ
เอง หรือให้ลูกหลานคิงพ่อแม่บิดาหรือเมียชาย
หรือเมีย หรือของหรือบุคคลซึ่งไต่รับสิทธิสำหรับการอุทธรณ์
นั้นมาร้องขอจำศาลจะเป็นผู้รับคำอุทธรณ์นั้นและจากเข้าใน
บัญชีสำหรับคำอุทธรณ์ คำอุทธรณ์นั้นให้เช่นชื่อหรือ
ลงลายมือของผู้อุทธรณ์ และให้จำศาลเซ็นชื่อลงนำด้วย

มาตรา ๗๙ คำอุทธรณ์ของท่านเอกาธิบดีนั้น จะไต่ฟังได้ใน
หมายขอกส่งให้อธิบดีผู้ปกครองแขวง ซึ่งจะให้ส่งต่อไป

ให้เจ้าศาลแห่งศาลซึ่งไต่ลงคำพิพากษานั้น

มาตรา ๘๐ การอุทธรณ์ จะต้องได้ยื่นเตือนให้ถึงความพวก
ที่เกี่ยวข้องในคดีเรื่องนั้นให้ทราบทุก ๆ คน แม้นจะเป็น
ผู้อย่างใดก็ตาม

หมวดที่ ๓

วิธีพิจารณาและเหตุเกิดขึ้นในระหว่างอุทธรณ์

มาตรา ๘๑ ในทันทีเมื่อไต่รับคำแสดงอุทธรณ์แล้ว ต้องส่ง
สำนวนคดีพร้อมด้วยร่างคำพิพากษาและคำร้องอุทธรณ์
ไปให้เจ้าศาลชั้นที่ ๒ ซึ่งจะได้พิจารณาคดีเรื่องนั้นเข้าในบัญชีไว้
ผู้ซึ่งถูกโทษและไต่กกชงไว้ ก็ต้องคุมไปยังที่ศาล
ชั้น ๒ พร้อมด้วยสำนวนคดีนั้น

มาตรา ๘๒ ลูกความทั้งหลายซึ่งเกี่ยวข้องกับในคดีเรื่องนั้น ก็
จะถูกเกาะเข้ามาศาล และศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษา
ตัดสินเหมือนไต่ว่าไว้แล้วสำหรับศาลชั้นต้น แม้ว่าศาล
อุทธรณ์จะได้ตัดสินตามสำเนาและหลักฐานซึ่งอยู่ในสมัค
สำนวนนั้น ศาลอุทธรณ์จะเรียกพยานมาให้การใหม่อีก
ก็ต่อเมื่อเห็นว่าจะเป็นประโยชน์

มาตรา ๘๓ เมื่อคดีเรื่องหนึ่งถูกอุทธรณ์ทุก ๆ ข้อด้วยท่านเอกา
ธิปไตยหรืออธิบดี ผู้ปกครองได้เป็นผู้อุทธรณ์ ในเวลา

พิจารณาใ้ส่วนคดีอยู่นั้น ศาลอุทธรณ์จะเรียกหาโทษใ้บุคคลผู้หนึ่งซึ่งยังม่ได้เกษวในคดีนั้นก็ได้ หรือเรียกหาโทษใ้บุคคลซึ่งถูกหาแต่ก่อนแล้วถูกปล่อยตัวนั้นไปก็ได้อีก

ศาลอุทธรณ์จะเรียกหาโทษใ้พระยานก็ยังไม่ได้ออกการเหล่านั้นก็จะใ้ทำเหมือนกันใ้ว่ามาแล้วสำหรับศาลชั้นต้น

หมวดที่ ๔

การพิพากษาแผนกอุทธรณ์

มาตรา ๘๔ ระเบียบบัญญัติไว้สำหรับศาลชั้นต้นว่าด้วยจำนวนพวกกระลาการและจำศาลและเหตุการณ่อาจจะพาใ้กระลาการจำศาลนั้นศาลม่ได้ และรปกระบวนสำหรับใ้แก่คำพิพากษา และการจคเอาข้อบทกฎหมายซึ่งใ้ลงใ้คำพิพากษา และช้ชอกกำหนดอุทธรณ์ลงล่าง ก็ต้องใ้ศาลอุทธรณ์ปฏิบัติทำตามใ้ถูกต้องเหมือนกัน ถ้าขณะนั้นคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็จะใ้เป็นสิทธิได้

ศาลอุทธรณ์จะต้องปฏิบัติใ้ถูกต้องตามกระบวนและระเบียบ สำหรับคำพิพากษาลับหลังและระเบียบสำหรับจคใ้ทำตามคำพิพากษา ซึ่งใ้ไว้สำหรับ

๒๒๒๘
ศาลชั้นต้นนอก

มาตรา ๘๕ ศาลอุทธรณ์จะได้ยกคดีขึ้นอุทธรณ์ตามคำพิพากษาชั้นต้น หรือยกคดีขึ้นอุทธรณ์แต่ข้อหนึ่งข้อใด หรือแต่ต้นตลอดปลายแห่งคำพิพากษาซึ่งเขาได้อุทธรณ์ก่อน ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าในคำพิพากษาระบี่ยังมีข้อใดข้อหนึ่งจะทำให้ผลล้างได้ ด้วยว่าถูกต้องตามรูปกระบวนการ หรือผิดข้อข้อบทกฎหมายก็ควรให้ศาลอุทธรณ์ตัดสินลงล้างในข้อนั้นแล้วพิพากษาคดีขึ้นใหม่อีก

ถ้าเหตุผลล้างนั้นหากเป็นด้วยการที่ศาลชั้นต้นมีอำนาจตัดสิน ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงต้องขอเว้นตัวในการขึ้น แล้วส่งไปให้ศาลอุทธรณ์พิเศษซึ่งมีอำนาจตัดสินได้แต่ผู้เกี่ยวข้องในส่วนนี้

มาตรา ๘๖ แต่ส่วน คำพิพากษา ของ ศาลอุทธรณ์ ลงล้าง ซึ่งพิเศษซึ่งจะอุทธรณ์และจะคัดค้านคดียื่นต่อไปได้นั้น บังคับจะต้องได้เจตข้อบทกฎหมายซึ่งได้ตั้งข้อจะชงอกกำหนดให้อุทธรณ์ลงล้าง

มาตรา ๘๗ คำพิพากษาฐานอุทธรณ์ของศาลอุทธรณ์ลงล้างซึ่งพิเศษซึ่งได้ตัดสินสองหนานั้น ก็จะถูกให้พวกลูกความที่ได้มารวมศาลนั้น ให้จัดทำตามในทันใด เพราะการที่จะบังคับอุทธรณ์ต่อไปได้

ส่วนจำพวกลูกความที่ขี้ไต้เข้ามารวมศาลนั้น เมื่อ
โตเขาได้รับความสะดวกคำพิพากษาแล้ว เขาก็จะไต่
ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น

การจะจกให้ทำตามคำพิพากษาลับหลัง ในแผนก
อุทธรณ์ ก็จะได้จกให้ทำตามคำพิพากษาลับหลังนั้นไต่
แต่เมื่อสิ้นกำหนดครุ้องกัน

มาตรา ๘๘ ระเบียบต่าง ๆ สำหรับการจกให้ทำตามคำพิพากษา
ของศาลชั้นต้น ก็เป็นที่ใช้ไต่สำหรับให้จกทำตามคำ
พิพากษาของศาลอุทธรณ์.

มาตรา ๘๙ ในเวลาไต่สวนอยู่นั้น ศาลอุทธรณ์จะอนุญาต
ปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อทำอิดให้แก่บุคคลซึ่ง ตกโทษก็ไต่
แต่ให้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบัญญัติว่าด้วยการสำนวน

บทที่ ๒

ว่าด้วยการอุทธรณ์ลับล่าง

หมวดที่ ๑

วิ้อุทธรณ์ลับล่าง เหตุผลรูปกระบวน

และกำหนดอุทธรณ์ลับล่าง

มาตรา ๙๐ การจะให้อุทธรณ์ลับล่างไต่ตั้งว่าแล้วในมาตรา ๒๖
แห่งกฎหมายก่งแ่งการยุคดีกรรมนั้น ก็จะได้แต่เมื่อ
หมตอายุ ๐๒/๐๘/๒๕

ศาลได้พิพากษา โทษมีอำนาจ เมื่อศาลได้ล่วงเกิน
อำนาจหรือศาลได้ตัดสินผิดต่อกฎหมายแล้ว

มาตรา ๕๑ การอุทธรณ์ลบล้างนั้นพาให้จัดการจะจัดให้ทำตาม
คำพิพากษาเสมอ

มาตรา ๕๒ จะอนุญาตให้ผู้อุทธรณ์โทษ ผู้รับผิดชอบข้างแพ่ง
และผู้ร้องฟ้องให้อุทธรณ์ลบล้างได้ในกำหนด ๑๕ วัน
กำหนดนั้นจะนับเอาตั้งแต่วันที่พ้นกำหนดอุทธรณ์ต่อ
สู้คำพิพากษานั้นโดยทางอื่นต่อไปได้อีกนั้น

มาตรา ๕๓ ท่านเอกอธิบดี และท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงและ
ผู้ท่งหน้าของท่าน จะอุทธรณ์ลบล้างนั้นได้ในกำหนด
สี่เดือนนับตั้งแต่วันสิ้นกำหนดสืบหาวันซึ่งได้อนุญาตให้แก่
ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีนั้นเองคงว่าไว้ในมาตราบน

มาตรา ๕๔ คำแสดงขออุทธรณ์ลบล้างนั้น ต้องให้ลูกความ
ไปแสดงแก่ที่ว่า การของจำศาลซึ่งได้ลงคำพิพากษาที่
ขอให้ลบล้างนั้น จำศาลจะได้จัดคำร้องขออุทธรณ์ลบล้าง
ไว้ในขมขัญช้ต่างหาก คำร้องขออุทธรณ์ลบล้างนั้นของใหม่
ลายเช่นชื่อของผู้อุทธรณ์หรือลงลายมือชื่อของเขาใส่พร้อม
ด้วยลายเซ็นชื่อของจำศาล จะได้เสนอคำร้องขอลบล้าง
นั้นให้ลูกความทราบทุกคน ตามช่องทางธรรมดา

ในทันทีจำศาลจะต้องประเด็นเอาเนื้อความของคำ

อุทธรณ์ลบล้างนั้นคดีไว้ในสำนวนคดี

มาตรา ๕๕ เวลาที่ท่านเอกอภัยภิ หรือท่านอธิบดีผู้ปกครอง
แขวง จะอุทธรณ์ลบล้างคำร้องนั้น ก็จะได้เอาเสนอให้
ศาลของศาลซึ่งได้ลงคำพิพากษาที่อุทธรณ์นั้น จำ
ศาลจะได้จัดเข้าในบัญชีต่างหากแล้วบอก เคื่อนในทัน
โตให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับคดีนั้นให้ทราบทุกคนตามช่องทาง
ธรรมดา

หมวดที่ ๒

วิพิจารณาคำอุทธรณ์ลบล้าง

มาตรา ๕๖ ในสำนวนคดีอุทธรณ์ลบล้างซึ่งมี

ข้อ ๑ ประเด็นคำร้อง อุทธรณ์ลบล้าง และ
ประเด็นความเสนอ ความอุทธรณ์ลบล้าง

ข้อ ๒ ร่างคำพิพากษาคัดสันชั้นต้นและชั้น
ที่สุด

ข้อ ๓ ร่างคำโจทก์ ผู้ถูกหา และคำให้การ
ของพระยานซึ่งจัดไว้ในบัญชี

ข้อ ๔ จดหมายบันทึกซึ่งมีคำให้การของผู้
ถูกหาและพระยานทั้งหลาย

ข้อ ๕ จดหมายบันทึกการชันสูตรพร้อมด้วย
บัญชีสิ่งของซึ่งเป็นหลักฐาน และถ้า
หากมีการชันสูตร ก็ให้มีรายงาน
ของผู้ชันสูตรนั้นด้วย

ข้อ ๖ หมายบังคับของศาลทุกคณะ ขี้ หมาย
เกาะและหนังสืออื่น ๆ ซึ่งบัญญัติให้
มีไว้ในวิธิพิจารณาความ

ข้อ ๗ หนังสือหรือจดหมายอื่น ๆ ของผู้ถูก
หาและลูกความซึ่งอาจจะเซคให้ศาล
รู้ความจริงได้ และได้เอามาวาง
ศาลในเวลาพิจารณาไต่สวน

มาตรา ๕๗ หัวหน้าศาลซึ่งได้ลงคำพิพากษาที่ถูกต้องโดย
ล้างนั้นจะทำรายงานว่าด้วยคดีเรื่องนั้น และบอกเหตุ
การณซึ่งพาให้ท่านลงคำตัดสินนั้นคดีไปนำสำนวนคดีก็ได้
ในสถานเดียวกันถ้าพวกลูกความเห็นจะเป็นประ
โยชน์แก่เขา เขาจะทำคำชี้แจงคดีไปตามสำนวนคดีนั้น
ก็ได้เหมือนกัน

ข้อต้องส่งสิ่งของซึ่งอาจเป็นหลักฐานนไปด้วย

มาตรา ๕๘ จำศาลต้องส่งสำนวนคดีซึ่งได้จัดแต่งแล้วดังนี้ไป
ยังทว่าการจำศาลอุทธรณ์พิเศษและลงล้างคดี

มาตรา ๙๙ ศาลอุทธรณ์พิเศษเมื่อคดีสิ้นสุดลงแล้วนั้น จะ
ได้พิจารณาตามหนังสือซึ่งมีอยู่ในสำนวนคดีนั้น
แต่ถ้าตัวศาลอุทธรณ์พิเศษเห็นควรจะให้บุคคลที่
เกี่ยวข้องในคดีอุทธรณ์หลายคนหรือทั้งหมดมาชี้แจง
โดยปาก แล้วศาลก็จะได้ให้จำศาลหมายเกาะท้วงบุคคล
เหล่านั้นเข้ามาศาล การจะออกหมายเกาะท้วงก็จะต้องให้คิด
เห็นระยะทางตั้งแต่ที่อยู่ของลูกความมาถึงที่ประจำศาล
พิเศษ

มาตรา ๑๐๐ การประชุมศาลพิเศษนั้นเป็นการเปิดเผยต่อหน้า
ประชาชน โดยจะได้ประชุมพร้อมด้วยจำศาลและล่าม
ซึ่งได้แต่งตั้งไว้สำหรับการสำนวน

หมวดที่ ๓

การพิพากษาแผนกอุทธรณ์ลง

มาตรา ๑๐๑ การพิพากษาลงแผนกอาญา มีแต่จะตัดสิน
ยกคำอุทธรณ์ลงสำนวนที่มิเสียเปล่า ๆ หรือตัดสินลง
ที่มิแต่ส่วนหนึ่งหรือหมดทุกข้อแห่งคำพิพากษาซึ่งถูกอุท
ธรณ์ลงสำนวน

มาตรา ๑๐๒ ในขณะที่คดีตัดสินลงที่ทั้งหมด ถ้าจะตั้ง
ศาลขึ้นใหม่กับพวกกระลาการอื่นใด ศาลพิเศษก็จะได้

ส่งคดีทั้งหมดเรื่องนั้นไปยังศาลซึ่งคำพิพากษาดกลยล้าง
นั้น ถ้าว่าจะคงศาลชั้นใหม่ก็ข้พวกตระลาการอื่นข้ได้แล้
วก็จะไ้ส่งสำนวนคดีไปให้ศาลอื่นชั้นเดียวกันนั้น

ถ้าไ้คดีสิ้นสุดลงแต่ส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษานั้น
ก็จะไ้ส่งคดีเรื่องนั้นไปเหมือนดังว่ามาแล้วนี้ แต่จะไ้
พิจารณาตัดสินใหม่แต่เฉพาะข้อสำคัญซึ่งถูกลยล้างนั้น

การตัดสินลยล้างซึ่งตกอยู่ในสถานศาลข้มีอำนาจ
จะตัดสินได้นั้น ก็จะไ้ลยล้างทั้งหมดเสมอ และคดี
เรื่องนั้นก็จะไ้ส่งไปต่อหน้าศาลข้มีอำนาจพิพากษาไ้ดังนี้

มาตรา ๑๐๓ เมื่อศาลพิเศษเห็นว่า ศาลไ้ลงข้อข้บทกฎหมาย
อาญาโดยว่า ความผิดข้แน่นอนฐานอาญา คำพิพากษา
ซึ่งถูกลยล้างนั้น ก็จะข้เอาส่งไปให้ตัดสินใหม่อีก

มาตรา ๑๐๔ ถ้าคำพิพากษาซึ่งถูกตัดสินลยล้างแต่ส่วนหนึ่งนั้น
หากไ้ตัดสินลงโทษหลายแผนก คือ ว่าโทษถูกต้อง
ตามกฎหมายก็มี และโทษข้ถูกต้องตามกฎหมายก็มีตั้ง
นั้น คดีนั้นก็จะข้ส่งไปให้ตัดสินใหม่

โทษซึ่งไ้ลงข้ถูกต้องตามกฎหมายนั้น ก็จะไ้
ลยล้างออกจากคำพิพากษา และโทษที่ไ้ลงข้ถูกต้องตาม
กฎหมายนั้น ก็จะไ้ข้ยืนไว้ต่อไป

มาตรา ๑๐๕ ศาลชั้นที่ ๒ ซึ่งไ้รับคดีส่งมาจากศาลพิเศษ ต้อง

จำเป็นจัดทำตามคำพิพากษาของศาลพิเศษ ในข้อบทกฎหมายซึ่งศาลพิเศษได้ลงตัดสิน

มาตรา ๑๐๖ จะอุทธรณ์ต่อผู้คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์พิเศษต่อไปอีกยี่ได้ จะต้องได้จัดทำตามคำพิพากษานั้นในทันทีสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีซึ่งเข้ามารวมประชุมศาล และสำหรับลูกความอนันท์แต่เมื่อได้แสดงคำพิพากษานั้นให้ทราบแล้ว

บทที่ ๔

วิธีพิจารณาความสถานพิเศษ

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยศาลขอเว้นตัว และการ

ตัดสินมอบอำนาจให้ศาลอื่นพิพากษา

มาตรา ๑๐๗ เวลาใดเมื่อศาลใดศาลหนึ่งเห็นว่าเขาได้ยื่นฟ้องคดีเรื่องหนึ่งให้ตนโดยเขขัดข้องตามธรรมเนียม ด้วยว่าคนยอมอำนาจจะตัดสินได้ หรือด้วยเห็นว่าเพื่อจะให้สะดวกในความดำเนินความยุติธรรม ควรส่งคดีนั้นไปให้ศาลอื่นชั้นเดียวกันซึ่งมีอำนาจตัดสินได้เหมือนกันทั้งว่า ในมาตรา ๓ แห่งกฎหมายทั้งแห่งการยุติธรรมดังนี้

แล้ว ก็ต้องให้ศาลนั้นออกขัญญัตติขอเวนตัวเสีย ทั้ง
ส่งร่างขัญญัตติขอเวนตัวพร้อมด้วยหลักฐานต่าง ๆ ทุก ๆ
อันไปให้ศาลอุทธรณ์พิเศษในทันที

ถ้าการขอเวนตัวนั้นมาจากศาลประจำเมือง ท่าน
อธิบดีผู้ปกครองแขวงต้องลงความเห็น ของท่าน ไว้ในคำข้อ
นั้นด้วย คำเห็นของคดีไปตามสำนวนคดีนั้นด้วย

มาตรา ๑๐๘ ศาลอุทธรณ์พิเศษก็จะพิจารณาตัดสินคดีนั้น ในทันที
นอกถ้าคดีเลขคดีเข้าขัญญัตติ

ร่างขัญญัตติของศาลอุทธรณ์พิเศษนั้น ก็จะได้
ส่งไปให้ศาลซึ่งเห็นควรว่าต้องได้พิพากษาคดีเรื่องนั้น
หรือจะได้ส่งไปให้ศาลซึ่งขอเวนตัวถูกต้องตามกฎหมาย
ซึ่งศาลอุทธรณ์พิเศษเห็นต้นนำและต้นนั้นไป ศาลนั้นก็
จะเป็นผู้ต้องได้พิพากษาเป็นคดีขาดใหม่อีก

มาตรา ๑๐๙ ในขณะที่ศาลสองศาลชั้นเดียวกัน หรือต่างชั้น
กัน หากพร้อมกันได้รับคำร้องขอพิพากษาคดีเรื่องเดียวกัน
หรือคดีสองเรื่องมีข้อเกี่ยวของกัน หรือมีข้อหาอัน
เดียวกัน ซึ่งอาจจะตัดสินเป็นสองแผนกด้วยกลวิธีมี
คำพิพากษาถูกต้องกัน ศาลพิเศษก็จะเป็นผู้ตัดสินมอบ
อำนาจให้แก่ศาลเดียวเป็นผู้พิพากษา

มาตรา ๑๑๐ ถ้าการขัดข้องกันเกิดขึ้นในระหว่างศาลประจำ

แขวงหนึ่งกับศาลประจำแขวงหนึ่งอีก หรือในระหว่าง
ศาลประจำแขวง กับศาลประจำเมือง เมื่อท่านอธิบดี
ผู้ปกครองแขวง ซึ่งจะเป็นผู้นำเหตุการณ์คดีของนั้นขึ้น
แจ้งต่อท่านอธิบดีเจ้าแห่งการยุติธรรมลาวแล้ว ท่าน
ก็จะไปส่งข้อคดีของนั้นไปให้ศาลอุทธรณ์พิเศษเป็นผู้ตัดสิน
ให้แก่ศาลซึ่งขัดข้องกันนั้น

ถ้าการขัดข้องกันหากเกิดขึ้นในระหว่างศาลประจำ
เมืองซึ่งอยู่ในแขวงเดียวกัน ก็จะมีท่านอธิบดีผู้ปก
ครองแขวงนั้นเป็นผู้นำความขึ้นแจ้งต่อศาลอุทธรณ์พิเศษ
ถ้าเกิดขึ้นในระหว่าง ศาลประจำเมือง อยู่ในแขวงต่าง ๆ
กัน ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงใด ก็จะมีอำนาจนำ
ความขึ้นแจ้งต่อศาลอุทธรณ์พิเศษได้

ผู้ทูลหา ผู้รับผิดชอบข้างแพ่งและโจทก์ข้างแพ่ง
ก็มีความสามารถร้องขอต่อศาลอุทธรณ์พิเศษ เพื่อให้
ศาลพิเศษตัดสิน การขัดข้องซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างศาล
ต่าง ๆ

มาตรา ๑๑๑ คำขอให้ตัดสินการขัดข้องที่เกิดขึ้นในระหว่างศาล
ต่าง ๆ นั้น ก็จะได้เอาแจ้งให้ศาลซึ่งขัดข้องกันนั้นทราบ
ศาลเหล่านั้นต้องจัดการไต่สวนพิพากษาคดีเรื่องนั้น ในทันที
แล้วส่งสำนวนความพร้อมด้วยหลักฐานต่าง ๆ ไป

บังคับศาลอุทธรณ์พิเศษ

ศาลพิเศษจะไต่คดีสิ้นการชดชองของศาลเหล่านั้น
นอกจากลำดับธรรมดา

ร่างคำตัดสินของศาลพิเศษก็จะไต่ส่งไปให้จำศาล
ของศาลซึ่งถูกให้พิพากษานั้นในทันที และแน่นอนไปก็จะ
แม่นยำศาลนั้นไต่รับเอาคดีเรื่องนั้นด้วยเด็ดขาด

มาตรา ๑๑๒ ถ้าการชดชองนั้นหากเกิดขึ้นในระหว่างศาลฝรั่ง
เศสและศาลลาวซึ่งไต่รับคำร้องคดีเดียวกันและพร้อม
กันทั้งสองฝ่าย ศาลลาวต้องจัดการให้ส่วนพิพากษาใน
ทันที ท่านเอกอธิบดีซึ่งท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงจะได้
เป็นผู้นำความขึ้นแจ้งให้ท่านทนาย ก็จะได้้นำความชด
ชองนั้นขึ้นแจ้งให้เจ้ากรมอัยการแห่งศาลอุทธรณ์ฝรั่ง
เศสซึ่งเป็นเจ้าของทศาลฝรั่งเศสนั้นเพื่อให้ตระลาการชั้น
สูงผู้ทนายชดชองและเพื่อท่านจะได้ยื่นคดีแก่งแย่งอำ
นาจต่อศาลทนายอำนาจพิพากษา

ถ้าศาลฝรั่งเศสหากไต่รับอำนาจพิพากษาแล้ว
ศาลลาวก็จะไต่พิพากษาต่อไป ถ้าศาลฝรั่งเศสมี
อำนาจพิพากษาเรื่องนั้นแล้ว คดีนั้นก็จะไต่ส่งขึ้นให้ศาล
ลาวซึ่งจะพิพากษาได้

และคำอธิบายทั้งหมดเหล่านี้กับสำนวนคดีทั้งหลายจะได้อ้างไปยังจำศาลอุทธรณ์พิเศษซึ่งจะได้ตัดสินเหมือนว่าไว้ในมาตราบนนี้

มาตรา ๑๑๕ ถ้าศาลซึ่งกระทำการเหล่านี้ใดเป็นศาล หากมีจำนวนกระทำการครบคณะ กัวยว่ากระทำการได้คดี คำนตนเอง หรือลดความได้คดีคำนกระทำการผู้หนึ่ง หรือหลายคน ศาลอุทธรณ์พิเศษก็จะได้บัญญัติขยับออกให้ส่งคดีและลดความไปให้ศาลอื่น เพื่อให้ได้ส่วนพิพากษา

มาตรา ๑๑๖ ในขณะที่เมื่อกระทำการผู้หนึ่งหากจะมานั่งศาลได้ด้วยการจับเป็น หรือด้วยเหตุการอื่น ๆ ฝ่ายร่างกาย หรือฝ่ายอื่น ๆ นอกจากเหตุซึ่งได้เข้ามาในนั้นก็จะได้ให้กระทำการของศาลนั้นเป็นผู้นั่งศาลแทนท่านเอง ตามลำดับซึ่งได้ตั้งไว้ในมาตรา ๘-๙-๑๗ และ ๑๘ แห่งกฎหมายตั้งแห่งการยุติธรรม

ถ้ามีกระทำการหลายคนหากจะมานั่งศาลได้เหมือนว่ามาแล้ว และศาลนั้นหากบ่ออาจจะมีจำนวนกระทำการครบคณะได้แล้ว ท่านเอกาธิก็จะได้ออกข้อคำสั่งตั้งกระทำการใหม่มานั่งศาลชั่วคราวแทนกระทำการที่คดีหรือเหล่านี้ จนถึงเวลากระทำการเจ้าท่านนั้นสิ้นสุดหายพยาก็

๒๖๗

ภาคที่ ๓

บทที่ ๑

อุทธรณ์เพื่อให้ตรวจคำพิพากษาใหม่

หมวดที่ ๑

วิธีร้องขอให้ตรวจคำพิพากษา

และรูปกระบวนคำร้องขอเหล่านั้น

มาตรา ๑๑๗ คำร้องขอให้ตรวจคำพิพากษาสำหรับแต่คดีแผนก
โทษานโทษและครุโทษนั้น จะทำได้แต่ในเมื่อจะอุทธรณ์
ทางอื่นออกไปได้

มาตรา ๑๑๘ คำพิพากษาซึ่งใช้ได้เป็นเหตุขาดแต่ต้นแล้ว จะ
ตรวจดูใหม่ได้แต่ในสถานได้ตัดสินบังคับ และมีหลักฐาน
ถึงจะว่าต่อไป

ข้อ ๑ ได้ลงโทษสองแผนกต่อกันในความผิดอัน
เดียว แก่คนสองคนต่างกัน และซึ่งจะเอา
กับคนสองคนพร้อมกันนั้นข้ออาจะเป็นอย่างใด

ข้อ ๒ ได้ลงโทษทัณฑ์พยานให้การเท็จ และคำ
ให้การเท็จนั้นพาให้ลงโทษซึ่งขอให้ตรวจ
ใหม่อีก

ข้อ ๓ ได้ลงโทษว่าฆ่าคน และพายลงมาได้เห็น

เป็นจริงว่า คนซึ่งเข้าใจว่าได้ถูกฆ่าตาย
นั้นยังมีชีวิตอยู่

ข้อ ๔ ได้ชอกคันเห็น หรือได้เอาเหตุการณ
หรือหลักฐานใหม่ออกอ้างอาจให้เห็น
เป็นจริงว่าบุคคลที่ตกโทษนั้นยังมีค่าผิด

มาตรา ๑๑๕ คำร้องขอให้ตรวจคำพิพากษานั้น ต้องให้ผู้ถูก
โทษเองเป็นผู้ทำ หรือบุคคลซึ่งมีความสามารถต่างตัว
ของเขาได้เป็นผู้ทำให้ถูกต้องกระบวนมาตรา ๗๘ แห่ง
กฎหมายนี้

ถึงว่าผู้ถูกโทษนั้นตั้งแก้กรรมแล้วก็ดี พวกขุน
การ หรือพวกสืบสันดานของมันจะร้องขอให้ตรวจคำ
พิพากษานั้นก็ได้

การอุทธรณ์ร้องขอตั้งว่ามานี้ ผู้รับผิดชอบชอช้าง
แพ่งและผู้ร้องฟ้องจะทำได้

มาตรา ๑๒๐ การร้องขอให้ตรวจคำพิพากษานั้น จะได้พิจารณา
ได้ส่วนเมื่อมีคำร้อง หรือคำชี้แจงในการส่วนนั้นมาขึ้นต่อ
เจ้าศาลอุทธรณ์พิเศษพร้อมด้วยคำชี้แจงเหตุการณ และ
วันที่ไต่ลงคำพิพากษาซึ่งถูกขอให้ตรวจ และขอศาล
ซึ่งไต่ลงคำพิพากษาคด้วย ต้องคัดหลักฐานทั้งหมดไป
ตามคำร้องนั้นอีก

คำร้องขอให้ตรวจคำพิพากษา ที่จะแม่นยำ
อุทธรณ์พิเศษเป็นผู้ไต่สวนพิพากษาเหมือนเคยวงกนกับคำ
ร้องอุทธรณ์ลงล่าง

หมวดที่ ๒

ผลของการร้องขอให้ตรวจคำพิพากษา

มาตรา ๑๒๑ การร้องขอให้ตรวจคำพิพากษานั้น ที่จะเขตพ้น
ข้อความทั้งหลาย ที่ได้ตัดสินแล้วในคำพิพากษาซึ่งถูกขอ
ให้ตรวจใหม่อีก

มาตรา ๑๒๒ ชั้นศาลอุทธรณ์พิเศษต้องพิจารณาว่าคำร้องขอ
นั้นจะควรรับไว้หรือไม่ และยังมีหลักฐานถูกต้องตามข้อ
ใดข้อหนึ่งใน ๔ ข้อซึ่งได้ไว้ในมาตราบนนี้

มาตรา ๑๒๓ ถ้าคำร้องขอได้ทำถูกต้องควรรับไว้ และถ้าเห็น
ว่าจะพิจารณาใหม่ได้ในศาลซึ่งไต่ลงคำพิพากษาซึ่งเขา
ได้ขอให้ตรวจนั้นคดี ศาลนั้นก็ต้องใหม่แต่กระลาการ
ใหม่ หรือถ้าจะนั้น เมื่อศาลอุทธรณ์พิเศษได้ตัดสินลง
ล่างคำพิพากษาแล้ว ก็จะได้ส่งไปยังศาลชั้นเดียวกัน
นั้นซึ่งศาลอุทธรณ์พิเศษ จะไปชบชอกเหมือนว่ามาแล้วให้
เป็นผู้ไต่สวนพิพากษาต่อไป

มาตรา ๑๒๔ ศาลซึ่งถูกให้พิพากษาต้องไต่สวนคดีนั้นใหม่โดยเด็ด
หมดอายุ 02/06/2565

ครบถ้วนใหม่อีก ตามข้อสำคัญซึ่งพาให้รับเอาคำร้อง
ขอนั้น และจะต้องได้ชอกค้นหาและจัดการต่าง ๆ สิ่ง
จะเป็นผลให้แก่การไต่สวนตามข้อสำคัญเหล่านั้นเหมือน
กัน

คำพิพากษาซึ่งจะไต่ลงต่อไปนั้นจะต้องได้ทำให้ถูก
ทั้งตามธรรมเนียมทุกประการ และจะมีผลใช้ได้เหมือน
คำพิพากษาธรรมดา

- มาตรา ๑๒๕ ถ้าหากเห็นว่าจะพิจารณาให้ใช้ได้ เหมือนดังไต่ลง
คำพิพากษาที่ตกขอให้ตรวจค้นด้วยเหตุว่ามีผู้ถูกโทษ
หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีนั้นผู้หนึ่ง หรือหลายคนได้ลงแก่
กรรมไปก็ดี หรือหายตัวไปก็ดี หรือด้วยเหตุว่าอายุความ
นั้นขาดไปแล้วก็ดี หรือขาดอายุโทษแล้วก็ดี ศาล
อุทธรณ์พิเศษจะได้ไต่สวนและพิพากษาคดีเรื่องนั้นเองตาม
หลักฐานซึ่งไต่ยื่นต่อศาล หรือผู้ร้องขอให้ตรวจดูได้
บอกให้แก่ศาล และตามหลักฐานซึ่งจะไต่ยกออกมาจาก
สำนวนเก่าแห่งคดีเรื่องนั้น และตามช่องทางหลักฐาน
ต่าง ๆ อาจจะเป็นผลได้ตั้งว่าการขึ้นสูตร การสืบสวนซึ่ง
ศาลจะได้แต่งตั้งให้พนักงานผู้หนึ่งเป็นผู้ขึ้นสูตรและสืบสวน
- มาตรา ๑๒๖ ศาลซึ่งได้รับเป็นผู้พิพากษาก็เหมือนกันกับศาลอุท
ธรณ์พิเศษ เมื่อเห็นจริงว่าผู้ถูกโทษนั้นได้กระทำผิด จะ

บัญญัติให้ทำขบวนการแก่นักโทษตามควรทุกประการ คำทำขบวนการจะ
ให้โทษข้างแพ่งเป็นผู้เสีย ถ้าเห็นว่าโทษข้างแพ่งควร
ริษีตรีษีขอยในการลงโทษให้แก่ผู้นั้น และถ้าผู้กระนั้น ก็
จะแน่นอนคลังหลวงเป็นผู้เสีย

บทที่ ๒๓

ว่าด้วยปล่อยตัวนักโทษก่อนสิ้นโทษ

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยสถานซึ่งจะได้ปล่อยตัวก่อนสิ้นโทษ
และธรรมเนียมจะได้จัดการปล่อยตัว

มาตรา ๑๒๗ การปล่อยตัวนักโทษก่อนสิ้นโทษนั้น เป็นการ
กรุณาอย่างสูงให้แก่นักโทษที่ได้ประพฤติดีให้เห็นว่า
เรียบร้อยดี ในขณะที่เขาถูกขังและล้างโทษของเขาอยู่ใน
คุกนั้น

มาตรา ๑๒๘ การปล่อยตัวก่อนสิ้นโทษนั้น จะอนุญาตให้ให้แก่
แก่จำพวกนักโทษที่ตกโทษมีกำหนดชั่วคราว ซึ่งได้ล้าง
โทษของเขาไปครั้งหนึ่งแล้ว

จำพวกนักโทษที่ตกโทษในสถานยักเข็ดหลายนั้น ก็
จะยักได้รับความกรุณาอย่างนั้นได้แล

มาตรา ๑๒๕ การปล่อยตัวก่อนสิ้นโทษนั้น จะอนุญาตให้แก่ นักโทษซึ่งถูกโทษจนสิ้นชีวิตคนบ่ได้ แต่ว่าถ้านักโทษเหล่านั้น ได้รับความกรุณาเปลี่ยนโทษจนสิ้นชีวิตเช่นโทษมีกำหนดชั่วคราวแล้ว ก็จะไปรอกให้เขาได้รับความกรุณาส่วนนี้ก็ได้

มาตรา ๑๓๐ ในสถานที่ว่ามาในมาตราบนนี้ เพื่อจะกำหนดว่า นักโทษใดล้างโทษของเขาได้ครึ่งแล้วหรือยังนั้น ก็จะได้ ให้นัยกำหนดให้เขาได้อยู่คุก ก่อนบัญญัติอนุญาตโทษจน สิ้นชีวิตของเขาให้เป็นโทษมีกำหนดชั่วคราวอนั้นให้แก่เขา ทั่ว

หมวดที่ ๒

วิธีจัดการปล่อยตัวนักโทษก่อนสิ้นโทษ

มาตรา ๑๓๑ การจะขอให้ปล่อยตัวนักโทษก่อนสิ้นโทษ จะแก่นักโทษขอเองก็ได้ หรือจะให้ผู้มีสิทธิตามกฎหมาย หรือ ผู้ได้รับสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งมีความสามารถต่างตัวนักโทษ ดังว่าแล้วในมาตรา ๗๘ บนนั้นมาของขอได้ ออก คำขอขึ้นต่อท่านเอกอัครราชทูตประเทศลาว ซึ่ง เป็นเจ้าแห่งการยุติธรรมประเทศลาว

นอกจากคำร้องขอซึ่งนักโทษเอง หรือของผู้มี

ความสามารถต่างควนักโทษไทยไต่บนนั้น การจะปล่อยตัว
ก่อนสิ้นโทษนั้น จะแม่นยำผู้จัดการคุก ซึ่งนักโทษถูกกักขัง
อยู่นั้นขอเองก็ได้ หรือจะแม่นยำหัวหน้าศาลซึ่งไต่คดีสินลง
โทษเป็นผู้ร้องขอ ด้วยว่าการปล่อยตัวนั้นจะเป็นผลให้ยก
เลิกการกักขังนั้นต่อไป หรือจะแม่นยำท่านอธิบดีผู้ปกครอง
แขวงเป็นผู้ขอก็ได้

ของยื่นคำร้องขอตั้งว่ามาแล้วนี้ ท่านเอกาธิบดี
เหมือนกัน

มาตรา ๑๓๓ ท่านผู้สำเร็จราชการประเทศลาว เป็นผู้ตัดสินคดี
ขาดในส่วนคำขอปล่อยตัวนักโทษก่อนสิ้นโทษ และใน
สถานใดก็ตาม ก่อนจะตัดสิน ท่านจะถามเอาความเห็นดี
ของนายอำมร และผู้จัดการคุกซึ่งนักโทษถูกกักขังอยู่
นั้น และท่านหัวหน้าศาลซึ่งไต่คดีสินลงโทษและท่าน
อธิบดีผู้ปกครองแขวงนั้นด้วย

มาตรา ๑๓๔ การปล่อยตัวก่อนสิ้นโทษนั้น ท่านเอกาธิบดีจะ
ไต่อนุญาตให้ด้วยข้อคำวิส ซึ่งจะได้ขอขอสัญสำคัญที่
ผู้ได้รับความกรุณานั้นจะต้องปฏิบัติอยู่กันตามเวลาไต่รับ
อนุญาตพ้นโทษนั้น

ในข้อคำวิสฉบับนั้น จะขอขาคำขอลซึ่งผู้พ้นโทษ
ของอยู่กันเห็นตน และจะบังคับให้จัดการต่าง ๆ เพื่อ

รักษาหรือตรวจตราผู้พันโทฯ ซึ่งเห็นว่าจะเป็นผลดีต่อยกคิด
เห็นตามคำผิดเดิมของเขา และต้นเหตุและเหตุการณ
ซึ่งได้พาให้ลงโทษเขานั้นอีกก็ได้

มาตรา ๑๓๕ เมื่อนักโทษได้กระทำผิดข้อข้อใดข้อหนึ่งแห่งข้อคำ
รับที่ได้อนุญาตให้ปล่อยตัวของเขา ก่อนสิ้นโทษ ท่านเอกา
อธิบดีจะออกข้อคำรับใหม่ในทันที เพื่อให้ยกเลิกการ
อนุญาตให้ปล่อยตัวนักโทษผู้นั้นก็ได้

จะยกเลิกการปล่อยตัวนักโทษนั้นได้ก็เหมือนกัน
ถ้าผู้ที่ได้พันโทฯ ไปนั้นประพฤติดุร้ายดีเหมือนแต่ก่อน
หรือต่อหน้าประชาชน

ในสถานใดก็ดี เมื่อได้ยกเลิกการปล่อยตัวนักโทษ
ผู้นั้น ๆ ก็จะได้ถูกกักขังในคุกใหม่อีกให้จนสิ้นกำหนดโทษ
ซึ่งยังคงค้างอยู่เมื่อเขาถูกปล่อยตัวไปนั้น

บทที่ ๓

ว่าด้วยการยกโทษ

มาตรา ๑๓๖ เหมือนได้มาแล้วในมาตรา ๑๑ แห่งกฎหมาย
อาญา จะพักทรมานโทษประหารชีวิตนั้นก่อนได้รับคำเห็น
ดีของท่านมหาเอการธิบดีประเทศอินทจีนนั้นก็ได้ โดยท่าน

เอกอัครราชทูตประเทศลาวเจ้าการ บุคคิธรรมลาวจะต้องส่งสำ
นวนการไต่สวนไปยังท่านมหาเอกอัครราชทูตประเทศอินโดจีน
ท่านเอกอัครราชทูตประเทศลาวต้องให้คำเห็นดีของท่าน
ส่งคืนไปพร้อมสำนวนการไต่สวนนั้นด้วย

มาตรา ๑๓๗ ถ้าท่านมหาเอกอัครราชทูตอินโดจีนไม่เห็นดี ให้
จัดการตามโทษประหารชีวิต ข้อคำร้องซึ่งจะไต่ออกใน
การนี้ ก็จะมีบัญญัติให้เปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นโทษ
หมกขังชีวิต

มาตรา ๑๓๘ นอกจากสวดนทว่าไว้ในสองมาตรานี้ ในการ
จะไต่ข้อคำอนุญาตต่อท่านมหาเอกอัครราชทูตอินโดจีน
ทุกๆ ครั้งเพื่อจะให้ปฏิบัติโทษ แม้ว่ามันโทษขังคุกหรือ
คดีนักโทษ เมื่อโทษนั้นเป็นเหตุขาดแล้วก็ได้ หรือในเวลา
มันล้างโทษอยู่นั้นก็ได้ ผู้ถูกโทษอย่างใดอย่างหนึ่งจะยื่น
คำร้องขอให้ยกโทษทั้งหมดหรือผ่อนโทษนั้นลงก็ได้

มาตรา ๑๓๙ คำร้องขอยกโทษคงว่ามานี้ ต้องยื่นต่อท่านเอก
อัครราชทูตเจ้าแห่งการบุคคิธรรมประเทศลาว แล้วท่านจะได้
บังคับให้พิจารณาาคำร้องขอนั้น และจะได้ตามเอาคำ
เห็นของ

๑. ผู้จัดการคุกที่นักโทษถูกกักขังอยู่นั้น
๒. นายอำมร

๓. หัวหน้าศาลของศาลซึ่งได้ตัดสินลงโทษ

๔. อธิบดีผู้ปกครองแขวง

การทั้งหมดเหล่านี้ต้องให้ปฏิบัติให้ถูกเหมือนกันได้ว่า
แล้วบนนี้ สำหรับการปล่อยตัวนักโทษก่อนสิ้นโทษ

คำขอซึ่งได้ไต่สวนแล้วครั้งนี้ จะให้ส่งไปยังท่าน
มหาเอกราธิบดีประเทศอินทจีนซึ่งจะได้บัญญัติเด็ดขาด

มาตรา ๑๔๐ จะมั่นในสถานใดก็ตาม บัณฑิตสองครั้งและสอง
เดือนก่อนวันนัดนำพดมนัสจาเดือน ๔ และเดือน ๑๒
เมื่อท่านเห็นสมควรขอยกโทษทั้งหมด หรือผ่อนโทษ ซึ่ง
ท่านเห็นว่าควรขอให้แก่บุคคลที่ล้างโทษของเขาอยู่ในคุก
ซึ่งอยู่ไต่บังคับของท่าน อธิบดีผู้ปกครองแขวงทั้งหลาย
และท่านผู้จัดการคุกทั้งหลาย ก็จะได้ส่งคำขอนั้นไปยัง
ท่านเอกราธิบดีประเทศลาว

มาตรา ๑๔๑ บัญชีขอยกโทษหรือขอผ่อนโทษ ซึ่งท่านเอกราธิบดี
ประเทศลาวจะส่งไปยังท่านมหาเอกราธิบดีประเทศอินทจีน
นั้น จะได้บอกกำหนดโทษที่ศาลได้ตัดสิน เหตุการณ์ที่
พาให้ลงโทษและกำหนดโทษซึ่งนักโทษได้ปฏิบัติมาแล้ว
นั้น จำเพาะตัวไผ่มันของนักโทษนั้น

บทที่ ๕

ขายสินค้าคลังหลวง ค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๔๒

เมื่อใดคำพิพากษาหากใช้ไต่เงินเค็ดขาดแล้ว จำ
ศาลจะเป็นผู้ขายสิ่งของซึ่งไต่บริบวธิ์ และถูกให้ยกขึ้นเป็น
หลวง และซึ่งบังคับบังคับให้ลงผลลาญให้คืบไปเสีย

สิ่งของซึ่งถูกริบวธิ์แล้วถูกบังคับให้ส่งคืนให้แก่เจ้า
ของของมัน และสิ่งของซึ่งไต่มาวางไว้ในที่ว่าการจำ
ศาลแล้ว เจ้าของมันย่อมารยเอาคืนในกำหนดคืบหนึ่ง นบ
แต่เมื่อใดมีหมายบอกเตือนให้เจ้าของเหล่านั้นไป ก็จจะ
ไต่เอาสิ่งของเหล่านั้นออกขายเหมือนไต่ว่าในบณน

เมื่อเจ้าของข่มมาขอเอาสัคว์และอวิญญาณกระทรพีย
ซึ่งให้รักษาไว้ในโรงขังของหลวง นั้นคนในกำหนดคืบ
หนึ่งนบอย่างหลาย สัคว์และทรพียเหล่านั้นก็จจะไต่เอา
ออกขาย

จำนวนเงินซึ่งไต่จากการขายเหล่านั้น และจำนวน
เงินซึ่งบริบวธิ์ไต่จจะทองเอาขึ้นคลังหลวงทงสน

มาตรา ๑๔๓

ค่าธรรมเนียมศาลแผนกอาญาที่บัญญัติไว้ในกฎ
หมายระเบียบนี้ จะค้องไต่เรียกเอาคั้งไว้ในมาตรา ๑๒ -
๑๗-๓๐-๓๒-๓๖-๕๒-๕๔ และ ๖๓ บณน

ในสถานปรายปรามซึ่งว่าไว้ในตารางที่ ๑ แห่ง
กฎหมายพิจารณาความแพ่งและค้าขาย ค่าธรรมเนียม
นั้นก็จะเรียกเอาชนคลังหลวงสักอย่าง ค่าธรรมเนียม
ซึ่งจะเรียกเอาชนคลังหลวงตามกฎหมายฉบับนี้ ก็แม่น
ค่าธรรมเนียมซึ่งมีอยู่ในตารางที่ ๑ ต่อไปนี้

ค่าธรรมเนียมซึ่งจะเรียกเอาให้แก่ศาลเสงก็แม่นค่า
ธรรมเนียมซึ่งมีในตารางที่ ๒ ต่อไปนี้

ค่าธรรมเนียมเหล่านี้จะแม่นคลังหลวงเอาล่องหน้า
ให้ตามบัญชีจำหน่ายของหัวหน้าศาลที่หลัง ผู้ถูกโทษ
หรือโจทก์ข้างแพ่งถ้าจำเลยหากถูกตัดสินปล่อยตัว ก็
จะถูกบังคับให้ใช้แทนค่าธรรมเนียมนี้ให้แก่คลังหลวงคืน

ในสถานปรายปรามค่าธรรมเนียมศาลซึ่งจะให้แก่
จำศาลตามมีไว้ในตารางที่ ๓ แห่งกฎหมายพิจารณา
ความแพ่งและค้าขาย ก็จะได้เสียให้แก่จำศาลเหมือนกัน

ในสถานเดียวกันค่าธรรมเนียมซึ่งจะได้แก่ผู้ชน
สัตว์กรรมคา พะยานและนายของชาติอยู่ถึงภูและซึ่ง
ถูกเรียกมาเป็นทักษาคำลตามมาตรา ๑๗—๓๐—๔๘
และ ๖๐ บนนี้ ก็ได้มีอัตราไว้แล้วในตารางที่ ๓ แห่งกฎ
หมายพิจารณาความแพ่งและค้าขาย

ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เหล่านี้จะมั่นคงลงโดย
ผู้เอาลงหน้าให้ก่อนตามบัญชีจำหน่ายของหัวหน้าศาล
นั้นเหมือนกัน แล้วผู้ถูกโทษ หรือโจทก์ข้างแพ่งถ้าจำ
เลยหากคดีสิ้นคดีแล้ว ก็จะถูกขังขังให้ใช้แทนค่าธรรมเนียม
นิยมศาลให้แก่คดีลงคนตามทีหลัง

ตารางที่ ๑

ค่าฤชาธรรมเนียมศาลซึ่งจะเก็บขึ้นคดีลง

ค่ารักษาสัตว์ไว้ในโรงขังหลวงซึ่งจะได้เก็บตามมาตรา ๑๒

แห่งกฎหมายพิจารณาความอาญา

ข้าง ๑ คดี วันละ	๒๐ อัฐ
วัว ควาย ม้า ๑ คดี วันละ	๑๐ อัฐ
รถ เกวียน เรือ แพ เครื่องจักร เครื่องต่าง ๆ หรือ หมวดหมู่เครื่อง หรือของพาหนะ อาหารมากหลาย และใหญ่โต ๑ คัน ๑ ลำ ๑ เครื่อง ๑ หมวด ๑ หมู่ ของพาหนะหรืออาหาร วันละ	๕ อัฐ

ตารางที่ ๒

คำถุชาธรรมนิยมเก็บให้แก่ตาแสง หรือผู้ต่างหน้าตาแสง

หมายเหตุ	ผู้ชนิสฺตร	ผู้ร้องทุกข์	ผู้เขียนโจทก์ข้างแพ่ง
ผู้ถูกหา	ซึ่งได้รับอนุญาตปล่อยตัว	และหมายบอกต่าง ๆ	
ฉบับเต็ม	อัครราชันเคี้ยว	ใบละ	๒๐ ฐึ
ฉบับร่างซึ่งไ้ทำให้	ใบละ		๑๐ ฐึ
ประกาศคำพิพากษาลูกความบ่เข้ามาศาล			
อัครราชันเคี้ยว	ใบละ		๒๐ ฐึ

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในกฎหมาย

ลักษณะพิจารณาความอาญา

คำที่ใช้	ความหมาย
กาย	เกิน
คอบ	บอก
คั่ง	ของตัว เช่น ลูกคั่ง คือ ลูกของตัวเอง
จำ	ทิดหรือใกล้ชิด เช่น ญาตีสั้นจำ
ชอก	ค้นหา
ชาว	ยี่สิบ
เทอดุน	ที่หลัง หรือ ภายหลัง
เทอดำอึก	ครั้งแรก
พายลุน	ภายหลัง
เทิงพู	เชิงภูเขา หรือ ทิวเขา
ทม	ตั้ง
ไผมัน	ของใครของมัน
ล้างโทษ	รับชำระโทษเพื่อให้โทษนั้นหมดไป
วิคคองธรรมเนียม	จารึกประเพณี

๒๘๒

ตั้งหน้า

ค่อหน้า หรือคะเพาะหน้า

อาว

อาซึ่งเช่นผู้ชาย อาที่เป็นหญิงเขียน
ว่าอา ไม่มีตัว ว สกค

เซค

ทำ

ชอค

ถึง

สำนักหอสมุด

กระดานบริษัทไทยนิคมพาณิชย์ จำกัด

หมดอายุ 02/06/2565

กฎหมายลักษณะแพ่ง

สำนักหอสมุด

สำนักหอสมุด

หมตอายุ 02/06/2565

กฎหมายลักษณะแพ่ง

บทที่ ๑

คำแนะนำเบื้องต้น

มาตรา ๑ ข้อบัญญัติกฎหมายเล่มนี้ ใ้ใช้บังคับสำหรับใช้ใน
แผนกแพ่งและแผนกค้าขาย ระหว่างคนชาติลาวและคน
พื้นเมืองซึ่งใ้ใช้บังคับอยู่ในเขตต์แดนประเทศลาวนี้

มาตรา ๒ ถ้าในกฎหมายเล่มนี้ หากมีข้อบัญญัติเฉพาะใ้ใช้
สำหรับคดีแพ่งหรือคดีค้าขายที่ใ้ใช้บังคับนั้นแล้ว ก็ต้อง
ใ้ผู้พิพากษาคัดเลือกเอาข้อบัญญัติ ข้อใดข้อหนึ่ง ซึ่งคล้าย
คือเดียวกับคดีที่จะใ้พิพากษานั้นออกคดีนั้น

มาตรา ๓ กฎหมายซึ่งใ้ใช้บังคับเฉพาะแต่ราษฎรลาวนี้ เมื่อ
ใ้ใช้บังคับในเขตต์แดนประเทศบุรพาฝรั่งเศส หากใ้ใช้
ประกาศออกในเขตต์แดนประเทศบุรพาแล้ว ก็ใ้ใช้
ในประเทศลาวนี้ทั่วไป

แขวงใ้ใช้บังคับหากใ้ใช้ประกาศใ้ใช้ในเวลาใ้ใช้แล้ว ก็
ต้องใ้ใช้กฎหมายนี้ทั่วไปในแขวงนั้น

ถ้ากฎหมายนี้หากใ้ใช้บังคับมาถึงแขวงใ้ใช้ในเวลาใ้ใช้แล้ว
ก็ต้องใ้ใช้บังคับใ้ใช้ว่าใ้ใช้ประกาศใ้ใช้เป็นใ้ใช้ใ้ใช้ นับตั้งแต่วัน

หลังที่กฎหมายได้มาวางที่ว่าการของหัวหน้าอาชญาลัทธิ
ลาวเมืองนั้นไป (แขวง — เมือง — หัวพัน) หัวหน้า
อาชญาลัทธินั้น ต้องประกาศไปทั่วทุกคาแสง และข้านให้
ทราบทั่วกันตามธรรมดา

บทที่ ๒

ว่าด้วยแต่งงาน

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยหลักฐานการแต่งงานและเหตุที่พาให้ขาดครองผิวเมีย

มาตรา ๔ สำหรับจะเอาผิวหรือเมียไคนั้น ผู้ชายต้องให้
อายุ ๑๘ ปี และผู้หญิงอายุ ๑๕ ปี จึงจะแต่งงานกันได้
แต่ถ้าเมื่อหญิงหากมีครรภ์หรือหากออกลูกก่อนแล้ว ศาล
จะกำหนดคนอายุให้ก็ได้

มาตรา ๕ ถ้าหญิงและชายหากข้สมยอมเอากันเป็นผิวเมีย จะ
แต่งงานก็ได้

ถ้าผู้หญิงมีอายุอ่อนกว่า ๑๘ ปี และผู้ชายอายุอ่อน
กว่า ๒๐ ปี เมื่อเขาหากข้ได้รับความสมยอมของพ่อแม่
หรือพ่อแม่เลี้ยงของเขา ก็แต่งงานเอาผิวเมียข้ได้
เหมือนกัน

มาตรา ๖

หญิงหรือชายซึ่งถูกกล่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิดและได้หนีจากครอบครัวแล้วนั้น บໍต้องขอคำสมยอมของพ่อแม่เขา เมื่ออายุเขาชอความกล่าวไว้มาตรา ๔ เเทงนแลวเขาจะแต่งเขากันเป็นสิทธิโดยมีคำสมยอมของผู้ใดก็ได้

มาตรา ๗

เมียบหลวงต้องใหม่แค่ครั้งเดียว ซึ่งจะต้องแต่งก่อนทองเมียบอื่น ๆ

ในเวลาอยู่กินกับเมียนั้น ถ้าหากได้แต่งทองนำหญิงคนอื่น ๆ อีก ทองสถานนั้นก็ต้องนับว่าแต่งเขาเมียบน้อยฐานเดียวกันหมด และตกอยู่ในสิทธิซึ่งกำหนดไว้ในขตท ๔ และมาตรา ๑๑๐-๑๑๑ และ ๑๑๒ คอไปนั้น

มาตรา ๘

ห้ามบໍให้เขากันเป็นผัวเมียบ ระหว่างญาติสายเลือดคิกต่อกันคือ พ่อแม่บໍย่า พ่อเฒ่าแม่เฒ่าค่อ ๆ ขึ้นเมือและลูกหลายเหลนค่อ ๆ ลงมา จะแม่นญาติแท้และญาติเลี้ยงก็ตาม และระหว่างญาติทางเขาเขยคามสายญาติเดียวกันน และระหว่างญาติสายข้าง คืออ้ายเอือยน้องคิง หรือบໍแม่นพ่อแม่เดียวกัน หรือลูกนอกรทางมาของพ่อหรือแม่ แต่พ่อหรือแม่หากันบໍว่าเป็นลูกแทนและระหว่างลุง บໍ อาว อาน้ำ และหลาน

ทองระหว่าง ญาติสายเลือด บໍต่อกัน ซึ่งเป็น ญาติโดยทางแต่ทองนนั้น เมือพ่อแม่อ้ายเอือยหรือน้องลุงบໍ

ชาวอาน้ำหลาน ซึ่ง เป็นญาติทางเขาเซยหากตายไปแล้ว ก็ อนุญาติให้พวกที่ยังมีชีวิตอยู่ให้แต่งตั้งเองเขาเป็น ผัวเมียได้

ของซึ่งบ่ประพฤติกตามขอบัญญัติไว้แล้วนั้นขบเหมื่อน บ่ได้แต่งตั้ง และเมื่อมีผู้ใดผู้หนึ่งที่เกี่ยวข้องมาร้องค้ำ คาล นอกจากโทษอาญาซึ่งได้กำหนดไว้มาตรา ๑๖๖ และ ๑๖๗ แห่งกฎหมายลักษณะอาญานั้น ศาลก็จะตัดสินลงล้างการแต่งตั้งนั้น เพราะแต่งตั้งบ่ถูกต้องตาม กฎหมาย

- มาตรา ๕ ครองผัวเมียขาดจากกันคือ
- ๑ เมื่อผัวหรือเมียตาย
 - ๒ เมื่อประร้างกัน
 - ๓ เมื่อได้ตัดสินว่าแต่งตั้งบ่ถูกต้องตามกฎหมาย ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตราก่อนนี้

มาตรา ๑๐ เมื่อคำประร้างกันหากเกิดมาด้วยว่าผัวหรือเมียหาก ตายไป ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นจะแต่งตั้งใหม่ด้วยคนอื่น ก่อนกำหนดสิขวันบ่ได้

ถ้าครองผัวเมีย หากขาดจากกันด้วยคำประร้างแล้ว ผู้ใดจะแต่งตั้งใหม่ในวันใดก็ได้ โดยบ่ให้มีกำหนดเวลา ขัดขวาง

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยระเบียบแต่งตั้งดองและหมายหมั้น

คำจำเป็นซึ่งเกิดมาจากการแต่งตั้งดองและหมายหมั้น

มาตรา ๑๑ งานแต่งตั้งดองก็ตั้งควรเขตตามรัศมีคลองเก่าของลาว เป็นสำคัญว่า ผัวต้องมอขค่าขันผีและค่าดองให้เมียสองหน้าพวกที่อนุญาตให้แต่งตั้งดองตามกล่าวไว้มาตรา ๕ เติ้ง และพระยานหญิงหรือชายนอกเกษียรอายุ ๔ คน

มาตรา ๑๒ คอหน้าพ่อแม่และพระยาน ซึ่งกล่าวไว้มาตราก่อน เพื่อให้เป็นหลักฐานในการแต่งตั้งดอง บ่าวและสาวต้องไปเสนอค้ำสมีคเอากันเป็นฉวเมียต่อคาแสงหรือพ่อบ้าน ซึ่งจะได้จดทะเบียนไว้

จดทะเบียนนี้ต้องบอกชื่อ อายุ ทุขบูของฉวและเมีย ทงวันทแต่งตั้งดอง

ฉวเมียและคนที่ไต่ขอกกล่าวมาเทิงนี้ ก็จะเป็นชื่อหรือลงลายมือใส่ในจดหมายนั้น คาแสงหรือนายบ้าน เมื่อไต่เซ็นชื่อของตนใส่แล้ว ก็จะได้ส่งจดหมายนั้นไปให้ศาลรักษาไว้

แต่ว่าก่อนจะเอาส่งไปศาลนั้น คาแสงหรือนายบ้าน ก็ต้องส่งสำเนาขยับนส่งให้ฉวเมียก่อน

มาตรา ๑๓ ถ้าสำเนาที่ใส่ส่งให้ผิดเมียตามบัญญัติไว้ในมาตรา
ก่อนนหากเสียไป ผัวเมียหรือคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะขอ
ให้ศาลสำเนายังยืนตามเจตหมายเดิมซึ่งรู้ไว้ที่ศาลนั้น ส่ง
ให้คนที่ได้

มาตรา ๑๔ ค่าขึ้นผิดผัวจำเป็นจะต้องเสียนั้น ใ้กระไว้ตามอัตรา
ต่อไปนี้ คือว่า

- ๑ ราชธิดาของเจ้ามหาชีวิตหลวงพระบาง ๑๕๐ เหยียบญ
- ๒ ธิดาของเจ้ามหาอุปราชหลวงพระบาง หรือของเจ้า
องค์ครองเมืองจำปาศักดิ์ ๑๒๑ เหยียบญ
- ๓ ธิดาของเจ้าราชวงศ์หลวงพระบาง ๑๑๔ เหยียบญ
- ๔ ธิดาของเจ้าราชบุตรหลวงพระบาง ๙๐ เหยียบญ
- ๕ ธิดาของเจ้าราชสัมพันธ หรือเจ้าราชภาคินย
หลวงพระบาง ๗๕ เหยียบญ
- ๖ บุตรีของเจ้ากรม ๕๐ เหยียบญ
- ๗ บุตรีของเจ้าชองย่นครหลวงพระบาง และ
โดยพระเจ้ามหาชีวิตได้ทรงพระกรุณา
โปรดให้เอนว่าเจ้า ๕๐ เหยียบญ
- ๘ บุตรีหญิงของเจ้าเมือง พญา ซึ่งเป็นข้า
ราชการหรือข้าราชการอื่น ๆ ซึ่งมียศดา
บรรดาศักดิ์เท่ากัน ๓๕ เหยียบญ

- ๙ บุค^รหุ^ณิงของอ^ปร^าช^หหรือของเพ^ยช^งเบ^น
 ข^าร^าช^คาร หรือของพ^ญา^ชง^บเบ^นข^า
 ร^าช^คาร หรือของข^าร^าช^คารอ^น ๆ ช^ง
 มี^คด^าบ^รร^คค^กค^กเท^าก^นน ๒๕ เห^รย^ญ
- ๑๐ บุค^รหุ^ณิงของผ[ู]ช^วย เ^สม^ยน หรือเพ^ยช^ง
 บ[่]เบ^นข^าร^าช^คาร หรือของข^าร^าช^คาร
 อ^น ๆ ช^งมี^คด^าบ^รร^คค^กค^กเท^าก^นน ๒๐ เห^รย^ญ
- ๑๑ บุค^รหุ^ณิงของแ^สน หรือห^มน ช^งบ[่]เบ^นข^า
 ร^าช^คาร ๑๕ เห^รย^ญ
- ๑๒ บุค^รหุ^ณิงของค^นอ^น ๆ น[ั]น ๑๐ เห^รย^ญ

อ[ิ]ต^ราน^เน^อย^{าง}ห^ลาย^ทล[ี]ค

ถ^าบ[ิ]ค^าม^าร^ทา^ของผ[ู]ส^ว ห^าก^เร^ยก^เา^เง^นเก[ิ]น^จำ^นว^นที่^ไค[้]
 ก^ะท^าม^ยค^ดา^บร^รค^กค^กไ^วเท[ิ]ง^นแล^ว บ[ิ]ค^าม^าร^ทา^น
 ก[ั]จะ^คอง^ส่ง^คน^ให^ลี^กเช^ย เพ^อใ^หเ^ชน^คำ^ทำ^ชว^ญมี^จำ^นว^น
 เ^งน^{เท}ำ^กน^กย^เง^นที่^คน^ไค[้]เ^รย^กเ^าเ^กิ^นอ[ิ]ต^รา^เท[ิ]ง^น

(ค^ำค[่]เ^อน - ค[่]อง^ส่ง^จำ^นว^นเ^งน^{ที่}ไ^ค้^เร^ยก^เา^เก[ิ]น^อ
 อ[ิ]ต^รา^นค[ิ]น^{แล}ว^คอง^ให^เล[ี]ย^คำ^ทำ^ชว^ญอ[ิ]ก^{เท}ำ^จำ^นว^นเ^งน^{ที่}
 ไ^ค้^เร^ยก^เา^เก[ิ]น^{ไป}น[ั])

มาตรา ๑๕ ถ้าภ^รร^{ยา}ห^าด^เม^นแม่^หมา^ยหรือแม่^รำ^ง ค^รอ^บค^รว[์]
 ของผ[ู]หุ^ณิงจะเ^รย^กเ^าเ^งน^คำ^ชน^ฉ เ^ำก[ั]น^กย^จำ^นว^นที่^ไค[้]

หมตอายุ 02/06/256๒

ของหญิงนั้น เท่ากับจำนวนเงินค่าชดเชยที่เสีย และ
ค่าของที่ดินที่ตกกันในวัน

มาตรา ๒๐ ของฝากที่ชายชู้ได้ฝากกับหญิงสาว หรือหญิงสาว
ได้ฝากไว้กับชายชู้ก่อนแต่งของ ถ้าของหากยี้ได้แต่ง
โดยคำผิดหรือคำตั้งใจของผู้ชายหรือผู้หญิง ผู้มีคำผิด
ต้องส่งของฝากให้คืน แต่ของฝากของคนนั้นจะทรง
ถามเอาคืนยี้ได้

มาตรา ๒๑ เมื่อผู้สาวได้ทำชำเรากันก่อนแล้วแต่งของเอากัน
เป็นเมียเหมือนกบในสถาน ซึ่งได้บัญญัติไว้ในวรรค
ถ้อย ๒ มาตรา ๑๘ เถิงนี้ จำเ็นชายชู้จะไ้ทำขวัญ
เท่ากับหนึ่งต่อกับครึ่งค่าชดเชย และหนึ่งต่อกับครึ่งค่าของ
ซึ่งได้ตกลงไว้แก่กันแล้วน

ถ้าชำเรากันจนมีครรภ์ ค่าทำขวัญจะต้องไ้เสีย
เท่ากับสองต่อค่าชดเชย และค่าของน

ถ้าหญิงสาวหากถึงแก่กรรมด้วยมีครรภ์ ชายชู้
ยี้จะไ้เสียเงินค่าฝังศพ หรือเผาศพให้แก่ครอบครัวของ
หญิงสาวอีก

ชายชู้ต้องบำรุงอาหาร และอุทหนุนลูกที่จะเกิดมา
นั้น จนถึงเวลามันหาเลี้ยงชีพตนเองไ้

มาตรา ๒๒ เมื่อยี้ได้ตกลงรัยว่าจะแต่งเอาเป็นเมีย และมีคำ

ตกลงในการจะแต่งของนั้น ถ้าหญิงสาวอยู่ในเกษียณซึ่ง
 อายุได้ ๑๘ ปี หากได้ทำชำเรากับชายที่มาโลมตนนั้น
 ชายก็จะต้องทำขวัญแก่ครอบครัวของหญิงสาวตามทศกาล
 จะเห็นสมควรตามฐานตระกูล และโดยจะต้องถือเอา
 ภิรชาของหญิงสาวเป็นประมาณ อีกประการหนึ่ง ถ้า
 หญิงสาวหากเกิดมีครรภ์ จำเป็นชายผู้ใดต้องได้เอาเงิน
 บำรุงลูกที่จะเกิดมานั้นทุก ๆ เดือนตามทศกาลจะกระให้ จน
 ถึงว่าลูกนั้นมีอายุพอหาเลี้ยงชีพตนเองได้

ชายคนนั้นยังจะได้รับโทษซึ่งบัญญัติไว้ในกฎหมาย
 ลักษณะอาญาอีก

บทที่ ๓

ว่าด้วยผู้เมียอย่างร้ายกัน

มาตรา ๒๓

การอย่างร้ายจะเกิดมาได้เมื่อมีสาเหตุดังต่อไปนี้

- ๑ เมื่อเมียเล่นชู้ (มีภรรยา)
- ๒ เมื่อผิวเล่นชู้ ในเรือนซึ่งตนยังอยู่นำเมียคนนั้น
- ๓ เมื่อผิวหรือเมีย คิวว่าผู้หากมีคำผิดด้วยข่ม
 หงศยคยและข้อยคำด้วยคำหยายช้านกแกผู้หนึ่ง หรือ
 เมื่อผิวและเมียมีคำผิดในซอนทง ๒ เปอง ๒ ฝ่าย

๔ เมื่อฉวีหรือเมียมหากมีคำผิดด้วยข่มเหงตนคื
และข่มขู่คำก้วยคำหาบข้านักแก้ฟ้องแม่ยายเอื้อยหรือนอง
ของฉวีหรือของเมียม

๕ เมื่อฉวีข่มขู่ตามคำจำเนนของคนที่เกิดมา
ก้วยการแต่งทอง คืข่มขู่ขยเลยงเมียมและลูกของตน
ตามควรว

๖ เมื่อฉวีหรือเมียมหากถูกโทษจำคุกฐานอาญา
เนรเทศหรือทำการสรรพทุกข์

๗ เมื่อฉวีจากเมียมไปโดยข่มขู่ไคว์ และโดยข่ม
ส่งข่าวให้เมียมในระหว่าง ๑ ปี และถ้ามันข่มขู่หนนชขบ
เลยง หรือเมือกอนทายขนน มันบ่ส่งเงินมาให้ ใช้หนสน
ที่ไค้กั๊ยมมาจขจ่ายเลยงกนนั้น

๘ เมื่อฉวีหนีไปโดยคอยเมียมแล้ว แต่ไว้ใน
ระหว่าง ๓ ปีมันบ่ไค้ส่งข่าวให้เมียม ถ้าฉวีหากบ่จัดการ
ชขเลยงตามคลงฉวีเมียม หรือถาวากอนทายขท ๓ มัน
หากบ่ส่งเงินมาให้เมียมเพือใช้หนสนชงเมียมไค้กั๊ยมมาใช้
จ่ายในการบำรุงครอขครวี

๙ เมื่อฉวีหนีจากเรือนไปขวชเป็นผ้าขาวอยู่วัด
โดยเมียมบ่สมยอมให้ไป

๑๐ เมื่อผิวหน้จากเรือนไปขวช เป็นพระสงฆ์หรือสามเณรอยู่วัด แม้นเมียจะสมยอมหรือไม่สมยอมให้ไปก็ตาม

๑๑ เมื่อเมียหนีจากเรือนไปโดยยได้รัยคำอนุญาตของผิว แม้นจะไปขวชเป็นนางขวหรือจะไปท่วยเหตุผลอย่างอื่น ๆ ก็ตาม

มาตรา ๒๔ บัญญัติทงไว้ในข้อ ๗ และข้อ ๘ แห่งมาตราบนนี้ จะเอามาใช้ให้แก่ผิวซึ่งไปราชการนอกเขตต์แขวงซึ่งเมียคนอยู่นั้นไป หรือเมื่อผิวเมียใดตกลงกันโดยไคมีหนังสือยืนยันไว้แก่กันนกันยไคเหมือนกัน

มาตรา ๒๕ ประการหนึ่ง เมื่อผิวเมียสมยอมกันทั้ง ๒ เบอง ๒ ฝ่าย ตามทบัญญัติไว้ในมาตราค่อไปนี้ และเมื่อไคเขตคามระเขียบทบัญญัติไว้ันแล้ว จะประร้างกันก็ไค

มาตรา ๒๖ ผิวเมียซึ่งตกลงจะประร้างกันนั้นต้องไปแจ้งความประสงค์ของเขาค่อตาแสงสั่งหน้าพระยานอกเกษียรอายุ ๔ คน

ตาแสงค้องพิเควระที่โอบโถมผิวเมียนนก่อน และถ้าเขาย่สมยอมกันในทันใด ก็ค้องโจไรให้เขาพิจารณาแต่ยให้กายกำหนด ๑ เดือน ถ้าเขาหากย่สมยอมกัน

แล้ว การแสวงงจกคำย่อร่างของเขาไว้ จดหมายนั้น
เมื่อฉวีเมียบพระยานและตามแสวงงไคเช่นช้อลงลายมือและก
ตราชองตามแสวงงแล้ว ตามแสวงงเอาจส่งไปยงศาลเพื่อใ
รักษาไว้

ศาลจึงจะสำเนาและยงยงจดหมายนั้นเป็น ๒ ฉบับ
ให้ตามแสวงงหรือพ้อบ้านไคส่งให้ฉวีเมียบนคนละฉบับ

มาตรา ๒๗ คำคักคสิไนให้ฉวีเมียบขาดจากกันน เมื่อไคไคไครวจ
เห็นว่ามีสาเหตุทหน้าให้ฉวีเมียบย่อร่างปะกันนแล้ว กจึง
ลงคำคักคสิไน ในคำคักคสิไนนต้องช้แรงให้ข้างไคข้างหนึ่ง
เป็นผู้พิทกษรักษาเลียงลกทเกิดมาด้วยกัน ค้อลกช้งอย
ในเกษียรอายุ และฝ่ายบ่ไครักษาลก จะต้องเลียงเกอ
ออกหนนลกนช้อยเท่วไคกคองขญญุคช้แรงไว ในคำคักคสิ
ไนนค้วย

มาตรา ๒๘ ในจดหมายช้งตามแสวงงไคเซคไว้เมื่อมีคำย่อร่างโดย
คำส่มยอมมของฉวีเมียบ ฉวีเมียบคองให้ตามแสวงงจกคำคักค
ในการพิทกษรักษาและออกหนนลกใ้ในจดหมายนั้นค้วย

มาตรา ๒๙ ฉวีเมียบไคย่อร่างกันแล้วจะคูนเฮากนออก ก็คอง
แก่งคองใหม่ เหมือนคองว่าเซายไคเช่นฉวีเมียบกันจก
เทอนน

บทที่ ๔

ว่าด้วยทรัพย์สินของ ๆ คู่สามี

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยของเดิมและของสินสร้าง

มาตรา ๓๐ ก่อนจะแต่งงาน ผู้เมียจะเห็นทรัพย์สิน
สัญญาพิเศษเกี่ยวกับทรัพย์สินของไว้แก่นักได้ ถ้ามี
สัญญานี้ จึงจะเอากฎหมายออกปกครอง

มาตรา ๓๑ เมื่อได้แต่งงานแล้ว ผู้เมียจึงจะเสกสัญญา
แก่นักตั้งนสัญญานักนักข่าใช้ไปทุกอย่าง

มาตรา ๓๒ เมื่อไม่มีข้อสัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สินของ ๆ ผู้เมีย
ทรัพย์สินของนักจะตกอยู่ในระเบียบข้อไปนี้

ผู้หรือเมียต้องรักษาและมีอำนาจใช้และปกครอง
ทรัพย์สินของเดิมตน แต่ต้องออกบำรุงครอบครัว
มากและน้อยสมควรตามราคาทรัพย์สินของตน

ผู้หรือเมีย ถ้าผู้ใดได้เห็นหนี้แก่ก่อนแต่งงาน
ก็ต้องรับผิดชอบ โดยจะได้อาทรัพย์สินของคนออกใช้แทน
คนเดียว

มาตรา ๓๓ ทรัพย์สินผู้เมียหาได้ หรือของซึ่งตกเป็นของ
เมียในระหว่างเขาอยู่กินนำกันนั้น แม่นจะตกมาด้วย

ประการใดก็ดี ก็เป็นทรัพย์สินอัน และถือว่าเป็นของ
สินสร้าง

มาตรา ๓๔ หนี้สินซึ่งจะมีรวมกันนั้นคือ

๑ เมื่อได้แก่ทั้งกองแล้ว ใ้ก็ ยืมทรัพย์สินของท่าน
มาค้าขายหรือมาใช้ในการของครอบครัว จะแม่เฒ่าหรือ
เมียหรือ ๒ ผู้เมียพร้อมกันก็ยกมากตาม

๒ หนี้ซึ่งมีมาจากทรัพย์สินซึ่งตกมาเป็นของเฒ่าหรือ
เมียในระหว่างเขาอยู่กินน่านัน เมื่อหนี้สินหากมีหลาย
กว่าทรัพย์สินเท่าใด ผู้จะไ้เอาของเดิมคนไ้แทน ๒ ส่วน
เมื่อก้จะไ้เอาของเดิมคนออกไ้แต่ ๑ ส่วน ๓ เท่านั้น

มาตรา ๓๕ ผู้เป็นผู้ปกครองทรัพย์สินทหาไ้ก็นานัน และจะเอา
ขายโดยข้ปรึกษาหน้าเมียก็ไ้

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยแบ่งภาคของสินสร้างเมื่อผู้เมียหากตายไป

มาตรา ๓๖ เมื่อครองผู้เมียขาดกันด้วยว่าผู้หรือเมีย หรือ
ทั้งสองผู้เมียหากตายไป การที่ผู้ยังมีชีวิตและพวก
ซึ่งมีอำนาจรับมรดกผู้ตาย หรือพวกที่มีอำนาจรับมรดก
ผู้เมียที่ตายไปทั้งไ้กล่าวไว้ในมาตราข้อ ๆ ไปนี้ จะแบ่ง
บนทรัพย์สินซึ่งผู้เมียหาไ้ก็นานันนั้นก้ของเอาออกไ้
หนี้ตามทกล่าวไ้มาตรา ๓๔ เียงนกัน

มาตรา ๓๗ ถ้าผู้และเมียหากเอาทรัพย์สินเดิมของคนมาสร้าง
กินนากัน ทรัพย์สินที่หาได้รวมกันนั้นก็ของแบ่งครึ่ง

มาตรา ๓๘ ถ้าหากมีแต่ผู้หรือเมียมีทรัพย์สินเดิม ผู้ที่มีทรัพย์สิน
เดิมหรือพวกที่มีอำนาจรับมรดกผู้หนึ่ง ก็จะได้รับของสิน
สร้างนั้น ๒ ส่วน ๓ ผู้ที่มีทรัพย์สินเดิม หรือพวกที่มี
อำนาจรับมรดกผู้หนึ่งจะได้รับแค่ ๑ ส่วน ๓

ผู้หรือเมียซึ่งได้เอาทรัพย์สินเดิมคนมาสร้างกิน มี
จำนวนน้อยกว่าของผู้ที่ผู้เมียนั้นเก่าเทอ ก็ให้ถือว่ามัน
ได้เอาของเดิมมาสร้างกินก็อย่าง

มาตรา ๓๙ ถ้าผู้หรือเมียหากตายไปด้วยเขาฆ่า หรือตายไป
ด้วยขาดแคลนเขาตี และถ้ารู้ว่าผู้กระทำความผิดนั้นแม้ผู้
หรือเมียเขาเอง นอกจากสถานโทษซึ่งได้บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๗๑ แห่งกฎหมายลักษณะอาญานัน ผู้กระทำความ
ผิดก็จะได้รับทรัพย์สินของที่เขาได้กินกันนั้นอีกอย่างเลย
ทรัพย์สินของนั้นก็ตกเป็นของผู้ที่มีอำนาจรับมรดกผู้ตาย
ทั้งหมด

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยแบ่งภาคของสินสร้างเมื่อผู้เมียประรังกัน

และระเบียบที่มีไว้ระหว่างชายและหญิงผู้กิน

หญิงที่ถูกคดีสินถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดในคดีประรัง

ด้วยคนได้ทำมิจลาจาร ก็ต้องเอาค่าของและทรัพย์สิน
ของต่าง ๆ ทรัพย์สิน (เก่า) คนได้เอาให้คนสังคนให้แล้ว แต่
ค่าชนผยต้องได้สังคน

หญิงนั้นจะไต่คนแก่ของเดิมคน และเครื่องนุ่ง
หรือคำรูปพรรณซึ่งตนมีไว้ก่อนเขาฉวน

ถ้าหญิงนั้นหากถูกตัดสินเป็นผู้กระทำผิด ในคดีปะ
ร้าง โดยสถานอื่น ๆ (ข่มเฒ่าฐานมิจลาจาร) ก็ยู่ต้อง
ส่งค่าของและทรัพย์สินของต่าง ๆ ที่ผยคนได้เอาให้

มาตรา ๔๑ การที่เกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งหาได้น่ากนั้น ถ้าเมีย
หากถูกตัดสินปะร้างด้วยคนทำมิจลาจาร ทรัพย์สินที่ได้หา
ได้น่ากนั้นจะตกไปเป็นของผยทั้งหมด เมียข่มเฒ่าจะ
แย่งยื่นเอาได้

เมื่อถูกตัดสินปะร้างกันด้วยเหตุอื่น ๆ แล้ว การ
จะแย่งยื่นทรัพย์สินซึ่งหาได้น่ากนั้น ก็จะต้องให้จักไปตาม
มาตรา ๓๗-๓๘ และ ๓๘ เเทงนี้ เว้นแต่เมียมีข้อขัด
ขวางซึ่งบัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๔๒ ถ้าในระหว่างผยเมียอยู่กินนำกนั้น เมียหากเกี่ยว
ครันและอยู่อาศัยกินนำแต่ผยโดยข่มเฒ่าช่วยการงาน เมื่อ
ไต่ยกของเดิมออกและใช้แทนหนี้สินหมดแล้ว ก็ต้องแบ่ง
ของนำกนั้นที่เศษเหลืออยู่เป็น ๓ ส่วน ให้ผย ๒ ส่วน

และเมียส่วนหนึ่ง

ในเวลาอยู่กินนำกันนั้น ถ้าหากมีหลักฐานว่าผู้
เกิดจขวานและจ่ายทรัพย์หลาย เมื่อได้ยกของเดิมผู้
เมียออกและใช้แทนหนี้สินหมดแล้ว ในของซึ่งหาได้นำ
กันนั้นผู้จะได้อีก ๑ ส่วน ๓ และเมียจะได้ ๒ ส่วน ๓

มาตรา ๔๓ เมื่อชายและหญิงซึ่งข้อยู่กินคองหากันเป็นสามี
แต่หากอยู่กินนำกัน อยากรู้จากกัน ก็ต้องเอาของเดิม
คืนทุกคนก่อน และทรัพย์ที่หาได้ในระหว่างเขาอยู่กินนำ
กันนั้น ก็ต้องแบ่งเอาคนละครึ่ง

บทที่ ๕

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยสายลูกเต้า

มาตรา ๔๔ ลูกที่เกิดมาในเวลาที่ผู้เมียได้เอากันแล้ว หรือ
เกิดก่อนแล้วพ่อแม่จึงได้สู่ขวัญ มีคมือหากันเป็นสามี
ตามหลังก็ ลูกนั้นเ็นลูกคอง

มาตรา ๔๕ ส่วนลูกซึ่งเกิดมาในระหว่างผู้เมียอยู่กินนำกันนั้น ถ้า
ผู้เป็นเมียจะถือว่าสู่เถียง หรือปฏิเสธ กลาง คาลว่าสายลูก
เต้าผู้นั้นข่มแน่นลูกของตนก็ได้

มาตรา ๔๖ ซึ่งจะให้หน่วว่าเป็นลูกคิงแทนน คองเฮาภิรียา
อรรรมคาเป็นหลักฐาน จะมีพะยานหรือช้องทางอื่น ๆ มา
ยังย่นส่วยลกแทนกไ้เหมือนกัน

มาตรา ๔๗ กิริยานนคองคองมอการโกอการหน่งชให้เห่นว่าผู้
นเป็นลกขงผู้ัน และเป็นโคตรวงศ์เค่ยวกบผู้ัน กิริยา
อนลักัญยงนคองพอไคนบดอลกนเป็นลกคิงอยู่ และ
ไ้ชบเลียงส่งสอนให้เรียนคำรูกค และไ้สร้างสำให้แก่
ลูกผู้ันนคค เมื่ออยู่ในทประชุมชนหรืออยู่ในโคตรวงศ์
พอนนไคกล่าวให้ท่านทราบว่าผู้ันเป็นลกขงคนกไ้

มาตรา ๔๘ ยัวเด็กคนโคทเกิดมานำพ้อมแม่ซึ่งยไ้แก่คอง
เฮากนเป็นผวเมีย กนยัวเด็กนนเป็นลกนออกทาระมาคค
ว่าลกชู้ แต่พ้อมหรือแม่จะว่ากล่าวต้อคาแสงหรือพ้อมยาน
ส้องหน้าพะยาน ๒ คนว่าลกนนเป็นลกคิงขงคนกไ้ คา
แสงหรือพ้อมยานจึงจะเขยนเฮาขอความทมาแ่งนน เฮค
เป็น ๒ ระเบียบ สึงให้ผู้มาแ่งนน ๑ ระเบียบ และระเบียบ
หน่งนนสึงให้ลกหรือผู้รภษาลกนน

มาตรา ๔๙ ลกซึ่งเอนว่าลกนออกทาระมานน จะเฮาหลักฐาน
พะยานอนไ้ทอนหน่งออกอ้าง เพอจะไ้เขาเป็นส่วยลกเก้า
แทขงพ้อมแม่คนกไ้เส่มอ

หมวดที่ ๒ ว่าด้วยลูกเลี้ยง

มาตรา ๕๐ ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งอยู่นอกเกษียรอายุจะรับเอาเป็นลูกเลี้ยงซึ่งอยู่ในเกษียรอายุมาเป็นลูก ก็ต้องให้พ่อแม่คิงของเด็กนั้นออกปากสมยอมมาหรือทำหนังสือให้กต หรือทำหนังสือต่อหน้าเจ้านายให้กต จึงจะเอาเด็กนั้นมาเลี้ยงได้ ถ้าพ่อหรือแม่ของเด็กนั้นตาย ก็เอาคำสมยอมของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ถ้าพ่อแม่เด็กตายหมดก็ต้องขอคำสมยอมมาจากผู้ที่มีอำนาจปกครองเด็ก

มาตรา ๕๑ ผู้ขอเอาลูกท่านมาเลี้ยงนั้น นอกจากความที่ได้สัญญากัน ต้องเอาใจใส่เลี้ยงดูมัน และต้องพิเคราะห์ให้มันมีวิชาความรู้พอหาเลี้ยงอัตตา

มาตรา ๕๒ ลูกเลี้ยงจะมีอำนาจแทนมฤตกของพ่อแม่เลี้ยงตามที่ใดกระไว้ในยบทกล่าวถึงมฤตก แต่มฤตกของลูกเลี้ยงนั้นพ่อแม่เลี้ยงจะเอาคนใดมแต่ทรัพย์สินของซึ่งคนใดเขาให้ถ้าทรัพย์สินของนั้นหากยังอยู่ตามเดิม

มาตรา ๕๓ เมื่อพ่อแม่เลี้ยงขี้ไต้กระทำผิดอย่างใด ถ้าพ่อแม่คิงของลูกเลี้ยงหรือญาติซึ่งมีอำนาจปกครองเด็กก่อนเขาเอาเด็กเป็นลูกเลี้ยงนั้น อยากจะให้เด็กนั้นกลับไปอยู่กับในครอบครัวเดิมของมัน เมื่ออายุเด็กยังมิถึง ๗ ปี ก็

ต้องให้มีคำสหมยอมของพ่อแม่เลี้ยงก่อน เมื่อเด็กมีอายุ
เกินกว่า ๗ ปีขึ้นไปแล้ว ก็สึกแล้วแต่ใจของมัน และ
คำตกลงของมันว่าจะไปอยู่นำผู้ใดนั้น ก็ต้องให้อาชญา
สิทธิขานนรูกานำ

ถ้าลูกเลี้ยงหากหนีจากพ่อแม่เลี้ยงไป พวกนักมี
อำนาจขอกพ่อแม่เลี้ยงของเด็กให้ใช้แทนค่าที่ได้เลี้ยงดูแล
มันนั้น ทงค่าที่ใดให้มันว่าเรือนวิชาคำรันนด้วย

มาตรา ๕๔

การทักเยวักยลกลเลี้ยง ถ้าพ่อแม่เลี้ยงหากบ่ปฏิบัติ
ตามคำบัญญัติไว้ในมาตรา ๕๑ หรือบ่ถือตามคำสั่งสัญญา
กัก หรือไทกตชชนายข่มเหงลกลเลี้ยงกัก พ่อแม่คิงหรือ
พี่น้องของมันทไคยกมันให้ทานนมมีอำนาจเอาเด็กนคน
โดยบ่ต้องให้แทนเยเงินให้แก่พ่อแม่เลี้ยงของมันน

บทที่ ๖

ว่าด้วยอำนาจและคำต้องประพฤตซึ่งเกิดมา

ระหว่างสายพ่อแม่และลูกเต้า

เด็กอยู่ในเกษียรอายุ และคนเสียสิทธิ

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยอำนาจและคำจำเป็นระหว่างเด็ก

และพ่อแม่ญาติพี่น้อง

มาตรา ๕๕

หมตอายุ 02/06/2565

ยว่าอายุจะได้เท่าใด ผู้เป็นลูกต้องนับถือพ่อแม่และ

มาตรา ๕๖ พวกบุพการ และเชื้อช้อย้ายลงมาอาวธามาและนำของตน
 พ่อแม่และบุพการอื่นๆของชู้เลี้ยงถึงสิ้นและอุก
 หนนลูกและหลานถึงจนถึงเวลาเขาหาเลี้ยงชีพแก่ตนเอง
 ใต้ เมื่อเขาหาเลี้ยงชีพแก่ตนเองได้แล้วก็ ถ้าเขาหาก
 ยงมีมิตรพวยให้จ่ายและข้ออาจหาทรัพย์นั้นได้ พ่อแม่และ
 ยบรรดาญาติพี่น้องทั้งหลายมาเทงน ก็ยงจะได้ชู้เลี้ยงเขา
 อิก แต่การชู้เลี้ยงนก็ตองมีไว้แก่ตนทง ๒ ฝ่าย ถ้าหาก
 ยมีขอสัญญาเห็นตด้วยกันไว้ในการชู้เลี้ยงนแล้ว ทร
 ลากการก็จะได้กระจำนวนนให้

มาตรา ๕๗ เด็กชูงอยู่ในเกษียบรอาบต้องอยู่ในคำบังคับของพ่อ
 ถ้าพ่อตายหรือบ้อยหรือลูกเสียบอำนาจ เด็กนนั้นก็ชูงอยู่ในบง
 คับของแม่ เว้นแต่แม่หากเอาฉวีใหม่ตามไท้กล่าวไว้
 มาตราข้อไปน ถ้าเป็นตงน เด็กก็จะได้ชูงอยู่ในบังคับพวก
 บพพการฝ่ายพ่อ เมื่อขมีญาติชนนแล้ว ก็ยงจะได้ชูงอยู่ใน
 บงคัยพวกบุพพการฝ่ายแม่

มาตรา ๕๘ ความกฎหมายแม่ซึ่งเอาฉวีใหม่ขมีอำนาจแก่เด็กที่
 เกิดมาเวลายคนยังชูงนำฉวีเก่านน และมีอำนาจปกครอง
 ทรพยสิ่งของๆ เด็ก แม่จะเอาใช้ให้มีผลประโยชน์แก่
 ตนก็ยได้ ถึงตงนก็คิ แม่เนยงจำเป็นจะได้ชู้เลี้ยง
 ลกของตนตามทมีขบัญญัติไว้มาตรา ๕๖ เทงน

มาตรา ๕๘ เมื่อเด็กที่ยังอยู่ในเกยบรอายุ หากบมีค้ำนขื่อพ่อ
 แม่และญำกัพนองของมัน หรือเมื่อเด็กนนหากกระทำผิด
 ในฐำนธำญำ หรือเมื่อมันเคยฉ้อกรียำยัคั พ่อแม่คังของ
 มัน หรือพ่อแม่เลี้ยง หรือผู้บพพกำร ซึ่งเด็กไค้อยู่ในขัง
 คับคองพองว่ำก่ำวค้อคาลเพื่อขอให้ลงค้ำคัคัสันว่ำเด็ก
 นนขสมควรจะสัขตระกูลครอยครวี บัมีอำนำจะสัขแทน
 มฤคก บัให้บ้วว่ำเป็นขคคลในครอยครวีนั้น และให้ฉก
 ไล้หนีจากครอยครวีไป ทั้งบัให้มีสิทธือขำงไค้ในทรพีย
 สม่ขักขงครอยครวี นอกขำนคาลขังจะบัคบัให้ลงโทษ
 กัขงเด็กนนคำมทไค้ขญญกไว้ในกฎหมำยลัคษณะธำญำ

หมวดที่ ๒

ว่ำค้ำขการอยู่ในเกยบรอายุ ค้ำพ้นจำกการพิทักษัรักขำ

และการปลกครองผู้อยู่ในเกยบรอายุ

มาตรา ๖๐ คนอยู่ในเกยบรอายุ นนก็ค้อขคคคชำยหรือหญิงขง
 ำยขบง ๑๘ บั คนอยู่นอกเกยบรอายุ นนก็ค้อขคคคชำย
 หรือหญิงทมำย ๑๘ บัเต็มลแล้ว

มาตรา ๖๑ ผู้อยู่ในเกยบรอายุ จะใช้อำนำขงคนบัไค้จกขำง
 แต่จะลงสิขญญำกระทำขำงไค้ขำงหนึ่งกับไค้ ทวีขงผู้

อยู่ในเกษียณอายุและทรัพย์สินของ ๆ มัน ถ้ามันยังมี ก็จะไปอยู่ในคำปกครองของบุคคลซึ่งมีอำนาจบังคับมันตามที่ใครระบุไว้ในหมวดก่อนนี้ หรือยังคงมันจะอยู่ในคำปกครองของบุคคลซึ่งจะไปปกครองมันนั้น

มาตรา ๖๒ เมื่อผู้อยู่ในเกษียณอายุจะแม่หรือหญิงหรือชายก็ได้แก่ต่างของแล้ว ก็ถือว่าคนพ้นเกษียณอายุตามกฎหมาย เมื่อผู้อยู่ในเกษียณอายุ ๑๖ ปีได้ลงทุนทำการค้าขายหรือได้รับ การงาน อย่างใด อย่างหนึ่งเป็นการหาเลี้ยงอาตมาแก่ตนเองได้ ก็ถือว่าพ้นเกษียณอายุเหมือนกัน

มาตรา ๖๓ เมื่อมีพ่อแม่พี่น้องหรือมาไว้ในมาตรา ๕๗ ถึงจะมาปกครองทรัพย์สินและตัวผู้อยู่ในเกษียณอายุ หัวหน้าศาลจึงจะตั้งผู้ปกครองผู้หนึ่งให้โดยจะไปตามเอาความเห็นของบุคคล ๔ คนซึ่งเป็นญาติพี่น้องของตนเจ้าของเด็ก และซึ่งอยู่ในท้องที่ศาลนั้น ถ้าหากยังมีญาติแล้ว ก็ต้องถามเอาความเห็นของบุคคล ๔ คนที่คุ้นเคยหรืออยู่ใกล้เคียงเด็กนั้น

มาตรา ๖๔ ถ้าเด็กยังมีญาติพี่น้อง ก็ต้องให้เลือกเอาผู้ปกครองในบุคคลพวกนี้ตั้งแต่ชนจาลงมา เมื่อมีพี่น้องฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ชนเดียวกัน ก็ให้เลือกเอาพี่น้องฝ่ายพ่อเช่นถ้ามีพี่น้องแล้ว คำปกครองก็จะไปแก่พี่น้องหรือเมีย

น้อยของพ่อซึ่งตายไปนั้น หรือบุคคลอื่นเคยยกย่อง หรือ
บุคคลอยู่ใกล้เคียงกับเด็ก และซึ่งมีคำอธิบายด้วยสมควร
นั้น

มาตรา ๒๕

เมื่อใดที่ผู้ปกครองเด็กแล้ว ผู้ปกครองนั้นก็จะต้อง
ให้อาสาสมัครที่ ซึ่งอยู่ในศาสนาแสงนั้นเป็นผู้เชยชมดูทรัพย์สิน
สิ่งของ ๆ เด็กสองหน้าพะยาน ๒ คน ซึ่งอยู่นอกเกษียร
อายุและซึ่งเป็นญาติพี่น้องของเด็คนั้น หรือเป็นคนอยู่
ใกล้เคียงกับเด็คนั้น แต่ขณที่คนซึ่งเชยชมออกเป็น ๒ ฉะบับ
เพื่อจะมอบให้ผู้ปกครองเด็กหนึ่งฉะบับ และฉะบับหนึ่งนั้น
จะได้ส่งไปมอบไว้ศาล บุคคลผู้ใดมีเหตุผลจะมาขอเอา
สำเนาขณที่ใด

มาตรา ๒๖

ผู้ปกครองเด็กในเกษียรอายุ จะเอาทรัพย์สินสิ่งของ ๆ
เด็คนั้นไปค้าขาย หรือไปใช้ในชกกรรมก็ได้ แต่การจะ
เอาทรัพย์สินให้คนอื่นหรือจำหน่ายขายให้แก่คนอื่น หรือจำ
นำเขา จะแม้เป็นอย่างใดก็ตาม ถ้าขได้คำอนุญาตของ
ศาลก่อน ก็เชยใช้ได้ แต่อย่างใดก็ตาม ห้ามขให้ผู้ปกครอง
ชอเอาทรัพย์สินสิ่งของ ๆ เด็คนั้นเป็นอันขาด

แต่ถ้าไรนั้น ถ้าได้มามากน้อยเท่าใด ก็เป็นของ
ผู้ปกครองซึ่งจะได้เอาไปใช้ในการชบเลี้ยงและสอนวิชา
คำวเด็คนั้น

มาตรา ๖๓ เมื่อผู้ปกครองหากกระทำผิดต่อข้อบัญญัติมาตรา
ก่อนน หรือเมื่อเห็นว่าเด็กนั้นจะมีค่าเสียหายอันประโชย
อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็จะได้ถอดผู้ปกครองนั้น

ศาลจะได้กักขังผู้ปกครองนั้น แม้นจะมีคน
มาร้องขอให้ถอดก็ตาม หรือเมื่อมีญาติพี่น้องหรืออาณา
สัตรูหรือบุคคลผู้มเหตุผลมาร้องขอต่อศาล

เมื่อได้ถอดผู้ปกครองเด็กนั้นแล้ว ก็ต้องเลือกตั้งผู้
ใหม่แทน ตามระเบียบที่กล่าวมาแล้ว

มาตรา ๖๔ เวลาใดที่เด็กนั้นมอายุถึงเกษียร หรือเมื่อเด็กนั้น
พ้นเกษียรอายุ มันก็มีสิทธิตามเอาทรัพย์สินของมันคน
เว้นแต่ในสถานทรัพย์สินเหล่านั้นหากถูกเสียหาย ไปด้วย
เหตุที่กล่าววงหนายได้ หรือถูกผู้ร้ายลัก นำท่วม เรือล่ม
ไฟไหม้ หรือถูกเสียหายไปด้วยเหตุอื่นเหลือวิสัยอันมิใช่
คำผิดของผู้ปกครอง

มาตรา ๖๕ เมื่อเด็กอยู่ในเกษียรอายุซึ่งถูกกล่าวหาว่าข่มขืน
สยกระกลของครอบครัวและถูกไล่หนีจากครอบครัวตาม
กล่าวไว้มาตรา ๕๕ เรงนหากมีทรัพย์สินสงของ ศาลที่ได้
ลงคำตัดสิน ก็ต้องตั้งผู้ปกครองผู้หนึ่งซึ่งจะมีอำนาจและ
ความจำเป็นเหมือนกับผู้ปกครองเด็กในเกษียรอายุ

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยคนนอกเกียรรายซึ่งไม่มีสิทธิแก้ตัวเอง

มาตรา ๗๐ เมื่อบุคคลนอกเกียรรายเป็นเจ้าชาเพื่อ หรือเป็นคนเสียจริต พ่อแม่พี่น้องของมันหรือพวกอยู่ใกล้เคียงหรืออาสาสิทธิบ้านนั้น ต้องแจ้งอาการของคนที่ผู้นั้นก่อศาล ศาลจะไต่ไต่สวนแข็ง และเมื่อเห็นว่าบุคคลผู้นั้นเป็นเจ้าชาเพื่อ หรือเป็นคนเสียจริตแท้แล้ว จึงจะไต่ลงคำตัดสินกล่าวว่าคนผู้นั้นเสียสิทธิของมัน และถ้ามันหากไต่เอาผิวเมียแล้ว ก็จะต้องให้ผิวหรือเมียเป็นผู้ปกครองทรัพย์สินของมันและบวระบมัน ถ้ามีผิวหรือเมีย ก็จะต้องให้บุคคลผู้เป็นญาติพี่น้องของมัน หรือผู้ข่ม่านญาติพี่น้องนั้นปกครอง ถ้าผู้ปกครองนั้นหากข่ม่านญาติพี่น้องของมันแล้ว ก็ให้เลือกเอาอาสาสิทธิบ้านนั้นก่อน และถ้าข่ม่านแท้จริงเอาคนอื่น

ในการจะปกครองผู้ไม่มีสิทธิแก้ตนและทรัพย์สินของมัน ผู้ปกครองที่ไต่ตงชนน ก็มีอำนาจและคำจำเอนเหมือนกับกับผู้ปกครองเด็กในเกียรราย และตกอยู่ในระเขียบนนี้ด้วย

มาตรา ๗๑ ตามมาตรา ๕ และ ๒๓ แห่งกฎหมายลักษณะ

อาญาน เมื่อมีคำพิพากษาว่าผู้หนึ่งผู้ใดถูกห้ามไม่ให้สิทธิ
แก่ตนเองแล้ว ผู้หนึ่งก็จะได้รับเหตุผลตามที่บัญญัติไว้ใน
คำพิพากษานั้น

บทที่ ๗

ว่าด้วยคนบ่ออยู่เรือน

มาตรา ๗๒ เมื่อคนผู้ใดผู้หนึ่งหายจากเข้าเรือนที่อยู่ของตนไป
โดยไม่รู้ข่าวว่ามันหนีไปทางใด และโดยที่มันยังได้ตั้งแต่ง
ให้คนอื่นกำกับทรัพย์สิน เวชการและผลประโยชน์อื่น ๆ
แทนมัน เมื่อบอกมันต้องกำกับและรักษาทรัพย์สินผลประโยชน์
อื่น เวชการนั้นจนผวกลบคืนมา ถ้าหากขี้มีเมีย ก็
ให้ลูกกอกของมันที่อยู่นอกเกษียรธายกำกับ ถ้าขี้มีลูกก็
ให้ผู้บัพพการชำนจำ ถ้าขี้มีภรรยาให้เอาญาติสายข้าง และ
ถ้าหากขี้มีญาติพี่น้องแท้แล้ว ก็ให้เอาตาแสงหรือพ่อขาน
กำกับและรักษาไว้

มาตรา ๗๓ ถ้ามันหนีไปได้ ๓ ปีแล้ว และในระหว่างนั้นก็ยังไม่
ได้รู้ข่าวของมันอย่างใด เมื่อบอกมัน ถ้ามันหากขี้มี
เมียก็พวกทศวรรษมฤตกของมัน ถ้าหากขี้มีพวกนกตา
แสงหรือพ่อขาน ต้องส่งคำร้องมายังศาล เมื่อศาลได้
รู้แล้ว และเมื่อขี้หรือทศวรรษมฤตกนั้นหนีไปเสียตามบัญญัติ

มาตรา ๖๕ เหนือแล้ว ศาลก็ระงับคดีให้เมียบ ถ้ามี
เมียบก็ให้พวกทศวรรษมฤตก ถ้าหากไม่มีพวกนี้ ก็ให้ศาล
แสงฟ้องเอาทรัพย์สินของผู้ที่อยู่จ่ายตามที่ได้บัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๖๖ ท่เกยวถึงผู้ปกครองเด็กในกรณีบรรดาผู้นั้น

มาตรา ๖๔

ตั้งแต่เวลาศาลได้ให้อนุญาตนี้ไป ถ้าในระหว่าง
๑๐ ปี ผู้ที่อยู่หากข่มขู่ฆ่ามาอย่างใด ก็นับว่ามีตาย
แล้ว และทรัพย์สินของ ๆ มันก็จะตกแก่พวกทศวรรษมฤตก
หรือมฤตกของมันนั้น

ถ้าผู้ข่มขู่มีญาติพี่น้องซึ่งมสทธิจะรับมฤตก ทรัพย์สิน
ของมันก็จะตกเป็นของพระคลัง

เมื่อมีการสืบแทนมฤตก และมีการจะแบ่งปันเอา
ทรัพย์สินของผู้ข่มขู่ ศาลก็ตั้งลงคำพิพากษาว่าอันกล่าว
เสมอ

บทที่ ๘

ว่าด้วยทรัพย์สินของและว่าด้วยกิริยาต่าง ๆ
ที่จะเปลี่ยนแปลงสร้างสาทรัพย์สินเหล่านี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยทรัพย์สิน

มาตรา ๖๕

ทรัพย์สินต่าง ๆ นั้นได้แบ่งออกเป็น ๒ จำพวก

- ๑. วิญญาณณะทรัพย์สิน คือสัตว์ขาน หรือเข้ค ไก่

ปลิว นก ท่าง ๆ คอ ๆ ไป คือว่าทรัพย์สินทุกอย่างที่มี
วิญญาณ

๒. อวิญญาณกะทรัพย์คือ เย้า เรือน นา คิน คำ
รูปพรรณ แก้ว ประเสริฐ คำ เงิน เครื่องนุ่ง ผลปลุกและ
ทรัพย์สินต่าง ๆ ซึ่งขมวิญญาณ

มาตรา ๗๖

ทรัพย์ต่าง ๆ จะตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่บุคคลผู้ใดผู้
หนึ่งก็ได้ เว้นแต่เมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นของรัฐบาลซึ่งมี
อาคารและหน้าที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างสำคัญแก่
ประชาชนเปรียบเหมือนว่าทางบกหรือทางน้ำ แม่น้ำหรือ
ห้วยซึ่งเรือแพเที่ยวหรือไม้ขนलोंงได้ โดยได้กระเซตต์
แดนแม่น้ำหรือห้วยนั้นไว้ตามระเบียบที่ใช้อยู่แล้ว

มาตรา ๗๗

บุคคลผู้ใดที่มีสิทธิจะใช้จ่ายทรัพย์สินของตนทุก
อย่างตามแต่เข้าใจตนเอง เว้นแต่เมื่อมีบัญญัติกฎหมาย
ค้างหากมาขัดขวางไว้

อันว่ากรรมสิทธิ์นั้น ก็คือสิทธิที่เสกให้เรามีอำนาจ
ใช้จ่ายสิ่งที่เป็นของเราตามลำพังใจ แต่อย่าได้ใช้จ่าย
ในทางที่จะเป็นเหตุแก่คนอื่น ๆ หรือในทางที่ระเบียบหรือ
กฎหมายต้องห้าม

มาตรา ๗๘

การที่ทรัพย์สินของต่าง ๆ จะเป็นกรรมสิทธิ์แก่ตน
หรือคนจะให้ เป็นกรรมสิทธิ์แก่คนอื่น ๆ นั้น ก็เป็นไปได้

เมื่อมีการข่มขืนหรือเมื่อ ยกทรัพย์ให้แก่คนเมื่อยังมีชีวิต หรือเมื่อใดเขตการสละร้างไว้ก็ดี เมื่อมีการ จำเป็น บังคับ ให้ ทรัพย์ หรือ เมื่อ ทรัพย์ นั้น ขาด กำหนด กรรมสิทธิ์

มาตรา ๗๘ เมื่อ พวก ที่ เป็น เจ้า ของ คน หาก บังเอิญ กรรมสิทธิ์ ทรัพย์ นั้น เข้า อยู่ใน บังคับ พิทักษ์ กฎหมาย ลง วันที่ ๒๑ ธุขย ๑๙๒๕ ซึ่ง กล่าว ถึง กรรมสิทธิ์ คน ต่าง ๆ ใน ประเทศ แกว ไท และ ประเทศ ลาว แล้ว การ ที่ จะ เอา คน ต่าง ๆ เป็น กรรมสิทธิ์ และการ ที่ จะ รักษา คน นั้น ไว้ ได้ ก็ เอา เครือ ตกลง ธรรม เนียม บ้าน เมือง เป็น

มาตรา ๘๐ บัญชา คคส ไท ท่าน จะ บังคับ ให้ เอา ทรัพย์ สิ่ง ของ ๆ คน ให้ ท่าน นั้น ไปได้ เว้น แต่ เมื่อ อาชญา สิทธิ ไท ลง คำ เห็น โดย แน่นหนา ว่า จะ เอา ทรัพย์ สิ่ง นั้น มา เป็น ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง แต่ คง นน กิด ท่าน ต้อง แทน ราคา ทรัพย์ นั้น ให้ พอ สมควร ก่อน

มาตรา ๘๑ ผู้ เป็น เจ้า ของ จะ ล้อม รวบรวม คน ก้ ได้ เว้น แต่ เมื่อ มี ข้อ กกฎหมาย หรือ ระบียบ ห้าม แต่ การ จะ ล้อม รวบรวม ก้ บัง ให้ เหลือ ม เข้า ไป หา ทาง หรือ ร่วม คน เทียว ไป มา และ ให้นำ ขลอบ เขต คัด แคน กิน ทอ ย โกล เคียง กน นน

มาตรา ๘๒ เจ้า ของ คน จะ ใช้นา ผัน ทคก มา ไล่ คน คน นน หรือ ท

หมตอายุ 02/06/2565

ไหลมานั้นก็ไต่ตามใจ แต่จะเปลี่ยนแปลงอาการบ่งให้น้ำ
นั้นไหลไปตามธรรมชาติตามตาคินคือยี่ไปหาติน อยู่ใกล้
เคียงซึ่งอยู่ต่ำกว่าตินคนนั้นยี่ไต่

ทางฝ่ายเจ้าของตคนตานั้น ก็จำเป็นจะไต่รับเอาน้ำ
ที่ไหลมาจากตินสูงตามทมนเคียงไหลมา

เมื่อมีการก่อสร้างหรือเปลี่ยนแปลงตาคินอย่างใด
อย่างหนึ่งซึ่งผิดต่อขอยัญญัตนแล้ว ผู้ที่ถูกเสียผลก็มี
สิทธิที่จะร้องฟ้องต่อศาลเพื่อให้แปลงตาคินเหมือนแต่ก่อน
และเรียกเอาค่าปรับใหม่ตามตคนใดถูกเสียหายไปนั้น

มาตรา ๘๓ บุคคลผู้ใดมีตินนาซึ่งควรมีเหมือง เมื่อมีการขุด
ฝ่ายซุดเหมืองและแย่งขนานาเหมืองนั้น ก็ต้องปฏิบัติไป
ตามวิธศคสของธรรมเนียมขานเมือง

มาตรา ๘๔ บุคคลใดบ่ไต่ช่วยเหลือตคนตคนควรเสคในการ
รักษาและซ่อมแซมตทุก ๆ บ่ หรือการก่อสร้างสำขานฝ่าย
ซุดเหมือง และการต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ไร่นา
จะมากกว่าแล้วเอาน้ำเข้านาของตคนยี่ไต่ บุคคลผู้นั้นยังจะ
ไต่รับโทษที่ไต่ขยัญญุตไไว้มาตรา ๒๓๕ วรรคที่ ๖ แห่ง
กฎหมายลักษณะอาญานนออก

มาตรา ๘๕ บุคคลใดเมื่อตคนบ่มีอำนาจเอาเลยไต่ลักเอาน้ำเข้า
นาของตคน หรือเมื่อตคนมีอำนาจแล้วก็ไต่เอาเกินกำหนดไป

เขตที่ดินนาอยู่ใกล้เคียงได้คำอัยประโยชน์ บุคคลผู้นั้น
ก็จะถูกเสียค่าปรับใหม่ให้แก่เจ้าของดินนาใกล้เคียงตาม
สมควร อีกประการหนึ่ง เมื่อการลิกเฮานานหากเขต
ให้การก่อสร้างต่าง ๆ เกยวกับเหมือง หรือการแย่งขุด
น้ำเป็นอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ผู้ทำผิดก็ควรสร้าง
แปลงให้เหมือนแต่ก่อน

ตามคำผิดของคน ผู้กระทำผิดยังจะไต่รับโทษซึ่ง
ได้กำหนดไว้มาตรา ๒๓๕ วรรค ๗ และ ๘ แห่งกฎ
หมายลักษณะอาญานอก

มาตรา ๘๖ บุคคลผู้ใดเป็นเจ้าของบ่อน้ำ หรือเป็นเจ้าของที่ดิน
ซึ่งน้ำห้วย คลองน้ำหรือร่องน้ำ ซึ่งผาไปเข้าบ่อนเลี้ยง
ปลาคนอื่น ๆ บุคคลผู้นั้นก็มีอำนาจใช้น้ำนั้นตามใจ แต่
ยให้เป็นการอัยประโยชน์แก่เจ้าของชมปลา และยให้
เปลี่ยนแปลงให้น้ำนั้นไหลไปทางอื่น เมื่อใช้น้ำแล้วก็
ต้องยให้ไหลไปตามทางมันเคยไหล

มาตรา ๘๗ พวกที่อยู่แคมห้วยหรือแคมคลองน้ำซึ่งราษฎรชาว
บ้านหรือราษฎรหมู่บ้านต่าง ๆ ได้ตกใช้สรวย จะใช้น้ำ
นั้นโดยให้เสียรสหรือจะยปล่อยนํ้านั้นให้ไหลมาพอกับคำ
ต้องการของราษฎรนั้นยได้

บุคคลผู้ใดหากเสียผลค้วยการที่ท่านได้ใช้น้ำยถูก

ระเบียบดังกล่าวแล้ว บุคคลผู้นั้นจะร้องฟ้องผู้กระทำผิด ให้เสียค่าปรับใหม่ตามสมควร และบังคับให้ล้างเพการ ก่อสร้างให้นานนอกก็ได้

มาตรา ๘๘ เจ้าของม้า วัว หรือควาย มีอำนาจที่จะให้สัตว์นั้น กินหญ้า หรือ เทยว ภาย ผ่านข้าม คนตม เจ้าของ ขวระบัต หรือขง ตาม ป่า คง หรือจะให้สัตว์นั้นกินหญ้าหรือ เทยว ภายข้ามคนตมเจ้าของ ซึ่งเคยปลุกฝังเครื่องพิษหมาก ไม้ไล่ และซึ่งเวลานั้นยังได้ล้อมรั้วและมีผลปลูกอย่างใด นั้นก็ได้

อำนาจนี้จะใช้ได้แต่ในฤกษ์ซึ่งกินเรือกสวน และไร่นาที่มีผลปลูกอย่างใด คือระยะเวลาในระหว่างเดือน ๓ ไปถึงเดือน ๘

มาตรา ๘๙ เวลาคนใดอยู่กินนั้นชั่วคราวโดยเหตุใดเหตุหนึ่ง กติ บุคคลใดได้เอาตนผลไม้ม หรือต้นไม้อื่น ๆ ซึ่งเป็น ผลประโยชน์ไปปลูกใส่ดินของท่านโดยได้ไว้คำสมยอม หรือโดยได้คอบให้ท่านรู้จักก็ดี เมื่อท่านจะเอาดินนั้น ขึ้น ท่านก็มีอำนาจจะเลือกเอาว่าให้ขุดคนไม้นั้นออกก็ได้ ถ้าคนไม้นั้นหากยังน้อยพอจะขุดออกได้ หรือถ้าคนไม้นั้น หากใหญ่เหลือที่จะขุดออกได้แล้ว ก็ให้ขามันออก หรือ ขุดทิ้งนั้นท่านจะเอาคนไม้นั้นไว้ก็ได้ ถ้าจะเอาไว้ดังนี้ เจ้า

ของกินต้องเสียค่าให้ผู้ใดปลูกฝัง ตามที่ตนผลไม้ใดเชือก
ให้กินมีราคาแพงขึ้น

ถ้าเจ้าของกินหากตกลงให้เอาต้นไม้ ออกจาก
ที่กินนั้นแล้ว ผู้ใดปลูกฝัง ต้องปฏิบัติตามในระหว่าง
หนึ่ง

มาตรา ๕๐ ถ้าได้ปลูก ต้นผลไม้ ไร่กิน ของ ท่าน โดย ได้ ขอ
อนุญาตนำเจ้าของกินแล้ว เจ้าของกินจะให้ยกต้นไม้
ออกจากที่กินนั้นได้

ถ้าต้นไม้ยังงบทนเคยมีผลเพื่อ เจ้าของกิน
ต้องเสียแก่ค่าปลูกฝังให้ปลูก ถ้าต้นไม้หากให้ผล
ประโยชน์แล้ว เจ้าของกินต้องเสียค่าให้สมกับราคาซึ่ง
ได้พร้อมกันกระเขา หรือตามราคาซึ่งศาลจะคดีให้

มาตรา ๕๑ ถ้าผู้ปลูกต้นไม้ได้ปลูกไว้ในแผ่นดินของวัด
วาอาราม ต้นไม้นั้นก็ได้แก่ที่วาอารามโดยบังคับแทน
ค่าให้แก่ผู้ปลูก

มาตรา ๕๒ บุคคลใดหากได้สร้างสาถรรถ่อด้วยดินถึต่าง ๆ
ซึ่งเป็นสิ่งมั่นคง อยู่กับที่ไว้กินท่าน โดยมีอาการและสาย
เหตุเหมือนกับการปลูกต้นไม้ซึ่งได้กล่าวไว้ในมาตรา
๔๕ เถิงแล้ว เจ้าของกินมีอำนาจจะเลือกที่ให้ผู้ใดก่อ
สร้างหรือผู้มีอำนาจแทนคนนั้นมาเพการก่อสร้างนอก

ก็ได้ หรือข่งนนั้นจะเขารักษาไว้ให้เช่นของคนที่ได้ ถ้า
จะเอาไว้ข่งนี้ เจ้าของดินก็ค้องเสียค่าให้ผู้ก่อสร้างตาม
สมควรกับราคาข่งข่งการก่อสร้างโคเฮติให้ข่งข่ง

มาตรา ๕๓

บุคคลผู้ใดใ้ค่าหรือเงินรูปพรรณหรือทรัพย์สิน
ของประเสริฐต่าง ๆ ข่งข่งข่งข่งหรือฝังไว้ข่งในดิน
แกมกับหิน ในโคนไม้หรือในที่ใดข่งข่งข่ง ก็ค้องเอา
มาข่งไว้กับอาชญาสิทธิข่งข่งใน กำหนด ๒ เดือน
ฝ่ายอาชญาสิทธิข่งข่งจะใ้เอาไปข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
ข่งข่ง

มาตรา ๕๔

เมื่อมีบุคคลใ้ค่นำหลักฐานมายัง ข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
สิทธิแก่ทรัพย์สินของข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
กรรมสิทธิข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
ข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง

ถ้ามีผู้ใ้ค่นำมาค้องว่าเขาค้องทรัพย์สินข่งข่งข่งข่ง
ข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
ข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
ข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
ข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง

มาตรา ๕๕

ถ้าข่งข่งทรัพย์สินข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง
กล่าวไว้มาตรา ๕๓ ข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่งข่ง

ม้างทาท หรือเวลาชุกวักว้างขำวุก หรือชุกสังขำวุก
ค่าง ๆ ชึ่งอยู่ในเขตคักแค้นวัก ราชการจะคกกลงว่าทรัพย์สิน
สังของเหล่านันจะคกเป็นของวักไควคหนึ่งกักได้ และจะ
เอามอบให้วักนทงหมคกักไค หรือจะคกกลงว่าคริงหนึ่ง
คกเป็นของพระคคสังกักไค ถากังนนคริงทงนทงจะไคแก่
ผู้ชุกจวบ

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยอำนาจใช้ทรัพย์สินสังของต่าง ๆ ของคนอื่นหรือสิทธิของตน

เพื่อใช้ทรัพย์สินซ่งบ่เป็นกรรมสิทธิแก่ตน

มาตรา ๕๖ เมื่อใดคคนทากมีสิทธิเอาทรัพย์สินสังของซ่งบ่เป็นของ
คคนมาใช้กินผล หรือเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ค
เอง ก็จะใช้สิทธิคคนันว่าอำนาจใช้ทรัพย์สินท่าน
อำนาจใช้ทรัพย์สินท่านัน บางทักเป็นมาด้วยกฎ
หมาย บางทักเป็นมาด้วยคำสัญญา

มาตรา ๕๗ อันว่าอำนาจใช้ทรัพย์สินท่านตามกฎหมายนัน กักค
กฎหมายไคให้อำนาจใช้ อุปมาว่าสิทธิของพ่อแม่ซ่งจะ
ไคใช้ทรัพย์สินทคคมาเป็นของลูก เมื่อลูกยังอยู่ในเกษีย
อายุ และเมื่อลูกยังเป็นเจ้ากรรมสิทธิทรัพย์สินนอยู่

มาตรา ๕๘ อำนาจใช้ทรัพย์สินท่านตามคำสัญญา กักแม่นอำนาจ

ใช้ทรัพย์สินซึ่งเกิดเนื่องมาด้วยการยกทรัพย์สินให้แก่กัน
ด้วยหนังสือการสละ หรือด้วยหนังสือสัญญาอย่างใด
อย่างหนึ่ง คือด้วยหนังสือสัญญาซื้อขายแลกเปลี่ยน
หรือหนังสือสัญญาซึ่งเหตุให้เกิดการจำเป็น

บุคคลใดเมื่อยังถือตนว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ
ทรัพย์สิน หรือเมื่อตนยังถือกรรมสิทธิทรัพย์สินไว้ให้พวกตน
แทนสิทธิของตนนั้น จะให้อำนาจใช้ทรัพย์สินของตนตาม
กฎหมาย หรือตามสัญญาแก่คนอื่น ๆ ผู้เดียวหรือหลาย
คนพร้อมกัน หรือคนละเทือกใด

มาตรา ๘๘ จะแยกอำนาจใช้ทรัพย์สินและกรรมสิทธิทรัพย์สิน
ออกจากกันโดยมิให้กำหนดเวลาไว้ได้

ดังนั้น การที่จะให้อำนาจใช้ทรัพย์สิน ก็จะได้แต่
ในระหว่างชีวิตชีวิตของบุคคลซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในเวลานั้น
หรือจะให้อำนาจนั้นโดยมิให้กำหนดเวลาไว้ก็ได้

มาตรา ๑๐๐ ผู้มีอำนาจใช้ทรัพย์สิน ถือว่าผู้มียกใช้ตน
เข้าเรือน สัตว์หรือทรัพย์สินสิ่งของต่าง ๆ จะเอาทรัพย์สิน
สิ่งของเหล่านั้นขาย หรือยกให้คนอื่น หรือเอาเจตจำ
อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

แต่ว่า เว้นแต่เมื่อมีข้อความชัดขวางเป็นคดีขาด
จำเพาะไว้ในหนังสือสัญญาให้อำนาจใช้ทรัพย์สิน ผู้มี

อำนาจใช้ทรัพย์สินจะเจอต้ง หรือจะยกให้คนอื่น ๆ ได้ ก็
แต่อำนาจใช้ทรัพย์สินตามที่มีสิทธิใช้ แต่กำหนดเวลา
เจอต้ง หรือยกให้ท่าน จะให้หลุดหรือจะให้เท่ากับ
กำหนดเวลาซึ่งคนมีอำนาจใช้ก็ได้

มาตรา ๑๐๑ ผู้มีอำนาจใช้ทรัพย์สินท่านจะใช้สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็น
วิญญาณกรรมทรัพย์สินหรืออวิญญาณกรรม ซึ่งคนมี
อำนาจใช้นั้นก็ได้ และจะเก็บเอาผลกำไรซึ่งจะเกิด
มาด้วยทรัพย์สินนั้น ตามที่ใดกล่าวไว้ในมาตรา ๘๖ ถึง
ก็ได้ แต่ต้องชำระภาษีและรักษาทรัพย์สินนั้นเหมือนดังพ่อ
เรือนดี (เหมือนดังพ่อเรือนดี — คือว่าเหมือนกับการ
พ่อเรือนดีชำระภาษีและของของตน) และเมื่ออำนาจใช้
ทรัพย์สินท่านนั้นหากหมดกำหนดเวลาไปแล้ว ก็ให้เจ้าของ
ทรัพย์สิน หรือพวกที่ควรแทนสิทธิผู้ได้รับเอาทรัพย์สินนั้น
โดยให้มีลักษณะคอกยเมื่อคนได้รับเอาทรัพย์สินของท่านนั้น

มาตรา ๑๐๒ ในระหว่างให้อำนาจใช้ทรัพย์สินนั้น ถ้าทรัพย์สินหาก
ถูกไปตกเปพังเพ หรือเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง พวก
รับมรดกผู้ที่มีอำนาจใช้ทรัพย์สินท่านต้องรับผิดชอบแก่เจ้า
ของทรัพย์สิน หรือพวกที่ควรแทนสิทธิผู้รับ เว้นแต่การ
เกิดมาด้วยเหตุซึ่งบ่อาจจะเห็นล่วงหน้า หรือด้วยเหตุ
เหลือวิสัย

จำเป็นผู้รับมรดกจะใช้ซ่อมแปลงทรัพย์สินให้คือ
เหมือนเดิมอยู่ก่อนเมื่อท่านได้ให้อำนาจใช้ทรัพย์สิน โดย
ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่มีไว้ในมาตรา ๖๘ กล่าวถึงควม
ผิดชอบของผู้ปกครองเด็ก

มาตรา ๑๐๓ แต่ว่าก่อนจะใช้อำนาจใช้ทรัพย์สินท่านนั้น ถ้าว่าแม่
วิญญาณกระทรัพย์ซึ่งอาจยกย้ายจากที่ใด ก็ต้องเซค
บัญชีทรัพย์สินล่วงหน้าอาชญาสิทธิยานไว้ ถ้าทรัพย์สิน
หากแม่ท่านหรือเข้าเรือน ก่อนจะใช้ทรัพย์สินก็ต้องให้มี
จดหมายลักษณะทรัพย์สินอยู่นั้นล่วงหน้าอาชญาสิทธิยาน
ไว้เหมือนกัน

บัญชีทรัพย์สินและจดหมายลักษณะทรัพย์สินอยู่ ก็
ไว้เซคเป็น ๒ ฉบับเพื่อจะให้ผู้มีอำนาจใช้ทรัพย์สิน หรือ
ผู้แทนสิทธิของผู้นั้นไว้ ๑ ฉบับ และฉบับหนึ่งให้
เจ้าของทรัพย์สินหรือผู้ควบคุมแทนสิทธิผู้นั้น

มาตรา ๑๐๔ การที่จะซ่อมแซมบวระบคทรัพย์สิน และเสี่ยอาคาร
ทรัพย์สิน ต้องตกลงผู้นำผู้มีอำนาจใช้ทรัพย์สินท่าน แต่
ว่าการซ่อมแซมหลวงหลายนั้น ถ้าหากบังเกิดมาด้วยคำผิด
ของผู้นำผู้มีอำนาจใช้ทรัพย์สินท่านแล้ว ก็จะต้องนำเจ้าของ
ทรัพย์สิน

ส่วนกัน ผลไม้ และ การก่อสร้าง ซึ่งผู้มีอำนาจใช้

ทรัพย์สินที่ได้ขยู่หรือสร้างสาไว้เน ก็ให้เนชเอาตาม
บัญญัติมาตรา ๘๘-๘๐ และ ๘๒ เอง

มาตรา ๑๐๕ ในการให้อำนาจใช้ทรัพย์สิน เมื่อได้กำหนดเวลา
หมดชั่วชีวิตผู้อำนาจใช้ทรัพย์สินนั้นไว้ ถ้าอำนาจ
ใช้ให้แก่ผู้เดียว เวลาที่ผู้รับอำนาจใช้ทรัพย์สินหาก
ตายไป อำนาจนั้นก็จะสิ้นสุดกำหนดไปเหมือนกัน

ในการให้อำนาจใช้ทรัพย์สินโดยได้กำหนดเวลา
ไว้เน เมื่อรอดกำหนดเวลาแล้ว อำนาจนั้นก็จะดับเสีย

บทที่ ๘

ว่าด้วยสืบแทนมรดก

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยสืบแทนมรดกตามลำดับ

มาตรา ๑๐๖ การสืบแทนมรดกก็จะให้แก่พวก แทนมรดกของผู้
ตายตามลำดับ และระเบียบที่คงไว้คือไปเน เมื่อมีคำตาย
ตามธรรมดาแล้ว การสืบแทนมรดกก็จะใช้ได้

มาตรา ๑๐๗ ในการจะสืบแทนมรดกของบุคคลที่มีผิวหรือเมีย
แล้วตายไป โดยได้ปะค้ผิวหรือเมียและลูกซึ่งเกิดมาใน
ท้องนั้นไว้ ก็มีแต่ลูกจะไ้รับมรดกซึ่งเป็นทรัพย์สินเดิมของ

ผู้ตาย และสินสมสร้างที่ตกเป็นส่วนผู้ตายตามไต่กระไว้ใน
ระเบียบมาตรา ๓๗ ๓๘ และ ๓๙ เอง

แต่ถ้าผู้หรือเมียที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ก็มีอำนาจปกครอง
ทรัพย์สินของและใช้ทรัพย์สินที่ตกเป็นของลูกคนจนเขา
มีอายุนอกเกียร เว้นแต่เมื่อมีข้อความที่ไต่กล่าวไว้ใน
มาตรา ๕๘ เองเกี่ยวถึงแม่ที่เอาผู้ใหม่

มาตรา ๑๐๘ ถ้าผู้หรือเมียหากตายไปโดยยังมีลูกซึ่งเกิดมาใน
ต่อนั้น แต่ผู้หรือเมียและพ่อแม่หรือผู้บุพการีอื่น ๆ
ของผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ พ่อแม่หรือผู้บุพการีอื่น ๆ นั้นก็จะ
ได้รับมรดกทรัพย์สินเดิมของผู้ตายนั้นทั้งหมด

และผู้หรือเมียซึ่งมีชีวิตอยู่นั้นจะได้รับมรดกในส่วน
สินสมสร้างของผู้ตายหมดทั้งสิ้น

ถ้าพ่อแม่หรือผู้บุพการีอื่น ๆ ของผู้ตายหากถึง
แก่กรรมไปหมดแล้ว ผู้หรือเมียมที่มีชีวิตอยู่นั้นก็จะ
ได้รับมรดกทรัพย์สินเดิมของผู้ตายอีกครั้งหนึ่ง ครั้งหนึ่งนั้น
จะได้แก่ญาติพี่น้องของผู้ตายตามลำดับที่เขาควรสืบแทน
มรดกนั้น

มาตรา ๑๐๙ เมื่อผู้ซึ่งตายไปนั้นหากประเมียไว้หลายคน และ
เมียเหล่านั้นต่างคนต่างอยู่เหี้ยมเรือนต่างหาก ถ้ายังมีลูกเกิด
มาในต่อนั้น เมียก็จะได้รับมรดกส่วนสินสมสร้างซึ่งผู้

ตายและคนใดพร้อมกันหาเอาไว้นั้น

ถ้าผู้ตายหากประลูกซึ่งเกิดนำเมียอื่น ๆ นั้นไว้ตาม
ระเบียบที่มีในมาตรา ๑๐๗ เถິงนี้ พวกลูกนั้นก็จะได้
มรดกทรัพย์สินเดิมของพ่อเขา และพดสินสมสร้างซึ่งพ่อ
เขาได้พร้อมแม่เขาหาเอาไว้นั้น

มาตรา ๑๑๐ ถ้าผู้ซึ่งตายไปนั้นมีเมียหลายคนอยู่รวมเรือนเดียว
กันและมีลูก ลูกพวกนั้นก็จะได้มรดกทรัพย์สินเดิมและพด
สินสมสร้างของพ่อเขา

ส่วนสินสมสร้างพดหนึ่งนั้นก็จะได้ขึ้นให้เมียทุกคน
ตามที่ได้มีระเบียบไว้ต่อไป

เมียหลวงจะได้ ๒ ส่วน
พวกเมียน้อยคนละส่วน

มาตรา ๑๑๑ ถ้าผู้ซึ่งตายไปมีลูก แต่หากมีเมียหลายคน เมีย
พวกนั้นก็จะได้มรดกส่วนสินสมสร้างของผู้ตายนั้นทั้ง
สิ้นมาอย่างขนกันมากและน้อย ตามที่ได้ชี้แจงไว้มาตรา
ก่อนน

แต่ทรัพย์สินเดิมนี้ ถ้าพ่อแม่หรือพวกบุพพการีของ
ผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ พวกนั้นก็จะได้มรดกทรัพย์สินเดิมทั้ง
หมด

ถ้าพ่อแม่หรือพวกบุพพการีของผู้ตายหากยังมีแล้ว

ก็จะเอาทรัพย์สินของผู้ตายนั้นแบ่งครึ่งให้เมียหลวงครึ่ง
หนึ่ง และครึ่งหนึ่งให้ญาติพี่น้องของผู้ตายตามลำดับ
ญาติที่ควรแทนมรดก

ถ้าผู้ตายไปนั้นมีเมียหลวง ส่วนทรัพย์สินที่ควร
จะตกมาเป็นพดของเมียหลวงนั้นก็เอาแบ่งชนให้เมียช้อย
ให้ได้เท่ากันทุกคน

มาตรา ๑๑๒ ถ้าพวกเมียทั้งหลายของผู้ตายหากยังอยู่นำกันต่อ
ไป เมื่อเมียใดตายโดยยังมีลูกและมีพวกขพพการี มรดก
เมื่อนั้นก็จะเอามาแบ่งครึ่ง ครึ่งหนึ่งจะได้แก่ญาติพี่น้อง
ของเมียที่ตายนั้น ตามลำดับที่ควรแทนมรดกตั้งแรงไว้
ต่อไปนี้ ครึ่งหนึ่งนั้นก็จะแบ่งชนเท่ากันให้พวกเมียยังมี
ชีวิตอยู่

ถ้าหากยังมีญาติพี่น้องแล้ว พวกเมียซึ่งยังมีชีวิต
อยู่ก็จะไต่รับมรดกนั้นทั้งสิ้น

มาตรา ๑๑๓ เมื่อพ่อเขาตายไปแล้ว และเมื่อแม่นำมรดกคืน
ถ้าลูกนั้นยังอยู่ก็นำแม่นำเขาต่อไป เขาก็มีอำนาจรับ
มรดกแม่นำเขาคามอาการที่แข็งแรงต่อไปนี้

ถ้าเขายังอยู่ในเกษียณอายุ เขาก็จะได้แทนมรดก
เมื่อนั้นครึ่งหนึ่ง ครึ่งหนึ่งนั้นก็จะให้แก่ญาติพี่น้องของ
แม่นำตามลำดับที่ควรแทนมรดก

ถ้าเขาอยู่นอกเกษียชรอายุแล้ว และถ้าเขาหากได้
ขั้วระบัต และชคช่วยในการหาเลี้ยงเกือแม่น้ำเขา ๆ ก็มี
อำนาจแทนมฤตกแม่น้ำ ๒ ส่วน ญาติพี่น้องของแม่น้ำ
นั้นจะได้มฤตกนแก่ส่วนเดียว

ถ้าแม่น้ำมีญาติพี่น้องซึ่งควรวแทนมฤตกแล้ว ลูก
ของผู้นั้นจะได้แทนมฤตกทั้งหมด

มาตรา ๑๑๔ เมื่อบุคคลผู้หนึ่งตายไปโดยมีคู่ผัวเมีย บังลูก
นอกชอขยัญญชงกล่าวไว้มาคราอื่น ๆ ก่อนน ญาติพ
น้องของผู้ตายนั้นก็มีอำนาจแทนมฤตกตามลำดับต่อไปนี้

๑. พ่อและแม่
๒. พวกขพพการอื่น ๆ
ถ้าพวกขพพการหากยังมีชวคอยู่ทั้ง ๒ ฝ่าย มฤตก
นั้นก็จะชงแบ่งครึ่ง ครึ่งหนึ่งได้แก่พวกขพพการฝ่ายพ่อ
และครึ่งหนึ่งนก็จะได้แก่พวกขพพการฝ่ายแม่
๓. อ้าย เขอย นชง
๔. หลานชายและหลานหญิง (ลูกพลูกนชง)
๕. ลิงข่า ขาว ฮา น้ำ
๖. ลูกพลูกนชงแท้ (คือว่าลูกของล ง ข่า ขาว
ฮา น้ำของผู้ตาย)

ผู้ใดเป็นญาติชงนจากว่ากัน ก็ชงให้ผู้นั้น ผู้ชง

เป็นลำดับต่อมาที่จะได้แก่

มาตรา ๑๑๕ เมื่อบุคคลผู้หนึ่งตายไปโดยได้ประลักและหลานคิง ซึ่งเกิดมานำลูกของตนที่ตายไปแล้วนั้นไว้ หลานพวกนั้นก็จะได้แทนพ่อหรือแม่ของเขาในการรับมรดก ซึ่งจะตกมาเป็นของพ่อหรือแม่ของเขานั้น

เมื่อบุคคลใดตายไป โดยได้ประลักหรือเลี้ยงและหลานซึ่งเกิดมานำชายเอื่อยหรือน้องของตนที่ตายไปแล้วนั้นไว้ หลานพวกนั้นก็จะได้แทนพ่อหรือแม่ของเขาในการรับมรดก ซึ่งควรตกมาเป็นของพ่อหรือแม่เขา เหมือนเดียวกันกับชายเอื่อยหรือน้องของพ่อหรือแม่ เขาก็ยังมีชีวิตอยู่นั้น

เมื่อหลานคิงและหลานหากมาแทนผู้มีสิทธิในการรับมรดกคิง ก็เ็นว่าเขาจะมาแทนพ่อหรือแม่ของเขาในการรับมรดก

ระเบียบแทนผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นก็ใช้ไ้ระหว่างหลานและลูกของหลานทั่วไป

มาตรา ๑๑๖ ลูกเลี้ยง ก็มี สิทธิจะแทน มรดก พ่อเลี้ยง หรือ แม่เลี้ยงดังกระหม่ายไว้ต่อไปนี้

- ๑. ลูกเลี้ยงซึ่งท่านเอามาเลี้ยงตั้งแต่อายุถึง ๗ ปี
- นั้น ถ้าผู้ตายหากมีลูกคิงก็จะได้แทนมรดกแต่ครึ่งส่วน

ซึ่งผู้หนึ่งผู้หนึ่งจะได้รับในมฤตกนน์ ถ้าลูกเลี้ยงหากมีอายุ
เกินกว่า ๗ ปี ในเวลาที่ท่านเอามาเลี้ยงมันก็จะไ้แทนมฤตก
แค่ ๑ ส่วน ๔ ในส่วนซึ่งจะตกเป็นของลูกคั้งผู้หนึ่ง

๒. ถ้าพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงหากมีลูกนอกทวารมา
ซึ่งใครร้องขอว่าเป็นลูกแท้ หรือซึ่งศาลได้ตัดสินว่าเป็น
ลูกแท้ และถ้าพ่อหรือแม่เลี้ยงนั้นหากยังมีพ่อแม่หรือ
ผู้บพพการอื่น ๆ แล้ว พวกพ่อแม่หรือผู้บพพการจะ
ไ้แทนมฤตกครึ่งหนึ่ง และครึ่งหนึ่งนั้นก็จะแบ่งชนให้ลูก
นอกทวารมาและลูกเลี้ยงคนละพคเท่ากัน

๓. ถ้าพ่อเลี้ยงหรือแม่เลี้ยงหากยังมีลูกคั้ง บมีลูก
นอกทวารมายังมีพ่อแม่หรือผู้บพพการอื่น ๆ แล้ว ลูกเลี้ยง
ก็จะมีสิทธิไ้แทนมฤตกหมดทุกอย่าง เว้นแต่อำนาจหรือ
เมียผู้ตายซึ่งยังมีชีวิตอยู่ ตามคั้งซึ่งแจ้งไว้ในมาตรา
เทียง

มาตรา ๑๑๗ ลูกนอกทวารมาซึ่งพ่อหรือแม่ไ้ร้องขอเป็นลูกแท้
หรือลูกซึ่งไ้ฟ้องร้องว่ากล่าวต่อโรงศาลที่ไ้ตัดสินว่าคน
เป็นเชื้อสายลูกของผู้นั้นแท้กค เมื่อลูกนยไ้ค้อยู่กินร่วม
เรือนเดียวกับพ่อหรือแม่ซึ่งกล่าวมาข้างบนนแล้ว ก็จะได้
แทนมฤตกแค่ ๑ ส่วน ๔ ในพคของลูกคั้งผู้หนึ่ง

ถ้าลูกนอกทวารมาซึ่งกล่าวมาบนนหากอยู่กินร่วม

เรือนเดียวกับพ่อหรือแม่มัน ก็จะได้แทนมฤตกเท่ากับ ๑ ส่วน ๓ ในพวกของลูกครึ่งผู้หนึ่ง

ถ้าพ่อหรือแม่ของลูกนอกทาระมาซึ่งกล่าวมาบนนี้ หากมีลูกเลี้ยง มีพ่อแม่หรือพวกบุพพการอื่น ๆ มฤตกของผู้ตายนั้นก็จะได้แบ่งเช่น ๒ พวกเสมอกัน ตามที่ได้กล่าวไว้ในมาตราก่อนนี้ พวกหนึ่งจะได้แก่พ่อแม่หรือพวกบุพพการอื่น ๆ พวกหนึ่งนั้นก็จะแบ่งขึ้นให้ลูกนอกทาระมาซึ่งกล่าวมานี้ และลูกเลี้ยงให้ได้เท่ากัน

ในสถานอื่น ๆ นั้นลูกนอกทาระมานี้ก็จะได้แทนมฤตกหมกทงสัน เว้นแต่อำนาจของผิวหรือของเมียผู้ตายยังมีชีวิตอยู่

มาตรา ๑๑๘ พวกที่ควรสืบแทนมฤตกและตกคคคสันยให้สืบแทนมฤตกนคนคือ

๑. ผู้ควรแทนมฤตกซึ่งบ่อยู่ร่วมแขวงกับผู้ตาย เมื่อคนมีโอกาศมาได้ก็บ่ยอมมาขึ้นบ่เวลาเจ้ามฤตกยังเจิบเทอจะตายนี้ และบ่ยอมมาเผาศพหรือฝังศพ หรือบ่ได้ให้คนอื่น ๆ มาจัดแจงการสังสะการน ถ้าผู้แทนมฤตกหากเป็นข้าราชการ และบ่ได้มาหรือบ่ให้คนอื่นมาคังกล่าวมาบนนี้ ก็คองนับว่ามีค้ำชคขวางโดยการจำเ็น

๒. ผู้ควรแทนมฤตกที่อยู่ในเมืองที่ผู้ตายอยู่บน

เมื่อผู้แทนมฤตกนบยอมมากำกับการเผาศพหรือฝังศพผู้
ตาย

๓. ผู้ควรแทนมฤตกที่ถูกตัดสินลงโทษในคดีที่
ตนได้ฆ่าหรือป้องกันผู้ตายนั้น หรือที่ตนได้ทุบตีหรือเฮด
ให้เจ็บสาหัส

๔. เด็กซึ่งพ่อแม่บังคับให้สับกระดูกและบังคับให้สับ
แทนมฤตกเหมือนกันแล้วไว้ในมาตรา ๕๕ เถິงนี้ เว้น
แต่ก่อนพ่อหรือแม่จะถึงแก่กรรมไปนั้น ผู้ตายได้วางอนุ
ญาติให้แล้ว

๕. ผู้ควรแทนมฤตกซึ่งถูกตัดสินลงโทษเนรเทศ
หรือโทษทำการสรวพทกขหมกชวชว

มาตรา ๑๑๕ เมื่อครุสอนซึ่งบ่แม่นครโรงเรียนหลวง และบ่ได้
เกยวกับวควารามหากตายไป ถ้าครุสอนบ่มีเมีย บ่มี
ลูก บ่มีพ่อแม่ญาติพี่น้องที่ควรแทนมฤตก พวกลูกศิษย์
ที่โคข้นบ่ในเวลาครุสอนเจ็บเทอจะตายนั้น ก็จะได้แทนมฤตก
ทั้งสิ้น

ถ้าพ่อแม่ชายเขอบหรือน้องของครุสอนผู้ตายไป
หากยังมีชวทอยพวกนั้นก็จะได้แทนมฤตกเด็กนั้น ๒ ส่วน
๓ พวกลูกศิษย์จะได้แทน ๑ ส่วน ๓

ถ้าครุสอนผู้ตายยังมีญาติพี่น้องชนปลายทควรแทน

มฤตก ญาติพี่น้องนั้นจะได้แทนมฤตกแต่ ๑ ส่วน ๓ พวก
ลูกศิษย์จะได้แทน ๒ ส่วน ๓

ครูสอนจะได้แทนมฤตกพวกลูกศิษย์ตนในสถาน
เดียวกันพวกนั้นจะได้มฤตกของตนนั้น

มาตรา ๑๒๐ ถ้าบุคคลใดตายไปไม่มีผู้แทนมฤตก คนใช้ที่กำกับ
เหย้าเรือนและบ้นยัวในเวลาบุคคลผู้นั้นเจ็บเทอจะตายนั้น ก็
จะได้แทนมฤตก

ถ้าคนใช้ตายไปโดยไม่มีผู้แทนมฤตก เจ้าเรือนก็
จะได้แทนมฤตกคนใช้นั้นเหมือนกัน

มาตรา ๑๒๑ บุคคลใดตายไปโดยไม่มีผู้แทนมฤตก หรือรู้ว่าผู้
แทนมฤตกอยู่แห่งหนตำบลใด มฤตกนั้นก็จะตกเป็นของ
พระคลังหลวง

แต่ว่าศาลจะได้กะเอาทรัพย์สินของผู้ตายนั้นส่วน ๑ ไป
ใช้จ่ายในการฝังศพหรือเผาผู้ตายนั้น

มาตรา ๑๒๒ เมื่อภิกษุสงฆ์ถึงแก่อนิจกรรมไปโดยไม่มีผู้แทน
มฤตก หรือโดยยี่ไค้สละทรัพย์สินแต่อย่างหนึ่งอย่างใด
ทรัพย์สินของนนั้นก็จะตกเป็นของวัดวาอารามทางสน

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการแบ่งบ้นทรัพย์สินมฤตก

มาตรา ๑๒๓
หมตยัย 02/06/2565

ในการแทนมฤตกนั้น จะมีผู้หนึ่งผู้ใดขอให้แบ่งบ้น

ทรัพย์สินมรดกก็ได้ เว้นแต่เมื่อมีข้อสัญญาขัดขวางไว้

มาตรา ๑๒๔ ถ้าคู่สมรสหนึ่งหากตายไป และผู้หนึ่งนั้นเลขาหรือเมียใหม่ ลูกซึ่งเกิดมาในท้องก่อนนั้นจะขอให้แบ่งปันมรดกผู้ตายตามระเบียบที่กล่าวไว้มาตรา ๑๐๗ เองก็ได้

มาตรา ๑๒๕ ในการจะคิดแบ่งปันมรดกให้แก่ลูกทุก ๆ คน นั้น ก็ต้องคิดเอาจำนวนเงินและทรัพย์สินของต่าง ๆ ซึ่งพ่อแม่ได้เอาฝากนำลูก หรือได้เอาให้ลูกผู้หนึ่งผู้ใดก็ไปค้าขาย หรือไปเสกกิจการอื่น ๆ นั้นเข้ามาแบ่งปันลูกผู้ใดก็ได้ผู้มรดกน้อยกว่าจำนวนทรัพย์สินตนยังเป็นหนี้ ก็ต้องใช้จำนวนทรัพย์สินเหลืออยู่กับตนให้แก่พวกคู่แทนมรดกด้วยกันนั้น

การที่จะคิดเอาทรัพย์สินเข้ามาแบ่งปันนั้น ก็จะได้คิดเอาแต่ที่ทรัพย์สินแต่ดอกเบี้ยหรือกำไรที่ได้มาด้วยจำนวนเงินที่ขมไปนั้น ก็ตกเป็นกรรมสิทธิเด็ดขาดแก่ลูกซึ่งได้ขมเงินนั้น พวกคู่แทนมรดกด้วยกันจะทวงถามเข้ามาแบ่งปันก็ได้

มาตรา ๑๒๖ เมื่อมีการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้แก่พวกแทนมรดกซึ่งขมเงินลูกของผู้ตายก็ให้ใช้ระเบียบที่กล่าวไว้มาตราก่อน

มาตรา ๑๒๗ ททรัพย์ซึ่งพ่อแม่ได้ยกให้ลูกไปเป็นของสร้างกินหรือ
ซึ่งได้ยกให้ลูกผู้หนึ่งผู้ใดแล้วด้วยประการใดก็ตาม ก็
นับว่าได้เอาให้โดยจะเรียกเอาคืนจกเธอ ททรัพย์ส่วน
จะคิดเอาเข้ามาแบ่งยื่นกันก็ใช้ได้

มาตรา ๑๒๘ เงินเคอนหรือเบี้ยมือซึ่งลูกผู้ใดผู้หนึ่งหาได้เมื่อมี
อายุกินร่วมเรือนเดียวกับพ่อแม่ของมัน ก็เป็นกรรมสิทธิ์
แก่มันเอง และเมื่อพ่อแม่หากตายไป พวกแทนมรดก
จะบังคับให้มันเอาทรัพย์นั้นมาส่งก็ใช้ได้

มาตรา ๑๒๙ ผู้แทนมรดกที่ได้ต่อสู้ว่ากล่าวเอาคืนมาได้ยิ่ง
ททรัพย์ซึ่งเป็นของมรดก ซึ่งบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งยอมเป็นผู้
ควรรับมรดก ได้หลอกล่อฉ้อโกงหรือลักเอาไปด้วย
ความทุจริตอย่างใด ๆ ก็ดี ผู้แทนมรดกนั้นก็มีอำนาจจะ
เรียกเอาค่าเสียหายซึ่งตนจำเป็นได้จ่ายไปนั้นคืน และจะ
ได้รับค่าเสียหายเท่ากับ ๑ ส่วน ๔ แห่งทรัพย์ที่ตนได้
ต่อสู้ว่ากล่าวเอาคืนมาได้

มาตรา ๑๓๐ ถ้ารู้เป็นจริงว่าผู้แทนมรดกพ่อแม่ตนนั้นได้ยึดของ
เอาทรัพย์ส่วนหนึ่ง หรือทรัพย์ทั้งหมดของมรดกนั้นไว้ ก็
ต้องให้ส่งทรัพย์นั้นคืน หรือยึดคืนนั้นก็ต้องให้ใช้แทนค่า
ทรัพย์นั้น และเมื่อจะแบ่งยื่นทรัพย์ทมนเอาส่งคืน หรือ
ทรัพย์ทมนใช้แทนค่าให้คืน ผู้คชของมันก็จะหลุดลงครั้ง

หนึ่ง ส่วนครึ่งพุดหนึ่งของมันก็จะให้แก่พวกคู่แทนมฤคก
ด้วยกนนัน

มาตรา ๑๓๑ ก่อนจะแบ่งปันทรัพย์มฤคก ก็ต้องคิดเอาค่าเสีย
หายซึ่งลูกผู้หนึ่งผู้ใดได้เอาของตนจ่ายออกไปในการเผา
ศพหรือฝังศพ และปันขวพ้อหรือแม่เมือเจียเทือจะคาย
ออกก่อน

มาตรา ๑๓๒ ถ้ามีข้อสัญญาชี้ขวางอย่างใด และก่อนจะแบ่ง
ปันมฤคก พวกคู่แทนมฤคกต้องใช้แทนหนี้สินและการ
เสียหายต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับมฤคกนังก่อน

คิงนแล้วพวกคู่แทนมฤคกจึงแบ่งปันทรัพย์ให้แก่
กันเป็นพุดมากและน้อย ตามอำนาจแทนมฤคกของใผมัน

มาตรา ๑๓๓ ถ้าเจ้ามฤคกตายไป ในทันทีนั้นพวกแทนมฤคก
ก็มีสิทธิเต็มตัวรับเอาทรัพย์สังของอำนาจและค่าว่ากล่าว
ต่าง ๆ ซึ่งผู้ตายได้ปะไว้ให้หนี้ทงสน แต่เขาต้องใช้
แทนหนี้สินและปฏิบัติคำจำเ็นต่าง ๆ ซึ่งผู้ตายได้ปะไว้
ให้หนี้เหมือนกัน

มาตรา ๑๓๔ พวกแทนมฤคกซึ่งข้อยากใช้แทนหนี้สินของผู้ตาย
จะยกทรัพย์มฤคกทงสนให้พวกเจาหนี หรือพวกที่ผู้ตาย
ได้สละทรัพย์ให้หนีเอาไปแบ่งปันกันตามอำนาจใผมันก็ได้
การจะยกทรัพย์มฤคกใช้แทนหนี้สินท่านัน เมื่อ

ใต้ตกลงสมยอมกับพวกเจ้าหนี้หรือกับพวกบริษัทของสละนั้น
แล้ว ก็ต้องให้มาจดหมายยืนยันไว้ ถ้าหากข้อตกลง
สมยอมกันแล้ว ก็ให้พวกแทนมฤตกมีคำร้องไปยื่นต่อ
ศาล ศาลจึงจะจัดแบ่งปันทรัพย์มฤตกให้แก่พวกเจ้า
หนี้หรือพวกบริษัทของสละนั้น

การยกทรัพย์มฤตกใช้แทนหนี้สินท่านนี้ ก็เหมือน
ว่าบริษัทแทนมฤตก

บทที่ ๑๐

ว่าด้วยพ่อหรือแม่และญาติพี่น้องอื่น ๆ

จะแบ่งปันทรัพย์

ให้แก่ลูกหรือให้แก่พวกแทนมฤตก

มาตรา ๑๓๕ พ่อและแม่และญาติพี่น้องอื่น ๆ จะจัดแบ่งการแบ่ง
ปันและแจกจ่ายทรัพย์ของตนให้แก่ลูก ให้แก่พวกสืบสัน
ดาน หรือให้แก่ญาติพี่น้องอื่น ๆ นั้นก็ได้
เพื่อจะให้การแบ่งปันใช้เช่นสิทธิได้ ก็ต้องลงด้วย
หนังสือหรือคำปากสองหน้าพยานอย่างน้อย ๓ คนซึ่งจะ
เลือกเอาในบรรดาอาสาสมัครหรือในพวกคนอยู่ใกล้
เคียงนั้น

มาตรา ๑๓๖ พ่อหรือแม่จะยกทรัพย์สินของ ๆ คนทั้งหมดให้แก่
 คนผู้เดียวซึ่งเป็นลูกหรือหลานถึง ญาติพี่น้องหรือคนอื่น
 ไกลใกล้ หรือจะยกทรัพย์สินใดทรัพย์สินหนึ่งให้แก่นิพิศัยต่าง
 หากแก่ผู้เดียว หรือหลายคนให้ใดดีกว่าหมูกก็ได้ พวก
 ที่ได้รับพดหรือพวกที่ว่าคนใดพดสุดหมู่ จะว่ากล่าวเอา
 ทรัพย์สินแบ่งให้ไปแล้วนั้นกับได้

มาตรา ๑๓๗ ในทรัพย์สินของท้าวเมียหาได้น่ากันนั้น ผู้จะเอา
 พดตกลงเป็นของคนยกให้แก่ลูกผู้หนึ่งผู้เดียว โดยผู้
 ต้องขอคำสั่งมยอมของเมียก็ได้

เมียจะว่ากล่าวให้ผู้ผ่อนพดทรัพย์สินท้าวเอายกให้
 ลูกนั้นลงกับได้

บทที่ ๑๑

ว่าด้วยยกทรัพย์สินให้แก่กันเมื่อยังมีชีวิตอยู่
และว่าด้วยการสละ (หรือหนังสือพินัยกรรม)

มาตรา ๑๓๘ จะยกทรัพย์สินของของคนที่ให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่ง โดย
 ยี่ให้ใช้แทนคนนั้น ก็ต้องยกให้เมื่อเวลายังมีชีวิตอยู่
 หรือเสกการสละยกให้ตามธรรมเนียมซึ่งใดก็ตามหมายไว้
 ค่อยไปนี้

มาตรา ๑๓๕ ทนายทนายให้แก่นกเมอของมีชีวิตอยู่นั้น ถิ่นขว่า ยกให้เป็นเค็ดชาคในทันใดโดยยให้ว่ากล่าวเอาคิน แต่ ว่าในการยกทนายให้แก่นกเมอ ผู้เจ้าทนายจะยกให้แก่ กรรมสิทธิ์ทนายและไว้อำนาจใช้ทนายนั้น ในเวลาคนยังมี ชีวิตอยู่ก็ได้

ถ้าตงนั้นผู้ ไตรบทนายจะเป้นเจ้ากรรมสิทธิ์ทนาย เค็มตัวตงแต่เวลาผู้ ให้ทนายถึงแก่กรรมไป แต่อย่างใด ก็ค ผู้ให้ทนายมีอำนาจจะเอาทนายนั้นยกให้แก่คนอื่น อีก

อาการยกทนายให้แก่นกเมอของมีชีวิตคน จะยก ให้แก่อำนาจใช้ทนายและไวกรรมสิทธิ์ทนายนั้นก็ได้ อำ นาจใช้ทนายนั้นจะให้ใช้จนผู้รับอำนาจนั้นถึงแก่กรรมไปหรือ จะกำหนดเวลาไว้ก็ได้

ถ้าตงนั้น เวลาใดชาคกำหนดอำนาจใช้ทนายท่าน แล้ว ผู้ให้อำนาจใช้ทนาย หรือพวกแทนสิทธิของผู้นก มีอำนาจเอาทนายนั้นคืนมาใช้ได้เต็มตัว

มาตรา ๑๔๐ ทนายสิ่งของซึ่งท่านสละให้ตามหนังสือพินัยกรรม (การสละ) นั้น ผู้รับของสละก็จะเป็นเจ้ากรรมสิทธิ์ทนาย ได้ตงแต่เวลาผู้สละนตายไป

บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งเมอตนยังมีชีวิตอยู่ ใ้เขตการ

สละไว้หลายระดับ การสละนั้นจะใช้ได้เป็นสิทธิแต่ระดับ
 เดียว ซึ่งได้เสียไว้ต้นระดับอื่น ๆ และเขตก่อนเวลาคน
 จะตายนั้น แต่การสละระดับอื่น ๆ นั้น ถ้าหากมีขอ
 ขัดขวางกับข้อความที่กล่าวไว้ในการสละที่เขตก่อน
 แล้ว ก็จะมีว่าขอขัดขวางนั้นใช้ไม่ได้

มาตรา ๑๔๑ ผู้ใดผู้หนึ่งเมื่อตนยังมีชีวิตอยู่ จะยกทรัพย์สิน
 ของ ๆ ตนทั้งหมดให้แก่คนอื่น วิกวาอาราม หรือกล่าว
 ไว้ว่าทรัพย์สินนี้ของเขาไว้จ่ายทำบุญกุศลก็ได้ หรือจะยก
 การสละยกให้ทั้งหมดก็ได้ ลูกและพวกสืบต้นตานั้นจะ
 ไม่มีคำคัดค้านประการใดประการหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๔๒ พ่อแม่ญาติพี่น้องจะยกทรัพย์สินให้แก่กันด้วยคำปาก
 หรือคนอื่น ๆ จะยกให้แก่กันคงเดิวนั้น ก็ให้ทรัพย์สิน
 มีราคาตั้งแต่ ๑๐๐ เหรียญ

ดังนั้น เวลาใดใดมอยทรัพย์สินให้กันแล้ว ก็นับว่า
 การยกทรัพย์สินให้กันนั้นเป็นเด็ดขาด

เมื่อราคาทรัพย์สินหากเกินกว่า ๑๐๐ เหรียญ ก็
 ต้องมีเจตหมายซึ่งจะได้เขตก่อนหน้าพระยานอย่างน้อย ๓
 คนและอาชญาสิทธิบ้านนั้นไว้ อาชญาสิทธิและพระยาน
 นี้ให้เช่นขอลงในหนังสือมอบด้วยผู้ให้ทรัพย์สิน

มาตรา ๑๔๓ การที่ใดยกทรัพย์สินให้แก่กันแล้วนั้นจะเอาคืนไม่ได้ ผู้

ใ้ใครรับทรัพย์สินก็ต้องเป็นเจ้ากรรมสิทธิ์ทรัพย์สินซึ่งท่านไ้ยกให้
คนนั้นโดยเด็ดขาดในทันที

ถ้าผู้ให้ทรัพย์สินไ้เอาทรัพย์สินนั้นคืนโดยผู้รับทรัพย์สิน
ไ้ส้ยอมให้ ผู้ให้ทรัพย์สินก็จะตกโทษในสถานลักทรัพย์

มาตรา ๑๔๔

การยกทรัพย์สินให้แก่กันแล้วจะลบล้าง ทมิเสีย ไ้
ก็แต่เมื่อผู้รับทรัพย์สินไ้ปฏิบัติตามสัญญาที่ไ้มีไว้ นั้นหรือ
เมื่อการยกทรัพย์สินให้แก่กันนี้ไ้กระทำด้วยคำ่า่านกล่าว
หรือด้วยวาไ้จากกระทำร้ายแก่กัน หรือด้วยคำ่ากคชขม
เหงดังนั้น ก็ลบล้างไ้เหมือนกัน

ถ้าเป็นดังนั้น เมื่อหากส่งทรัพย์สินเดิมคืนไ้ ผู้รับ
ทรัพย์สินก็จะต้องไ้ใช้แทนราคาทรัพย์สิน

มาตรา ๑๔๕

เมื่อบุคคลผู้หนึ่งผู้ไ้มีคำ่าเจ็บหนักไ้ยกทรัพย์สินของ
ตนแจกจ่ายให้ท่าน เป็นอันว่าคำ่าปรพพรณ แก้ว แหวน
อันประเสริฐ เงินคำ่า และทรัพย์สินสิ่งของต่าง ๆ เวลา
ไ้พยาธิหนักหายแล้ว ท่านจะไ้เอาทรัพย์สินทคนไ้ยก
ให้แจกจ่ายไ้คนอื่นไ้ไ้ แต่ว่าผู้ใ้ทรัพย์สินก็ยังคงเป็น
เจ้ากรรมสิทธิ์ไ้เด็ดขาดแก่ทรัพย์สินนั้นอยู่ และผู้ให้ทรัพย์สิน
พอแต่มีอำนาจไ้ใช้ทรัพย์สินเท่านั้น

เมื่อไ้แจกจ่ายทรัพย์สินคามาทกล่าวมาเทงนแล้ว ผู้
ให้ทรัพย์สินก็เลยตายไ้ด้วยพยาธิหนัก การทไ้ยกทรัพย์สิน

แจกจ่ายให้แก่กันก็เป็นสิทธิขาดโดยว่าจะเอาคืนก็ได้

มาตรา ๑๔๖

การสละหนังสือพิมพ์กรรมสิทธิ์ของเขตกว้างอีกยวคือ
หน้าพ้อบ้านหรือตาแสง หรือก่อนหน้าอาชญาสิทธิผู้ใหญ่
สั่งหน้าพระยานอย่างน้อย ๓ คน อย่างหลาย ๑๐ คน
ตามฐานตระกูลของครอบครัวผู้สละ การสละนี้ก็ต้องอ่าน
ให้ผู้สละฟังสั่งหน้าพวกพระยาน

เมื่อได้อ่านให้ฟังดังนั้นแล้ว ก็ต้องจดหมายบอกไว้

ในการสละนั้นด้วย

การสละนี้ของให้มณฑลและผู้สละพระยานและผู้เขียน
การสละทั้งพ้อบ้านหรือตาแสง หรืออาชญาสิทธิใดก็ตาม
กับเขตการสละนี้ ก็ต้องเซ็นนามลงใส่การสละนั้นไว้

ถ้าผู้สละและพระยานหากเซ็นชื่อตนเป็น ก็ต้อง
แปะไต่ลงลายมือของขวาหรือของซ้ายใส่ท้ายการสละ
นั้นไว้

ถ้าหากเขตตามระเบียบนี้ การสละก็จะใช้ได้

มาตรา ๑๔๗

ผู้สละมีสิทธิที่จะเลิกเอาผู้ใดผู้หนึ่งเป็นพิเศษ เพื่อ
ให้กำกับปฏิญัตตามข้อบัญญัติการสละนั้น

มาตรา ๑๔๘

ผู้รับของสละก็ต้องขอให้พวกแทนมณฑลผู้ตายสั่ง
ทรัพย์ที่สละให้ตน ถ้าหากได้ค้างงยาก นำพวก
แทนมณฑลมาแล้ว ก็ต้องร้องฟ้องว่ากล่าวเอาต่อโรงศาล

มาตรา ๑๔๕ ผู้ที่อยู่ในเกยยวดยานซึ่งยังมีสิทธิแก่ตัว หรือบุคคล
ที่เป็นเจ้าของ หรือเป็นคนเสียบจรวดและซึ่งตกอยู่ในบังคับ
บัญญัติมาตรา ๗๐ และ ๗๑ เหนือ ก็ยังมีสิทธิที่จะยก
ทรัพย์สินของตนให้แก่คนอื่น หรือแม้กระทั่งเสกหนังสือพินัย
กรรมสิทธิ์ให้ก็ยกได้เหมือนกัน

มาตรา ๑๕๐ การสละที่ได้เซกโดยลกข่มเหงหรือด้วยการ
หลอกล่อต่าง ๆ ก็จะใช้เป็นสิทธิยกได้ เปรียบว่าถ้าหาก
ข่มเหงข่มเหงหรือข่มหลอกล่อกันนั้น ผู้สละก็จะข่มขู่สละ
สิ่งที่มีไว้ในสละนั้น

มาตรา ๑๕๑ การสละใดมีข้อตกลงซึ่งขัดขวางต่อกฎหมาย ระเบียบ
ประกาศ หรือข้อบังคับของธรรมเนียม ข้อตกลงนั้นก็
จะนับว่าใช้ได้ แต่ว่าถ้าการสละหากมีข้ออื่น ๆ ซึ่งตก
ลงถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ข้อตกลงเหล่านั้นก็จะใช้ได้

บทที่ ๑๒

ว่าด้วยคำสัญญาและการจำเป็น ซึ่งเกิดมาด้วยคำตกลงกัน

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยอาการซึ่งพาให้คำตกลงใช้เป็นสิทธิได้

มาตรา ๑๕๒ คำสัญญานั้นก็แม้คำตกลงซึ่งคนผู้เดียวหรือหลาย
คนได้ลงสัญญาแก่กันคนผู้เดียวหรือหลายคนว่าจะให้หรือ

๒ให้ จะเขตหรือบ่เขตสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

มาตรา ๑๕๓ คำสัญญาอันจะมีนามจำเพาะ หรือมีนามจำเพาะ
ไว้ก็ดี ต้องอยู่ในระเบียบซึ่งรวบรวมขึ้นไว้ในยถน
ระเบียบพิเศษแห่งคำสัญญาอื่น ๆ ก็ใดทั้งไว้ใน
บทกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับคำสัญญาอัน

มาตรา ๑๕๔ ถ้าจะให้คำตกลงสัญญาไว้เป็นสิทธิได้ ก็ใหม่
ลักษณะอาการทั้งบัญญัติไว้ต่อไปนี้

๑. คำสมยอมของคู่สัญญาที่รับเขตไว้ให้
๒. คู่สัญญาอันให้มีคำรู้เพียงพอ สำหรับลง
สัญญานั้น
๓. สิ่งของที่ตกลงสัญญากันนั้น ต้องให้เป็นที่
ที่ลักษณะอาการโดยชัดเจน
๔. ข้อคำที่ตกลงสัญญานั้น ก็ให้ถูกต้องตาม
กฎหมาย

มาตรา ๑๕๕ คำสมยอมก็จะเป็นสิทธิได้ ถ้าหากได้สมยอม
ให้เพราะมีคำหลงใหลผิดไป หรือเพราะมีคำกคข่มเหง
หรือเพราะมีคำเขาระเหวหรือล่อลวงให้หลงใหล

มาตรา ๑๕๖ ถ้าสิ่งสัญญาอันนั้น หากบ่ถูกต้องตามสิ่งทศ
สัญญาประสงค์ตกลงกัน ก็นับว่าสัญญาอันมีคำหลงใหล
ผิดไป

มาตรา ๑๕๗ คำกขข่มเหงนนั้น ถ้าคืออาการซึ่งจะเหตุให้บุคคล
ผู้มีสติปัญญาประกอบมีคำยานในยามนั้นว่าอันตรายใหญ่
โตจะเกิดขึ้นมาให้แก่ตนหรือให้แก่พ่อแม่ตน พ่อเมีย แม่
เมีย ลูกหรือหลานคิงของตน

มาตรา ๑๕๘ คำจอบและล่อลวงหลงใหลนั้น จะนับว่าเป็นอาการ
ที่ทำให้คำสัญญาเป็นสิทธิได้ ก็แก่เมื่อมีคำขวะเข้าล่อ
ลวงหลงใหลนี้ คำสัญญาที่จะบังคับลงสัญญา

มาตรา ๑๕๙ ผู้คู่สัญญาที่ถูกลสมยอมเชกสัญญาด้วยคำหลงใหล
ผิดไป คำกขข่มเหงนขวะเข้า คำล่อลวงให้หลงใหลนั้น
จะขอให้ลบล้างคำสัญญาที่ได้

การจะร้องขอให้ลบล้างคำสัญญานั้น ก็จะได้แต่
ในระหว่าง ๑ บินขตั้งแต่วันที่ไคลงคำสัญญานั้นไป

มาตรา ๑๖๐ พวกซึ่งยังบัพนเกษียรอายุ และพวกที่อยู่นอก
เกษียรอายุ แต่บัพนสติทิกแก่ตนเองนั้น จะตกลงสัญญา
ได้ พวกที่อยู่ในเกษียรอายุจะขอให้ลบล้างคำสัญญา
ที่ตนได้เชกไว้นั้นไคแต่ในระหว่าง ๓ บินขตั้งแต่อายุคน
บัพนเกษียร หรือบินขตั้งแต่เวลาตนบัพนเกษียรบัพนสติทิก
แก่ตนเองนั้นไป

เมื่อบุคคลนอกเกษียรอายุ ซึ่งมีสติทิกแก่ตนเอง
ไคลสมยอมเชกสัญญาไว้ ผู้ปกครองทวิมันและทวิพัย

ของมันจะขอลบล้างสัญญาในเวลาใดก็ได้

มาตรา ๑๖๑ คำสัญญาจะเสกให้เกยวถึงแต่กรรมสิทธิทรัพย์สิน หรือแต่ให้อำนาจใช้ทรัพย์สิน หรือแต่การใช้ทรัพย์สิน หรือ แต่การกักเอาทรัพย์สินไว้ ก็ได้เหมือนกัน จะแม้ว่าสัญญาจะกระทำโดยวิธีหรือสัญญาจะกระทำโดยวิธีก็ได้

คำสัญญานั้นจะให้เกยวถึงแต่การจำเป็นจะต้องเสกสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือทำให้เสกสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ได้

มาตรา ๑๖๒ ข้อสัญญาที่นับว่าใช้ได้เป็นสิทธิอันหนึ่ง ก็แม้ว่าสัญญาซึ่งมีคำจำกัดความที่คลุมเครือ หรือที่ระเบียบซึ่งอาจยุติสิทธิใดสิ่งใดไว้ หรือที่วัตถุประสงค์ของกรรมเนียบของประชาชน

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยอำนาจซึ่งเกิดมาด้วยคำสัญญา

และว่าด้วยคำยินยอมเป็นอันเดียวกัน

มาตรา ๑๖๓ คำสัญญาซึ่งได้เสกตามบัญญัติกฎหมาย ก็เป็นกฎหมายแก่พวกที่ได้อ้างสัญญานั้น คำสัญญานั้นก็ต้องปฏิบัติโดยสัตย์ และถ้าจะขอลบล้างก็ได้ แต่เมื่อพวกคู่สัญญาได้สมยอมกันหมดทุกคน หรือเมื่อสัญญานั้นมีอากาการซึ่งกฎหมายอนุญาตให้ลบล้างได้

มาตรา ๑๖๔ เมื่อใดที่ข้อบัญญัติคำสั่งสัญญา ซึ่งได้เซกไว้ตาม ขัญญัต
 ฎหมายแล้ว การจะทำขวัญด้วยกรให้แก่เจ้าหนน
 ก็ไต่มีระเขยวไว้ในกฎหมาย ถ้าในกฎหมายหากขได้
 ขัญญคชแวงไว้โดยเคคชาคแล้ว จะระขแวงคำทำขวัญ
 นนไว้ในคำสัญญาก็ได้ และถ้าหากขมีคำขแวงไว้ยง
 ไคแล้ว ะระลาการก็จะเขนคนกลางระคำทำขวัญย
 การนให้

มาตรา ๑๖๕ ถ้าผู้รับคำสั่งสัญญายับัญญัติตามสัญญา เพราะเขน
 การจาเขนชงคนใดคมีเหตุเหลืออวสย หรือเหตุชงบอ
 คาคคระเนเห็นไคนแล้ว จะให้ผู้รับสัญญานทำขวัญคำ
 ยับการก็ยได้ เว้นแต่เมอกฎหมายมีขัญญคชคชวางไว้

มาตรา ๑๖๖ คำสัญญาก็จะใช้ไคแต่ในระหว่งพวกที่ไคลงสัญ
 ญานน ะระลาการคองพิจารณาให้รู้จคคำประสงคชง
 พวกคสัญญาคไคคลงแก่กัน ถ้าขอใดขบแ่งแ่งก็คอง
 เซคไควคคคคอง ธรรมเนยม บ่านเมอง บอนไคเซค สัญญา
 นนออกแปลอชบาย - ถ้าขอใดขบมีคำสงสยขบแล้ว ก็
 คองอชบายแปล คำสัญญานนให้ ผู้รับสัญญาไคเปรับขแก่
 ผู้ไคเซคสัญญา

มาตรา ๑๖๗ ในคำสั่งสัญญาใดหรือหนสนใด ซึ่งมีลูกหนหลายคน
 รวมกัน เมอลูกหนผู้ใดก็มีคำจาเขนชงคนผู้เคียวจะคอง

ปฏิบัติคำสั่งสัญญา หรือใช้หนี้สินทั้งหมดก็เรียกว่ามค้ำ
พร้อมเป็นเดียวกันระหว่างลูกหนี้รวมกันนั้น คึงนเมื่อ
ลูกหนี้ผู้หนึ่งได้ปฏิบัติคำสั่งสัญญา หรือใช้หนี้สินทั้งหมด
แล้ว ก็นับว่าลูกหนี้รวมกันทั้งหมดได้ปฏิบัติคำสั่งสัญญา
หรือใช้หนี้สินนั้น

มาตรา ๑๖๘ คำพร้อมเป็นเดียวกันนั้นยให้ศาลกระเนเอา ต้อง
ให้มีจดหมายเขียนลงใส่ในคำสั่งสัญญานั้นไว้ให้ชัดเจน

แต่ว่าในคำสั่งสัญญาหนี้สินซึ่ง ลูกหนี้ได้พร้อมเป็น
เดียวกันนั้น ผู้เป็นเจ้าของจะว่าสิทธิของตน บัให้ลูกหนี้
ผู้หนึ่งผู้เดียวใช้แทน และยอมให้พวกลูกหนี้ทั้งหมดกับ
หนี้สินใช้กันก็ได้

ถ้าคึงน เจ้าหนกมีสิทธิแต่พอจะทวงถามให้พวก
ลูกหนี้ใช้ส่วนใดส่วนมันเท่านั้น

มาตรา ๑๖๙ เมื่อลูกหนี้ผู้หนึ่งในพวกลูกหนี้ซึ่งพร้อมเป็นเดียว
กันนั้นได้ใช้หนี้สินรวมกันหมดทงสนแล้ว คนจะขอให้
พวกลูกหนี้รวมกันใช้คึงนก็ได้แต่พคส่วนใดส่วนมัน

ถ้าในพวกลูกหนี้รวมกันนั้น หากมีผู้หนึ่งผู้ใดเป็น
คนทกขไว้ขมีทรัพย์สินใช้แทนแล้ว พคหนซึ่งคกเป็นส่วน
ผู้หนึ่งจะโต้แย้งขให้พวกลูกหนี้ซึ่งมทรัพย์สินใช้แทน และ
ลูกหนี้ที่โต้ออกเงินใช้หนี้สินไปก่อนแล้วนั้น

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยสนคำสัญญา และว่าด้วยใช้แทนหนี้สิน

มาตรา ๑๗๐ เมื่อได้ใช้แทนให้ท่านแล้ว หรือเมื่อได้ปฏิบัติคำสัญญาแล้วหรือเมื่อเจ้าหนี้มีใจสมยอมลบกหนี้ หรือวางหนี้ให้โดยสุจริตแล้ว คำสัญญานั้นก็เช่นอันเลิกแล้ว

แต่กันไป คำสัญญานั้นก็จะเลิกแล้วแต่กันไปได้เหมือนกัน เมื่อได้กระทำกัน หรือกระทำกันไปแล้ว

มาตรา ๑๗๑ การกระทำกันนั้นจะเป็นไปได้ เมื่อคน ๒ คน ได้เป็นลูกหนี้และเจ้าหนี้กันทั้ง ๒ เบื้อง ๒ ฝ่าย แต่ว่าถ้าจะให้มีการกระทำกันได้ ก็ต้องให้หนี้กันทั้ง ๒ เบื้อง ๒ ฝ่ายนั้นได้คิดกระเป็นจำนวนเงินไว้ก่อนแล้ว ทั้งให้ลงกำหนดเวลาทวงถามเอาไว้

มาตรา ๑๗๒ การกระทำกันนั้นจะเป็นไปได้ เมื่อบุคคลผู้หนึ่งผู้เดียวเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ของตนเอง อยู่มาคือ เมื่อมีเหตุเหตุให้ลูกหนี้เป็นผู้แทนมฤตคของเจ้าหนี้ หรือเจ้าหนี้กลายเป็นผู้แทนมฤตคของลูกหนี้

มาตรา ๑๗๓ การจะใช้แทนนั้นต้องใช้แทนให้เจ้าหนี้เอง หรือให้ผู้ต่างตัวซึ่งเจ้าหนี้ได้ตั้งแต่งเอาเองนั้น หรือผู้ซึ่งศาลได้ตั้งแต่งให้ หรือผู้ซึ่งควรรับเอาหนี้ตามบัญญัติ

กฎหมายคุ้มครองไว้

มาตรา ๑๗๔ จะยังคงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ
ให้ยืมเงินไปใช้แทนหนี้ที่ตราไว้โดยมีราคา
เท่ากัน หรือหลายกว่าทรัพย์สินที่จำนองตาม

มาตรา ๑๗๕ การให้แทนก็ต้องให้ใช้แทนอยู่กับเรือนของเจ้าหน้าที่
หรืออยู่กับพนักงานของรัฐที่ตนอยู่ก่อนที่ตนตกลงกันไว้ในคำ

สัญญา

เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ
ไปนั้นคน ลูกหนี้ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ
ยังคงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไปนั้นคน ให้นำเงินไป
ใช้เพื่อค้ำประกันหนี้ที่ตราไว้โดยมีราคา
เท่ากัน หรือหลายกว่าทรัพย์สินที่จำนองตาม

มาตรา ๑๗๖ ลูกหนี้ซึ่งตกลงค้ำประกันกับมรดกของเจ้าหนี้ เมื่อ
ใดคนใดใช้แทนทรัพย์สินให้ท่าน ท่านจะขอใช้แทนท่าน
ก่อนค้ำประกันนั้นได้ เว้นแต่เจ้าหนี้หากสมยอม การ
จะใช้แทนท่านนั้นและค้ำประกันพร้อมกันนั้น ถ้าทรัพย์สิน
เพียงพอ ก็ต้องคิดใช้แทนค้ำประกันก่อน

มาตรา ๑๗๗ เมื่อใดที่กำหนดเวลาไว้ในคำตกลง สัญญาแล้ว
จะขอให้ปฏิบัติตามสัญญาก่อนกำหนดเวลานั้นก็ได้

หมายความว่าถ้ามีเหตุทำให้ผู้รับสัญญาเสียอำนาจซึ่ง

คนจะใช้ใช้แทนตามกำหนดเวลานั้น เช่นว่าเมื่อศาล
ได้ลงคำพิพากษาถือว่าลูกหนี้เข้าใช้แทนหนี้สินแล้ว

(การเข้าใช้หนี้สิน เปรียบว่าลูกหนี้เป็นหนี้หลาย
คน แต่คนนี้มีทรัพย์สินเพียงพอจะใช้แทนหมดทุกคนได้ จึง
ยกทรัพย์สินของคนให้เจาหนี้ขึ้นกันตามมากและน้อย)

ถ้าตั้งหนี้ค้ำสัญญาที่ลูกหนีบริบ ก็จะใช้ปฏิบัติได้ใน
ทันที

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยพะยานและหลักฐานแห่งค้ำสัญญา

มาตรา ๑๗๘ การที่จะอ้างว่าค้ำสัญญาจริงใช้ใ้ไ้ค้อย หรือจะอ้าง
ว่าค้ำสัญญาใ้ไ้ยกเลิกแก่กันแล้วนั้น ถ้าสิ่งใ้ไ้ค้ำสัญญา
กันนั้นหากมีราคาเกินกว่า ๑๐๐ เหรียญ ก็จะต้องใ้ไ้ค้ำ
เมื่อมีหลักฐานเขียนเป็นตัวอักษรไว้ หรือเมื่อผู้ค้ำสัญญา
ใ้ไ้รับสารภาพ

เมื่อสิ่งใ้ไ้ค้ำตกลง สัญญานั้น หากมีราคา ลุดกว่า
๑๐๐ เหรียญลงมา จะอ้างพะยานมาประคอบก็ได้

ลุดความฝ่ายใ้ไ้ค้ำมีหลักฐานเพียงพอ ประกอบกับ
เหตุซึ่งคนใ้ไ้ค้ำอ้างมานั้น จะขอให้ศาลเอาลุดความฝ่าย
หนึ่งนั้นสำนวนในเหตุข้อนั้นก็ได้ กระบวนองค์การและ

ผลเหตุแห่งการสาขานตัว ตามคำเห็นดีของศาลัน ก็
ไต่มีระเบียบไว้ในกฎหมายพิจารณาความแพ่งแล้ว

มาตรา ๑๗๘ ตามบัญญัติมาตราก่อนนี้ หนังสือที่จะอ้างให้เขียน
หลักฐาน ล้ำคัญประกอบ กับคำสัญญาที่ พวกคู่สัญญาได้
ตกลงกัน หรือประกอบด้วยการจำเอนที่พวกคู่สัญญา
ได้ร่วมกันนั้น พวกคู่สัญญาจะเขียนเอาเองหรือจะให้อาช
ญาสิทธิที่ยื่นไว้ก็ได้

ถ้าในพวกคู่สัญญานั้นยังมี ผู้หนึ่งผู้ใดบริจกเขียน
อานที่จำเอนให้อาชญาสิทธิที่ยื่นหนังสือนั้นไว้

มาตรา ๑๘๐ หนังสือสัญญา ที่พวก คู่สัญญาได้ เขียนเอาเองนั้น
ถ้าจะให้ใช้โดยเป็นสิทธิ ก็ต้องให้คู่สัญญาพร้อมทั้งพะยาน
อย่างน้อย ๒ คนและผู้เขียนเซ็นนามลงไว้

พะยานที่ข้างเขียนหนังสือ ก็ต้องลงลายมือ (คือ
ว่าแปะไข่มือของขวาหรือของซ้าย) ไว้ท้ายหนังสือนั้น

หนังสือที่เซกไวแก่กันนั้น ถ้าจะเอาไปเบิกต่อศาล
ก็ต้องให้เอาชนทะเบียนก่อน

มาตรา ๑๘๑ หนังสือซึ่งมีคำ ข่งยมนั้น ต้องให้เขียน ต่อหน้าอาช
ญาสิทธิผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งได้ระบุไว้ต่อไปนี้ และต้องหน้า
พะยานอย่างน้อย ๒ คน

หนังสือนั้นต้องให้ มีลายเซ็นนาม หรือลายมือ ของ

พวกคู่สัญญา และว่าในสถานใดที่ขอให้มีลายเซ็น
นามของพระยานและอาชญาสิทธิ์ซึ่งได้เชคหนังสือ ถ้า
อาชญาสิทธิ์นั้นหากมีตราตำแหน่งของตน ก็ให้ตราไว้
ทุกลายเซ็นชื่อนั้น

อาชญาสิทธิ์ที่มีอำนาจขงยมนนคือ
ในบ้านใดก็แม่บ้านนั้น
ในตาแสงใด ก็แม่ตาแสงนั้น
ในตำบลที่ว่าการเมืองใด ก็แม่เจ้าเมือง ๆ
นั้น หรือข้าราชการซึ่งอยู่ของบังคับเจ้าเมืองนั้น
แต่จำเป็น ต้อง เอา หนังสือ ที่มี ค่าย ยม กง น ชน
ทะเบียนเสมอ

มาตรา ๑๘๒ เมื่อลูกความ ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด หากปฏิเสธต่อหน้า
ศาลว่าหนังสือหรือลายเซ็นนาม หรือลายมือชื่อนั้นแม่
คนใดขีดเขียนลงไว้ ระยะเวลาการบังคับให้ชั้น
ศาลมีช่องทางกฎหมาย เป็นคนจะให้สืบพระยานประกอบ
หรือให้ผู้ชำนาญชั้นสูตรตรวจ

มาตรา ๑๘๓ ถ้าได้เชคหนังสือสัญญาคนไว้ การที่เจ้าหนมคำ
สมัครส่งสารกรมธรรม์ให้แก่ลูกหนี้ ก็เป็นหลักฐานได้ว่า
ลูกหนี้ได้ไต่แทนทรัพย์แล้ว เว้นแต่เจ้าหนหากมีหลักฐาน
ยืนยันว่าคนถูกอุบาย หรือถูกเอาโลยลายชานาบอกข

ข่มเหงจึงได้ส่งสารกรมธรรม์ให้ลูกหน หรือคนอุกเขา
 ลูกเขาสารกรมธรรม์นั้นไป หรือคนใดวางสารกรมธรรม์
 นั้นให้ลูกหนด้วยความหลงใหล

ผายเจาหนักเหมือนกัน ถ้าคนยังมีสารกรมธรรม์
 อยู่ ก็เป็นหลักฐานได้ว่าลูกหนยังเป็นหนอยู่ เว้นแต่ลูก
 หนหากมีหลักฐานยืนยันว่าสารกรมธรรม์นั้นยังอยู่ในมือ
 เจาหนก็เพราะด้วยคำหลงใหลของคน หรือด้วยคำโลย
 เลี้ยว หรือด้วยเจาหนขนาบข่มเหงเอาไว้

มาตรา ๑๘๔ การทได้ส่งของเจอกำให้ลูกหน ก็เป็นหลักฐาน
 ว่าลูกหนได้ใช้แทนหนสนั่นแล้ว ถ้าว่าการทส่งของ
 เจอกำนนยได้ส่งด้วยคำหลงใหล หรือด้วยเขามคำ
 โลยเลี้ยว หรือขนาบข่มเหงเอา หรือเมื่อได้ส่งของ
 เจอกำนนยกยได้ตกลงกันว่าจะเอาของอันนั้นมาเปลี่ยน
 เจอกำไว้ประกนหนอนเคยวนน

มาตรา ๑๘๕ เมื่อคู่ความได้เซคหนงสอสัญญาตนเอง หรือ
 หนงสอสัญญานนม่ค่างยขงอาชญาสิทธิ แม้นจะได้
 เขาชนะทะเบียนไว้แล้วก็ตาม ถ้าสัญญานนได้เซคด้วยมี
 คำหลงใหล คำโลยเลี้ยว หรือคำขนาบข่มเหง คู่สัญญา
 ผู้ใดจะเอาพะยานมาประกอบกับคำทคนอ้างก็ได้

บทที่ ๑๓

ว่าด้วยคำจำเป็นซึ่งเกิดมาโดยไม่มีคำสัญญา

มาตรา ๑๘๖ เหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดได้กระทำ
 ด้วยคำผิด คำบ่งชี้ หรือคำเดินเลื้อย ให้คนอื่นได้รับ
 อันตรายแก่ร่างกาย หรือให้คนอื่นตกเสียหายทรัพย์สิน
 ของ ๆ เขาไป ผู้กระทำเหตุการณ์นั้นเอง หรือผู้รับผิดชอบ
 ของผู้อื่น ต้องทำขวัญและใช้แทนอันตรายและการ
 เสียหายนั้น

มาตรา ๑๘๗ พ่อแม่หรือพวกบุพพการีอื่น ๆ ทั้งปกครองเด็กใน
 เกียรติยศที่ยกย่องน่านับ ต้องรับผิดชอบเหตุการณ์ซึ่ง
 เด็กได้เสียทำให้เกิดอันตรายและคำเสียหาย เว้นแต่เมื่อรู้
 เป็นชัดเจนว่าเด็กได้กระทำเหตุการณ์นั้น ก็เพราะคำแนะนำ
 ของคนอื่น ถ้าดังนั้นผู้แนะนำก็ต้องรับผิดชอบ

ผู้เป็นนายก็เหมือนกันต้องรับผิดชอบอันตรายและ
 คำเสียหายซึ่งคนใช้ตนได้กระทำ ถ้าอันตรายและคำ
 เสียหายหากเกิดขึ้น เมื่อคนใช้ยังเชกการอยู่น่าคน แต่
 ว่าแม้คนใช้ยังอยู่น่านายของมันก็ตาม ถ้าหากสืบเห็น
 เป็นจริงว่ามันยังกระทำคามยังคืบ หรือคำสั่งของผู้เป็น
 นายมัน ผู้ซึ่งจะตกเว้นจากคำรับผิดชอบนั้น

มาตรา ๑๘๘ ในเชิงเขตบ้านใด เมื่อมีผู้ร้ายชะโมยโจรลัก

ทรัพย์สิ่งของกัก มีคนตั้งใจขโมยเอาเรือนกัก หรือมี
เหตุฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือโดยข่มขู่เจตนา กัก บขค ให้
มีปากแผลสาหัสจนให้เสียองค์เป็นพิการหมกซัวชัว หรือ
ขโมยสิ่งของเป็นพิการกัก ถ้าราษฎรซึ่งเป็นฉกรรจ์หาหาญ
อยู่ระหว่างเก้าสิบเมตรทำยลเหตุเกิดขึ้นนั้น หากซัดหรือ
ถ้าหากนิ่งเสียไปซัดช่วยแล้ว จะให้เขารับผิดชอบใน
การเสียหายต่าง ๆ นั้นก็ได้ และถ้าคั้งนั้น ราษฎรพวก
นั้นก็จะต้องพร้อมเป็นเดียวกันในการจะทำขวัญ และเสีย
ค่าช่วยการให้ผู้ถูกอันตรายเสียหายไปนั้น

มาตรา ๑๘๘ คนต่างตำบลที่มีคำจำเป็นรับผิดชอบแก่ราษฎรเหมือน
กัน เมื่อเหตุที่โทษจำเพาะไว้ในมาตราก่อนนั้นเกิดขึ้น
ในเขตตำบลซึ่งคนต่างตำบลได้มาอาศัยเหย้าเรือนนั้น
ถ้าทำยลเกิดเหตุขึ้นหากอยู่ไกลเข้าเรือนที่มันอาศัยอยู่นั้น
ในระหว่างเก้าสิบเมตร

มาตรา ๑๘๙ อาชญาสิทธิบ้านพร้อมด้วยราษฎร ซึ่งระบุไว้ใน
มาตรา ๑๘๘ นี้ ก็ต้องพร้อมเป็นเดียวกันในการเสียค่า
เผาศพหรือฝังศพคนต่างตำบล ซึ่งถูกอันตรายตายด้วย
เหตุที่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๘๘ นั้น

มาตรา ๑๙๐ บัญชีบ้านใด อาชญาสิทธิบ้านจำเป็นจะได้ใช้ราคา
สัตว์ครึ่งหนึ่งให้แก่เจ้าของสัตว์ เมื่อมีขระโมยลักข้าง วิ

ควายหรือมาซึ่งเห็นเป็นรอยเข้ามา หรือวิ่งเข้ามาในเขตคตบ้านนั้นแล้ว อาชญาสิทธิประโยชน์ซึ่งบังคับการชดช่วยตามคำร้องขอของเจ้าของสัตว์ หรือตามคำร้องขอของผู้คนซึ่งเจ้าของสัตว์ได้ส่งไปคตคตตามนั้น อันว่าเขตคตบ้านนั้น ก็ต้องให้เข้าใจว่า คตคตซึ่งมีอยู่ใกล้ ๆ ของบ้านนั้นเป็นเขตคตชดชวยง คือว่าไว้ที่มระยะตามธรรมดาเคยไปเขต ถ้าสัตว์ที่เขาลักไปนั้นหากได้คืนก่อนกำหนดเวลา ๑ ปี อาชญาสิทธิซึ่งมีคตคตก็จะบังคับชดชวยในการใช้แทนทรัพย์สิน แต่ว่ายังจะไต่รอยโทษซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา ๑๒๐ แห่งกฎหมายลักษณะอาญานั้นเสมอ

มาตรา ๑๕๒ เจ้าของช้างย้อยซึ่งบังคับแรงเอาขอเกาะไว้ และบังคับแรงสะกด เพอให้ช้างนั้นไปมาหรือไปทางช้างโตน ก็ต้องรับชดชวยเหตุที่เกิดขึ้น

ดังนั้นเจ้าของช้างย้อยจะมีค่าจำเป็น ใช้แทนราคาช้างตายให้แก่เจ้าของช้างควตตายนั้น หรือเสียเงินเป็นค่าเพิ่มราคาช้างซึ่งถูกเจียนนและเสียค่าชดชวยการ ด้วยเหตุว่าช้างโตนเจียนนเอาใช้การยไต่ แต่ว่าถ้าเจ้าของช้างโตนมีชดชวยจะเอาช้างตนฝ่ายหนีไปแห่งอื่นไต่แล้ว ตนก็เลยไปเอาหนีไป เจ้าของช้างย้อยนั้นก็บังคับชดชวย

มาตรา ๑๕๓ เมื่อช้าง วิว ควายหรือมาซึ่งปล่ชดชวยไปตามข้างค

หรือตามท้องถนนเปลี่ยวว่างหากกักขังกันตายไป เจ้าของ
สัตว์โต๋ตาย ก็ต้องรับผิดชอบในการเสียหายที่สัตว์ตาย
ไปนั้น เว้นแต่เมื่อเจ้าของสัตว์โต๋ตายนั้นหากได้บอก
กล่าวเตือนตามเวลาอันสมควรว่าในฝูงสัตว์ของมันนั้นมี
สัตว์ร้าย หรือเมื่อมันหากมีพระยานหลักฐานยังยืนยันว่าสัตว์
ตัวถูกตายไปนั้นก็แม้สัตว์ร้ายเหมือนกัน

มาตรา ๑๕๔ เมื่อสัตว์โต๋ปล่อยอยู่มากกระทำร้ายให้สัตว์โต๋มัต้อย
ตายไป เจ้าของสัตว์ที่ปล่อยอยู่นั้นต้องชดเชยแทนราคาสัตว์
ที่ตายนั้นให้แก่เจ้าของมันให้เต็มราคา

ถ้าหากแม้สัตว์ที่ปล่อยอยู่นั้นตายไป เจ้าของมัน
จะเรียกเอาค่าอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕๕ เมื่อวัวหรือควายซึ่งปล่อยไปในไร่เขาซึ่งเขตบ้าน
ที่อยู่ใกล้เคียงกัน และถ้าสัตว์นั้นได้ทำอันตรายให้สัตว์
อื่น ซึ่งเช่นสัตว์อยู่ในเชิงเขตบ้านนั้นตายไป เจ้าของวัว
หรือควายที่ปล่อยไปนั้นต้องชดเชยแทนราคาสัตว์ตายให้แก่
เจ้าของมัน

มาตรา ๑๕๖ เจ้าของเรือนที่จะได้รับผิดชอบ เมื่อมีเหตุเกิดมา
ด้วยคนได้เอาเครื่องมือ หรืออาหารต่าง ๆ ให้คนอื่น
รับประทานโดยคนยี้ได้ชิมก่อน ถ้าคนอื่นที่ไดรับประทาน
สิ่งนั้นหากเจ็บหรือตายด้วยเครื่องมือหรืออาหารนั้นแล้ว

เจ้าเรือนทขัยใดเจตนาให้เจตนาให้เกิดขึ้น ก็จะได้ทำขวัญ
ท่านตามลำดับข้อตราที่ไว้ในมาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘

ถ้าเจ้าของเรือนหากได้รบประทานอาหารหรือเครื่อง
คัมภีร์ก่อนแล้ว คำทำขวัญนั้นก็ระลกลงครึ่งหนึ่ง

ถ้าเจ้าของเรือนหากตายไปด้วยกรรมที่ไต่รบประทาน
อาหารหรือเครื่องคัมภีร์ก่อนคนอนัน ผู้แทนมฤตกก็จะบอก
เสียคำทำขวัญอีกอย่าง

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดให้บุคคลผู้หนึ่งเสกเวทย์การซึ่งอาจจะมีอันตราย
และโดยยได้ตกลงราคาค่าจ้างจำเพาะเหตุอันตรายนั้นไว้
แล้ว ก็จะได้รบผิดชอบเหตุอันตรายซึ่งอาจจะมีมา
คำรบผิดชอบได้ตั้งเป็นระเบียบไว้ดังต่อไปนี้ เมื่อ

เหตุนั้นหากเสกให้คนตาย หรือเสกให้เสียของค่างมหค
ให้เป็นพิการหมคชั่วช้า ผู้ใดถูกเหตุอันตราย ก็จะได้
รับคำทำขวัญตามยศถาบรรดาศักดิ์ของตน ดังได้มี
ข้อตราเป็นลำดับไว้ต่อไปนี้

๑. ถ้าผู้ถูกเหตุอันตรายแม่ันข้า
ราชการ ๑๐๐ เหยียด

๒. ถ้าผู้ถูกเหตุอันตรายแม่ัน
พนักงานราชการอื่น ๆ หรือ
ช่างหาเลี้ยงชีพในการพิเศษ

อย่างใดอย่างหนึ่ง ๘๐ เหรียญ

๒. ถ้าหาก แม่่น ราย ฎร ตาม

ฉรรมคทา ๕๐ เหรียญ

เมื่อเหตุอันตรายนั้นหากเหตุให้เสียแก่องค์ใดของค
หนึ่ง แม่่นจะเสียของคณนหมคชัวชัวกค ถ้าคำสามารถ
เขตเวัยกการของผู้ถูก อันตรายหากเสียไปแต่ครั้งเดียว
ค่าทำขวัญที่ใดจะหมายไว้เทิงนี้ ก็จะได้แต่ครั้งเดียว

ถ้าคำสามารถเขตเวัยกการของผู้ถูก เหตุอันตราย
หากเสียไปแต่ ๑ ส่วน ๔ ค่าทำขวัญก็จะได้เสียแต่
๑ ส่วน ๔

มาตรา ๑๕๘ ความอาการซึ่งกล่าวไว้ในมาตราก่อนนี้ ถ้าเหตุ
อันตรายหากเหตุให้ม่แค่ขาดผลฉรรมคทา และทำให้
เสียคำสามารถเขตเวัยกการหมคชัวชัว ทั้งบ่เหตุให้เสีย
องค์ ผู้ถูกรับผิดชอบนั้นจำเป็นจะได้เสียค่าทำขวัญให้ผู้
ถูกเหตุอันตรายให้ครบตามค่าบ่นชัวพยาณิน และยัง
ต้องเสียค่าชัวการในเมื่อผู้ถูก เหตุอันตรายเขตเวัยกการ
บ่ได้เนนออก

๑. ถ้าผู้ถูกเหตุอันตรายหากแม่่นข้าราชการ ก็
ต้องเสียค่าชัวการให้ตามที ข้าราชการผู้นั้นได้รับเงิน
หลวงเงินวันละเท่าใด

๒. ถ้าหากแม่พนักงานราชการอื่น ๆ หรือช่าง
วิชาการพิเศษ ก็ให้เสียค่าช่วยการวันละ ๕๕ อัฐ

๓. ถ้าหากแม่ราษฎรตามธรรมดาแล้ว ก็ให้
เสียค่าช่วยการวันละ ๒๕ อัฐ

มาตรา ๑๙๙ ทามอาการซึ่งไข้แรงไว้ใน ๒ มาตราก่อน ถ้า
ผู้ถูกเหตุอันตรายเป็นคนในเกษียณอายุ และถ้ามันหาก
ไข้ช้ออนุญาตนำพ่อแม่ของมันแล้ว มันจึงมาเซคเวีก
การซึ่งทำให้เกิดเหตุอันตรายนี้ ค่าทำขวัญซึ่งไต่กะ
หมายไว้ใน ๒ มาตราก่อน ก็ระลดลงครึ่งหนึ่ง

มาตรา ๒๐๐ อันจะนับว่าเวีกการอาจเกิดอันตรายนั้น ก็คือให้
ท่านชั้นต้นไม่สังกัด ลงไปในสำน้ำ หรือเข้าไปในพื้น
ดินกัก ดำน้ำตื้น หรือดำน้ำบนน้ำไหลกัก ไปจับ
สัตว์บกกัก ไปเผกสัตว์ทะเลกักไต่คนกัก ให้ไปตามจับ
ผู้ร้ายกัก หรือให้เซคเวีกการอันตรายอื่น

มาตรา ๒๐๑ ถ้าลูกจ้างซึ่งเซคเวีกการของนายคน หรือใน
ระหว่างเซคเวีกการนั้น หากถูกมีเหตุตายไปกัก หรือ
ถูกเสยองค์เป็นพิการหมกชั่วคราวกัก นายของมันก็จะได้
ทำขวัญครึ่งอัตราซึ่งไต่กะหมายไว้ในมาตรา ๑๙๗

ถ้าลูกจ้างหากตายไป นายของมันยังจะเสยค่าฝัง
ศพหรือเผาศพนอก

ถ้าเหตุนั้นหากทำให้ลูกจ้างมีแค่ขาดผลตาม
ธรรมดา นายของมีนก็จะคงขืนขวและเลียงเกอมีนใน
ระหว่างมีนเสดเวียกการยังข้ทันได้นั้น

ลูกจ้างซึ่งเสดการให้นายของมีน ถ้ามีนหากดก
อินทรายซึ่งเกิดมาด้วยเหตุอันเหลอวีสัย นายของมีน
ก็จะข้ถูกรับผิดชอบจกอย่างเลย

บทที่ ๑๔

ว่าด้วยคำสัญญาในการรับงานของตามทางบกและทางน้ำ

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยรวบรวมระเบียบ

มาตรา ๒๐๒ ถ้าจะขอกโดยรวบแล้ว ผู้รับขนทรวพิสงของก็
เป็นผู้ประกันในการเสียหายแห่งทรวพิสงของทคนรับขน
นั้น เว้นแต่เมื่อมีเหตุอันเหลอวีสัย

ถ้าหากข้มีเหตุอันเหลอวีสัยและถ้าค่าเสียหายและ
คำชำระค หากข้เกิดมาด้วยอาการของทรวพิสงของน
เองแล้ว เมื่อทรวพิสงของนหากเสียหายหรือชำระคไป
ผู้รับขนต้องรับผิดชอบ

เมื่อทรวพิสงของหากชำระคก็ เสียหายไปก็ค

หรือชนमारอกกายเวลากระหมายไว้ในคำสัญญาชนทรพย
สังของนนักติ การจะพองรอกันด้วยข้อความเหล่าน
ก็ไต่แต่ในกำหนด ๓ ปี

เมื่อทรพยสังของหากเสี่ยหายไปทั้งหมด การท
จะคงกำหนดเวลาพองรอกันน กัระนยคงแควนทผจะ
รบเอาทรพยสังของน ไต่รับหนงลอบอกว่าทรพยน
เสี่ยหายไปแล้ว

เมื่อทรพยสังของหากซำรคกติ หรือมาดงกาย
เวลานกคกติ กำหนดเวลาพองรอกัน กัระนยคงแคว
ของมาดงเรอนผัจะรบเอานัน แมนผัจะรบเอาหรือรบ
เอาทรพยสังของนนก็ตาม

มาตรา ๒๐๓ ผู้ไต่รับเอาคนเข้าเรือไปตามลำแม่น้ำ หรือไป
ตามน้ำห้วยกัติ ต้องรบผคชอบเหตุซึ่งอาจเกกคขึ้นมา
เว้นแต่เมื่อมีหลักฐานประกอบว่าเหตุอันตรายนั้น ไต่
เกกคมาด้วยเหตุซึ่งช้อาจจะเห็นล่วงหน้าไต่ หรือด้วยเหตุ
อันเหลือวิสัย

ถ้าคนโดยสำรนนหากตกน้ำตาย ผู้รับเอาท่านไป
จะต้องเสี่ยค่าทำขวัญให้แก่พวกมีอำนาจแทนผู้ตายน
ตามอัตราซึ่งจะเป็นล่ำคชไวในมาตรา ๑๕๗ เกนนี้ เว้น
แต่เมื่อเหตุันเกกคมาด้วยควมผคของผู้ตายนเอง

เมื่อมีเหตุคั่งจนแล้ว ถ้าผู้ใดผู้หนึ่งหากมาช่วย
เอาคนโดยสวาทให้พ้นอันตราย ผู้รับเอาคนโดยสวาทไป
นั้นก็จะได้รบผิดชอบเสียเป็นค่าบำเหน็จให้แก่ผู้มาช่วยครั้ง
ค่าทำขวัญ ซึ่งจะควรเสียให้ผู้มีอำนาจแทนผู้โดยสวาทเมื่อ
ผู้ใดหากตายไป

มาตรา ๒๐๔ บุคคลใดหาก รับขนอวิญญาณะทรัพย์สินไปทางบก
หรือทางน้ำกักหรือหลวงเกณฑ์ไปขนทรัพย์สินกัก ถ้าทรัพย์สิน
นั้นหากเสียหายไป ผู้รับขนต้องรับผิดชอบ เว้นแต่เมื่อ
ผู้รับขนนั้นอ้างหลักฐานประกอบว่าทรัพย์สินนั้น ถูกเสียหาย
ด้วยเหตุซึ่งบังอาจจะเห็นล่วงหน้าได้ หรือด้วยเหตุอัน
เหลือวิสัย

เมื่อทรัพย์สินของนั้นหากถูกลักไป และถ้าผู้รับ
ขนทรัพย์สินหากมีหลักฐานประกอบว่าตนได้วางทรัพย์สินนั้น ก็
เพราะตนได้ต่อสู้กำลังพวกผู้ร้ายขี้ไรเว

มาตรา ๒๐๕ คนพวกไปนำข้าราชการ เพื่อกำกับรักษาการเคียน
เงินหรือทรัพย์สินของ ๆ ซึ่งเป็นของรัฐบาลกัก เป็นราช
สมบัติสมเด็จพระเจ้ามหาจักรีหลวงพระบางกัก แม้จะ
เคียนไปทางนาหรือทางบกกัก ถ้าเงินหรือทรัพย์สินของ
เหล่านั้นหากถูกผู้ร้ายลักหรือเสียหายไปอย่างใดอย่างหนึ่ง
คนพวกนั้น ถ้าเขาหากรู้ชนิด และราคาทรัพย์สินของ

ซึ่งเขาเคยขึ้นไปนั้น ก็จะได้รับผิดชอบพร้อมเป็นเคียวกัน
กับพวกทนายทนาย หรือคนเรือเคียวนั้น

ถ้าคนพวกนี้หากขู่ว่าเคียวทรพียสมมติชนะคดี
และราคาเท่าใดแล้ว ก็มิแต่ข้าราชการผู้กำกับเคียวนั้น
จะถูกรับผิดชอบในการเสียหาย หรือการผู้ร้ายลักทรัพย์
สมมติตน

มาตรา ๒๐๖ ผู้ใดกำกับคุมสัตว์ไปให้ท่านในตำบลใดตำบลหนึ่ง
เป็นต้นว่าช้าง ม้า วัว ควาย ถ้าสัตว์นั้นหากเสียหายไป
ผู้นั้นก็จะได้รับผิดชอบ

เมื่อคุมสัตว์นั้นมาส่งถึงตำบลก่อนตกลงจะส่งกันแล้ว
สัตว์นั้นเลยเสียของค์ จะเอาใช้การงานซึ่งท่านประสงค์จะ
ใช้เลยก็ได้ จำเป็นผู้คุมก็จะได้ใช้แทนราคาสัตว์ และ
สัตว์นั้นก็จะได้มอบให้เงินของมัน เว้นแต่เมื่อมีเหตุอัน
เหลือวิสัย ผู้คุมก็จะยังได้รับผิดชอบในการเสียหายเหล่านั้น

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยคำรับผิดชอบต่างๆ ซึ่งเกิดมาด้วยการโดยสารทางน้ำ

มาตรา ๒๐๗ เมื่อเรือลำหนึ่งบรรทุกสิ่งของไปเลยลุ่ม ถ้าบุคคล
ซึ่งท่านหามาช่วยนั้น หากเก็บสิ่งของได้ มันก็จะได้รับ
ค่าบำเหน็จเท่ากับ ๑ ส่วน ๕ แห่งราคาทรัพย์ซึ่งมันเก็บ

ใต้ หรือค่าทำขวัญเท่ากับ ๑ ส่วน ๔ แห่งทรัพย์สิน
เกี่ยวกันนั้น ตามสมัครของเจ้าของทรัพย์สิน

มาตรา ๒๐๘ เมื่อเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้เขื่อนายร้อยเรือล้าทีใกล้ม
จมไปนั้น หากใต้ประเรือ และทรัพย์สินของทลมจมอยู่
นั้น โดยข้ใต้เขตหลักขกหมายข่อนเหตุเกิดไว้ หรือโดย
ข้ใต้เขตขกหมายไว้กขอาชญาสิทธิขงอยู่ใกล้เคียงทลตกข
ข่อนเกิดไว้ให้รู้ว่าตนจะกลับคนมาเอาแล้ว ถ้าผู้ใดหาก
มาพบและเอาทรัพย์สินขงทลมจมข้นออกใต้ ก็ข
ใต้ทรัพย์สินนตรงหนึ่ง หรือครงค่าทรัพย์สินน ครงหนึ่งน
ก็จะตกเป็นขงเจ้าของทรัพย์สิน

มาตรา ๒๐๘ เมื่อเจ้าทรัพย์สินหรือนายร้อยเรือทลมจมไปนั้น หาก
ใต้เขตหลักขกหมายไว้ หรือหากใต้เขตขกหมายไว้ตามท
แจ้งในมาตราข่อนแล้ว เลขหนีจากข่อนนั้นไป ถ้า
บุคคลพวกใดหากใต้มาจัดการเอาทรัพย์สินขงข้นออก
ในเวลาเจ้าขงหรือนายร้อยเรือข้อยู่ โดยข้มีผู้ใดบอก
ให้จัดการส่วนข้น และขงข้นก็เพื่อจะเอาส่งให้แก่เจ้าของ
ทรัพย์สินเวลาพวกนกลับคนมา พวกที่ใต้จัดการเอาทรัพย์สิน
ออกน ก็จะมีอำนาจเอาทรัพย์สินนใต้ ๑ ส่วน ๔ หรือเอา
๑ ส่วน ๔ ค่าทรัพย์สินคิตตามกาคขงในวันทเอาทรัพย์สิน
ออกมาได้

มาตรา ๒๑๐ เมื่อเรือลำหนึ่งชนนาเมอิกต์ หรือล่องน้ำไปกั๊ก โคนกั๊กเรือลำอื่นที่จอดอยู่แคมน้ำ เขตให้เรือลำนั้น และทรัพย์สินของเขื่อนอนตราย เรือลำชนนาหรือล่องน้ำต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายทั้งสิ้น

ถ้ามีค่าเสียหายกันในการจะซ่อมแปลงเรือ หรือในการจะใช้แทนเพิ่มเติมค่าทรัพย์สินซึ่งถูกมีราคาตกลงด้วยเหตุนั้นแล้ว ระยะเวลาการที่จะได้กำหนดจำนวนเงินซึ่งจะได้อาศัยแทนเจ้าของเรือจอดอยู่นั้น

มาตรา ๒๑๑ ถ้าเรือล่องน้ำล่องแม่น้ำกั๊ก นำห่วยทเรือเที่ยวไปมาได้ หากโดนกันบ่อนที่มีแก่งมีหาด นายร้อยเรือที่มาจากมาหลัง ต้องใช้แทนค่าเสียหายให้แก่เรือลำไปก่อนทั้งค่าทรัพย์สินของทขรรทุกมานันควย เว้นแต่เมื่อนายร้อยเรือลำมานำหลัง หากมีพยานหลักฐาน อ้างประกอบว่าเหตุนี้เกิดมาโดยคนยไต่กระทำผิด

ถ้าเรือนนหากโดยกันบ่อนมีแก่งมีหาดแล้ว ค่าใช้แทนก็จะลดลงครึ่งหนึ่ง

มาตรา ๒๑๒ ถ้าเรือ ๒ ลำล่องแม่น้ำ หรือล่องน้ำห่วยทเรือเที่ยวไปมาได้ หากโดนกันด้วยเหตุว่าเรือลำมาจากมาหลังอยากกายไปก่อนลำอยู่หน้า เจ้าของเรือลำก่อน กั๊กต้องใช้จ่ายแทนอย่างใดอย่างหนึ่งเลย เว้นแต่เมื่อเจ้าของเรือ

ล้าก่อนไต่มีใจแกล้งกระทำให้เหตุอันตรายเกิดขึ้น

มาตรา ๒๑๓ เมื่อเรือ ๒ ลำตามกันชนแม่น้ำก็ดี ชนน้าห้วยที่

เรือเที่ยวไปมาได้ก็ดี หากมีเหตุอันตรายด้วยคำผิดของ
เรือลำมาตามหลังแล้ว เจ้าของเรือลำนั้นก็จะได้รับผิด

ชอบในการที่ทรัพย์สินได้ชำรุดและเสียหายไปนั้น เว้นแต่
เมื่อมีน้มีพยานหลักฐานอ้างประกอบว่าเหตุอันตรายได้
เกิดมาโดยบังเอิญด้วยคำผิดของมัน

ถ้าเรือลำชนเมื่อก่อนหากถูกน้ำพัดไหลลงมา เขต
ให้เรือลำชนตามหลังมานั้นล่มจมไป หรือเขตให้ทรัพย์สิน
สิ่งของชำรุดไป ก็จะมีผู้ใดรับผิดชอบ เพราะอันตรายน
เกิดมาด้วยเหตุอันเหลือวิสัย

มาตรา ๒๑๔ เมื่อเรือ ๒ ลำได้มีกตฤกษ์ติดต่อกัน ให้พวกกตฤกษ์ชน

แม่น้ำ หรือชนน้าห้วยที่เรือเที่ยวไปมาได้ ถ้าเขตเรือลำ
ชนเมื่อก่อนหากขาด เขตให้เรือลำนั้นไหลมาตำเรือลำ
ติดชนมาตามหลัง และเขตให้ล่มจมไป หรือเขตให้ทรัพย์สิน
สิ่งของชำรุดไป นายร้อยเรือลำชนไปก่อนก็จะได้รับ
ผิดชอบจนถึงครั้งก่อนในการชำรุดและเสียหายต่าง ๆ

มาตรา ๒๑๕ เมื่อเรือ ๒ ลำได้ช่วงชิงกันชนแม่น้ำ หรือห้วย หาก

ตำโค่นกันเขตให้มีค่าเสียหาย หรือให้ทรัพย์สินสิ่งของต่าง ๆ
ชำรุดไป เรือลำใดก็จะต้องเสียค่าทำขวัญให้แก่กัน

มาตรา ๒๑๖ ถ้าไทเรือหากปะเรือไหลไปตามน้ำ และเวลาเรือ
ลำน้ไค่นำเรือลำอื่นซึ่งเที่ยวไปมาอยู่บนน้ำให้ล่มจมไป หรือ
เซกให้ทรพยสิ่งของต่าง ๆ ของเรือลำนั้นชำรุดไปก็ค นาย
ร้อยเรือลำไหลมานั้น ต้องรับผิดชอบใช้แทนค่าเสียหาย
หรือค่าสิ่งของของชำรุดนั้นหมดทุกอย่าง

มาตรา ๒๑๗ เมื่อเรือลำล่องไค่เห็นเรือลำอื่นมานนว่า จะจอกเขา
เรือลำอื่นมาคองหลีกบ่อนให้เรือลำล่อง เพราะเรือลำอื่น
นำมาจะถูกพายอย่างไค่ก็ย้งง่ายกว่าลำล่อง การจะเทิน
กันนั้น ก็คองให้เรียกวงษ์ไล่กันหลาย ๆ เทื่อ

ถ้าเรือลำอื่นนำหลีกบ่อนแล้ว เรอนนเลยไค่นำ
กัน นายร้อยเรือลำอื่นนำ หรือเจ้าของเรือลำนั้น คองรับ
ผิดชอบในการเสียหาย และชำรุดเรือและทรพยสิ่งของ ๆ
เรือลำล่องนั้น

ถ้าเรือลำอื่นนำบ่หลีกบ่อน แล้วเลยถูกไค่น
ล่มจมไป หรือทรพยสิ่งของต่าง ๆ ชำรุดไปก็ค นาย
ร้อยเรือลำล่องก็จะมีไค่รับผิดชอบจกอย่าง

เมื่อเรือลำอื่นนำไค่หลีกบ่อนไค่แล้ว เรอนนก็ย้ง
นำคำไค่นกันคองกัน นายร้อยเรือลำล่องนำก็จะมีไค่รับ
คำทำขวัญบ่วยการจกอย่าง ย้งช้ำจะไค่ใช้คำชำรุดและ
เสียหายของเรือลำอื่นนำมานนบ่วย

มาตรา ๒๑๘ ถ้าเรือ ๒ ลำได้เตือนกันว่าจะจอดเขา แล้วเลย
คำเตือนกัน ทำให้ลำใดลำหนึ่งล่มจมไป ลำใดก็จะต้อง
เสียค่าทำขวัญให้แก่กันจกอย่าง

ทรัพย์สินของสินค้าที่ผู้ใดเก็บก่อนเตือน ก็ต้องส่ง
คืนให้เจ้าของทรัพย์สิน

มาตรา ๒๑๙ เมื่อเรือลำเขา หรือลำมีสิ่งของบรรทุก และเรือ
บรรทุกสินค้าได้คำเตือนกัน นายเรือลำเขา หรือลำ
บรรทุกสินค้า ต้องรับผิดชอบในการเสียหาย และชำระค
ซึ่งเกิดมีแก่เรือและทรัพย์สินของ ๆ เรือลำบรรทุกสินค้านั้น

มาตรา ๒๒๐ ในสถานต่าง ๆ ซึ่งได้ชี้แจงไว้เทิงั้น ถ้าอันตราย
นั้นหากเหตุให้คนตายก็ดี หรือเหตุให้มีบาดเจ็บล้มตซึ่งพาให้
เสียของและเงินพิการหมกชวชวากก็ดี ตามพวขบัญญัติ
ต่าง ๆ ที่มีไว้ก่อน บุคคลซึ่งถูกรับผิดชอบในการเสีย
หาย หรือในการทสินค้าเรือแพชำระคไปนนักก็ดี ก็ต้องรับ
ผิดชอบเหตุซึ่งเกิดมาแก่คนอยู่ในเรือแพนั้นด้วย และ
จะได้เสียค่าทำขวัญ และช่วยการให้พวกถูกอันตราย หรือ
ให้พวกมีอำนาจแทนพวกถูกอันตรายนั้น ทั้งได้กะหมาย
เป็นลำดับไว้มาตรา ๑๙๗ และ ๑๙๘ เทิงั้น

มาตรา ๒๒๑ ทั้งแต่วันที่เรือแพได้ถูกเกณฑ์ไป จนถึงเวลาเขา
ส่งคืนให้เจ้าของมัน ถ้าเรือแพนั้นหากเสียหาย หรือ

ชำระไป ราชการที่ไต่ออกบังคับเกณฑ์ต้องรับผิดชอบ
แก่เจ้าของเรือแพนั้น

มาตรา ๒๒๒ เจ้าขอเรือแพซึ่งมีคัมภีร์ไว้ตามทำน้ำ ต้องมีคัมภีร์
ให้มันเหนียวดี เพื่อให้เรือที่ขนสายนามื่อนนไล่ถ่อได้
เมื่อเรือแพมีคัมภีร์อยู่นั้นหากลุ่มจมไป และถ้าหากตรวจ
เห็นเป็นจริงว่าค้ำบลเกิดเหตุขนน้ำเล็กหลายและไล่ถ่อลง
ไปแน่นถึงพนักกับพอจะชแวงไตแล้ว เจ้าของหรือนายร้อย
เรือที่ขนสายนามื่อนนก็จะยึดค่าทำขวัญจกอย่างเลย
ในอาคารสถานอื่น เจ้าของหรือนายร้อยเรือขนน้ำ

เมื่อ ก็ต้องรับผิดชอบเหตุที่เกิดขึ้นนั้น

มาตรา ๒๒๓ เจ้าของที่คนอยู่ตามแคมแม่น้ำ หรือตามแคมน้ำ
ห้วยที่เรือเที่ยวไปมาได้ จะล้อมรั้วกั้นของคนจนถึงเขตต์
เทื่อนาชนหลาย ๆ มอรองคนนั้นก็ไต่ แต่ผู้มีอำนาจจะล้อม
กายเขตคนลงไปเอาฝั่งน้ำ

เจ้าของที่คน ซึ่งไต่ล้อมรั้วกั้นลงไปในที่ควรปะเปล่า
ไว้คงนี้ เมื่อรวนนหากเป็นอันกันดารขัดขวาง การท
เรือแพขนน้ำเมื่อยไต่โดยสะดวก และถ่าน้ำช้เรือแพนั้น
ไหลไปให้มีเหตุแก่มนุษย์ ผู้เป็นเจ้าของดินก็จะต้องทำ
ขวัญท่านครังอิคราซึ่งมีไว้มาตรา ๑๕๗-๑๕๘ ถ้าเหตุ
นั้นเขตต์ให้เรือแพและสินค้ายเสียหายหรือชำระไป ก็ต้อง

ใช้แทนให้ท่านตรงราคาทรัพย์สิน ถ้ามีคนเอาท่านออก
อินตราขายเรือล่องมาจนพ้นไปได้ เจ้าของเรือทำให้เหตุ
เกิดขึ้น ก็จะได้เสียค่าเบี้ยให้ผู้มาช่วยเท่าครั้งอินตรา
ซึ่งได้ชั่งแรงเป็นลำค้ำไว้มาตรา ๑๕๗ และ ๑๕๘ เทงน
ตามยศนายบรรดาศักดิ์ของผู้ถูกอินตราขายนั้น

มาตรา ๒๒๔ นอกจากสถานที่ได้ชั่งแรงมาในมาตราอื่น ๆ เทงน
ตามธรรมเนียมเรือชนล่องน้ำ เรือชนน้ำเมื่อต้องตกฝั่ง
และเรือล่องก็ออกไปตามครึ่งกลาง (ไปตามแคว่น้ำ)

ถ้าเกิดเหตุโดนกันอยู่แค่ม่น้ำ ตามธรรมเนียมก็
ต้องแม่เรือทั้งสองลงมานั้น รับผิดชอบใช้แทนค่าเสียหาย
อินตราขายให้แก่เรือลำชนน้ำเมื่อ

เมื่อค่าผิดของเรือล่องน้ำลงมาได้เขตให้เรือลำ
ชนน้ำเมื่อนั้นโดนกัน ถ้าเรือล่องลงมาหากถูก
อินตราขายเสียหายไป ตามธรรมเนียมเจ้าของหรือนายเรือ
เรือลำชนน้ำเมื่อก็จะรับผิดชอบต่ออีกอย่างเลย

ถ้าเกิดเหตุโดนกันอยู่กลางแม่น้ำ เจ้าเรือที่ชนน้ำ
เมื่อก็มีค่าผิด เพราะคนได้ผิดหนีออกจากทางธรรมเนียมที่
คนต้องคามขึ้นไป ดังนั้นคนต้องรับผิดชอบต่ออินตราขาย
และค่าเสียหายให้แก่เรือล่องลงมานั้น

เมื่อค่าผิดของเรือลำชนน้ำเมื่อนั้น ได้เขตให้เรือลำ

ต้องไปโดนกันตงน ถ้าเรอลำซนหากลุ่มมไป เรอ
 ลำนกัระบไ้เสยค้ำไ้แทนและค้ำเสยหายอย่างไ้เลย

มาตรา ๒๒๕ ถ้าในเวลากลางคน เรอ ๒ ลำนไ้ไ้ไฟไ้ว้ดก
 โดนกันทำไ้เกิดอันตรายแก่มนุษย์กัค หรือไ้ไ้ค้ำเสย
 หายค่าง ๆ กัค ถ้าเรอลำทเขาไ้รของเตอนไ้รุจกก่อน
 ตามเวลาอันสมควรนั บัคหนไ้เวอนอันตราย หรือเมอ
 ไ้คยในเสยงเรอลำนพายแจวมา กับรของเตอนไ้คนอยู่
 ในเรอลำนนรุจก กัระไ้รับคัคชอบอันควายและค้ำเสย
 หายค่าง ๆ นั

ถ้าคนเรอผายไ้กับไ้คยในเสยงพายแจวเรอ และ
 ถายไ้รของเตอนกันตง ๒ เบอง ๒ ผาย กัระบไ้ไ้แทน
 กันอย่างไ้คอย่างหนึ่งเลย

สันค้ำชงคองเกบเขาคนไ้คน กับรเป็นของไ้มน
 อยู่ค้อเกำ

บทที่ ๑๕

ว่าด้วยระเบียบพิเศษสำหรับการค้าขาย

มาตรา ๒๒๖ พ่อค้ำชงไ้เสยอากรรอค้ำขาย ไ้คมีระเบียบ
 บังคับไ้คคอบัญชัคค่าง ๆ จำเพาะการค้ำขาย กัคชงจกคัค

การซึ่งเกี่ยวกับการค้าขายนั้น ใส่ขั้มบัญชีหนึ่งเป็นลำดับ
ต่อ ๆ ไป ขั้มบัญชีหน่วยนี้เอนว่าบัญชีจรรยาวัน

มาตรา ๒๒๖ ขั้มบัญชีจรรยาวันหน่วยหนึ่ง ต้องมีกระดาษหลายแผ่น
เย็บรวมเข้ากันเป็นขั้มหนึ่ง และแผ่นใดก็มีเลขลำดับไว้
ก่อนจะใช้ขั้มขึ้น ก็ต้องให้หัวหน้าศาลท้องถิ่นลง
เลขลำดับและเซ็นหมายไว้ก่อน

มาตรา ๒๒๗ ขั้มบัญชีจรรยาวันซึ่งทำเหตุไว้ตามระเบียบ และใช้จก
กิจจรรยาวันใส่เป็นปกติ โดยขั้มมีข้อนเขียนขึ้น ข้อนชก
ข้อนเขียนตั้ง และข้อนขาดอีกไปนั้น ก็จะเป็นหลักฐาน
การค้าขายที่เขียนไว้ในขั้มนั้น

ถ้าหากใครเขียนกิจจรรยาวันไว้ดังกล่าวนั้นแล้ว ศาล
ก็จะเอาเป็นหลักฐานประกอบคดี หรือประกอบคดีของผู้
ถูกศาลเรียกเอาขั้มมาขึ้น

อีกประการหนึ่ง ศาลยังจะได้ขึ้นสูตรเบี่ยงตามเหตุ
การอื่น ๆ ว่าสมควรเอาขั้มขึ้นนั้นเป็นหลักฐานได้หรือไม่

มาตรา ๒๒๘ ขั้มบัญชีจรรยาวันซึ่งใช้ขั้มถูกต้องตามระเบียบ และ
ปกติการค้าขายให้เป็นปกติไว้ไว้ ก็นับว่าเป็นบุคคลจรรยาวันได้

บทที่ ๑๖

ว่าด้วยการขายและการแลกเปลี่ยน

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยระเบียบรวบรวม

มาตรา ๒๓๐ อันว่าขายของนั้น ก็แน่ว่าขายของซึ่งผู้หนึ่งจะขายของ
สิ่งหนึ่งให้ผู้หนึ่ง โดยที่ผู้หนึ่งต้องชำระราคาให้ผู้หนึ่ง

คำสั่งสัญญาขายทรัพย์สิน ก็คือของเสกตามระเบียบเดียวกัน
กันกับคำสั่งสัญญาต่าง ๆ ซึ่งได้ขจัดไว้ในบทที่ ๑๒ แห่ง

มาตรา ๒๓๑ การขายสิ่งของก็เป็นสิทธิขาด และผู้ซื้อก็มีสิทธิ
เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เต็มถ้วนนับตั้งแต่วันที่ผู้ซื้อและผู้ขายได้
ตกลงกันในส่วนสิ่งของและราคาสิ่งของนั้น แม้นสิ่งของ
นั้นยังไม่ได้ส่งให้เพื่อ และราคาก็ยังไม่ได้ชำระให้กันแต่ก็ตาม

มาตรา ๒๓๒ ผู้ซื้อต้องชำระราคาให้ตามกำหนดเวลาซึ่งได้ตกลง
กัน และราคานั้นก็ต้องชำระอยู่ก่อนซึ่งได้ตกลงกันไว้ใน
เมื่อขายสิ่งของนั้น

ถ้าผู้ซื้อหากไม่ชำระราคา ก็จะต้องชดเชยค่าสิ่ง
ของนั้น นับตั้งแต่วันที่กำหนดค้ำค้ำหมายนั้นมา เว้น
แต่เมื่อมีศาลกลางการขายทรัพย์สินตามที่ได้ขจัดไว้ต่อไป
ถ้าผู้ซื้อชำระค่าสิ่งของนั้นให้ครบจำนวนเงินที่คงค้างอยู่
นั้น ก็ต้องมีคอกเขยขึ้นยั้งแต่วันที่ชำระเงินครบนั้นมา

ถ้าผู้ขายส่งสิ่งของให้ตามวันนัดหมาย และถ้าผู้ซื้อได้ใช้ค่าให้แล้ว ผู้ซื้อจะขอให้ผู้ขายเสียดอกเบี้ยให้นับตั้งแต่วันกำหนดนัดหมายให้ส่งสิ่งของให้ นั้นมาได้ เว้นแต่เมื่อผู้ซื้อสมควรขอลบล้างการขายสิ่งของนั้น

ดอกเบี้ยซึ่งได้เสียให้กันคงนับกันว่าเป็นค่าช่วยการที่ว่าผู้ซื้อได้ใช้ค่าให้ตามวันนัดหมาย และผู้ขายได้ส่งของให้ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน

ดอกเบี้ยนี้ต้องให้คิดตามอัตราดอกเบี้ยหลวงนั้น

เล่ม ๑

มาตรา ๒๓๓ ถ้ารอดกำหนดนัดหมายจะส่งสิ่งของและใช้ค่าให้กันแล้ว สิ่งของนั้นก็ส่งให้ หรือราคาก็ใช้ ผู้ซื้อหรือผู้ขายจะขอลบล้างนับถอยเอาตามสัญญาซื้อขายกันนั้นก็ได้

ถ้าผู้ซื้อหากได้ใช้ค่าให้แล้ว แต่ว่าผู้ขายส่งสิ่งของนั้นให้ตามกำหนดนัดหมาย ผู้ซื้อจะร้องฟ้องให้ผู้ขายถูกตัดสินส่งสิ่งของนั้นให้ก็ได้ ถ้ามีสิ่งของจะส่งให้เพราะได้เอาไปทางใหม่แล้ว ผู้ขายต้องใช้แทนค่าซึ่งผู้ซื้อได้เสียให้ตนแล้วนั้น ทั้งจะได้เสียค่าทำขวัญและช่วยการ ซึ่งตราสารจะได้กำหนดให้ตนด้วย

หมตอายุ 02/06/2565 สถานหนังสือ ถ้าสิ่งของได้ส่งให้ผู้ซื้อแล้ว แต่

ผู้ยื่นขู่ได้ใช้ค่าให้ตามกำหนดคัมภ์หมาย ผู้ขายจะขอลบ
ล้างเลิกสัญญาซื้อขายกันนั้น ทั้งจะขอให้ส่งสิ่งของนั้น
คืนคนก็ได้ ถ้าผู้ซื้อหากบ่งสิ่งของนั้น ผู้ขายจะขอ
ให้ใช้ค่าสิ่งของนั้น ทั้งค่าทำขวัญและบ่วยการให้ก็ได้

มาตรา ๒๓๔ ผู้ซื้อและผู้ขายจะตกลงด้วยกันเองในการจะลบล้าง
เลิกสัญญาซื้อขายก็ได้เสมอ ถ้าคั้งนั้นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
ก็ยต้องเสียค่าทำขวัญบ่วยการให้แก่กัน

มาตรา ๒๓๕ จะขายทรัพย์สินของซึ่งเป็นสินค้าก็ได้ แต่ว่าจะ
ขายทรัพย์สินซึ่งเป็นของผู้อื่นนบได้

มาตรา ๒๓๖ สัญญาขายเหยาเรือน ขายสวน ไร่ นา หรือที่ดิน
ใด ๆ ก็ต้องเขียนเป็นอักษรไว้ในสัญญานั้น นอกจาก
นามของผู้ขายผู้ซื้อ พระยาน ผู้เขียนหนังสือ และนาม
ของอาชญาสิทธิ ถ้าหากมีอาชญาสิทธิขงยื่นไว้ ก็ต้อง
จดหมายลักษณะและบ่อนอยู่เหยาเรือน สวน ไร่ นา และ
ที่ดินซึ่งได้ซื้อขายให้แก่กันนั้น พร้อมทั้งบ่อนหมายเขตต์
แดนให้ครบถ้วน

หนังสือสัญญานนกับยต้องเอาชนทะเลยนออก
มาตรา ๒๓๗ พ่อค้าผู้ใดไปพ้องร้องค่อศาล เพื่อทวงถามเอา
เงินค่าสินค้าซึ่งตนได้รบเอาแล้ว ก็จะถูกคคสินค้าเสีย
เงินเป็นค่าทำขวัญและบ่วยการให้ผู้ซื้อ อย่างหลายยให้

เกินครึ่งค่าสินค้า

ผู้ซื้อก็เหมือนกัน ถ้าหากคนใดใช้เงินค่าสินค้า
แต่ส่วนเคี้ยว และขอทำผิดใช้ส่วนยังเป็นหนี้ชื้อ
ถ้ารอพยายามผิดหมายแล้ว คนเลขาหาว่าได้ ใช้เงินค่าสิน
ค้าหมดแล้วคงนี้ ก็จะถูกตัดสินให้ใช้เงินที่ยังคงค้าง
อยู่นั้นให้ผู้ชาย ทั้งจะได้เสียค่าทำขวัญและบวชการ
อย่างหลายยี่ให้เกินครึ่งจำนวนเงินที่ยังคงอยู่นั้น

เมื่อผู้ชายและผู้ซื้อหากขัดข้องกันใน สถานอื่น ๆ
แล้ว ถ้าศาลหากชั้นสูตรเห็นว่าฝ่ายใดมีคำผิด ก็จะถูก
ตัดสินเสียค่าทำขวัญและบวชการให้ช้าความฝ่ายหนึ่งนั้น
ตามศาลจะได้กำหนดให้ แต่ค่าทำขวัญและบวชการนั้น
ยี่ว่าสถานใด ก็ยี่ให้เกินกว่าราคาสิ่งของที่พาให้เกิด
ความกั้นนั้น

มาตรา ๒๓๘ บุคคลผู้ใดได้รับเอาสิ่งของซึ่งคนอื่นเอามาให้ โดย
ตนบริกว่าเป็นสิ่งของลักมา เมื่อใดตนหากรู้ว่าเป็นสิ่ง
ของลัก ก็ต้องเอาส่งคืนให้เจ้าของทรัพย์สิน

มาตรา ๒๓๙ เมื่อใดซื้อสิ่งของหรือซื้อสัตว์นำพาเอาขยับตลาด
หรือใดซื้อค่อหน้าพะยานอย่างน้อย ๒ คนซึ่งมาประกัน
ความสัตริศของผู้ขาย ถ้าซื้อเป็นราคาเก็บจะเท่ากันกับ
ราคาอันสมควรแก่ของขายนั้นแล้ว เจ้าของทรัพย์สินหรือ

เจ้าของสัตว์จะเอาทรัพย์สินหรือสัตว์ของคนคนใด ก็แต่เมื่อ
คนใดได้เอาคามาราคาผู้ซื้อใดซอไว้นั้น แต่คนยังมี
สิทธิจะฟ้องร้องเอาเงินนั้นนำผู้ร้ายค่อไป

มาตรา ๒๔๐ ถ้าหากได้ซื้อสิ่งของหรือสัตว์ที่เขาลักมา ซออยู่
นอกตลาดนำคนท่ย์เป็นพ่อค้า หรือซอโดยมีผู้ประกัน
ทั้งกล่าวไว้ในมาตราก่อนนี้ ผู้ซื้อก็จะไต่ส่งทรัพย์สินให้
เจ้าทรัพย์สินไปเปล่า ๆ และถ้าคนจะค่อว่าเอาเงินที่ตนซอ
ทรัพย์สินนั้นคนก็จะค่อว่าได้นำแต่ผู้ขาย

มาตรา ๒๔๑ ถ้าคู่สัญญาซื้อขายกันนั้น หากได้ลงสัญญาด้วย
ว่าตนได้ล่อกคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งนั้นข่มเหง หรือดล่อดลวง
โดยเลี้ยว หรือค่อว่าได้มีความหลงใหลผิดไป คู่
สัญญาผู้ใดได้ค่าเสียหายจะชอลบล้างสัญญาซื้อขายนั้น
ในกำหนดขหนึ่งก็ได้ ทั้งจะได้ผลซึ่งเกิดมาด้วยการระ
ทำผิดคำสัญญานั้น พร้อมค่อค่าทำขวัญข่วยการซึ่ง
ตระลาการจะได้กำหนดให้ตามผลประโยชน์ที่ถูกลเสียหาย
ไปนั้น

ผู้ซื้อจะชอลบล้างสัญญาซื้อขายในกำหนด ๑ ปีก็
ได้ ถ้าของท่คนซอไปนั้นมีส่วนใดส่วนหนึ่งชำรุดไป ทำ
ให้ใช้ขได้เหมือนค่อค่าประสงค่อชอมา และค่อว่าเวลา
ซอของนั้น ส่วนชำรุดนั้นก็ขเห็นเป็นปรากฏ

ถ้าสิ่งที่แก้ไขช้อขายนั้นหากแมนส์ตัว เรือ บน เควอง
มือสำหรับเขตนานไร่ส่วนหรือสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งเอายกย้าย
ไปมาได้ นั้น กำหนดเวลาชอลยล่างสัญญาช้อขายนั้นจะ
ผ่นลงเอาแต่ ๓๐ วัน

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการขายฝาก

มาตรา ๒๔๒

วิญญาณกะทรพยหรือชวิญญาณกะทรพยซึ่งใ
ขายฝากไว้แก่กันนั้น ผู้ขายยังมีสิทธิจะส่งราคาคืนให้ผู้
ช้อ เพื่อเอาทรพยของตนคืนได้ในกำหนดเวลาข้ให้เกิน
๓ ปี

เมื่อหมดกำหนดเวลาแล้ว จะขอให้ตั้งกำหนด
เท่ากันนไปอีกก็ได้ ถ้าใคมีค่าตกลงกันตงนเขียนไว้ใน
เวลาเชกสัญญา

เมื่อรอกกำหนดเวลาแล้ว ผู้ขายหากข้อเอา
ทรพยของตนคืนตามัทคนมีสิทธิ ผู้ช้อก็จะเ็นเจ้ากรรม
สิทธิทรพยนั้นโดยเต็กซาก

มาตรา ๒๔๓

ถ้าทรพยสิ่งของที่ขายไปนั้น หากเกิดมีผลอย่าง
ใคอย่างหนึ่ง ผู้ช้อที่จะไกรบผลนั้น ก็ต้องเสียบคอกเขย
ถ้าไร่ให้แก่ผู้ขายตามจำนวนกันทุนที่ยข้ไปส่งให้เทอ เมื่อ

ได้ส่งเงินคืนทันทีแล้ว ผู้ซื้อก็เป็นเจ้ากรรมสิทธิ์แห่งผล
ที่เกิดขึ้น

เมื่อผู้ซื้อได้ส่งเงินคืนทันทีแล้ว ผู้ขายก็ยังเอา
ผลนั้นไว้เป็นประโยชน์ของตน ผู้ขายนั้นต้องเสียดอกเบี้ย
ส่วนจำนวนเงินที่ผู้ซื้อได้ส่งใหม่มาแล้วนั้น

ในการระพิทกษารักษาทรัพย์สินให้ถาวร ผู้ขายต้อง
เสียค่าซ่อมแซมยกยาอันเสียให้เสียเงินหลายอัน

ค่าซ่อมแซมแต่เล็กน้อย ก็ต้องแม่นผู้ซื้อเสีย

ถ้าผู้ขายหากซื้อ เอาทรัพย์สินในกำหนด ผิดหมาย
ขายฝาก ผู้ซื้อก็ต้องส่งทรัพย์สิน โดยให้มีลักษณะ
เหมือนกันกับที่รับเอาทรัพย์สิน

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยการแลกเปลี่ยน

มาตรา ๒๔๔ อันว่าแลกเปลี่ยนก็แม่นคำตกลงซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง
เอาสิ่งของให้ฝ่ายนั้น และคู่สัญญาฝ่ายนั้นก็เอาสิ่งของ
ตอบแทนให้ฝ่ายนี้

ต้องเอาข้อบัญญัติ ซึ่งคงไว้สำหรับสัญญาซื้อขาย
มาใช้ในการแลกเปลี่ยนเหมือนกัน

บทที่ ๑๗

ว่าด้วยสัญญาเช่าทรัพย์

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยระเบียบรวบรวม

มาตรา ๒๔๕ อันว่าเช่าทรัพย์นั้นถ้าแม้สัญญาซึ่งคนผู้หนึ่งใดเอา
ทรัพย์ของตนให้คนอื่นใช้ในการเว้กการอย่างใดอย่าง
หนึ่งซึ่งใดตกลงกันได้ไว้กำหนดเวลาและค่าจ้าง แต่
ค่าจ้างจะตกลงเสียให้คนหมกเทอเดียว หรือจะเสียให้
กันเป็นเทอ ๆ ไปจนหมกกำหนดสัญญาอันใดได้

มาตรา ๒๔๖ ผู้เอาทรัพย์ให้เช่าไปและผู้เช่าทรัพย์นั้น จะแม้
วิญญาณกะทรัพย์หรือวิญญาณกะทรัพย์ก็ ก็ต้องนับ
ถือตามคำที่ใดตกลงแก่กัน ซึ่งเป็นข้อสัญญาในการจ้าง
บ้าน

ถ้าฝ่ายใดหากนับถือตามคำตนใดลงสัญญาไว้
แล้ว ฝ่ายหนึ่งจะขอปลงสัญญาทางขอความช่วยเหลือ
และทำขวัญ ซึ่งระยะเวลาการจะได้กะหมายและกำหนดให้
นั้นอีกก็ได้

มาตรา ๒๔๗ คำตกลงสัญญาเช่าทรัพย์ใด ๆ วิญญาณกะทรัพย์
หรือวิญญาณกะทรัพย์ซึ่งยกย้ายไปมาได้ ถ้าเช่าบ้าน

เกินกว่า ๑๐๐ เหรียญ จะอ้างเอาพระยานมาประกอบว่า
มีสัญญากันได้

เมื่อมีคำผิดเถียงกัน เรื่องเช่า คินนา คินสวน ทคิน
ค่าง ๆ หรือหอโรงเหยาเรือนค่าง ๆ ก็คือ ถ้าเช่าหาก
ไม่เกิน ๑๐๐ เหรียญ จะอ้างเอาพระยานมายังบน
สัญญาอันใดเหมือนกัน

ถ้าเช่าหาก เกินกว่า ๑๐๐ เหรียญขึ้นไปแล้ว
คำสัญญาจ้างขายนั้นก็ของเขตเป็นคัวอักษร ซึ่งพวกคัว
สัญญาจะเขตเอาเอง หรือเขตหนังสือให้อาชาตสัญญาสิทธิ
ยังบนไว้ก็ได้

มาตรา ๒๔๘ เมื่อมีใต้ตกลงค่าเช่าไว้แก่กัน โรงศาลจะใ้
กำหนดใ้ทำตามที่เคยเช่ากันในท้องที่เขตต์แขวงนั้น

มาตรา ๒๔๙ ผู้เช่าของท่าน ก็ต้องบ้ระดับค้ ของทคน เช่ามานั้น
เหมือนค้ของตัวเอง

ค้กันในระหว่างกำหนดสัญญา ผู้เช่าของท่านก็ค้
รับผิดชอบในค่าเสียหาย และค่าชำรุดแห่งสิ่งของจ้างมา
นั้น แม้นสิ่งของนั้นจะมีอาการอย่างใดก็ตาม เว้นแต่เมื่อ
ผู้เช่าของท่าน หากอ้างพระยานหลักฐานประกอบว่ามีเหตุ
อันเหลือวิสัยเกิดมา นอกจากค่าทำขวัญและบ้วยการ

ซึ่งคนจะลดเสียนั้น ผู้เช่าของท่านนักต้องเสียค่าเช่านั้น
ให้เต็มมือตราเสมอ

มาตรา ๒๕๐ ผู้เช่าของท่านก็มีอำนาจใช้สิ่งที่เขาเช่ามานั้น ตามขอ
ความที่ตกลงสัญญากัน ถ้าผู้เช่าของท่านหากเอาทรัพย์สิน
มานั้นไปขายก็ค้ แลกเปลี่ยนก็ค้ สละให้ท่านก็ค้ หรือ
ที่เช่าเรือจ้างมาก็ค้ ครนหากเอาทรัพย์สินส่งคืนเจ้าของ
ทรัพย์สินก็ค้ ก็ต้องใช้แทนราคาทรัพย์สินให้ท่านในทันที
ทั้งจะได้เสียค่าทำขวัญและบ้วยการตามสมควร และ
นอกจากนี้จะได้รับโทษในสถานลักทรัพย์ ตามที่ตนจะได้รับ
โทษนั้น

มาตรา ๒๕๑ เมื่อทรัพย์สินซึ่งเช่าเอาไปนั้นหากมีผู้ร้ายลัก และเพื่อ
บ้วยการขมิคชอยในค่าเสียหายที่เกิดขึ้นมานั้น ผู้เช่าของ
ท่านก็ค้ต้องข้แจ้งอาการให้รู้ว้าตนได้ต่อสู้ยากซึ่งเอาทรัพย์สิน
นั้นไว้ แต่ข้ให้หวกกำลังของผู้ร้าย และตนได้ช้อกนำหา
ทรัพย์สินนั้นเสร็จรคแล้ว

มาตรา ๒๕๒ เมื่อโคเจ้าของทรัพย์สินและผู้เช่า หากบ้ถูกต้องกัน
ในการกำหนดค่าทำขวัญ ซึ่งผู้เช่าขมิคชอยจะได้เสียให้
ตามที่ได้ข้แจ้งมาในมาตราข้าง ๆ ก่อนนั้นแล้ว ศาลก็ระ
ได้สืบสวนและกำหนดค่าทำขวัญนั้นให้

มาตรา ๒๕๓ ถ้าเจ้าทรัพย์หรือผู้เช่าหากตายไป คำสัญญาเช่า
ทรัพย์ที่ใดตกลงกันนั้น ก็ยกเลิกซากกันไปโดยอัตโนมัติ
มีผู้ใดขอยกเลิก

สัญญานั้นก็ยกเลิกเหมือนกัน ถ้าทรัพย์ซึ่งเช่าไป
นั้นหากถูกเสียหายไป และถ้าเจ้าของทรัพย์และผู้เช่า
หากยังมีข้อพิพาทคำตกลงของเขานั้น ถ้าผู้เช่ายังมีข้อ
พิพาทสัญญา และเสียค่าเช่าให้เจ้าของทรัพย์กำหนด
เวลาที่ตกลงกัน เจ้าของทรัพย์จะขอยกเลิกคำสัญญา
ก่อนกำหนดสัญญานั้นก็ได้

มาตรา ๒๕๔ ถ้าเจ้าของทรัพย์แกล้งไปเร่งเอาเงินค่าเช่านำบุคคล
ผู้หนึ่งซึ่งมันหาว่าเป็นผู้เช่าทรัพย์ของมัน และตามคำ
จริงคนผู้นั้นแม้เป็นผู้เช่าทรัพย์นั้น เจ้าของทรัพย์ก็จะ
ทำขบวนการฟ้องโดยแท้จริง เท่ากับจำนวนเงินที่ไปเร่ง
เอานั้น

ผู้เช่าก็เหมือนกัน เมื่อคนถูกริบเร่งเอาเงินค่าเช่า
แล้ว คนเลขาหาว่าไปเช่าทรัพย์ท่าน ตนก็จะถูกตัดสิน
ให้ส่งทรัพย์ที่เช่ามาจนคนท่าน ทั้งจะไต่เสียค่าเช่าด้วย
นอกจากนั้นยังจะไต่เสียค่าทำขวัญให้เจ้าของทรัพย์เท่าครึ่ง
ค่าทรัพย์นั้น

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยบัญญัติและพะสัญญาจ้างสัตว์พาหนะ

รถ ล้อ เกวียน และเรือแพต่าง ๆ

และว่าด้วยคำรับผิดชอบของผู้กำกับรักษาสัตว์

มาตรา ๒๕๕ ถ้าผู้มีขอสัญญากันไว้ค้างหาก ผู้ใดจ้างเอาช้าง ม้า วัว ควาย รถ เกวียน หรือ เรือแพไปใช้ณะพะเวี่ยง การที่ใดตกลงกัน ก็ต้องรับผิดชอบในการเสียหาย หรือ อันตรายที่เกิดขึ้นในระหว่างสัญญากันนั้น แม้น อันตรายนั้น จะเหตุให้สัตว์ หรือทรัพย์สินนั้น ผ่อนราคาลงก็คิด เว้นแต่มีขอยกเว้นตั้งจะโทษแรงไว้ มาตราต่อไป

มาตรา ๒๕๖ สถานหนึ่ง ถ้าสัตว์เช่ามานั้นยังบ่ทันได้เอาใช้ทำการงานเทื่อเลย คายไปโดยผู้เช่าบ่มีคำผิด ผู้เช่าก็จะ บ่ได้รับผิดชอบในการเสียหายคายไปนี้ ทั้งจะบ่ได้เสียค่าเช่านั้นด้วย

สถานสอง เมื่อได้เอาสัตว์ที่เช่าเอามานั้นเหตุการงานแล้ว สัตว์นั้นจึงคายไปด้วยพยานซึ่งนับว่าแม่นพยานที่ดีข้อ หรือคายไปด้วยดกขาคแผล หรือบ่เกิดมาด้วย คำผิดของผู้เช่า และผู้นี้ได้มายอกข่าวให้เจ้าของสัตว์ทราบในทันทีนั้นแล้ว เจ้าของสัตว์จะทวงถามเอาได้แก่

ค่าเช่าสัตว์ และถนนกันแต่เมื่อรถกำหนดเวลาที่ตกลงไว้แก่กัน

สถานตาม เมื่อผู้เช่าเข้ามาออกกล่าวให้เจ้าของสัตว์ทราบ ว่า สัตว์นั้นเป็นพยาธิติดต่อกัน หรือเป็นขาดแผล ซึ่งบังเกิดมาด้วยคำผิดของคนแล้ว ถ้าสัตว์หากตายไป ผู้เช่าต้องใช้ค่าสัตว์นั้นครึ่งหนึ่ง ทั้งจะได้เสียค่าเช่าตามกำหนดเวลาที่ได้สัญญาถนนกันให้เจ้าของสัตว์

มาตรา ๒๕๗ ผู้ใคร่จ้างเป็นคนเลี้ยงช้าง เลี้ยงม้า เลี้ยงวัว หรือเลี้ยงควาย ก็จะใช้แทนค่าสัตว์ของตนถ้าภริษยานัน ถ้าคนหากบ่ไปออกกล่าวให้เจ้าของสัตว์ทราบ เมื่อมีเหตุอันตรายถึงกล่าวไปนคอก เมื่อสัตว์นั้นถูกเจ็บเป็นขาดแผลอันร้ายหนัก ด้วยว่าสัตว์ตัวร้าย คอกว่าเลื้อหรือง และสัตว์อื่น ๆ ไต่กมกคให้มขาดแผลกค หรือเมื่อสัตว์พาหนะที่ตนเลี้ยงคหากตายไปกค เมื่อผู้เลี้ยงสัตว์เอาสัตว์ไปจ้างให้คนอื่นใช้เวียกการเอาค่าเช่ามาเป็นประโยชน์แก่ตนเอง กค หรือสัตว์นั้นหากเสียหายไปด้วยคำเงินเลื้อบพิทกษวิชา มันก็จะใช้แทนค่าสัตว์นั้นเหมือนกัน

หมวดที่ ๓
ว่าด้วยการจ้างลูกจ้าง

มาตรา ๒๕๘ การจะจ้างลูกจ้างก็ต้องจ้างใหม่กำหนดเวลา หรือ

จ้างเฉพาะเขตแต่การงานอันใดอันหนึ่ง ซึ่งได้ตกลงกันไว้แล้ว

ถ้าหากจ้างกันเขตการงานโดยได้กำหนดเวลาไว้ ผู้จ้างหรือลูกจ้างอาจจะเลิกเขตต่อไปก็ได้ตามสมควร แต่ว่าต้องนับถือข้อตกลงของธรรมเนียมที่เคยจ้างกันอยู่ตามท้องถิ่นด้วย

มาตรา ๒๕๕ บุคคลผู้ใดรับจ้างทำนโดยได้กำหนดเวลาไว้แล้ว เลียเขตการงานให้ท่านจนครบกำหนดเวลา บุคคลผู้นั้นก็จะได้ถูกเสียบค่าทำขวัญบวชการ ที่ตราการจะได้อีกกำหนดให้มากและน้อยตามคำอธิปไตยซึ่งเกิดมาด้วยว่าตนปะที่มการงานไปนั้น และนอกจากนี้จะรถตัดสินลงโทษซึ่งได้แจ้งไว้ในกฎหมายลักษณะอาญานันด้วย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยอยู่สินใจแทนหน

มาตรา ๒๖๐ บุคคลผู้ใดมีอายุเกินกว่า ๑๖ ปี และต่ำกว่า ๖๐ ปี จะเข้าอยู่ใช้สินใจนำเจ้าหน้าที่เพื่อขอลดทอนและคอกเขยก็ได้ ลูกหนซึ่งเป็นผู้หญิงจะอยู่สินใจแทนคนตนและคอกเขยได้ ก็ต่อเมื่อนั้นนับเกินกว่า ๔๐ เหวยญ

มาตรา ๒๖๑ เมื่อลูกหนได้ตกลงสัญญามาอยู่สินใจนำเจ้าหน้าที่แล้ว

อัตราเงินกกระทวชนหนึ่งเทอ

ถ้าลูกหนหากหนีไปโดยขบคอบเจ้าหน ส่วนหนสน
ของมันก็จะลดลงในระหว่างมันหนีไปนั้น

มาตรา ๒๖๔ ถ้าลูกหนมีเมีย จำเป็นเจ้าหนต้องรับเอาเมียของ
มันมาใช้ข้อยสิน และเลี้ยงอาหารบำรุงเหมือนกับตัวมันนั้น
ถ้าลูกหนหากมีลูกอายุย่รอก ๑๕ บดวน ก็เป็นการจำเป็น
แก่เจ้าหนที่จะรับเอามันมาใช้ โดยจะไ้เลี้ยงอาหาร และ
บำรุงเหมือนกัน ถ้าเป็นคังขอทายน เขยมือของแม่เค็ก
ผู้ันก็จะลดลงเป็นวันละ ๕ อัฐ

มาตรา ๒๖๕ เมื่ออายุเค็กรอก ๑๖ บแล้ว ถ้าเขาสมยอมอยู่สิน
จึงจะเอาเขาอยู่ไ้ ถ้าเขาหากสมยอมแล้ว ก็ต้องคิด
ลดคณทนหนสนนลง ตามอัตราที่ไ้ข้แจ้งไว้มาตราเทงน
โดยให้คิดเอาตามอาการ ทเจ้าหนไ้เลี้ยงอาหาร หรือข
เลี้ยงน

มาตรา ๒๖๖ ถ้าลูกหนทมาอยู่สินนหากหายไป ลกของมันใน
เกยขรอายุทมาอยู่น่าเจ้าหน ก็ขต้องจะไ้แทนหนสนน
เมื่อลกหนหายไปแล้ว ลกของมันถึงกล่าวมานจะหนจาก
เรือนของเจ้าหนไปในทนไ้คนไ้ไ้

มาตรา ๒๖๗ ถ้าลูกหนหากสมยอมเฮคสัญญาใหม่ให้คนอนมา
แทนเจ้าหนของคนแล้ว การที่จะเปลี่ยนเจ้าหนนก็ขต้องให้

มาตรา ๒๖๘ มีหลักฐานยืนยันต่อศาลว่า ลูกหนี้หากมีค่าเงิน
 เลือเชคให้เจ้าหนี้ ค่าอัยประโยชน์ และค่าเสียหายใน
 ระหว่างมันเชคกรวให้เจ้าหนี้ ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ
 เมื่อการตัดสินให้ลูกหนี้เสียเงินให้เจ้าหนี้ในการมัน
 ถูกรับผิดชอบนั้น หากชากกำหนดเวลาทธรณ์แล้ว จะ
 เอาจำนวนเงินส่วนมารวมตมเชากยหนแก้ไขได้ จำนวน
 เงินใหม่นักจะแม่นหนหนงต่างหาก และลูกหนี้จะอยู่สืบ
 ใช้แทนหนใหม่ก็ได้ โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบซึ่งได้
 บัญญัติไว้ในมาตราเทงนี้

มาตรา ๒๖๙ ในการตัดสินต่าง ๆ ซึ่งควรจะใช้มาตราของหมวด
 นี้ เมื่อศาลศิศกรรวบรวมคอกเบย ถ้าเห็นว่าคอกเบยนั้น
 ใดคังเกินอัตราคอกเบยหลวง ศาลมีค่าจำเป็นจะต้อง
 หักคอกเบยนั้นให้ลดลงเท่ากยคอกเบยหลวงนั้น

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยการจ้างเชค และคำตกลงเชคกยต่าง ๆ

มาตรา ๒๗๐ ถ้าจะให้ผู้ใดผู้หนงออกเชสแสงสคิบัญญัติ หรือ
 จะให้ใช้เครื่องมอชของมันเชคเรอกกั รถลอ้เกวียนกั
 เครื่องเชยของ เงินทองคำรูปพรณกั หรือให้สร้างสา

๓๕๑

ของอื่น ๆ นนคต กตองคกกลงกะหมายแต่มีรูปเรอรด
ลือเกวียนและของอื่น ๆ นนไว หรือคกกลงด้วยกันในการ
จะเอาธาตุโลหะชนิดใด และจำนวนมากน้อยเท่าใดมา
เซก ทงให้กะค่าจ้างนนไวควย

ถ้าผู้รับเซกหากเซกของนนคกจนให้เจ้าของทรพยบ
รับเอาได้แล้ว ผู้รับเซกจะท้อว่าเอาเงินค่าจ้างก็ยได้ และ
มีนคองส่งสิ่งของททานเอามาให้มันเซกนคนททาน ถ้า
บ่คกนนก็คองไซ้แทนราคาสิ่งของนนให้ททาน

มาตรา ๒๗๑ เมื่อได้คกกลงสัญญาเซกสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ผู้รับจ้าง
เซกเลยเอาของททานเอาล่วงหน้าให้นนหนไป ผู้เจ้าของ
ทรพยบมีอำนาจฟ้องร้องว่ากล่าวเอาจำนวนทรพยบที่ลวง
หน้าไปนคน และมีอำนาจฟ้องผู้รับจ้างนนในสถาน
ลคกทรพยควย

บทที่ ๑๘

ว่าด้วยสัญญาหุ้นส่วน

มาตรา ๒๗๒ อันว่าหุ้นส่วนนน ก็แม่นสัญญาซงคน ๒ คน หรือ
หลายคนได้คกกลงเอาทรพยมาใช้นากันโดยมีค่าประสงค
ชอยากได้กำไร ซึ่งจะเกิดมาค้วยจันนมาแย่งบ้นกัน

พวกเข้าหุ้นส่วน จะตกลงสัญญากันอย่างไรก็ได้
ตามสมัคร

สัญญาหุ้นส่วนก็ต้องอยู่ในบังคับระเบียบ ซึ่งได้รวบรวมไว้ใน
การจะเสกสัญญาต่าง ๆ นั้น แต่สัญญาหุ้นส่วน
นี้จะตกลงกันด้วยความปากหรือเสกหนังสือสัญญากันก็ได้
เอาแต่คนหุ้นส่วนนั้นจะน้อยหรือจะหลายกว่า ๑๐๐ เหยียด

มาตรา ๒๗๓

จะเลิกหุ้นส่วนได้

๑. เมื่อกำหนดเวลาที่ใดตกลงไว้ในสัญญานั้น
หมดไปแล้ว เมื่อตั้งหุ้นส่วนนั้นได้ตกลงกำหนดเวลา
ไว้ในสัญญา เมื่อได้จัดการตามความประสงค์ของหุ้น
ส่วนสำเร็จแล้ว หุ้นส่วนนั้นก็ยกเลิกเสีย

๒. เมื่อทุนของหุ้นส่วน หากเสีย หรือ ภัยวายไป
หุ้นส่วนก็จะเลิกเสีย

๓. เมื่อจัดการไปไม่ได้เพราะกฎหมายมีข้อขัดขวาง
แก่ค่าประสงค์ของหุ้นส่วน หรือเมื่อมีเหตุอันเหลือวิสัย
เกิดขึ้นมาเสกยให้ได้คงค่าประสงค์ของหุ้นส่วนนั้น

๔. เมื่อพวกหุ้นส่วนด้วยกันตายไปผู้หนึ่ง เว้นแต่
เมื่อมีข้อสัญญาว่าให้พวกแทนมฤตกผู้ตายนั้นเข้าหุ้นส่วน
ต่อไป

มาตรา ๒๗๔

เมื่อหุ้นส่วนได้เลิกแก่กันแล้ว ถ้ายังมีข้อสัญญา

ค้างหากไว้ในสัญญาการแข่งขันก็จะไปปฏิบัติดังที่แจ้งไว้
ต่อไป

๑. ให้คิดเอาทุนและจำนวนเงินที่ได้จัดจ่ายในหุ้น
ส่วนนั้นออกก่อน

๒. ถ้าใครยังคงอยู่เท่าใด ก็ต้องแข่งขันเป็นสอง
พูดเสมอกัน ครึ่งหนึ่งส่งให้พวกที่ไปออกทุนให้แข่งขัน
กันมากและน้อยตามทุนไฉน

ครึ่งหนึ่งก็ต้องแข่งขันเป็นพูดเสมอกันตามจำ
นวนพวกหุ้นส่วน แต่ต้องให้ทะเลือจำนวนนั้นไว้พูดหนึ่ง
ผู้เป็นหัวหน้าหุ้นส่วนจะไ้รับสองพูด พวกหุ้นส่วน
คนละพูด

มาตรา ๒๗๕ บ้างทีในระหว่างหุ้นส่วนยังบ้ทันหมดกำหนดเวลา
เทอนน พวกหุ้นส่วนหยากแข่งขันกำไรกันก็ได้

ถ้าดังนั้น การแข่งขันกำไร ก็ต้องปฏิบัติตามที่ได้
กล่าวไว้ในมาตราก่อนนี้ เปรียบว่าต้องคิดเอาทุนและ
จำนวนเงินที่จัดจ่ายในหุ้นส่วนนั้นออกก่อน ยังคงเหลือ
เช่นกำไรเท่าใด จึงแข่งขันกันดังกล่าวไว้เทิงนี้

มาตรา ๒๗๖ เวลาคิดบัญชีเลิกหุ้นส่วนกันนั้น ถ้าหากเห็นว่า
ขาดทุน ก็จะแข่งขันจำนวนเงินขาดทุนไปนั้น เป็นสองพูด
เสมอกัน ครึ่งหนึ่งก็จะให้พวกออกทุนนั้นเสียมากและ

น้อยตามทุนของไม้มัน ครึ่งหนึ่งนี้จะแบ่งกันเป็นพวก
 เสมอกันตามจำนวนพวกหุ้นส่วน แต่ต้องให้ทะเลือ
 จำนวนนั้นไว้พวกหนึ่ง พวกหุ้นส่วนต้องเสียคนละพวก และ
 หัวหน้าหุ้นส่วนต้องเสีย ๒ พวก

มาตรา ๒๗๗ ถ้าพวกเข้าหุ้นส่วนนั้น ยังมีผู้ใดผู้หนึ่ง ใดเอา อวิญ
 ญาณกระทรพัยมาเป็นทุน และถ้าในเวลาหุ้นส่วนยังคงอยู่
 หุ้นส่วนได้ซ่อมแซมสร้าง แปลง ทมตเงินไปมากน้อยเท่า
 ใดก็ตาม ก่อนจะแบ่งกันอย่างใดอย่างหนึ่ง และก่อนจะเอา
 อวิญญาณกระทรพัยคน เจ้าของอวิญญาณกระทรพัยต้อง
 เสียค่าทำขวัญให้หุ้นส่วนเท่ากับราคา อวิญญาณกระทรพัย
 ทวชนด้วยการซ่อมแซมสร้างแปลงนั้น

ถ้าระหว่างหุ้นส่วนตั้งอยู่นั้น อวิญญาณกระทรพัยท
 กล่าวนдукพิงเพทรุกโตรมไปด้วยอย่างใดอย่างหนึ่งทำให้
 ไขยได้ตั้งเต็ม หรือทำให้ลดราคาไปตั้งนั้น ก่อนจะจัดการ
 แบ่งกัน และเพื่อจะให้เงินค่าทำขวัญทรพัยหุ้นส่วน ก็
 ต้องเสียเงินให้ ผู้เอา อวิญญาณกระทรพัยมาเป็นทุนนั้นก่อน
 เว้นแต่เมื่อการพิงเพทรุกโตรมจนหากเกิดมาด้วยเหตุอัน
 เหลืออวิสัย

มาตรา ๒๗๘ เมื่อมีพวกเข้าหุ้นส่วนเอาทรพัยสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ
 เอาสัตว์มาเป็นทุนโดยยไค้คาคหมายราคา เมื่อทรพัย

หรือสัควนหากเสียหายไปก็ดี ลดราคาลงก็ดี หรือ
ใช้การงานไปก็ทั้งเดิมก็ดี หั้นส่วนก็จะใช้แทนค่าตาม
บัญญัติไว้มาคราก่อนเหมือนกัน

ถ้าขังนั้น เมื่อทรัพย์หรือสัควนหากมีราคาทวชน
ในระหว่างหั้นส่วนตั้งอยู่ เวลาเลิกหั้นส่วน และก่อนจะ
เอาทรัพย์หรือสัควนคน ผู้ที่เอามาเป็นทุนต้องเสียเงิน
ส่วนราคาทวชนนั้นให้หั้นส่วนก่อน

ถ้าทรัพย์สิ่งของที่เขาเอาเป็นทุนนั้น หากได้กะคาด
ราคาไว้แล้ว จะว่าทรัพย์สิ่งของนั้นได้ขายให้หั้นส่วนแล้ว
ก็ได้ หรือจะว่าผู้เอาทรัพย์มาใช้เป็นหั้นส่วนได้เอาเงินมา
เป็นทุนตามที่ได้กะคาดราคาทรัพย์นั้นก็ได้

มาตรา ๒๗๕ โดยข้อนี้จะได้รับค่าสมยอมของพวกเข้าหั้นส่วนด้วย
กัน ในพวกหั้นส่วนผู้ใดจะเข้าทนต์กับคนอื่นในการที่ตนได้
เข้าหั้นส่วนและรับผลประโยชน์ถ้าไร นำคนอื่นคงกล่าวหนัก
ได้ แต่คนอื่นผู้ใดจะพอแต่เข้าทนต์นำคนคนเดียว ยี่ได้
เกี่ยวกัหั้นส่วนทั้งการงาน ซึ่งหั้นส่วนได้มอบหมายให้
คนจึกแต่อย่างใดอย่างหนึ่งเลย อุปมาว่าเมื่อหั้นส่วนได้
ให้คนจึกการปกครองหั้นส่วน คนอื่นที่มาเข้าทนต์นำคน
ต่างหาก จะเกี่ยวข้องมาจึกการงานของหั้นส่วนนั้นยี่ได้

บทที่ ๑๗

ว่าด้วยกัณฑ์

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยการกัณฑ์ทรัพย์สินไปใช้จ่าย

มาตรา ๒๘๐ อันว่าผู้ไปใช้สอยนั้นก็แก่นิสัญญาซึ่งบุคคลผู้หนึ่งเขา
 ทรัพย์สินของผู้หนึ่งผู้ไปใช้สอยตามใจสมัครของผู้
 แต่ผู้หนึ่งต้องมีค่าจำเป็นซึ่งจะค่าใช้จ่ายแทนทรัพย์สินของนั้นให้
 ท่านนั้นตามกำหนดคณิศหมายและตามข้อความที่ได้ตกลง
 ไว้แก่กัน ทรัพย์สินของที่จะเอามาใช้แทนนั้นต้องให้แก่น
 ษะนิตจำนวนหรือราคาเดียวกับทรัพย์สินที่ได้กลับไปนั้น

มาตรา ๒๘๑ การที่จะกัณฑ์ไปใช้สอย ถ้าราคาทรัพย์สินของ
 หากต่ำกว่า ๑๐๐ เหรียญ จะให้กัณฑ์ด้วยค่าอย่างก็ได้
 ถ้าราคาทรัพย์สินของ หากเกินกว่า ๑๐๐ เหรียญ
 ก็ต้องเสกหนังสือให้แก่กันไว้ หรือเสกหนังสือขงบนตาม
 ระเบียบขแรงไว้ในบทกฎหมาย ซึ่งกล่าวถึงข้อสัญญา
 ต่าง ๆ นั้น และก่อนจะเอาหนังสือสัญญาออกข้างเป็น
 หลักฐานคือโรงศาล ก็ต้องเอาขึ้นทะเบียนตามธรรมเนียม

มาตรา ๒๘๒ หนังสือเสกไว้เป็นหลักฐานในการกัณฑ์ทรัพย์สินต้องให้
 ลงวันที่ เดือน ปี ซึ่งใดให้กันกัณฑ์นั้น ทงวันที่ เดือน ปี และชื่อ

สัญญาอาคารสถานที่ซึ่งจะใช้แทนทรัพย์สินกัน นอก
ยังต้องลงนาม ทงวิชาหาเสียงชีพ และที่อยู่ของผู้ให้
ก็ของผู้ก็ และถ้ามีผู้ประกัน ก็ต้องใส่เหมือนกัน
หนังสือของมีลายเซ็นนาม หรือลายมือพวกตกลงมา
แล้วน ทงลายเซ็นนามของพระยาน ของผู้เขียน และถ้า
มีอาชญาสิทธิขยไขว้ ก็ต้องเซ็นนามลงด้วย ในสัญญา
นี้ต้องจกจำนวนเงินก็ยกกันไว้ และถ้าตกลงเสีย
คอกเบี้ยให้แก่กันแล้ว ก็ต้องกำหนดอัตราไว้เหมือนกัน

เวลาใช้แทนกันแล้ว หนังสือขอไว้เป็นหลักฐาน
ในการกู้ยืมก็ต้องส่งคืนให้แก่ผู้กู้ยืม

มาตรา ๒๔๓

กฎหมายได้กำหนดคอกเบี้ยหลวงไว้ไว้ใด ๑๐๐

ข้อ ๘ เหยยญ

คอกเบี้ยชงตกลงเฮานน ถ้าแม่่นในสถานแพ่ง
ก็จะถึงแต่ ๑๐๐ ข้อ ๑๒ เหยยญ ถ้าแม่่นในสถานค้า
ขายแล้ว จะตกลงกันเอาเท่าใดก็ได้ตามสมัคร

แต่การกู้ยืมจะแม่่นสถานแพ่งหรือสถานค้าขาย
ก็เอาแต่ศาลจะขึ้นศักรตามอาคารใช้จ่ายเงินกู้ยืมไปน

ถ้าเงินกู้ยืมไปนหากเขาไปใช้สอยในการชอขาย
สินค้าเอากำไร หรือในการสร้างแปลงทรัพย์สินของให้
เป็นสินค้า หรือในการสร้างพิเศษต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดผล

ถ้าไรมานั้น ก็จะได้คืนว่าก็ยังไม่ในสถานค้าขาย
มาตรา ๒๘๔ ถ้าตอกเบี้ยสถานแพ่งหากเกินอัตราที่ได้กำหนดไว้
เกินแล้ว ก็เป็นการจำเอนซึ่งตราการจะต้องหักลดลง
ให้ได้แก่ ๑๐๐ ต่อ ๑๒ เหยียด

ในระหว่างมีคดีเกิดขึ้นมานั้น ถ้าตรวจเห็นเป็นจริง
ว่าตอกเบี้ยที่ใดเสียให้เจ้าหนไปแล้วนั้น หากเกินกำหนด
อัตราแล้ว จำเอนของเอาตอกเบี้ยส่วนนั้นมาก็คงเสียให้
จนรอกเวลาที่ไต่เสียตอกเบี้ยนั้นคดี ๑๐๐ ต่อ ๑๒ เหยียด
ถ้าตอกเบี้ยเกินไปเท่าใด ก็จึงคิดใช้แทนเป็น
ต้นทุน

เมื่อเห็นว่าเงินที่ใช่แทนไปนั้น หากเกินกว่าต้นทุน
และตอกเบี้ย เจ้าหนก็จะถูกคดีสั่งให้ส่งเงินที่ใช่แทนเกิน
กำหนดไปนั้นคืนให้ลูกหน ทั้งให้เสียตอกเบี้ยจำนวนเงิน
ที่ใช่เหลือเกินไปนั้นตามอัตราตอกเบี้ยหลวง นับตั้งแต่วัน
ที่ไต่ใช้ตอกเบี้ยเหลือเกินนั้นมา

นอกจากนี้เจ้าหนยังต้องถูกคดีสั่งตามมาตรา ๒๐๐

แห่งกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๘๕ บัว่าสถานใด และแม่่นบ่ไต่เสียตอกเบี้ยให้กันมา
กันชนปลายไต่ก็ตาม ก็ยให้ตอกเบี้ยเกินกว่าต้นทุนจักถือ
ถ้าตราการหากได้รบฟ้องเร่งหนสนมต้นทุน และ

คอกเขยตั้งกล่าวมาแล้ว จำเป็นต้องหักคอกเขยลดลง
ข้ให้เกินกว่าต้นทุน

อีกสถานหนึ่ง ห้ามข้ให้คิดเอาคอกเขยมาเป็นต้นทุน
เพื่อไล่เอาคอกเขยค่อไป แม้นได้ตกลงเขตหนึ่งสื่อ
สัญญากันไว้ในเรื่องคิดเอาคอกเขยมาเป็นต้นทุนก็ตาม

มาตรา ๒๘๖ ถ้าได้เขยคหหมายไว้ว่า เงินกู้ยืมไปนั้นข้มีคอกเขย
เจ้าหนจะเปลี่ยนแปลงสัญญาใหม่ก่อน กำหนดเวลาใช้
แทนนก็ได้

ถ้าเลิกหนหากข้ใช้แทนตาม กำหนดคหคหหมายแล้ว
นข้ตั้งแต่วันนั้นไป มันก็จะได้คิดคอกเขยเสียให้เจ้าหน

มาตรา ๒๘๗ เมื่อกำหนดคหคหหมายใช้แทนแล้ว เจ้าหนหาก
ข้ขอมริบเอาเงินที่เลิกหนเอามาใช้แทนน นข้ตั้งแต่วัน
นั้นมา เงินนก็จะข้มีคอกเขยค่อไป และถ้าศาลได้
ตัดสินให้เจ้าหน ริบเอา เงินนตามคำร้องขอของเลิกหน
แล้ว และเพื่อให้นข้ว่าเป็นค่าข้ช่วยการของเลิกหน เจ้าหน
ก็ยังจะถูกเสียค่าธรรมเนียมศาลหมดทุกข้อย่างข้ช่วย

มาตรา ๒๘๘ ผู้ให้ก็จะถามเอาสิ่งทคนได้ให้คนก็ ข้ไปนั้นคน
ก่อนกำหนดคหคหหมายข้ได้ เว้นแต่เมื่อเลิกหนหากตายไป
หนนจริงจะทวงถามเอาได้ในทันที ดังนพวกแทน
มฤตกก็คองเอาทรัพย์สินของผู้ตาย มาใช้แทนหนสนน

ก่อน จึงจะแบ่งปันมรดกนั้นได้

มาตรา ๒๔๙ การกู้เงินกัน ในระหว่างพ่อและแม่หรือพวกกบพ
การอื่น ๆ กติ หรือลูกหลานคัง เหลนหรือเอชยอายนอง
ซงข่ทันเอาผิวเมยักติ การกู้ยืมเงินกัน ในระหว่างสาย
ญาติคังน กัยโหมคอกเบย ผู้ให้กู้จะทวงถามเอาคืน
ได้แต่คันทน

มาตรา ๒๕๐ ถ้าพ่อแม่และลูกหากอขุ่มเรือนเคยวกัน และเพือ
เอาใช้จ่ายในการหอเรือนน พ่อแม่ไคยมีเอาทรัพย์สิน
ซง ๆ ลูกกติ หรือพวกันไคยมีเอาซงพ่อแม่กติ คน
พวกันจะพองรอกนค้อโรงศาลเพือทวงเอาทรัพย์สินคน
ยได้

มาตรา ๒๕๑ การกู้ยืมมาใช้จ่ายในการหอเรือน ค้อว่าพ่อแม่
แม่เคว่า พ่อย แม่ย่า พ่อ แม่ ลูกและหลานคังซงอขุ่ม
เรือนเคยวกันน ไคพรอมกันกัยม ถ้าพวพรอมเคยว
กันนหากไคเซซซอหรือสง ลายมือไคยมีอาชญาสิทธิซง
ยนไว้ทวยสารกรมชรมนแล้ว ก็ระนยว่าไคพรอมเคยว
ใจเคยวกันกัยมแท้ และถ้าหากให้กัยมค้วยคำปาก
เพระว่าจำนวนเงินยเกินกำหนดทชแจงไว้มาตรา ๒๔๑
เท็งนแล้ว การระนยว่าคนพวกันไคพรอมเคยวกัน
ก็จะได้แต่เมื่อมีพะยานอย่างนชย ๓ คนมาให้การ ประกอบ

เร่งเอาเงินจำนวนทรัพย์สินซึ่งผู้ใดเป็นเจ้าของแล้ว เมื่อ
สืบสวนได้ความเป็นจริงว่าเจ้าหนี้มีใจทุจริต ศาลก็จะ
ทอดคดสินให้เจ้าหนี้เสียเงินให้ผิดกฟ้องใช้เช่นค่าทำขวัญ
และช่วยการ เท่าครั้งจำนวนเงินที่ฟ้องรัดเร่งเหลือเกิน
ไปนั้น หรือครั้งจำนวนเงินที่หากกล่าวฟ้องเอาหนี้

มาตรา ๒๕๕ ฝ่ายลูกหนี้เหมือนกัน ถ้ามีพะยานหลักฐานยัง
ยืนยันว่าลูกหนี้มีใจทุจริตโดยกล่าวหาว่าหนี้สิน ซึ่งท่านฟ้อง
รัดเร่งเอาหนี้ คนใดใช้แทนไปส่วนหนึ่ง หรือใช้แทน
ไปครบหมดแล้วคงหนักัด หรือคนหาว่าก็ยอมโดยขี้ใหม่
คอกเขยก็ถึ มันก็จะทอดคดสินให้ใช้แทนเงินที่เจ้าหนี้ฟ้อง
เร่งรัดเอาหนี้ ทั้งจะได้เสียค่าทำขวัญและช่วยการเท่ากับ
ครั้งจำนวนทรัพย์สินที่มันอยากกระขี้เอาหนี้

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการให้ยืมทรัพย์สินไปใช้

มาตรา ๒๕๖ การยืมใช้ก็แม่นสัญญาซึ่งคนผู้หนึ่งได้เอาสิ่งของ
อันหนึ่งให้ผู้อื่นไปใช้ แต่การยืม เมื่อได้ใช้สิ่งของนั้น
ตามคำตกลงกันแล้ว ก็ต้องส่งสิ่งของอันนั้นคืนให้ท่าน
ตามเดิม

การยืมคงหนักัดใหม่คอกเขยถ้าไว้อย่างใดเลย

ผู้ใดขโมยวิญญาณกะทรพยหรือขวิญญาณกะทรพย
 ความอากรทั้งกล่าวมานี้ ก็จะได้รับผิดชอบในการเสีย
 หายและชำระค่างะทรพยทยมมานน แม้นจะเสียหาย
 และชำระค้ำไปด้วยเหตุอันกะล่องหน้ายได้ก็ตาม เว้นแต่
 เมื่อได้มีคำคักกลางชกขวางชอทกล่าวมาเทงนไว้แก่กัน

มาตรา ๒๕๗ เมื่อได้ค้ำคตราควิญญาณกะทรพยหรือขวิญญาณ
 กะทรพยทยมมานนไว้แก่กัน ทรพยนั้นเลยเสียหายไป ถ้า
 ผู้ยืมหากสู้เถียงในการกระค้ำค้ำาทรพยนั้นแล้ว ผู้ให้ยืม
 ก็ต้องใหม่หลักฐานยังย่นลักษณะอากรและราคาทรพยที่
 เกี่ยวข้องกัน

มาตรา ๒๕๘ เมื่อได้ยืมช่างหรือสัตว์พาหนะ สำหรับลากเก้กค
 หรือสำหรับค่างกค ถ้าเวลาเอามาส่ง สัตว์นั้นเลยขา
 หกกค หรือเลยมีขาดแผลเจ็บไซ้อาการหนักกค จำเป็น
 ผู้ยืมต้อง ส่วยเขาสัตว์ เขาคาม ราคาของสัตว์ ก่อน จะมี
 เหตุ نن

มาตรา ๒๕๙ เมื่อได้ใช้บ่าวของคนไปทางโคทางหนังกค ผู้เป็น
 นายต้องรับผิดชอบในการที่คนใช้ของคนได้กั ยืมอาหาร
 ต่าง ๆ สำหรับเป็นสละเบียงของมัน เว้นแต่เวลามันได้กั
 ยม نن มันอยู่ใกล้บ้านเรือนของนายมันระะยะบงคราวมอ

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยเปลี่ยนหนี้สินให้แก่นัก

มาตรา ๓๐๐ เจ้าหนี้จะเปลี่ยนให้คนอื่นเป็นเจ้าหนี้แทนตนก็ได้ แต่ต้องให้มีลูกหนี้มีคำสมยอมนำ เมื่อหนี้สินหากตกอยู่ในสถานทีกล่าวไว้ในมาตรา ๑๙ แห่งกฎหมายลักษณะพิจารณาความแพ่ง ในเรื่องจะแบ่งปันทรัพย์ซึ่งคนอื่นได้ เช่นหนี้ ลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แล้วกับจำเอนให้มีคำสมยอมดังกล่าวมาน

มาตรา ๓๐๑ ลูกหนี้จะเอาคนอื่นมาเปลี่ยนเป็นลูกหนี้แทนตนก็ได้ แต่ต้องให้เจ้าหนี้มีคำสมยอมและยกเลิกหนี้สินโดยขี้ให้ คำงาคาแก่ตน

บทที่ ๒๐

ว่าด้วยคำประกัน

มาตรา ๓๐๒ อนว่าคำประกันนั้นก็แม่นสัญญาซึ่งผู้ใดผู้หนึ่งได้ วยปฏิบัติสัญญาให้เจ้าหนี้แทนตัวลูกหนี้ เมื่อผู้ผูก ปฏิบัติตามสัญญาของมันนั้นขี้ได้

มาตรา ๓๐๓ คำประกันก็ตั้งอยู่ในข้อบังคับธรรมดากระเบียบเขต สัญญาต่าง ๆ คำประกันจะสัญญาด้วยคำปาก หรือจะ

เขตเป็นทวีภษกรักได้ เอาแต่จำนวนเงินประกันนั้นจะน้อย
หรือหลายกว่า ๑๐๐ เหยียด

มาตรา ๓๐๔ ในเรื่องหนี้สินก็ดี หรือเรื่องรับปฏิบัตสัญญาอย่าง
ใดอย่างหนึ่งก็ดี จะประกันทั้งหมดหรือประกันแต่ส่วน
เดียวก็ได้

ผู้ประกันย่อมผิดชอบในการจะเสียคอกเบี้ย เว้น
แต่เมื่อได้สัญญากันโดยเด็ดขาดในข้อนี้ไว้ การจะฟ้อง
ริบเร่งเอาคอกเบี้ย ตามธรรมดาก็ให้ฟ้องเอานำลูกหนี้

มาตรา ๓๐๕ เมื่อถึงกำหนดผิดหมายแล้ว ลูกหนี้หลายท่านจะ
ใช้แทนก็มี ผู้ประกันต้องใช้แทนกันทุกคนทั้งหมด
หรือส่วนหนึ่งตามทศนได้ประกันนั้น

ถ้าทรัพย์สินของ ๆ ลูกหนี้หากมีเพียงแต่จะใช้แทน
หนี้สินซึ่งมีคนประกันทั้งหมดคนใดแต่ส่วนเดียวก็ได้ หรือ
จะใช้แทนผิดหนี้สินซึ่งมีคนประกันนั้นได้แต่ส่วนเดียวก็ได้
ผู้ประกันก็ต้องใช้แทนส่วนที่ยังคงค้างอยู่

มาตรา ๓๐๖ ผู้ประกันที่ได้ใช้แทนต่างลูกหนี้ ก็ยังมีอำนาจจะ
ฟ้องเร่งเอาจำนวนเงินที่ตนได้ใช้แทน ไปให้นำ ลูกหนี้คน
หนึ่ง หนึ่ง จะขอคอกเบี้ยซึ่งศาลจะคิดให้ตามอัตรา
มาตรา ๒๘๓ เเทงนให้เป็นค่าช่วยการก็ได้

๔๐๖

บทที่ ๒๑

ว่าด้วยการหล่นพระนัน

มาตรา ๓๐๗ หนสันซึ่งเกิดมาด้วยการหล่นเบยเจยพายทั่วไป
และการหล่นเสยงคามขญกัต หรือเกิดมาด้วยการพระนัน
เหมือนคิงว่าชนไกกัต หนสันชนคนจะพองรอรคเว้ง
เอาค่อหน้าศาลบ่ได้

บทที่ ๒๒

ว่าด้วยการเจอดจำนำ

มาตรา ๓๐๘ ธิ่นว่าเจอดจำนำทรพยนนักแม่ันสัญญาซึ่งลูกหนใด
เอาสิ่งหน่งจำไวน่าเจ้าหน เพื่อประกันการจะไซ้แทนหนสัน
ทงคันทนและคอกเบย

ถ้าลูกหนหากบ่ได้เอาคินตามกำหนค ผัคหมาย
ของเจอดจำนำน ก็จจะคกเป็นกรรมลิตทิกแก่เจ้าหนโดยเค็ด
ชาค เว้นแต่เมื่อมีข้อความตังกล่าวไว้ในมาตรา ๓๐๑
ค่อไปน

มาตรา ๓๐๘ สัญญาเจอดจำนำทรพยก็คอง อยู่ในข้อบังคับระเบียบ
รวยสำหรับเฮคสัญญาต่าง ๆ ซึ่งได้คิงไว้ ในบทที่ ๑๒
เทิงน

จะสัญญาด้วยคำปาก หรือเชคด้วยตัวอักษรก็ได้
 เอาแต่ราคาของเชคคนจะน้อยหรือหลายกว่า ๑๐๐ เหรียญ
 สัญญาเชคจ่างานจะเชคในเวลาที่ยืมเงินก็ได้ หรือ
 สุนหลังมาจึงเชคก็ได้ และจะเชคใสนำหนังสือสารจรม
 ธรรม์ไปโดยยวนน หรือเชคหนังสือไปหนึ่งต่างหากก็ได้

มาตรา ๓๑๐ หนี้สินใดที่มีของเชคจ่างาน แต่หากบ่ได้กำหนด
 ได้ถอนไว้ ฎัญญาณกะทรพยหรืออฎัญญาณกะทรพยที่เขา
 จ่าไว้นน ก็จะเป็นกรรมสิทธิ์แก่เจ้าหน ถ้าลูกหนบ่ได้เอา
 ในกำหนด ๓ บ

แต่ว่าเมื่อราคาทรพยเขาเชคจ่าไว้นน หากเกิน
 กว่าคันทนหนสนและคอกเบยแล้ว เจ้าหนคองเขาทรพย
 นนมาขายคิคเขาจำนวนเงินตกคเป็นของคน เหลือเท่า
 ใดก็คองส่งให้ลูกหน

มาตรา ๓๑๑ ในสถานที่เจ้าของทรพยเชคจ่านำไว้นนหากคาย
 ไปก่อนกำหนดได้ถอน หรือก่อนกำหนด ๓ บคิงได้กะ
 หมายไว้เทงน แล้วลกหรือหลานคิงของลูกหน ถ้าอายุ
 เขาอยู่นอกเกษยรจะได้เอาทรพยนคน ก็ได้ในระหว่าง
 ๓ บ นบคิงแต่่วนทลกหนคายไปนน ถ้าเขายังอยู่ใน
 เกษยรออายุ ก็จะได้ไคในระหว่าง ๓ บเหมือนกน แต่คอง
 นบคิงแต่เวลาเขาพนเกษยรออายุไป

มาตรา ๓๑๒ หักเอาของเจตจำนง เจาหนาก็มีอำนาจเอาทรัพย์สิน
นั้นมาคิดใช้แทนต้นทุนและดอกเบี้ยของตนจนครบก่อน
จึงคิดใช้เจาหน่ออื่น ๆ ของลูกหนี้

ถ้าราคาทรัพย์สินมาเจตจำนงนั้นหากยังเศษเหลือ
เท่าใด จึงเอาส่งให้เจาหน่ออื่น ๆ ไปแบ่งปันกันตามอำนาจ
ไฉน

มาตรา ๓๑๓ ถ้าเจาหนหากได้ปลงฝังต้นหมากไม้ หรือผล
ต่าง ๆ ซึ่งมีประโยชน์ หรือได้ก่อสร้างอย่างใดอย่างหนึ่ง
ไว้ที่ดินเขาเจตจำนงนั้น เมื่อลูกหนี้ได้ถอนเอาที่ดิน
คืน ก็ต้องนับถือเอาตามระเบียบซึ่งมีไว้ในมาตรา ๔๕-
๕๐ และ ๕๒ เียง

มาตรา ๓๑๔ เมื่อใดเอาสัตว์เจตจำนงไว้ ถ้าสัตว์หากเป็น
อันตรายด้วยเหตุอันเหลือวิสัย เจาหนก็จะรับผิดชอบ
แต่ถ้าหากเหตุอันหากเกิดมาด้วยคำเลินเล่อของเจาหน ผู้
ก็จะไต่รับผิดชอบใช้ค่าอันตรายให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของ
สัตว์นั้น

ถ้าสัตว์หากเสียหายไป เจาหนก็จะต้องใช้แทนค่า
ตามราคาสัตว์เมื่อเข้ามาเจตจำนง

ถ้าสัตว์หากเป็นพิการทำให้สัตว์ราคาลง หรือทำให้
ใช้เหมือนดังเก่าได้ ก็ระมอบสัตว์นั้นให้เจาหน และผู้

ต้องใช้ค่าสัคว์เหมือนคงกล่าวไว้วรรคก่อนนี้
จำนวนเงินซึ่งเจ้าหนจะเสียให้ลูกหน ก็ให้คิดหัก
เอาในหนี้สินซึ่งลูกหนได้เอาสัคว์มาเจดจำไว้เนน

มาตรา ๓๑๕ เมื่อได้เอาสัคว์พาหนะเป็นต้นว่า ช้าง ม้า วัว ควาย
มาเจดจำนำเจ้าหนไว้ การงานซึ่งเจ้าหนได้ใช้สัคว์ฝงน
เชค ก็ให้นับเอาเป็นคอกเบยของหนสิน เว้นแต่เมื่อได้
มีข้อสัญญาชัคขวางไว้

เมื่อสัคว์นั้นหากตายอยู่ กับเจ้าหนด้วยเหตุอันกะ
ล่องหน่ายได้ ถ้าเจ้าหนหากได้บอกแล้วลูกหนในทันใด
เพื่อให้มาตรวจตราเบงอาการสัคว์ตายนั้น และถ้าเจ้าหน
หากบ่มีคำผิดแล้ว ก็ระยไว้รัยผิดชอยอย่างใดอย่าง
หนึ่งเลย

ถ้าตกในสัดานนแล้ว ลูกหนก็จะพนค่าเสียคอก
เบยที่ใดตกลงถนไวเนน ลูกหนยังระได้ใช้แทนแก่คันทุน
หนสินเท่านั้น

บทที่ ๒๓

ว่าด้วยการขังคูกเร่งหนในคคแพ่งและคคค้าขาย

มาตรา ๓๑๖ ธินว่าการขังคูกเร่งหนก็แม่นชองทางซึ่งกฎหมาย
หมตอายุ 02/06/2565

อนุญาตให้เจ้าหนี้ปราศปรามลูกหนี้เพื่อให้ปฏิบัติความคำสั่งสัญญา

มาตรา ๓๑๗ ถ้าลูกหนี้ซึ่งถูกค้ำประกันให้เสียเงินตามอาการของ
มาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมายลักษณะพิจารณาแผนกแพ่ง
และค้าขาย หากบ้เสียจำนวนเงินนั้นจนครบหรือส่วนใด
ส่วนหนึ่ง เจ้าหนีที่มีอำนาจจะชิงคักลูกหนี้นั้นตามกำหนด
เวลาซึ่งได้กระไว้จะเพาะหนีหนีหรือหลายเหมือนดังกล่าว
ไว้มาตราข้อไปนี้

บ้ว่าในสถานใด ถ้าลูกหนี้หากใช้แทนหนี้สินที่
ยังคงค้างนั้นหมดแล้ว ก็ให้ปล่อยลูกหนี้ออกจากเรือนจำ
ในทันที

มาตรา ๓๑๘ กำหนดเวลาซึ่งเร่งหนี้ใดกระหมายไว้ดังนี้

๑. ถ้าจำนวนหนี้สินหากคักกว่า ๒๒๕ เหยียญ
ก็ให้กระวันละ ๒ เหยียญ ๕๐ อัฐ แต่บ้ให้เกินกำหนด
๓ เดือน

๒. ถ้าจำนวนหนี้สินหากเกินกว่า ๒๒๕ เหยียญ
และค้ำกว่า ๔๕๐ เหยียญ ให้ชิง ๖ เดือน

๓. ถ้าจำนวนหนี้สินหากเกินกว่า ๔๕๐ เหยียญ
และค้ำกว่า ๗๐๐ เหยียญ ให้ชิง ๘ เดือน

๔. ถ้าจำนวนหนี้สินหากเกินกว่า ๗๐๐ เหยียญ

และต่ำกว่า ๑๐๐๐ เหรียญ ให้ชิง ๑๒ เดือน

๕. ถ้าจำนวนหนี้สินหากเกินกว่า ๑๐๐๐ เหรียญ
ขึ้นไปเท่าใดก็ตาม ให้ชิงแค่ ๑๘ เดือน

มาตรา ๓๑๕ การขังเร่งหนกับเฮคให้ลคหนสันอย่างใดอย่างหนึ่ง
เลย ลูกหนยงจะไคไ้แทนคันทุนและคอกเบย نن
อยู่เสมือ

การขังเร่งหนจะมาห้ามปราม หรือจะมาขัดขวาง
ทางรคเร่งเอาทรพยขงลูกหนมาปฎิบคไ้แทนตามการ
คคสันนบไ้ การรคเร่งเอาทรพยมาไ้แทนหนสันตงน
จะตงเฮคมาในระหว่างกขังลูกหน หรือเฮคค่อไประหว่าง
ลูกหนถกถกขงขยูนนคไ้

มาตรา ๓๒๐ ต้องยกเว้นการขังเร่งหนให้บุคคลซึ่งกล่าวต่อไปนี้

๑. บุคคลอยู่ในเกษียรอายุขงคกขยูนนขบขคย
บัญญัติมาตรา ๗๐ และ ๗๑ เทงน

๒. บุคคลขงขยูนนในเกษียรอายุ ขงมอานจเขน
สิทธิแก่ตัวไ้แล้ว แต่หากขบแมนพ้อค้ำ

๓. บุคคลอายุเกินกว่า ๖๐ ปี

๔. ผู้หญิงและผู้สาวทขบแมนแม่ค้ำ แม่หม้ายและ
ผู้แทนมฤคกขงผู้ตาย เมอผนไ้ปะหนสันไว้
ขบใหม่การขังเร่งหนเมอมหนสันระหว่างพวกขพพ-

การและลูกหลานคัง เหลนและหลอน ในระหว่างอ้าย
เอียนอึ้ง ในระหว่างลง บ้า ฮาว ฮา น้าและหลานคัง

มาตรา ๓๒๑ การขังเร่งหนกบให้ขังทงผวทงเมยพรอมกัน แม่น
จะมีหลายหนสันค่าง ๆ กักก็ตาม เมื่อลูกหนมลูกอ่อน
และเพื่อเลี้ยงคลุกของมัน ศาลจะออกคำสั่งให้โจการ
ขังเร่งหนไวในระหว่าง ๑ บกโต

ในสถานอน ๆ นั้น ศาลจะเห็นสมควรให้โจการ
ขังในระหว่าง ๒ เดือนก็ได้

มาตรา ๓๒๒ ทั้งโตกล่าวไว้มาตรา ๓๑๗ เengin เมื่อโตเสีย
เงินให้เขาหนครบตามการคักสันทดกปฏิบัติควยการขังเร่ง
หนสันกัก หรือเมื่อลูกหนถูกขังระบุกำหนดแล้วกัก แม่น
ลูกหนไครองขอออก หรือญาคพนองของมันหรือคนอน ๆ
ไครองขอต่างควมน หรือบมค่างองขออย่างใดกัก
คระลาการกักองออกข้อยังคยปล้อยลูกหนนออกจาก
เรือนจำในทันโต

มาตรา ๓๒๓ เจ้าหนทโตขังเร่งเงินลูกหน จะชอยกเลิกการขัง
ให้ปล้อยลูกหนกโตเสมอ
เมื่อโตลูกหนโตออกจากการขังเร่งหนสันนมาแล้ว
จะเอามันเขาขังเร่งหนสันอันเคยวนนอกกยโต
เมื่อลูกหนถูกขังเร่งหนสัน หากโตอยู่ขังครบตาม

กำหนดเวลาซึ่งได้กระไว้มาตรา ๓๑๗ และ ๓๑๘ เติงน
แล้ว จะเอามาขังเว่งหนสนอนเคยวนนอกกัยไต่ ดิง
ว่าลคหนยงเขนหนสนค่าง ๆ ซงไต่กัยมนาคาหนคัยเคยว
นหลายเทอกอนหนสนคไต่เอามาขังแล้วนนคคาม

บทที่ ๒๔

ว่าด้วยการฝากทรัพย์สิน

มาตรา ๓๒๔ การฝากทรัพย์สินแก่นสัญญาซึ่งบุคคลผู้หนึ่งเอาสิ่ง
ของให้ผู้อื่นรับรักษาไว้โดยให้มีค่ารักษาหรือข้อมใหม่ และ
ผู้รับก็คองส่งของฝากคืนเมื่อผู้ฝากทวงถามเอา

มาตรา ๓๒๕ สัญญาฝากทรัพย์สินจะตกลงด้วยคำปาก หรือเชค
ด้วยอักษรก็ให้เชคตามกระบวนและระเขยขงไต่คิงไว้
สำหรับให้เชคสัญญาต่าง ๆ นั้น ถ้าทรัพย์สินฝากไว้นั้น
หากมีราคาเกินกว่า ๑๐๐ เหรียญ ก็คองเชคหนึ่งลือ
สัญญาไว้

มาตรา ๓๒๖ ผู้รับของฝากก็คองรักษาทรัพย์สินไว้นั้นเหมือน
คิงแก่นของตนเอง

ผู้รับของฝากคองรับผิดชอบแห่งขงนั้น เว้นแต่
เมื่อมีเหตุอันเหลือลือสย ถ้าขงฝากหากเสยหายหรือ
ผู้ร้ายลคไป ผู้รับของฝากคองให้มีพะยานหลักฐานขงขง

ว่า เหตุอันนี้ไ้เกิดมาด้วยคำเดินเลื้อยของคน ถ้าหาก
ผู้มีพระยานหลักฐานยังยืนตึงกล่าวมานี้ ผู้รับของฝากก็จะ
ไ้ไ้ใช้แทนราคาของฝากนั้นให้แก่ผู้ฝาก และถ้ามีคำอัย
ประโยชน์ ก็จะได้เสียค่าทำขวัญและบิ่วยการด้วย

มาตรา ๓๒๗ ผู้รับของฝากและผู้ฝากก็ต้องพร้อมกันตรวจเบ่ง
ทรัพย์สินซึ่งเอาฝากไว้นานนั้น การจะตรวจเบ่งของนี้ ก็
ต้องตรวจสองหน้าพระยานหรือเขตหนึ่งสองยังยืนในเวลา
ฝากแก่นั้นไว้กัไ้ เอาแต่ราคาทรัพย์สิน

เมื่อขนบดอตามระเบียบนี้ ถ้ามีค่าผิดเบี่ยงเรื่อง
ฝากทรัพย์สิน ค่าความจะขอเบิกพระยานหลักฐานประกอบ
คำหาของถนนนี้ไ้ ถ้าคู่ความฝ่ายใดหากหาว่าตนถูก
เขาหรือโกงเอาทรัพย์สินไป ตนจะร้องฟ้องต่อศาลอาญาไ้ไ้

มาตรา ๓๒๘ ถ้าผู้รับของฝากหากไ้เอาทรัพย์สินซึ่งท่านเอามาฝาก
ไว้นั้นไปใช้สอย หรือเมื่อผู้รับของฝากจะส่งทรัพย์สินให้ผู้
ฝากในเวลาผู้มาทวงถามท่านนี้ไ้ จำเป็นผู้รับของ
ฝากที่จะไ้ไ้ใช้แทนค่าทรัพย์สิน และถ้ามีคำอัยประโยชน์
ก็ยงจะไ้เสียค่าทำขวัญบิ่วยการ และถูกร้องฟ้องใน
สถานอาญาด้วย

ถ้าทรัพย์สินฝากไว้นั้นหาก เปพังเพไปอย่างใดอย่าง
หนึ่ง ผู้รับของฝากต้องซ่อมแซมให้คคือเก่า หรือบคังนั้น
ก็ไ้ใช้แทนค่าทรัพย์สิน เว้นแต่เมื่อมีเหตุอันเหลือวิสัย

บทที่ ๒๕

ว่าด้วยการมอบอำนาจ

มาตรา ๓๒๕ บุคคลผู้ใดในเวลาตนอยู่ด้วยดี จะให้คนอื่นกำกับ
รักษาลูกเต๋าหรือเหยาเวอนก็ดี ปกครองทรัพย์สินของ
หรือให้เป็นผู้แทนตนในกิจซึ่งโต้แย้งให้แก่กัน ไ่ว่แลวนน
ก็ได้

สัญญาซึ่งโต้แย้งไว้แก่กันดังนี้ ก็เป็นว่าสัญญา
มอบอำนาจ

มาตรา ๓๓๐ สัญญามอบอำนาจนั้นจะตกลงด้วยคำปากหรือเชก
ด้วยอักษรก็ได้ ถ้าค่าประสงค์ของสัญญานั้นเป็นการ
พิทักษ์รักษาลูกเต๋าและเหยาเวอนของผู้มอบอำนาจ หรือ
กำกับดูแลกิจของผู้มอบอำนาจแล้ว สัญญานั้นจะตกลง
ด้วยคำปากก็ได้เสมอ

ถ้าคั้งนั้นแล้วกำหนดเวลามอบอำนาจก็มิให้เกินกว่า
๓ ปี

ถ้าหากมอบอำนาจให้แก่กันในการแบ่งหรือการค้า
ขายซึ่งมีราคาเกินกว่า ๑๐๐ เหรียญ ก็ต้องเชกสัญญา
นั้นด้วยอักษรเสมอ

อีกประการหนึ่ง สัญญามอบอำนาจนั้นก็ต้องเชกตาม
ระเบียบเดียวกันกับสัญญาต่าง ๆ

ได้ล่วงหน้าให้ ผู้รับอำนาจยังจะได้ถูกเสียค่าทำขวัญ
ผู้ช่วยการเท่ากับจำนวนเงินล่วงหน้านี้ ทั้งจะถูกรังฟ้อง
ต่อศาลอาญาในสถานลักทรัพย์นั้นอีก

มาตรา ๓๓๔ ในสถาน^{ผู้}รับอำนาจ^{ได้}ซื้อ^{ผู้}ซื้อสินค้า^{ผู้}ต่าง^{ผู้}ผู้ให้อำ
นาจ ผู้^{ผู้}ต้อง^{ผู้}ใช้^{ผู้}ค่า^{ผู้}ของ^{ผู้}นั้น^{ผู้}ให้แก่^{ผู้}ผู้ขาย^{ผู้} แม้^{ผู้}ราคา^{ผู้}ของ
นั้น^{ผู้}จะ^{ผู้}ถูก^{ผู้}แพง^{ผู้}ก็ตาม^{ผู้} เว้น^{ผู้}แต่^{ผู้}เมื่อ^{ผู้}ผู้รับอำนาจ^{ผู้}มีความ^{ผู้}ทุจริต^{ผู้}
หรือ^{ผู้}เมื่อ^{ผู้}ผู้รับอำนาจ^{ผู้}และ^{ผู้}ผู้ขาย^{ผู้}ได้^{ผู้}ตกลง^{ผู้}พร้อม^{ผู้}กัน^{ผู้}คิด^{ผู้}โดย
เลี้ยว^{ผู้}ในการ^{ผู้}ซื้อขาย^{ผู้}

ถ้า^{ผู้}ผู้ให้อำนาจ^{ผู้}บ่^{ผู้}ยอม^{ผู้}รับ^{ผู้}การ^{ผู้}ซื้อขาย^{ผู้}ซึ่ง^{ผู้}ผู้รับอำนาจ^{ผู้}
ได้^{ผู้}ตกลง^{ผู้}ข้าง^{ผู้}คน^{ผู้}นั้น^{ผู้} และ^{ผู้}เมื่อ^{ผู้}รู้^{ผู้}เห็น^{ผู้}เป็น^{ผู้}จริง^{ผู้}ว่า^{ผู้}ผู้ให้อำนาจ^{ผู้}
มี^{ผู้}ค่า^{ผู้}ทุจริต^{ผู้} ผู้^{ผู้}ก็^{ผู้}จำ^{ผู้}เป็น^{ผู้}จะ^{ผู้}ได้^{ผู้}ใช้^{ผู้}เงิน^{ผู้}ค่า^{ผู้}สินค้า^{ผู้} ทั้ง^{ผู้}ให้^{ผู้}เสีย
ค่า^{ผู้}ทำ^{ผู้}ขวัญ^{ผู้}ผู้ช่วยการ^{ผู้}ให้แก่^{ผู้}ผู้ขาย^{ผู้}เท่ากับ^{ผู้}ราคา^{ผู้}สินค้า^{ผู้}นั้น^{ผู้}

มาตรา ๓๓๕ เมื่อ^{ผู้}พ่อ^{ผู้}ค้า^{ผู้}หาก^{ผู้}ฝาก^{ผู้}ของ^{ผู้}ไว้^{ผู้}ขาย^{ผู้}นำ^{ผู้}บุคคล^{ผู้}ผู้ใด^{ผู้}ผู้หนึ่ง^{ผู้}
โดย^{ผู้}บ่^{ผู้}มี^{ผู้}พะยาน^{ผู้}รู้^{ผู้}เห็น^{ผู้}นำ^{ผู้} และ^{ผู้}โดย^{ผู้}ขี้^{ผู้}ได้^{ผู้}เฮก^{ผู้}หนึ่ง^{ผู้}สอ^{ผู้}ไว้^{ผู้}แก่^{ผู้}กัน^{ผู้}
ถ้า^{ผู้}ภายหลัง^{ผู้}หน้า^{ผู้}มา^{ผู้}ผู้ให้อำนาจ^{ผู้}และ^{ผู้}ผู้รับอำนาจ^{ผู้}เลย^{ผู้}มี^{ผู้}คำ^{ผู้}ผิด^{ผู้}เถียง^{ผู้}
กัน^{ผู้}เรื่อง^{ผู้}จำนวน^{ผู้}ชนิด^{ผู้}และ^{ผู้}ราคา^{ผู้}สินค้า^{ผู้}ได้^{ผู้}ฝาก^{ผู้}ไว้^{ผู้}นั้น^{ผู้}แล้ว^{ผู้} ก็^{ผู้}
จะ^{ผู้}ได้^{ผู้}เชอ^{ผู้}ดอ^{ผู้}เอา^{ผู้}ตาม^{ผู้}คำ^{ผู้}ให้^{ผู้}การ^{ผู้}ของ^{ผู้}ผู้รับอำนาจ^{ผู้}

บทที่ ๒๖

ว่าด้วยการที่คู่ความสมยอมกัน

มาตรา ๓๓๖ อัน^{ผู้}ว่า^{ผู้}คู่^{ผู้}ความ^{ผู้}สมยอม^{ผู้}กัน^{ผู้}นั้น^{ผู้} ก็^{ผู้}แม้^{ผู้}มัน^{ผู้}สัญญา^{ผู้}ซึ่ง^{ผู้}คู่

ความได้ตกลงยกเลิกคดีที่เกี่ยวข้องแก่กันหรือตกลงไว้
แก่กัน เพื่อยุติคดีที่เกิดขึ้นได้

สัญญาแนบของ เซกเย่นตัวอักษรให้อาชญาสิทธิบัตร
ขึ้นไว้ ถ้าทรัพย์สินหรือการตกลงกันนั้นหากมีราคาไม่เกิน
กว่า ๑๐๐ เหรียญ จะสัญญาควยวาก็ได้ แต่ต้อง
ให้สัมยอมกันสองหน้าพระยานอย่างน้อย ๒ คน หรือยก
ขึ้นให้สัมยอมกันต่อหน้าอาชญาสิทธิบัตรคนหนึ่ง

มาตรา ๓๓๗ คำสัญญาสัมยอมกันในระหว่างคู่ความก็จะตกได้
แต่ข้อผิดเพียงซึ่งได้ตกลงสัมยอมกัน และการสัมยอมกัน
เป็นสัญญานำแต่พวกที่ได้ตกลงสัมยอมกันเท่านั้น

มาตรา ๓๓๘ คำสัญญาสัมยอมซึ่งพวกคู่ความได้ตกลงควยกัน
ก็ตกคดีที่เกี่ยวข้องกับพวกคู่ความนั้นเป็นเหตุขาดที่เกี่ยว
ตระลาการต้องกระเกณฑ์การฟ้องร้องว่ากล่าวถึง
ข้อผิดเพียงกันซึ่งได้มีสัญญาสัมยอมคดีไว้แล้วนั้นทีม
เว้นแต่เมื่อสัญญานั้นได้เสียในทางกตขิมเหง หรือเสีย
ไว้หนังสือซึ่งภายหลังมาจึงรู้ว่าผิด หรือได้มีคำหลงลืมใน
วินิจฉัยอ่าน

มาตรา ๓๓๙ เมื่อคู่ความทั้ง ๒ ฝ่ายได้ทราบการตัดสินซึ่งขาด
อายุความแล้วนั้น จึงตกลงสัญญาสัมยอมกันในคดีเดียว
นั้นอีก คำสัญญานักจะนับว่ามีสิทธิให้ใช้เป็นจริงได้ และ
จะเสียให้ลบล้างการตัดสินนั้นให้เสียไป

บทที่ ๒๗

ว่าด้วยกำหนดกรรมสิทธิ์

มาตรา ๓๔๐ กำหนดกรรมสิทธิ์ที่มั่นคงของทางจะไต่หรือจะเสีย
ในกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง

มาตรา ๓๔๑ อันว่ากำหนดกรรมสิทธิ์ขาดในทันทีนั้นคือ

๑. พ่อแม่เมื่อยังมีชีวิตอยู่ไต่แบ่งปันทรัพย์สิน
ของ ๆ คนให้แก่ลูกแล้ว
๒. ในสถานทพวกรับมรดกไต่ตกลงด้วยคำปาก
หรือตกลงด้วยตัวอักษร พร้อมกับเอาทรัพย์สินของ ๆ
มรดกมาแบ่งปัน และรับเอาพดไต่มีนไปเป็นสิทธิ์แล้ว

มาตรา ๓๔๒ ผู้ไต่ผู้หนึ่งไต่เอาหลักหมายที่ดินเปล่าว่างไว้เขตไร
ก็ตั้งลงมือจากกลางปลัดฝังในกำหนด ๑ ปี ถ้าในระ
หว่างนั้นมันยไต่ปลัดฝังอันใดอันหนึ่ง ที่ดินนั้นก็ระขาด
กรรมสิทธิ์ขยเป็นที่ดินหมายไว้

มาตรา ๓๔๓ ะกำหนดกรรมสิทธิ์ไว้หนึ่งข และเมื่อภายกำหนด
นั้นแล้วกันขว่าขาดกรรมสิทธิ์ คือ

๑. คำนำเอาที่ดินตามวัดคลองบ้านเมือง ที่ดิน
ซึ่งขมีเครื่องปลัดฝังน
๒. การจะฟ้องร้องว่ากล่าวให้ลบล้าง หรือให้เลิก
สัญญาตามที่ได้กล่าวไว้มาตรา ๑๕๕ และ ๒๔๑ เกลง

๓. การจะฟ้องร้องตามขัญญัตติ มาตรา ๕๔ และ ๕๕ เเทงนั้ เมอจะว่ากล่าวเอาทรพยซงตกรเวยเสยหายไ้ และการจะฟ้องร้องเอาทรพยซงบุคคลสิริวัตไ้รับชื้อไว้ จากผู้ร้ายโดยปู้ว่าของลัก

๔. การจะฟ้องร้องว่ากล่าวเอาทคนซงขั้บรรบต แปลงไว้เขตสวน เมอคนนยตคกขเขตค้เหยาเรอนไต ๆ

๕. การจะฟ้องร้องว่ากล่าวเอาไว้
มาตรา ๓๔๔ กำหนดกรรมสิทธิ์วางไว้ ๓ ปี

๑. การที่เจาหนจะฟ้องร้องเงินนำลกหน นยตง แต่เวลาหมคกำหนดคมติหมายไป ถ้าเจาหนและลกหน หากอยู่บ้านเดียวกัน

กรรมสิทธิ์ก็จะไปตกชาค เมอลกหนไตเจาหนไป และเมอเจาหนไตมหนงสอแจงเหตุการลกหนของลกหน ให้พ้อบ้านตาแลง หรือให้อาชญาสติขิเมองนนยงยงไว้

กรรมสิทธิ์ก็จะชาคเหมอนกัน เมอเจาหนมีพระยาน หรือมีหนงสอซงลกหนไตเขียนมานนให้เขนหลักฐานว่า คนไตทวงถามเอาหนสนนนยไตจกเทอ

ถ้าตงนนกำหนดกรรมสิทธิ์กันขตงแต่เวลาทวงถาม เอาหนเทอทสคนไป

๒. การที่ผู้รับมฤตคจะฟ้องร้องพวกแทนมฤตค รวมกันให้แบงขนทรพยสงซง กำหนดกรรมสิทธิ์กันก็จะ

นับตั้งแต่เวลาเจ้ามตุคถึงแก่กรรมไป

๓. การทเพ็กซึ่งอยู่ในคำปกครองของผู้ใดผู้หนึ่ง
จะฟ้องร้องให้ผู้ปกครองทรัพย์สินของมให้คคชญช

๔. การจะร้องฟ้องว่ากล่าวเอาคินนาคซึ่งคนใดปะ
ร้างทมไว้ เมื่อคนพอจะเขตหรือให้คนอื่นเขตใดตามวิ
ซึ่งบ้านเมืองเคยเขคนน คนกับเขตหรือให้คนอื่นเขต

มาตรา ๓๔๕ ะกำหนดกรรมสิทธิ์วางไว้ ๖ ปี

๑. การจะฟ้องร้องว่ากล่าวเอาคคินนออกจากที่ดิน
ต่าง ๆ ซึ่งได้ระบไว้มาตราอื่น ๆ ก่อนน

๒. การทเจ้าหนจะฟ้องเร่งเงินนาลูกหน เมื่อเจ้า
หนและลูกหนขอย่านเคยวงน

แต่ว่าเมื่อลูกหนใดหลบค้วหน หรือเมื่อเจ้าหนใด
ทวงถามเสมอ แต่ลูกหนบใช้แทนให้คังกล่าวไว้มาตรา
๓๔๔ เทงน กำหนดกรรมสิทธิ์ชนนจะบ่ขาด

๓. การจะฟ้องร้องในเรืองขายทรัพย์สินของนอก
จากการจะฟ้องร้องให้ลยล้าง หรือให้ยกเลิกสัญญาคัง
กล่าวไว้มาตรา ๓๔๓ เทงน

การจะฟ้องในแผนกแพ่งและแผนกค้ำขายอื่น ๆ นน
ได้วางกำหนดกรรมสิทธิ์ไว้ ๑๐ ปี

กำหนดกรรมสิทธิ์อื่น ๆ ซึ่งบ่ได้กล่าวไว้ในบทน ก
ไคมีไว้ในบัญญัติพิเศษอื่น ๆ ฉะเพาะเรืองใดเรืองน

คำที่ใช้

ช่วย
นำ

ลกก
ย
คินกั๊ย

นาม

สา }
สร้าง }

คินกั

ม้าง

ทาค

แม่น้า

ทน

พก

หลนพะนััน

ซ้างย้อย

ความหมาย

ช่วย

คั๊ย หรือกั๊ย หรือท้อ แล้วแต่

รูปความ

ลกคนแรก ลกห้วย

ทลาคหรือทค้ำ

ทลุมซังมีนาซัง

สระน้ำ แต่คำว่าสานอาจใช้เป็น

สร้อย คำเช่นสร้างสา ซึ่งแปล

ว่าสร้างสมหรือสะสมก็ได้ สร้าง

สาอาจแปลว่าสร้างสระน้ำก็ได้

แล้วแต่รูปความ

คินเผา หรืออิชู

ทำลาย

พระเจดีย์

แม่เลี้ยง

ทน ทนทรพยัค คือตนทน

ส่วนแย่ง

เล่นพะนััน

ซ้างคกมัน

คำที่ใช้

ช่างโตคอน
เครื่องเอียง
เล็ก

กวด

ไท

เจียนแก้ง

เซา

ฝัก

แต่มรูป
คม

ยาคซิง

บอย

บอยคำ

โปคเบ้พังเพ

กล่า

กะหลด

ความหมาย

ช่างเซอคอน ช่างควอน
เครื่องแต่งตัวประดับประดา
เล็ก เช่นกำนาคเล็ก
กำหนดราคา
ชาว เช่นไทเรือ คือชาวเรือ
ดง บรรจบกัน จุด
เจียนทับ
พิกหรือหยด
หลัด
วาคเข็มนรูป
เพิมเคิม ขวด
แย่งชิง
แข่ง
แข่งคำ
ขาด บั้น พังทะลาย
หักหน
หนเกลอนกลนกัน

The background features a large, faint watermark of the Thammasat University seal. The seal is circular and contains the university's name in Thai and English, along with a central emblem depicting a crown and a lotus flower.

**กฎหมายลักษณะพิจารณา
ความผิดแพ่ง
และ
แพ่งค้าขาย**

สำนักหอสมุด

หมวดอายุ 02/06/2565

กฎหมายลักษณะพิจารณาความ
แผนกแพ่งและแผนกค้าขาย

ภาคที่ ๑

บทที่ ๑

ว่าด้วยยื่นความร้องฟ้อง

หมวดที่ ๑

สถานโอบโลม

- มาตรา ๑ ถ้ามีการเกี่ยวข้องกัน ในแผนกแพ่งและแผนกค้าขาย ก่อนจะไปหาศาลและก่อนจะยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรม ลูกความจะไปหาตาแสงหรือทำวชนหรือเจ้าแก่ในบ้านเขาให้เป็นผู้ โอบโลมให้เช่นทเล็กแล้วแก่กันก็ได้
- มาตรา ๒ การสมยอมตามโอบโลมกันครั้งนี้ ถิ่นยเช่นเหมือนคำสัญญาตกลงกัน และต้องให้จ้กทำให้ถูกต้องทั้งคำสัญญาตกลงกันนั้นทุกประการ เพราะจะใช้ได้ทั้งเกี่ยวกับ

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยข้อสำคัญเวลาจะยื่นฟ้อง

และเอาความออกว่ากล่าวต่อศาล และถอดฟ้อง

มาตรา ๓ เมื่อยื่นคำร้องทุกข้อศาลยกคดีกรรม และเพื่อจะ
ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ต้องให้ผู้ยื่นฟ้องนั้น

ข้อ ๑ ยืนยันได้เป็นลูกความเอง หรือมอบสิทธิให้
ผู้อื่น เช่น ท่าง ทิว จาก ทेष ในคดีเรื่องหนึ่งว่าด้วยเหตุการณ์
หรือทรัพย์สินของอันเดียว และเกี่ยวข้อในระหว่างคน
จำพวกเดียวกัน ซึ่งศาลได้ตัดสินให้เป็นที่เลิกแล้วแก่กัน
ไปแล้วนั้น

ข้อ ๒ เป็นผู้รับผิดชอบและวินิจฉัยเอง

แต่ว่าบุคคลที่มีสิทธิถูกต้องตามกฎหมายหรือรับ
สิทธิจากคนอื่น จะยื่นฟ้องต่างคนอื่นก็ได้

มาตรา ๔ บุคคลที่จะนับว่าเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายนั้นแม่น

๑. พ่อแม่ซึ่งต่อสู้คดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดต่างลูกที่
อยู่ในบังคับของพ่อแม่

๒ ผู้ต่อสู้ต่างเมีย หรือเมียต่างผู้

๓ บุคคลที่ไต่รับอำนาจเป็นผู้แทนบิดามารดา
และผู้มีอำนาจรักษาทรัพย์สิน ผู้ต่อสู้ต่างเด็กที่ยังอยู่ใน

เกษียณอายุ หรือค่างผู้ท่ขอมค่าสามารถค่อสู้เองได้ หรือ
ค่างผู้ท่ขอมอยู่

๔ บุคคลท่ได้เข้าหุ้นส่วนกันค่าขายในคดีเกษีย
ข้องกันกับการหุ้นส่วนค่าขายของเขา

๕ บุคคลท่เป็นพวกสยมฤคกด้วยกัน แต่ว่าข้ให้
บุคคลเหล่านั้นมีความค้องการผลค่างกัน

มาตรา ๕

นอกจากผู้มสิทธิขงได้ว้มาขนน ลูกความมี
อำนาจมอบสิทธิให้แก่บุคคลผู้หนึ่งท่อยู่นอกเกษียณอายุ
และมีค่าสามารถถ้วนเต็มตามกฎหมายเป็นผู้ค่อสู้ค่างเขา
ในคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดขงตกอยู่ในศาล

แต่ว้ต้องให้เลิกเขาบุคคลผู้นั้นแค่ในญาคีวงศ์
ครอบครว้ของเขานั้น หรือในจำพวกคนท่อยู่ใกล้เคียงผู้
ท่จะมอบสิทธิให้

และอีกประการหนึ่ง จะมอบสิทธิให้แก่คนผู้หนึ่ง
ผู้ใดท่ขอมอยู่ใ้อำนาจกฎหมายลาวนนข้ได้เป็นอันขาด

มาตรา ๖

ผู้ร้องขอให้คดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ท่ศาลขงข้พันได้
ค้ตัดสินแก่ค้ชาค้ท่อนน มีอำนาจถอนฟ้องของตนออกจาก
ศาล และขอเลิกคดีเรื่องนนได้เสมอ การถอนคำร้อง
ออกจากศาลค้งน ทำให้คดีเรื่องนนเบนท่เลิกแล้วแก่กัน
ไป และค่าธรรมเนียมศาลท่ทุก ๆ อย่าง ก็ให้ผู้ถอน

คำร้องขอเลิกนับเป็นผู้ใช้ ต้องให้จัดสัทธิหมายการถอน
คำร้องตั้งนเป็นทอวอกรวอ ในขมคำร้องทกช และให้
จำศาลพร้อมทวอผู้ถอนคำร้องทกชนนเช่นชอใส่ไว้เป็น
สำคัญ การถอนก็ให้แม่นผู้ยื่นพองนเองจงระถอนได้
จำศาลจะไต่เทอนให้จำเลยทวอการถอนพองน

หมวดที่ ๓
ว่าด้วยคำร้อง

มาตรา ๗

บุคคลผู้ใดร้องฟ้องในคดีแผนกแพ่งหรือแผนก
ขาย ก็ต้องเขตความร้องเป็นทอวอกรวอนคอศาลทม
อำนาจตัดสินโดยจะไต่ชอชอ บ้านเกิด วิชาหากินและ
ที่อยู่ของตนพร้อมทวอชอและที่อยู่ของจำเลยทก ๆ คน

ในคำร้องฉบับนั้นต้องชแจงให้่องใส่และโดย
ย่อ ๆ เหตุการแห่งความชคเคองความทอว่าและผลทคน
ร้องชอให้ศาลตัดสินใหนน หนังสือสำหรับเป็นหลักฐาน
ก็ต้องจคบอกไว้ในคำร้องฉบับนั้นด้วย และถ้าอ้าง
พยาน ก็ต้องบอกชอและที่อยู่ของพยานเหล่านั้น
เหมือนกัน

คำร้องพองนนคองให้มลายเช่นชอหรือลงลายมือ
ของผู้ร้องพอง คำร้องฉบับใดชงผู้ยื่นไต่ลงแต่ลายมือ

ใส่ที่ตองให้ผู้เขียนหรือแต่งคำร้องนั้นเช่นข้อสี่ในคำร้อง
นั้นด้วย ผู้ร้องฟ้องตองเอาเงินจำศาลไว้พร้อมเวลายัน
ฟ้อง เพื่อเป็นเงินสำหรับค่าธรรมเนียมศาล และจำนวน
เงินนั้นยให้ต่ำกว่า ๕ เที่ยวยุ ภายหลังมาจะให้เพิ่มเติม
เงินส่วนอื่นอีกก็ได้

การรคคำร้องเขายัญชนน ตองให้ชกค่าธรรมเนียม
ชนคลังหลวงตามอัตรามากและน้อยซึ่ง มีอยู่ใน ตาราง
ที่ ๑ ว่าด้วยค่าธรรมเนียมศาล

มาตรา ๘ ตามธรรมเนียม ถ้าว่าในคดีรอกหนึ่งหากมีผู้ร้องขอ
หลายคน หรือมีจำเลยหลายคน ซึ่งมีความตองการ
อย่างเดียวกัน พวกร้องขอทั้งหลายข้างพวกร้องขอ
จำเลยทั้งหลายข้างจำเลย ก็จะมีว่าเขาได้มอบสิทธิให้
ว่าต่างหน้ากันได้ต่อหน้าศาลในการพิจารณาทุก ๆ ข้อซึ่ง
เกี่ยวด้วยคดีของเขาทั้งหลายนั้น เว้นไว้แต่เมื่อมีผู้ใด
ผู้หนึ่ง ในพวกหมู่ของเขาได้คัดค้านกันให้ตองตามกฎ
หมายไว้แล้ว ถ้าเขนเหมือนดังว่าเขนจะทำคำร้องฉะฉัย
เดียวกันก็ได้ แต่ตองให้ผู้ร้องขอเช่นข้อหรือลงลายมือ
ใส่คำร้องฉะฉัยนั้นทุก ๆ คน

มาตรา ๙ ผู้ร้องขอทงบ้านเรือนอยู่นอกเขตต์แดนแห่งศาล
บุคคลธรรมดาทางที่ตองคดีเกี่ยวกับของเขา ๆ จะยื่น

แน่ จึงจะอนุญาตให้ผู้ร้องขอเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมคำร้อง
ของเขาได้ ถ้าเป็นดังนี้แล้ว ก็ต้องให้จำศาลจกหมาย
เหตุการใส่คำร้องระยะชั้น และใส่บัญชีคำร้องของจำศาล
ไว้ ทั้งต้องให้ลูกความทั้ง ๒ ฝ่ายคือว่าผู้ร้องขอและ
จำเลยลงนามเซ็นชื่อไว้เป็นสำคัญ

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการเกาะตัวลูกความให้เข้ามาศาล

มาตรา ๑๒ การเกาะตัวลูกความเข้ามาศาลนั้น แม้นครเวลา
การเป็นผู้เกาะ และในวันและเวลาด้วยหมายเกาะซึ่งจำ
ศาลเป็นผู้ทำในหมายเกาะนั้นต้องได้ขอกเหตุการซึ่งต้อง
ได้เกาะตัวลูกความเข้ามาศาล ทั้งบอกวันทูลความจะ
ต้องได้เข้ามาศาลนั้นด้วย หมายเกาะระยะชั้นได้ส่งไปให้
ทุก ๆ ทาแสง และจะได้เรียกว่า “หมายเกาะระยะชั้น
เต็ม”

ถ้ามีลูกความหลายคนก็ต้องให้ร่างออกจากระยะชั้น
เต็ม จนครบตัวลูกความให้ได้คนละใบ แล้วจึงส่งไปถึง
ตาแสง

หมายเกาะระยะชั้นร่างเหล่านี้ ต้องให้ตาแสงหรือ
ผู้แทนตาแสงมอบให้แก่ลูกความคนละใบ

มาตรา ๑๓ เมื่อตาแสงหรือผู้แทนตาแสงได้มอบหมายเกาะณะ
 บัษว์างนัให้แก้ลกควมผู้หนึ่งแล้ว ก็ต้องจกหมยวณที่
 ได้มอบหมายเกาะให้แก้ลกควมผู้นั้นใส่ในหมยเกาะณะ
 บัษว์ากิมที่คนได้วษาไว้นนทกครั้ง ต้องให้ลกควมเซ็น
 ชื่อหรือลงลายมือของเขาไว้ ลุ่มจกหมยทกาแสงหรือผู้
 แทนตาแสงได้ทำไว้ในละบัษว์ากิมนั้นทกที่ ถ้าลกควมผู้
 ใดผู้หนึ่งบัษว์อมทำทงวั้น ต้องให้ตาแสงหรือผู้แทนตา
 แสงจกหมยเหตุไว้

หมยเกาะเกิมละบัษว์าใดที่ได้ส่งไปตงตาแสง ๆ จะ
 ได้รัยเงิน ๒๐ อัฐทกละบัษว์ ผู้ซึ่งได้ส่งหมยเกาะณะบัษว์
 ว่างนัให้แก้ลกควมแล้ว ก็จะได้รัยเงินใบละ ๑๐ อัฐ
 เงินส่วนนี้จะไ้เอาในจำนวนเงินที่ผู้ยนคำร้องได้จำศาลไว้
 ก่อนแล้วน

มาตรา ๑๔ ถ้าบัษว์ลกควมผู้หนึ่งผู้ใด ต้องให้เอาหมยเกาะ
 ละบัษว์ว่างละเพาะตัวลกควมผู้นั้น ออกประกาศตทไ้วัน
 ที่ประชุมชน หรือในวคบ้านน ทาแสงหรือผู้แทนตาแสง
 ต้องจกหมยเหตุไว้ในหมยเกาะณะบัษว์เกิม และถ้าพัธรั
 ใดต้องให้ช้แจงว่าเป็นควยเหตุใด จึงบัษว์ลกควมผู้นั้น

มาตรา ๑๕ หมยเกาะณะบัษว์เกิมซึ่งได้จกหมยเหตุต่าง ๆ ที่
 ว่างมายนัใส่ครยแล้ว ก็ต้องให้ส่งค้มาให้จำศาลในทัน

ใด เพื่อจะไต่ถามไว้ในสำนวนความเรื่องนั้น

มาตรา ๑๖ ในกำหนด ๘ วันว่าอย่างน้อยนับตั้งแต่วันที่ไต่ถามขอ
หมายเกาะให้แก่ลูกความ ลูกความต้องมาให้ถึงศาล
ตามวันนั้น

ถ้ากระลาการศาลคิดเห็นว่าระยะทางไกล จะโยะ
ยานเกินกำหนด ๘ วันนั้นก็ให้ แต่ให้ยก ๑ เดือนขึ้นไป

มาตรา ๑๗ ถ้าลูกความข้างหนึ่งข้างใดหากเจ็บหรือติดธุระแล้ว
ได้มีคำร้องขอโจ้วันนัดโดยไม่มีใบยืนยันของ ศาล แสงว่า
เป็นความจริง กระลาการศาลมีอำนาจโยะยานให้ลูก
ความเข้ามาศาลได้ถึง ๒ เดือนเป็นกำหนดหลายที่สุด นับ
ตั้งแต่วันที่ไต่ถามขอหมายเกาะให้แก่ลูกความนั้นไป

มาตรา ๑๘ ถ้าถึงวันนัดตามหมายเกาะ หรือถ้ากำหนด
๒ เดือน ที่ว่ามาในมาตราขนั้นแล้ว โจ้ทักผู้ร้องขอหาก
บ่เข้ามาศาลด้วยตนเอง หรือบ่ได้แต่งตั้งผู้รับสิทธิของตนมา
หรือบ่ได้ขออนุญาตนำศาลด้วยตัวมีเหตุการสำคัญแล้ว
ศาลจะได้ลงคำตัดสินลงกลางคดีเรื่องนั้นเสีย และโจ้ทัก
ก็จะมีอำนาจร้องขอว่ากล่าวต่อไปเมื่อหน้าอีกได้

มาตรา ๑๙ ถ้าหากแม่่นจำเลยบ่เข้ามาศาล ในสถานที่ไต่ว่า
มามาตรานั้น ศาลจะได้จักหมายเหตุการซึ่งจำเลยบ่มา
นั้นไว้ และจะได้พิจารณาคำร้องขอ จักการสืบสวนแล้ว
ลงคำตัดสิน

มาตรา ๒๐

เจ้าศาลเป็นผู้แจ้งคำตัดสินให้จำเลยทราบ เจ้าศาล
 จะให้ร่างเอาคำตัดสินเป็น ๒ ฉบับส่งให้ศาลแสง ศาลแสง
 หรือผู้แทนศาลแสงต้องเอาร่างคำตัดสินฉบับหนึ่งส่งให้จำ
 เลย และจดหมายเหตุการณ์ต่าง ๆ และวันที่ได้มอบคำตัดสิน
 ให้จำเลยไว้ในฉบับหนึ่งซึ่งจำเลยต้องได้เช่นชื่อหรือ
 ลงลายมือไว้ดูมั่น ถ้าจำเลยหรือผู้แทนศาลแสงจดหมาย
 ไว้ก่อนหน้าพระยาน ๒ คนที่คงได้เช่นชื่อขอกับศาลแสงหรือผู้
 แทนศาลแสงไว้เป็นสำคัญ เมื่อใดจดหมายไว้ถูกต้องจึง
 ว่าในขณะแล้ว ศาลแสงต้องส่งร่างคำตัดสินฉบับนั้นคืน
 มายังศาล

นับตั้งแต่วันที่ได้แจ้งคำตัดสินให้จำเลยทราบนั้นไป
 จำเลยมีอำนาจคัดค้านต่อผู้คำตัดสินนั้นต่อหน้าศาลที่ได้
 ลงคำตัดสินนั้นได้ภายในกำหนด ๒ เดือน การจะคัดค้านต่อ
 ผู้คำตัดสินนั้น ต้องให้จำเลยทำคำร้องฉบับหนึ่งให้ถูก
 ต้องตามรูปกระบวนคำร้องยื่นคดีส่งให้เจ้าศาล และต้อง
 ได้เอาเงินจำศาลไว้เหมือนได้มาแล้วในมาตรา ๑๗ นั้น

มาตรา ๒๑

การตัดสินฉบับหลังซึ่งได้ตัดสินมาแล้วนั้น ก็ระบับ
 ว่าได้ยกเลิกเสีย โดยศาลจะได้ให้หมายเกาะเอาตัวลูกความ
 เข้ามาศาล เพื่อตัดสินคดีเรื่องนั้นใหม่
 ถ้าโจทก์ยังบ่เข้ามาศาลใหม่อีก คำตัดสินซึ่งได้

ลงแต่ก่อนโดยบໍ่สั่งหน้าจำเลย ก็จะได้ยกเลิกทั้มีด้วย
คำตัดสินที่ไ้ลงใหม่อีก เหมือนตั้งว่ามาแล้วในมาตรา
๑๘ ขนน

ถ้าจำเลยที่ได้คดีค้านคำตัดสินลับหลัง หากบໍ่เข้า
มาศาล คำตัดสินที่ถูกต้องคดีนั้น ก็ระนัยว่าเป็นคดีขาด
โดยไว้อำนาจให้อุทธรณ์ หรือขอลบล้างการตัดสินนี้ไ้

มาตรา ๒๒

ในสถานซึ่งจำเลยบໍ่อยู่หรือโจทก์นี้ เมื่อไ้ให้หมาย
เกาะเอามันเข้าศาลตามธรรมเนียมแล้ว ผู้ร้องขอจะ
ขอยไ้ศาลคงคอบ และขอไ้ลงคำตัดสินนี้ไ้

คำตัดสินอย่างนี้ก็จะแม่น้จำศาลเป็นผู้แจ้งให้จำเลย
ทราบตามกระบวนที่มาแล้วในมาตรา ๒๐ ขนน

มาตรา ๒๓

นับตั้งแต่วันที่ไ้ลงคำตัดสินนั้นไป ถ้าไ้พบตัวจำ
เลยในระหว่าง ๓ ปีโดยไ้แจ้งคำตัดสินนั้นให้มันทราบ
แล้ว นับแต่วันที่ไ้แจ้งแล้วนั้นไป จะไ้ถอนญาคไ้มัน
อุทธรณ์คดีค้านคำตัดสินฉบับนั้นในกำหนด ๒ เดือนตาม
ที่ไ้บัญญัติไว้มาตรา ๒๐ ขนน

ถ้าหากหาตัวจำเลยบໍ่เห็นก็ให้โจการจะไ้ข้ปฏิบัติ
ตามคำตัดสินไว้จนไ้สิ้นกำหนด ๓ ปี แต่วาผู้ร้องขอ
โดยอำนาจแห่งคำตัดสินฉบับนี้ จะจัดการของกันทรพย
ที่ระว่าค่อไปในหมวดที่ ๘ บท ๒ นั้นเพอข้ให้เสียหาย

อำนาจและประโยชน์ของผู้ขอ ทั้งยังให้จำเลยเสียอำนาจ
ต่าง ๆ ของจำเลยก็ได้

มาตรา ๒๔ ลูกความที่ถูกละเมิดเข้ามาศาลตามธรรมเนียม และ
ถ้าตัวเขาได้เข้ามาเอง หรือผู้มีสิทธิหรือผู้รับสิทธิของเขา
ได้เข้ามาต่างตามกระบวนที่ไต่ถามมาแล้วนั้น ศาลก็จะได้
ฟังคำให้การอธิบายชั้นสู่ทศภูหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดีของผู้
ร้องขอและจำเลยทุกคน

มาตรา ๒๕ เวลาลูกความหมดทุกคนซึ่งอยู่ในคดีเรื่องหนึ่ง
ได้เข้ามาศาลพร้อมเพรียงกัน และได้แก้ไขเอาหลักฐาน
ออกอ้างต่อศาล ก็จะมีว่าลูกความได้ต่อสู้สองหน้ากัน
คำพิพากษาคัดสินซึ่งศาลจะได้ลงต่อไป ก็นับว่าเป็นคำ
พิพากษาสองหน้าลูกความทั้งสองฝ่าย

บทที่ ๒

ว่าด้วยการพิจารณาไต่สวนคดี

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยลงศาลหรือประชุมศาล

มาตรา ๒๖ การลงศาลเพื่อพิจารณาคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็น
การเปิดเผยต่อหน้าประชาชน คือผู้ใดจะมานั่งฟังในเวลา

ประชุมศาลนั้นก็ได้ หัวหน้าศาลเป็นผู้ตักแตงให้ลูกความ
ข้อสู้กัน และเป็นผู้กระเวนรักษาขั้ให้เกิดเหตุการอื่นร้าย
ในทีประชุมนั้น ท่านมีอำนาจไล่ออกจากทีประชุมคนทุก ๆ
คนซึ่งมีกรยาบ่ยำเกรง บ่เรียบร้อยลุ่มว่องโฮ่ว่นววย
ต่าง ๆ ท่านจะบังคับให้ถักขิงในทันทีบุคคลทีประพฤติ
ร้ายคองนอกทีได้ ตั้งแต่วันที่หนึ่งไปตั้ง ๓ วัน และถ้าบุคคล
นั้นยังมีความผิดในกฎหมายอาญา จะร้องฟ้องลงโทษ
บุคคลนั้น ก็ยังได้ข้อยู่

มาตรา ๒๓๗

เมื่อมีการลงศาลครั้งใด ก็ต้องจำเนให้จำศาล
นั่งศาลนำด้วยทุกครั้ง หัวหน้าศาลเป็นผู้ตรวจตราและ
บังคับจำศาลให้รักษาคำโต้ตอบกันทุก ๆ ข้อทีเกิดขึ้นในระ
หว่างทีสวนคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใด ทั้งความเห็นของศาล
นั้นไว้ในมือนั่งต่างหาก

ข้มต่างหากสำหรับจกจำคังว่ามาแล้ว ให้เรียก
ว่าข้มประชุมศาล ถึงเวลาเลิกประชุมศาลครั้งใด ก็ต้อง
ขบบมนนโดยให้หัวหน้าศาลและจำศาลเซ็นชื่อไว้ทุกครั้ง

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการสืบสวนและการขอให้ศาลอื่นสืบสวนต่าง

มาตรา ๒๓๘

เมื่อคำให้การและหลักฐานซึ่งลูกความได้ให้การ

มาตรา ๓๐

พระยานผู้ใดซึ่งได้ถูกเกาะเข้ามาศาลตามกฎหมาย
แล้วขี้ไต้เข้ามาศาลโดยขี้มีเหตุการณ์สำคัญ และขี้มีขี้ยัง
ขี้ถึงว่าในมาตรา ๑๗ นั้น ก็จะถูกโทษซึ่งได้บัญญัติไว้
ในมาตรา ๑๒๒ แห่งกฎหมายอาญา แล้วพระยานผู้นั้น
ก็จะถูกเกาะเข้ามาศาลใหม่ ทั้งจะได้เสียค่าธรรมเนียม
เองด้วย ถ้ายิ่งขี้เข้ามาศาลอีก และถ้าทำให้การ
ของพระยานผู้นั้นเป็นขี้ความสำคัญซึ่งจะเสียให้ศาลวันขี้
ได้ ศาลจะขี้บังคับให้คุมตัวพระยานผู้นั้นเข้ามาศาลก็ได้

มาตรา ๓๑

ศาลจะได้ฟังคำให้การของพระยานคนละเทอ ๆ และ
คิดต่อกันไปต่อหน้าลกความ เมื่อคำให้การของพระยาน
ผู้นั้นผู้ใดเป็นขี้คำสำคัญอย่างขี้ เมื่อลกความข้าง
หนึ่งข้างใดขอให้พระยานสาขานตัว ศาลก็จะขี้บังคับให้
พระยานผู้นั้นสาขานตัวก่อนจะให้การ ว่าจะขอเล่าแต่ความ
จริง และให้เขาสาขานตามจริตคลองธรรมเนียมของเขา
และให้ติดค้องตามวาทกระบวนแห่งพระศาสนาซึ่งเขาเชื่อ
ถือนนด้วย

มาตรา ๓๒

จำศาลต้องฟังคำให้การของพวกพระยานนั้นไว้ในขี้
ประชุมศาลพร้อมด้วยขี้ วิชาหากิน และที่อยู่ของพระยาน
เหล่านั้น เขาเป็นสายพันองเขาเขยไกลหรือไกล เป็น
คนใช้ของลกความข้างใด ต้องให้จำศาลจงทำให้คักให้

ละเขียตทกขัตติการของเขา

เมื่อสิ้นคำให้การของพระยานแล้ว ต้องให้เจ้าศาล
อ่านคำให้การนั้นให้เจ้าของมันฟัง โดยจะไต่ให้มันเซ็นชื่อ
หรือลงลายมือของมันไว้ ถ้าพระยานผู้ไต่ข้อมเซ็นชื่อ
หรือลงลายมือ ก็ให้เจ้าศาลหมายเหตุไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๓๓

ก่อนพระยานจะให้การ ลกความข้างหนึ่งข้างใดก็
จะมีอำนาจคัดค้านพระยานผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งคู่ความของเขาไต่
เอาออกอ้างด้วยเหตุต่าง ๆ ซึ่งจะว่าต่อไปนี้

ข้อ ๑ ถ้าพระยานนั้นเป็นญาติพี่น้องของคู่ความซึ่ง
มีอำนาจวิมฤตถกันไต่ หรือเป็นเขาเขยชนเคียวกัน

ข้อ ๒ ถ้าพระยานนั้นเป็นลูกทนต์หรือเจาหนหรือเป็น
ผู้เขตกวให้คู่ความ

ข้อ ๓ ถ้าพระยานนั้นยกหลักฐาน เป็นศัตร์เกลียด
ซึ่งกันอย่างสาหัส

เจ้าศาลต้องจดหมายเอาข้อคัดค้านเหล่านั้นไว้ไว้ใน
บัญชีประชุมศาล แล้วศาลก็รับเอาคำให้การตั้งนั้น แล้ว
ศาลจะพิจารณาคำคัดค้านเหล่านั้น เพื่อให้เห็นว่าคงเป็นท
นัยและเชื่อถือได้พอเพียงใด

มาตรา ๓๔

โดยอำนาจของศาลเอง ศาลจะคัดค้านบุคคลซึ่ง
จะว่าต่อไปนี้ก็ได้

ข้อ ๑ ผู้หรือเมียของลูกความข้างใดข้างหนึ่ง
 ลูกหรือหลานเหลนสายเลือดเดียวกัน หรือใดเอามาเลี้ยง
 ภัยทั้งเขาเขยของเขา พ่อและแม่ของเขา หรือบ่ย่าพ่อ
 เฒ่า แม่เฒ่า คังหรือเลี้ยงของเขา ลุง อ้าว อ้า น้า ย่า
 น้ำสาว หลานชาย หลานหญิง และเขาเขยคังหรือเลี้ยง
 ของเขา

ข้อ ๒ เด็กที่ยังอยู่ในเกษียบรอายุ

ศาลมีอำนาจเป็นเด็กขาดในการจะปรับเอาคำให้
 การนทงหมต หรือจะรับเอาแล้ว ศาลจึงจะนับถือเอาคำ
 ให้การนแต่ในข้อใดข้อหนึ่งซึ่งศาลเห็นควร

มาตรา ๓๕

เมื่อพระยานหากเข้ามาศาลขี้ได้ตัวขมข้อเหตุใดเหตุ
 หนึ่งแท้แล้ว และมีใบยังยืนถูกคองตามกฎหมายแล้ว
 และถ้าคำให้การของพระยานจะเป็นข้อสำคัญบ่อาจะเว้นได้
 ถ้าลูกความข้างหนึ่งข้างใดขอต่อศาล หรือถ้าลูกความบ่
 ขอคดี ศาลจะแต่งตั้งกรรมการศาลผู้หนึ่งไปจดเอาคำให้
 การของพระยานนั้น โดยอำนาจของศาลเองก็ได้

ถ้าศาลอยากจะมอบอำนาจให้นายกอง เจ้าเมือง
 หรือผู้ต่างหน้าของท่าน ก็ยังจะได้อีก เพื่อจกเอาคำให้
 การของพระยานที่อยู่ในเขตคแดนของท่าน และซึ่งก็คิดจะ
 เข้ามาศาลบ่ได้นั้น แต่ว่าต้องให้ศาลออกความเห็นจกไว้
 ในบ่มประชุมศาล

เมื่อเป็นเหมือนว่ามาน ศาลก็จะไต่เตือนลกความ
ทราบ เพอให้เขาได้พร้อมเพรียงเรียงหน้ากันฟังคำให้การ
ของพระยาน ถ้าเขาหากอยากฟัง

มาตรา ๓๖ เมื่อพระยานซึ่งคดีกระเข้ามาศาลขี้คินัน หากอยู่
นอกห้องทของศาล ศาลจะมอบอำนาจของตนให้ศาล
แห่งพระยานอัยนัน เพอถามเอาคำให้การของพระยานเหล่าน
นนกได้

ศาลซึ่งไต่รับอำนาจนั้น จะมอบอำนาจท้อไปให้
กรวมการในศาลเองก็ได้ หรือจะมอบให้เจ้าเมือง หรือ
นายกองเหมือนว่าแล้วในมาตราขี้คินัน

มาตรา ๓๗ การมอบอำนาจทั้นเรียกว่า “มอบอำนาจให้สืบ
สวน” และจะต้องได้มอบให้โดยเขียนเขียนตัวอักษร
จะท้องได้ขแจงเหตุการณโดยแจงใส่ จะท้องได้ขออกข้อ
วิชาหากินทออยู่ของพระยานซึ่งจะไต่เรียกมาให้การนั้น ทง
ข้อความซึ่งจะโจทถามพระยานนด้วย ใบมอบอำนาจ
ให้สืบสวน ท้องให้ลงวันที่ เช่นชอของหัวหน้าศาล และ
ประทับตราของศาลนด้วย

หมวดที่ ๓
ว่าด้วยการสาบานตัว

มาตรา ๓๘ เมื่อหลักฐานซึ่งสืบสวนได้แล้วนัน หากบ่เพียงพอ
หมตอายุ 02/06/2565

ลูกความข้างหนึ่งข้างใดจะร้องขอต่อศาลเพื่อยังคับคู่ความ
 ของตนให้ลงฐานสาขานตัวให้ในส่วนหนึ่งส่วนใด หรือทั้ง
 หมดทุกข้อที่เกี่ยวของกันนั้นได้ ศาลจะไต่ถามหมาย
 การซึ่งได้อนุญาตหรือไม่ได้อนุญาตให้ลงฐานสาขานตัวนั้น
 ไว้ในบัณฑิรศาล ศาลต้องช้บอกข้อแห่งการเกี่ยว
 ของกัน ซึ่งจะให้ลูกความลงฐานสาขานตัว และการจะ
 สาขานตัวนั้น ก็ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามวาทกรรมแห่งรัศ
 คลองธรรมเนียม และศาสนา ของชาความ ผู้จะลงฐานสา
 ขานตัวนั้น

- มาตรา ๓๕ ห้ามเป็นอนาชาด บังคับให้ผู้พิพากษาบังคับโดยอำนาจ
 ของตนเองให้ลูกความข้างหนึ่งข้างใดลงฐานสาขานตัว
- มาตรา ๔๐ บุคคลที่ขู่หาญและข่มขู่ลงฐานสาขานตัวในข้อหนึ่ง
 ข้อใด ก็ระแพ้ความเขาในข้อนั้น

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการชั้นสูตร

- มาตรา ๔๑ โดยอำนาจของศาลเอง หรือโดยลูกความข้างใด
 ข้างหนึ่งใดร้องขอ ศาลจะแต่งตั้งผู้ชั้นสูตรเพื่อให้ตรวจค
 ษณหนังสือสมคบฉ้อ หรือสิ่งของต่าง ๆ และไปเยี่ยมค
 ฐานแห่งหนึ่งแห่งใด หรือกระราคาจ้างทำเวียงการ

ราคาสินค้า หรือราคาวิญญูณณกะทรพย์ หรืออวิญญูณณ
กะทรพย์ก็ได้

มาตรา ๔๒ จำนวนผู้ขึ้นสูตรจะต้องมีผู้หนึ่งหรือสามคนให้สมควร
ถึยการที่จะไต่ชนสูตรคนนั้น ศาลต้องออกความเห็นถึ
พวกชนสูตรเหล่านั้น และจกเขาไว้ในข้มลงศาลและในข้ม
ข้มชัจค้ำร้องแผนกแพ่ง ทรงกันถึเลขทช้งไค้จค้ำ
ร้องทุกแห่งคค้เวองนั้นไว้ และในตาราง (การไต่สวน)
ความเห็นละข้มนี้ต้องบอกโดยแจ้งใส้ชัการช้งให้ชนสูตร
และกำหนดวันและเวลาช้งจะต้องไต่ลงมีอชนสูตร

เมื่อเส้ร้จการของเขาแล้ว จำพวกผู้ชนสูตรต้องทำ
รายงานบอกเหตุการณ์ และผลแห่งการชนสูตร โดยจะไต่
ออกคำเห็นของเขาด้วย แล้วส่งรายงานละข้มนี้ไปให้
จำศาล

มาตรา ๔๓ เมื่อผู้ชนสูตรผู้หนึ่งหรือหลายคนคค้ชระ หิวหน้า
ถึจะไต่ออกความเห็น ถึงผู้ใหม่แทนเขา แล้วให้จค้อ
ความเห็นนั้นไว้ในข้มจค้ำร้องทุกคค้แผนกแพ่ง

มาตรา ๔๔ จำพวกชนสูตรจะไต่รับค่าฤชาธรรมเนียมตามจำนวน
ช้งศาลจะเป็นผู้กะให้ตามหน้า เว็ยกการ มีมาก หรือน้อย
และตามเวลาช้งใช้ทำการชนสูตรนั้น และตามอัตราที่
ไต่บอกไว้ในตารางค่าฤชาธรรมเนียมศาล

ลดความข้างใต้ออกให้ชั้นสูตร ก็จะต้องเอาเงินล่วงหน้าไว้เป็นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้ชั้นสูตรก่อน และในขณะเมื่อศาลได้แต่งตั้งผู้ชั้นสูตรไปเองโดยลดความข้างหนึ่งข้างใต้ออกข้อต่อศาลตั้งนั้นแล้ว ก็จะมีผู้ร้องทุกคน เช่นผู้ออกเงินล่วงหน้าเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้ชั้นสูตรก่อน ภายหลังมาจึงจะมีผู้แพ้ความเป็นผู้จะต้องไต่เสียค่าธรรมเนียมส่วน

หมวด ๕

ว่าด้วยการตรวจดูที่ฐาน

มาตรา ๔๕ ถ้าศาลเห็นว่าจะเป็นประโยชน์จะไปตรวจดูที่ฐานแห่งหนึ่งแห่งใดก็ได้ หรือจะแต่งตั้งกรรมการผู้หนึ่งผู้ใดของศาลไปก็ได้ หรือจะมอบอำนาจให้ข้าราชการซึ่งมีนามในมาตรา ๓๕ ไปต่างก็ได้ อีก การจะตรวจดูที่ฐานดังนั้นต้องให้ทำสองหน้าลดความทั้งสองฝ่าย โดยศาลต้องไต่เตือนเขาให้เขาทราบล่วงหน้าก่อน ตามกฎหมายต้องให้มีจดหมายบันทึกเล่าเรื่องการตรวจดูที่ฐานไว้

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยการชั้นสูตรคู่ตัวอักษร

มาตรา ๔๖ ในขณะเมื่อเกิดการปฏิเสธ หรือขยับว่าแม่นหนึ่งคือ

หรือลายเซ็นชื่อของตน ศาลต้องบังคับให้ตรวจดูโดยใช้หลักฐานหรือพยาน หรือผู้ขึ้นสูท ตามคำร้องขอของลูกความข้างหนึ่งข้างใด หรือโดยอำนาจของศาลเอง

การจะขึ้นสูทก็จะได้ให้เขตในวันประชุมศาล หรือก่อนหน้าศาลการซึ่งศาลได้ตั้งแต่งตั้งให้กำกับ และก่อนนำลูกความทั้งหลาย ที่ศาลต้องจะได้เตือนล่วงหน้าให้มาสองหน้ากัน ต้องให้มีจดหมายบนทักฉะบบหนึ่งเล่าเหตุการขึ้นสูทครั้งว่ามานไว้

ถ้าศาลเห็นเป็นจริงว่าหนังสือหรือลายเซ็นชื่อ หากแม่นแท้หรือปลอม ศาลจะต้องบังคับให้ขึ้นสูทก็ได้ จะถือว่าใช้ได้ หรือจะคัดค้านออกบ่ให้ใช้ได้เป็นหลักฐานในระหว่างต่อสู้กันนั้นก็ได้

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยขณะเมื่อผู้เป็นจำเลยกลับฟ้องแย้งผู้เป็นโจทก์

มาตรา ๔๗ จำเลยซึ่งถูกหาค้อนหน้าศาล ถ้าเห็นควรว่าในส่วนตัว ก็มีความชดชองจะแย้งผู้เป็นโจทก์ในคดีเรื่องเดียวกัน อยากจะทำคำร้องทุกขียนศาลก่อนเวลาจะไต่ต่อสู้กัน หรือในเวลากำลังต่อสู้กันอยู่นั้นก็ได้

คำร้องทุกขฉะบบนั้นต้องทำให้ถูกต้องตามรูปกระบวน

และขแรงขันปลายสายเหตุให้เหมือนกันกับคำร้องทุกข์
ซึ่งใ้ไว้มาแล้ว จำเลยก็คองใ้เอาเงินวางศาลล่วงหน้า
ไว้ก่อนคองใ้ไว้มาแล้วในมาตรา ๗ นั้นอีก

คำร้องทุกข์ของจำเลยฉบับนี้ก็จะใ้จกเข้าไว้ในขม
บัญญัติจกคำร้องทุกคดีแผนกแพ่งคองกันกับคำร้องทุกข์ของ
โจทก์นั้น และศาลก็จะใ้ใ้ส่วนพร้อมกันกับคำร้องทุกข์
ของโจทก์นั้นด้วย

ในคดีชนิดนี้ศาลจะใ้พิพากษาพร้อมกันทั้งคำฟ้อง
ของโจทก์ และทั้งคำฟ้องแย้งของจำเลย รวมเป็นสำนวน
เดียว

มาตรา ๔๘

จำเลยผู้หนึ่งผู้ใ้ซึ่งบ่ใ้ยื่นคำฟ้องแย้งทว่ามานคอง
ศาลประจำเมือง จะมาขอยนโทษทำอิกคองศาลอุทธรณ์
นั้นบ่ใ้

มาตรา ๔๙

เวลาใ้คำร้องทุกข์ฉบับหนึ่ง โจทก์ทว่าถึงบุคคล
ผู้หนึ่งผู้ใ้ซึ่งบ่กล่าวอยู่ในคำร้องทุกข์นั้น ศาลจะคองใ้
บังคับใ้บุคคลผู้นั้นเข้ามาเป็นลูกความในคดีเรื่องนี้โดย
อำนาจของศาลเองก็ใ้ หรือคองว่าบุคคลผู้นั้นใ้ขอเข้า
เอง หรือคองว่าลูกความข้างหนึ่งข้างใ้ใ้ร้องขอใ้ใ้
ศาลคองใ้จกความเห็นของคองกันไว้ในขมประชุม
ศาล และในขมบัญญัติจกคำร้องทุกข์แผนกแพ่ง

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยจัดการป้องกันทรัพย์สินไว้

มาตรา ๕๐ ในหน้าที่หรือในระหว่างไต่สวนคดีเรื่องหนึ่ง ถ้ามี
 ลุกความข้างหนึ่งข้างใดร้องขอต่อศาล ๆ จะบังคับให้จัด
 การป้องกันทรัพย์สินไว้ เพื่อยุติให้มีค่าเสียหายให้แก่ผู้ร้องขอ
 ในระหว่างไต่สวนคดีเรื่องนั้น จนถึงเวลาศาลได้พิพากษา
 ตัดสินให้เป็นเด็ดขาดก็ได้

การจะจัดป้องกันทรัพย์สินไว้นั้น จะต้องทำบัญชีจ
 ทรัพย์สินไว้ก็ได้ จะขายทรัพย์สินของต่าง ๆ หรือสินค้าซึ่ง
 จะสูญเสียได้ในไว้ก็ได้ หรือจะตั้งแ่งผู้ปกครองทรัพย์สิน
 หรือผู้รักษาทรัพย์สิน หรือรับทรัพย์สินไว้ก็ได้ ออก แต่การรับ
 ทรัพย์สินนั้น ต้องให้ศาลออกความเห็นและเจตหมายไว้ใน
 บัญชีประชุมศาล

๕๕๕

ภาคที่ ๒

ว่าด้วยคำพิพากษาคัดสิน

บทที่ ๑

ลักษณะรูปกระบวนการและอำนาจแห่งคำตัดสิน

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยกรรมกรศาล

มาตรา ๕๑ ในศาลยุติธรรมใด ๆ ก็คือ เมื่อจะลงศาลพิพากษา ให้เป็นที่ใช้ใช้ ต้องให้มีชั้นศาลครบถ้วนถูกต้องตามกระบวนการแห่งมาตรา ๘-๙-๑๔-๑๗-๑๘ และ ๒๓ แห่งกฎหมายลักษณะตั้งแต่งการยุติธรรม

มาตรา ๕๒ ผู้พิพากษาซึ่งจะมีอำนาจไต่สวนและนั่งศาลพิพากษาคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดยื่นต่อศาลซึ่งท่านว่าอยู่นั้นคือ

ข้อ ๑ ผู้พิพากษาซึ่งเป็นญาติพี่น้องของเขาเขยของลูกความข้างใดข้างหนึ่ง สายพ่อขยพ่อเฒ่าขึ้นไปจนถึงขยทวด และสายลูกหลานเหลนต่อ ๆ ลงไป และสายพี่น้องเช่น อ้าย ลุง อาว น้าย่าว และหลาน

ข้อ ๒ ผู้พิพากษาซึ่งมีผลสิ่งใดสิ่งหนึ่งในคดีเกี่ยวข้องกันนั้น

ข้อ ๓ ผู้พิพากษาซึ่งเหิงซึ่งผิดเถียงอย่างสาหัสกับ
ลูกความข้างใดข้างหนึ่งในคดีเรือนั้น

ผู้พิพากษาผู้ใดตกอยู่ในข้อที่ว่ามานี้ และในข้อ
ต่าง ๆ อีกซึ่งบัญญัติไว้ในนี้ ต้องจำเริญให้ผู้พิพากษา
ผู้แนกคดีท่านตนเอง หรือให้ศาลคัดค้านผู้พิพากษาผู้
นั้น ออกจากการพิจารณาตัดสินคดีเรือนั้นตามกระบวน
มาตรา ๑๔๘, ๑๔๙, ๑๕๐

ส่วนจำศาลจะนั่งศาลได้แต่ในขณะเมื่อจำศาลผู้
มีสาเหตุทั้งกล่าวไว้ข้อ ๑ และข้อ ๒ นั้น

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการพิจารณา การแต่งตั้งผู้พิพากษา

และการลงคำพิพากษา

มาตรา ๕๓ เมื่อได้สืบสวนและจัดการไต่สวนตามบัญญัติเสร็จ
แล้ว ศาลก็จะไต่พิจารณาปรึกษาและลงคำพิพากษา
ตัดสิน

แต่ว่าก่อนจะขบวนการสืบสวนคดีซึ่งคนที่เกี่ยวข้องของ
วิวาทกันนั้น แม่นชาติคนอยู่ถึงภซึ่งไม่เคยมีตัวอักษร
สำหรับใช้เขียนหนังสือ ศาลต้องเรียกนายของเขาผู้หนึ่ง
หรือหลายคนมาเป็นทนายปรึกษา และสืบตามทนายคดีของ

ธรรมเนียมของเขาเสียก่อนจึงจะลงคำตัดสิน การปรึกษา
ที่ไต่ความต้องไต่จดหมายไว้ในคำพิพากษา

คำพิพากษาเรื่องใดก็ตาม ต้องให้ลงตามความเห็น
ข้างที่มีกรรมการศาลสมัครหลาย และกรรมการเหล่านั้น
ต้องให้มีอำนาจพิพากษาได้

มาตรา ๕๔ การแต่งคำพิพากษานั้น แม้นหน้าที่การของหัว
หน้าศาล หรือผู้พิพากษาว่าที่หัวหน้าศาลเองซึ่งจะเป็นผู้
เรียบเรียงเอง หรือบอกเนื้อความให้จำศาลเป็นผู้เขียน
ก็ตาม จะต้องไต่จดคำตัดสินไว้ในขณะมีญัตติคำพิพากษา
เช่นชื่อของหัวหน้าศาล ระยะเวลาการที่มีอำนาจและจำศาล
วันที่ซึ่งไต่ลงคำพิพากษา ชื่อของผู้พิพากษาทั้ง
หมด วิชาหากิน และที่อยู่ของลูกความเหล่านั้น จะต้อง
ไต่ลงไว้ในต้นคำพิพากษา

การจะลงคำพิพากษา ต้องให้ลงสิ่งหน้าประชา
ชนในขณะเมื่อไต่จบการสืบสวนแล้วนั้น

เมื่อหัวหน้าศาลเห็นดีจะขยายวันจะลงคำพิพากษา
ไปวันอื่น นอกจากวันไต่ลงศาลไต่สวนคดีเรื่องนั้นเป็นที่
เสร็จแล้วก็ได้ แต่กำหนดจะขยายวันไปกี่วัน ยี่ให้เกิน
กว่า ๑๕ วันไป

มาตรา ๕๕ กระบวนทบัญญัติไว้ในหมวดที่ ๑ และหมวดที่ ๒
หมตอายุ 02/06/2565

บนนี้ ต้องให้ประพจน์ให้ถูกต้องทุกประการ ถ้าจะ
คำพิพากษานักจะใช่เป็นสิทธิก็ได้

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยลักษณะต่าง ๆ แห่งคำพิพากษาและกำหนด

อำนาจแห่งคำพิพากษา

- มาตรา ๕๖ ลักษณะคำพิพากษามีหลายอย่าง
- ๑ คำพิพากษาซึ่งลูกความได้ต่อสู้โต้ตอบกัน (สองหน้า)
 - ๒ คำพิพากษาซึ่งลูกความข้างหนึ่งได้มาต่อสู้ (ลับหลัง)
 - ๓ คำพิพากษาเป็นชั้นต้น
 - ๔ คำพิพากษาเป็นชั้นที่สุด
- มาตรา ๕๗ ระบุว่า เป็นคำพิพากษาซึ่งลูกความได้โต้ตอบกัน ถ้าหากแม้ว่าลูกความได้เข้าต่อสู้กันในศาลทั้ง ๒ ฝ่าย หรือผู้มีสิทธิ หรือผู้ได้รับสิทธิของเขาได้เข้ามาต่อสู้คดี ถ้าว่าลูกความมิได้เข้ามาศาล และได้ให้การต่อศาลแล้ว ในขณะที่เมื่อได้ลงศาลครั้งแรกแล้วเลยเข้า มาศาลครั้งหลังอีก ในขณะที่เมื่อได้ส่วนหรือพิพากษาคดี เรืองน ก็ยังระบุว่าคำตัดสินฉบับนี้เป็นคำพิพากษา

ซึ่งลูกความได้ ไต่คอบกันอยู่อีก แต่ว่าในสถานนี้ การ
ซึ่งจะแจ้งคำพิพากษาให้ลูกความทราบนั้น จำศาลต้อง
ได้ทำให้ถูกต้องตามรูปกระบวน และตามวิธีเหมือนจะได้
แต่หมายเกาะลูกความเข้ามาศาล

กำหนดที่จะนับให้แก้ลูกความเพื่อจะอุทธรณ์คำ
พิพากษาระดับนั้น ก็จะต้องนับตั้งแต่วันได้แจ้งคำพิพากษา
ให้ลูกความทราบนั้นไป

ถ้าลูกความสั่งหน้ากันเวลาลงคำตัดสิน กำหนด
ให้เขาอุทธรณ์นั้นก็จะนับตั้งแต่วันได้แจ้งคำพิพากษานั้นไป

มาตรา ๕๘

จะนับว่าเป็นคำพิพากษาซึ่งข้างหนึ่งยอมทำข้อสู้
ถ้าหากแม้ข้างใดข้างหนึ่งยอมเข้ามาศาล หรือยอมให้
ผู้มีสิทธิมาต่างตัวเหมือนได้ว่ามาแล้วในมาตรา ๑๘ และ
๑๙ บนนี้

ส่วนคำพิพากษาในสถานนี้ ก็ต้องให้จัดให้ถูกต้อง
ตามลักษณะมาตรา ๒๐ และมาตราต่อไปบนนี้

มาตรา ๕๙

ในคดีเรื่องใดมีโจทก์และจำเลยหลายคน และถ้า
โจทก์หรือจำเลยเหล่านั้นก็ต่างคนต่างมีผลประโยชน์ต่าง
กัน ถ้าโจทก์ผู้ใดไม่มาร่วมศาลตามหมายเกาะ ศาล
ก็จะได้จัดหมายไว้ในบัมลงศาลแล้วลบบชื่อโจทก์ผู้นั้นออก
ไปให้เกี่ยวข้องกับคดีเรื่องนั้นได้ต่อไปเป็นอันขาด

ถ้าแม้ว่าจำเลยผู้หนึ่งผู้ใดจะเข้ามารวมศาลตาม
 หมายเกาะ ศาลก็จะไต่ข้อย้ายวันประชุมศาลนั้นไปวัน
 ใหม่ และจะไต่คดีหมายไว้ในชั้นประชุมศาลนั้น ด้วย
 ข้อบัญญัติของศาลทั้งวามาน ก็จะต้องไต่เสนอให้จำเลย
 ผู้ที่ขยับเข้ารวมศาลนั้น และถ้าถึงวันนัดใหม่จำเลยยังขยับ
 เข้ามารวมศาลอีก ศาลก็เลยไต่ส่วนและตัดสินคดีเรื่อง
 นั้นโดยข้อบังคับใหม่อีก

คำพิพากษาชั้นนี้ ก็จะนับว่าเป็นคำพิพากษาล้าง
 หน้าแก่ผู้ขยับเข้ามารวมศาล และแก่ผู้ซึ่งไต่มารวมศาล
 แล้วนั้น

มาตรา ๖๐ คำพิพากษาซึ่งจะนับว่าเป็นคำพิพากษานั้น
 แม้คำพิพากษาซึ่งจะอุทธรณ์ได้

คำพิพากษาซึ่งจะนับว่าเป็นคำพิพากษานั้นที่ตัดสิน
 แม้คำพิพากษาซึ่งตัดสินคดีให้เลิกแล้วเป็นเด็ดขาด จะ
 อุทธรณ์คำพิพากษาเหล่านั้นได้ต่อศาลชั้นสูงต่อไปก็แต่ใน
 สถานและในคดีซึ่งจะไต่ขยับอีกในมาตรา ๑๒๕ และ ๑๓๐
 ต่อไปนี้

มาตรา ๖๑ อำนาจของศาลชั้นต่าง ๆ เพื่อพิพากษาคดีตัดสินคดี
 ใ้ถือว่าไว้แล้วในมาตรา ๖ และ ๗-๑๕ และ ๑๖ แห่ง
 กฎหมายวิธีตั้งแต่งการยุติธรรม

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยอำนาจแห่งคำพิพากษา
และฟ้องคัดค้านคำพิพากษา

มาตรา ๖๒

จะใช้อำนาจของคำพิพากษาระดับหนึ่ง ไปบังคับคน
อื่นนอกจากบุคคลที่เป็นคู่ความ ในคดีเรื่องนั้นได้เป็นอน
ชาต

แต่ข้อยกข้อยกในคำพิพากษายางระดับยกเว้น
พ้นไปให้มีความเสียหายแก่บุคคลซึ่งไม่เป็นคู่ความในคดี
เรื่องใดคดีหนึ่งแล้วนั้น เมื่อเป็นดังนี้ ผู้ที่ตกคำเสีย
หายนั้นจะต่อสู้คำพิพากษาระดับนั้นได้ และต้องฟ้องคัด
ค้านคำพิพากษาระดับนั้น

มาตรา ๖๓

การที่ผู้มีความเสียหายและซึ่งไม่เป็นคู่ความจะฟ้องคัด
ค้านคำพิพากษา ต้องยื่นต่อศาลที่ตกลงคำตัดสินซึ่งตน
จะฟ้องคัดค้านนั้น

การจะฟ้องคัดค้านคำพิพากษานั้น ต้องให้ประพฤติ
ทำการร้องทุกข์ให้ถูกต้องตามธรรมเนียม ซึ่งได้บัญญัติ
แล้วเหมือนในขณะเมื่อจะยื่นฟ้องธรรมดา ถ้าภายใน
หนต ๑๐ ปีไปนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาใช้ได้เป็นเด็ดขาด
แล้ว ก็ยื่นฟ้องคัดค้านคำพิพากษานั้นได้

มาตรา ๖๔ ถ้าศาลเห็นว่าคำฟ้องคดีความเป็นจริงมีหลักฐาน ก็
จะต้องลบล้างคำพิพากษาของตนเสีย และจะต้องพิพากษา
คดีเรื่องนั้นใหม่ให้แก่คู่ความ

ถ้าศาลเห็นว่าคำฟ้องคดีความเป็นจริงมีหลักฐาน
โจทก์ซึ่งได้ฟ้องร้องคดีค่านั้นจะอุทธรณ์ต่อไปอีกก็ได้
และต้องให้อุทธรณ์ให้ถูกต้องตามธรรมเนียมเหมือนใน
ขณะเมื่อยนอุทธรณ์ธรรมดา

มาตรา ๖๕ คำพิพากษาซึ่งได้ตัดสินคดีเรื่องหนึ่งเป็นเด็ดขาด
แล้ว และซึ่งจะอุทธรณ์ต่อไปได้นั้น ก็จะเป็นคำพิพากษา
เด็ดขาดใช้บังคับลงความไว้ทุก ๆ คนที่เกี่ยวข้องกันใน
คดีเรื่องนั้น จะต้องบังคับให้ทำตามคำพิพากษานั้น ถ้า
ศาลไต่ลงคำพิพากษานั้นก่อนนำลงความซึ่งได้ต่อสู้ได้
ต่อกัน หรือเวลาเมื่อได้แสดงคำพิพากษานั้นให้ลงความ
ทั้งหลายทราบเหมือนกันไว้ว่าในมาตรา ๕๗ บนน

แต่เมื่อศาลไต่ลงคำพิพากษาซึ่งลงความข้างใด
ข้างหนึ่งยี่ได้มารวมศาลต่อสู้ การจะได้บังคับให้จัดทำ
ตามคำพิพากษานั้น แต่ก็ไม่อสังกำหนดให้ลงความต่อสู้
และอุทธรณ์ต่าง ๆ

มาตรา ๖๖ ลงความผู้ใดแพ้ความ จะต้องไต่เสียค่าฤชาธรรมเนียมศาลทุก ๆ อย่าง

แต่ถ้าว่าในคำร้องทุกชั้นนั้นมีหลายข้อโจทก์ และ
ถ้าลูกความข้างหนึ่งข้างใดชนะ หรือแพ้ในข้อหนึ่งหรือ
หลายข้อ ศาลก็ต้องแจกจ่ายค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับ
ศาลนั้นให้ลูกความไว้ทุกคน

มาตรา ๖๗

เมื่อลูกความข้างแพ้ความนั้นหากร้องขอต่อศาล
และเวลาศาลพิจารณาเห็นดี ศาลจะอนุญาตเลือนกำหนด
จะบังคับให้ลูกความข้างแพ้ปฏิบัติตาม คำพิพากษาได้
ความเห็นนั้นต้องจดหมายไว้ในขมลงศาล และอนุญาต
เลือนกำหนดคนนั้นก็ให้เกินกว่า ๖ เดือน

บทที่ ๒

ว่าด้วยการจัดให้ปฏิบัติตามคำพิพากษา

ภาคที่ ๑

การจัดให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยดี

และโดยน้ำใจสมัคร

มาตรา ๖๘

การจัดให้ปฏิบัติตามคำพิพากษามีสองอย่าง (๑)
จัดทำตามคำพิพากษาโดยดีโดยน้ำใจสมัคร (๒) จัด
ทำตามคำพิพากษาโดยต้องไต่ลงอาญาทำให้ปฏิบัติตาม

มาตรา ๖๙

เมื่อได้ตกลงสมยอมกันทั้งสองข้างแล้ว ลูกความ

ข้างแพ้วความนั้นได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาทุกข้อทุกกระ
 ขวนในทันที และวางสิ่งเกี่ยวข้องใ้มีข้อให้แก้ลูกความ
 ข้างชนะแล้ว ก็จะมีว่าปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยที่
 โดยน้ำใจสมัคร ถ้ายกตกลงกัน และข้างชนะยอมรับ
 ให้ใช้แทน ลูกความข้างแพ้วจะใช้แทนให้แก่ข้างชนะ
 ให้เป็นที่เลิกแล้วได้ในสถานครั้งจะว่าต่อไป

ข้อ ๑ ถ้าแม่นจำนวนเบี้ยเงินหรือของวิเศษ ก็ให้
 เขามาวางไว้ในที่ว่าการของจำศาลที่จะไต่เสกโดยรับให้
 แล้วจำศาลก็จะไต่แจ้งความให้ลูกความข้างชนะนั้นทรา
 ว่าของนั้นลูกความข้างแพ้วได้มาวางสิ่งเกี่ยวข้องไว้ในศาล
 แล้ว

จำนวนเบี้ยเงิน และสิ่งของเหล่านี้จะต้องไต่ส่งไป
 รักษาไว้ที่จำศาลอรรถณั้ประจำแขวงซึ่งจะได้รักษาไว้ใน
 กำหนดบหนึ่ง นับตั้งแต่วันที่ไต่แจ้งให้ลูกความข้างชนะ
 ทราบนั้นไป ถ้าภายกำหนดนั้นแล้ว ก็จะเป็นกรรมสิทธิ์
 ของหลวง หรือจะไต่ขายเอาราคาขึ้นคลัง

ข้อ ๒ ถ้าแม่นอวิญญาณกรรมพิพหรือสินค้ำหรือ
 เครื่องอาจะขบค่นำค่นย่เสียไ้ถนน จะต้องไต่เอาออกขาย
 ตามวันและเวลาซึ่งศาลจะไต่กำหนดให้ แต่กำหนดนั้น
 ยี่ให้เกินกว่า ๒ เดือน และจำนวนราคาซึ่งขายไ้แล้ว

นั้น เมื่อได้ขบคว้ารักษาของและค่าต่าง ๆ ออกแล้ว จะ
ได้มอญให้จำศาลอุทธรณ์ประจำแขวงสำหรับไว้มอญให้แก่
ลูกความข้างชนะเหมือนไต่ถามมาแล้วนั้น

การระขายของเหล่านี้ ต้องให้ประพฤติให้ถูกต้อง
ตามระเบียบวนซึ่งจะไต่ชี้แจงไว้ในมาตรา ๘๗ และมาตรา
ต่อไปนี้นั้น

ข้อ ๓ ถ้าหากแม่นยำเรียกหรือการซึ่งลูกความข้างแพ้
ขอทำให้ ศาลต้องแต่งตั้งกรรมการของศาลผู้หนึ่ง หรือแต่งตั้ง
ตาแสงในท้องถิ่นไปตรวจจตุคดีให้ทำตามความพิพากษา

ภาคที่ ๒

หมวดที่ ๑

มูลกระบวน

ว่าด้วยการที่ต้องไต่ลงอาญาจำให้ปฏิบัติตามความพิพากษา

มาตรา ๘๐ ความพิพากษาระบับไต่ซึ่งลูกความข่มขอมจับปฏิบัติ
ก็จะไต่ลงอาญาจะให้ลูกความจับปฏิบัติตาม ไต่ใน
กำหนด ๑๐ ปีนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาศักสินใช้ไต่เป็น
เด็ดขาดแล้วต่อไป

ถ้าในระหว่าง ๑๐ ปีนั้น ลูกความ หากไต่จตุคดีให้ปฏิบัติ
ก็ความข้อใดข้อหนึ่งในคำพิพากษานั้น ก็จะลบล้าง

กำหนดคน และระบิต่างกำหนด ๑๐ ปีใหม่อีกต่อไปให้
แก่ลูกความ

มาตรา ๗๑ ศาลซึ่งจะมีอำนาจให้ปฏิบัติตามความพิพากษา
ของศาลซึ่งไต่ลงเป็นชั้นที่สุดนั้น ก็ระมัดแคลงที่ไต่ลง
ความพิพากษานั้นเอง

ถ้าคำพิพากษาถูกอุทธรณ์ ศาลซึ่งจะมีอำนาจให้
ปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น แม้นศาลซึ่งไต่ลงคำตัดสิน
เป็นชั้นต้นนั้น แต่ต้องให้ชากำหนดอุทธรณ์ลง
เสียก่อน

มาตรา ๗๒ เมื่อ คำพิพากษา มีข้อยกข้อยก ขงคัยให้ ปฏิบัติการ
อย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี หรือขงคัยให้ปฏิบัติก็ดี เมื่อลูก
ความฝ่ายชนะคดีได้ขอต่อจำศาลให้กระทำตามคำพิพาก
ษานั้นแล้ว ท่านหัวหน้าศาลก็จะไต่ขงคัยให้จำศาลขอ
ให้อำนาจแผ่นดินจัดปฏิบัติตามการตัดสินนั้น

มาตรา ๗๓ ทรัพย์สินของแห่งลูกหนี้เป็นทรัพย์สินที่อาจจะขยาย
ไปได้ หรือเป็นทรัพย์สินที่จะขยายไปได้ก็ดี เป็นเครื่อง
นุ่งห่มเครื่องเอชของข่งกิติ หรือทรัพย์สินข่งมัดเครื่อง
นุ่งห่ม เครื่องเอชของข่งกิติ ทรัพย์สินเหล่านี้เป็นทรัพย์สิน
ของจำนำและประกันให้แก่เจ้าหนี้ของเขา

มาตรา ๗๔ แต่ว่าทรัพย์สินของซึ่งจะบริบอบโค่นนั้น

ข้อ ๑ เครื่องนุ่งของหม่อมซึ่งผู้ถูกริบรื้อและครอข
คริวของมันได้นุ่งคาคิวของเขาอยู่นั้น

ข้อ ๒ เครื่องมือของช่าง สำหรับทำเวียงการของ
เขา

ข้อ ๓ เครื่องอาหารสำหรับเลี้ยงชีวิตของผู้ถูกริบ
รื้อ และของครอขคริวของเขาในกำหนดเดือนหนึ่ง

ข้อ ๔ เครื่องนอนของผู้ถูกริบรื้อและของครอข
คริวของเขา

ข้อ ๕ เครื่องสำหรับเขนทปฎิขณยถอโหวนย

ข้อ ๖ ส่วนเบียดเงินนยของบรรดาบุคคลต่าง ๆ
เมื่อแย่งเงินส่วนนนออกแล้ว ก็ให้บริบรือตามได้ชแ่ง
ต่อไปนี้

ถ้าแม่นคนไซหรือกลลิก่าง ถึงเบียดเงินนย
ของเขา จะมากนอชเท่าใดกตติ ให้บริบรือแค่ ๑ ส่วน
และ ๕ ส่วนนนยให้บริบ

ถ้าแม่นข้าราชการ หรือพนักงานทำการอยู่กั
บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งนนออกจากราชการกตติ และถ้าจำนวน
เบียดเงินนยของมันต่ำกว่า ๘๐๐ เหยียดย เมื่อแย่งน
เงินส่วนนนออกย ๑๐ ส่วน ก็บริบรือเอาได้แค่ ๑
ส่วน ๕ ส่วนที่ยงเหลืออยู่ยจะบริบรือเอายได้

ถ้าแม่บ้านข้าราชการ หรือพนักงานทำการอยู่กับบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดนอกจากราชการก็ดี และถ้าจำนวนเบี้ยหวัดเงินยมนั้นเกินกว่า ๔๐๐ เหรียญขึ้นไป ก็ต้องแย่งจำนวนเงินนั้นออกเป็นส่วน

ส่วนที่ ๑ ให้มีจำนวน ๔๐๐ เหรียญ และใน ๔๐๐ เหรียญนี้ต้องแย่งออกเป็น ๕ พด.เสมอกัน แล้วห้ามขู่หรือบริบ ๔ พด.

ส่วนที่ ๒ ให้มีจำนวน ๒๐๐๐ เหรียญ และใน ๒๐๐๐ เหรียญนี้ต้องแย่งออกเป็น ๔ พด.เสมอกัน แล้วห้ามขู่หรือบริบ ๓ พด.

ถ้าเบี้ยหวัดเงินยมหากเหลือเกินกว่า ๒๔๐๐ เหรียญ (คือว่าจำนวนเงินส่วนที่ ๑ และที่ ๒ เติงรวมกันเข้า) จำนวนเงินที่เหลือเกินไปนั้น จะมากน้อยเท่าใดก็ตาม ก็ต้องแย่งออกเป็น ๓ พด.เสมอกันแล้วห้ามขู่หรือบริบ ๒ พด.

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยการบริบหรือทรัพย์ และการแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้

มาตรา ๗๕ บุคคลผู้ใดซึ่งเป็นเจ้าของแห่งบุคคลผู้หนึ่ง โดยอำนาจความพิพากษาคำตัดสินเป็นเด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ผู้นั้นยอมปฏิบัติตามคำตัดสินโดยดี และคำตัดสินนั้น

มาตรา ๗๗ เมื่อใดเชกหมายบนทกจคยญช และ กะราคาทพย
ของลกหนนไวแลว ก็นยวาคาลไคกถเอาทพยบน

มาตรา ๗๘ เมื่อใดทำขญชทพยเสีจแลว จาคาลหรือทวชน
ผู้เชคขญชทพย จะตองไคตงคนผู้หนงเป็นผู้รักษ
ทพยสงของทถกรบรอนน โดยให้เลอกเอาผู้รักษน
ในจำพวกทวชนขานน และห้ามยให้ทงเอาลกหนผู้ถ
กรบรอนน

ผู้ถกตงเป็นผู้รักษาทพยสงของเหล่าน จะไคเอา
ทพยสงของทคนไครักษาวินน ออกให้คาลคทุก ๆ ครง
ตามเวลาคาลคองการ ถ้ายคระนมันก็จะถุกโทษในสถาน
ลกเหมือนตงไคขญชทวไวในกฎหมายอาญา

แม่นแต่จะเอาสงของทไคมอบให้คนรักษานนไปใช้
สขยก็ถุกห้ามเหมือนเดยวกัน

มาตรา ๗๙ ตองสงจคหมายบนทกเลำเรองการบรอนนไปให้
คาล เมื่อคาลไคคตรวจคยญชทพยและการกะราคา
ทพยบนแลว คาลก็จะไคขงคยให้ยกทพยสงของเหลำ
นนทงหมคหรือแต่ส่วนหนงส่วนไคให้แกเจ้าหน

เมื่อในคำพิพากษา คระขย หนงมีเจ้าหนหลายคน
และเจ้าหนเหล่านไคขอให้คาลขงคยให้จคตามคำคคติน
นน คาลก็จะไคกำหนดจำนวนทพยสงของขงจะไคยก

ให้แก่เจ้าหนี้เหล่านั้น มากและน้อยตามจำนวน ต้นทุนหนี้
ของเธอ

จะต้องจัดของค้ำประกันให้ยกทรัพย์สินของ และแบ่ง
ทรัพย์สินของเหล่านั้นให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่วันไว้ในขมลง
ศาล ทั้งให้จัดใส่ท้ายจดหมายยื่นทักเลาเรื่องการวิร
อน หักหน้าศาลและจำศาลต้องขงขณขอยขงคณ

มาตรา ๘๐ ราคาทรัพย์สินที่วิรอนนั้นหากเกินกว่าจำนวนหนี้ ศาล
จะต้องออกบังคับส่งส่วนทรัพย์สินเหลือ เกินจำนวนหนี้ นั้นคน
ให้แก่ผู้ทักเลาวิรอน โดยจะไต่ราคาของขงคณไว้ ในขมประชุม
ศาล ทั้งจะไต่กายออกใส่จดหมายยื่นทักเลาวิรอนทรัพย์สิน
ไว้ด้วย

ถ้าราคาทรัพย์สินนั้นหากน้อยกว่าจำนวนหนี้ และเมื่อ
มีเจ้าหนี้หลายคน ศาลก็จะต้องจัดส่วนจำนวนหนี้ที่เกิน
กว่าราคาทรัพย์สินไว้ แล้วขงราคาทรัพย์สินให้แก่เจ้า
หนี้ทัก ๆ คน มากและน้อยตามจำนวนเงินซึ่งลูกหนี้ได้
เขนหนี้เขานัน

มาตรา ๘๑ ก่อนจะมอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ หรือก่อนจะขาย
ทรัพย์สินของลูกหนี้ คงจะว่าคือไปน ศาลต้องออกหมาย
เกาะตามอรรถมนเณมเขาเจ้าหนี้และลูกหนี้มาศาล เพช
ให้เขาแสดคงความ ชักขงค่อว่า ของเขา เกยว กัยการทำ

ขัญชัทรพย และการระราคาทรพยซึ่งไคจกไว้ ในจก
หมายขนทกน และการ จะแย่งขน ทรพยเหล่าน ให้
เจ้าหน

เมื่อเขาไคคคคานทอว่าเสร็จแล้ว ศาลจะเห็น
สมควรให้ทขัญชัทรพยเพิ่มเติมอกกไค หรือจะให้
เปลียนแปลงระราคาทรพยเหล่านให้กไค หรือจะยังคง
ให้จกการต่าง ๆ เพื่อเปลียนแปลงจกหมาย ขนทกนใหม่
กไค

ต้องไคจกหมายขอยขบคตงว่ามานไว้ในขมลงศาล
ทงจกไคจกหมายขนทกรบรือทรพยขนทวย

มาตรา ๘๒

ในสถานพิเศษ ศาลจะต้องไคเปลียนแปลงจกหมาย
ขนทกรบรือทรพย ในเมื่อเจ้าหนคตขยงนว่าลกหนมี
ทจจกไคเชองทรพยสังของส่วนหน้ส่วนไคไว้ ถ้าลก
หนหากปฏิเสธ และเพอจะให้เห็นเป็นจริงในการหาว่า
ลกหนไคเชองทรพยขนไว ศาลจะยังคงให้สขส่วนตาม
จรวมคากไค

ถ้าสขเห็นเป็นจริงว่าลกหนมีทจจกไคเชองทรพย
สังของส่วนหน้ส่วนไคไว้บรือ หรือยไคจกการ
ข ขนทกรบรือขนไว คิงว่าในมาตรา ๕๐ ขน ลกหน
ขนนกจะไคตุกโทษคಾಮมาตรา ๑๕๘ แห่งกฏหมายอาญา

ผู้ใดที่ใคร่สมรู้เป็นใจนั้น ก็จะถูกโทษในสถานเดียวกัน ลกหน
และจะคงได้รัยใช้แทนทรัพย์สินพร้อมกันกับลกหนนออก
ศาลจะไต่สวนการกระทำผิดครั้งว่าบนัน แต่เมื่อ
เจ้าหนไต่ร้องฟ้อง

มาตรา ๘๓

ถ้ามีทรัพย์สินของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งนับเป็นกรรมสิทธิ์
แก่ลกหน แล้วถูกขโมยเข้าไปในบัญชีทรัพย์สิน โดยทาง
ขโมยต้องตามควร เจ้ากรรมสิทธิ์ทรัพย์สินจะร้องฟ้องด้วย
สยปากหรือตัวอักษรต่อว่าเขาทรัพย์สินของตนคืนก็ได้ และ
ต้องร้องต่อผู้ท่างหน้าศาลซึ่งเป็น ผู้กำกับการ ธิบริวทรัพย์สิน
นั้น ผู้ท่างหน้าศาลก็จะไต่จทหมายคำร้องฟ้องต่อสุนนไว้
ในจทหมายบันทึกทรัพย์สิน คำร้องททำเป็นอักษรบันทึก
ให้เอาคดีคิดไว้กับจทหมายบันทึกนั้น

เมื่อศาลไต่ฟังคำให้การของผู้ร้อง ฟ้อง ต่อสูแล้ว
และเมื่อพิจารณาจทหลักฐานที่ผู้ร้องฟ้อง ต่อสูได้เอา
ออกอ้างนนเสร็จแล้ว ศาลจะไต่ออกความเห็นจทไว้ใน
บมลงศาล แม้นจะบังคับให้จทการสืบสวนก็ได้

มาตรา ๘๔

ถ้าคำร้องต่อสุนน หากได้เขยถนหลังการธิบริว
ทรัพย์สินผู้ขร้องต่อสุนน ต้องทำคำร้องทุกข้ตามอรรถมา
ฉะบับหนงเข้ามาบนต่อศาล

ศาลต้องงคการจะแย้งบน หรือการจะขายทรัพย์สิน

สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินอันใดอันหนึ่งที่ได้พิพากษา
ตัดสินให้เป็นทรัพย์สินแล้ว ถ้าผู้ร้องฟ้องต่อว่าหากแพ้ความ
มันก็จะได้เสียค่าทำขวัญให้แก่ผู้ร้องขอให้บริวารทรัพย์สิน

ถ้าผู้ร้องฟ้องต่อว่าตนได้ยื่นเงินลงหลังการแบ่งปัน
ทรัพย์สินของให้แก่เจ้าหนี้เสร็จแล้ว หรือโดยนเวลาใด
ขายทรัพย์สินของนั้นเสร็จแล้ว ผู้ร้องฟ้องก็จะมีอำนาจต่อ
ว่าเอาได้แต่ค่าทำขวัญทรัพย์สินของตนนำผู้ซึ่งรับผิดชอบ
ในการเขตให้เสียหายทรัพย์สินของตน

มาตรา ๘๔ ถ้าลูกหนี้ทรัพย์สินของอยู่นอกท้องที่ของศาลที่ได้
ลงคำพิพากษาซึ่งใช้ได้เป็นคดีขาดแล้ว คำร้องขอให้
ให้บริวารทรัพย์สินซึ่งเจ้าหนี้เอาเข้ามาในนั้นก็จะส่งไปให้
หน้าศาลแห่งทรัพย์สินของอยู่ และหัวหน้าศาลผู้นั้นก็จะ
ไต่รับหน้าทเป็นผู้นับคืบให้จัดทำตามคำพิพากษา ตามกระ
บวนซึ่งได้เข้ามาแล้วนั้น

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยการศาลขายทรัพย์สินของที่ถูกริบหรือ และการ

แบ่งปันเงินขายทรัพย์สินเหล่านี้ให้เจ้าหนี้

มาตรา ๘๖ เมื่อทรัพย์สินของ ๑ ผู้ถูกริบรอนั้นจะแจกจ่ายให้แก่
เจ้าหนี้โดยเหตุใดเหตุหนึ่ง ก็คือด้วยว่าถ้าแบ่งปัน

ทรัพย์สินนอกนี้อาจจะเสียราคาไป หรือควยว่าเป็นของ
ซึ่งบุคคลหนึ่งคนเสียไว้ เมื่อศาลได้ฟังคำให้การของลูก
ความคงได้เข้ามาในมาตรา ๘๑ นั้นแล้ว ก็คงบังคับให้
ขายทรัพย์สินของเหล่านั้นเสีย

ข้อนี้จึงกำหนดหมายข้อบังคับไว้ในประมวลศาล และ
สลักใส่กฎหมายขันทกริยหรือทรัพย์สินนอก

มาตรา ๘๗

การจะขายทรัพย์สินของนั้นจะได้ขายอยู่ต่อหน้าศาล
เอง หรือในศาลมีตาแสงแห่งทรัพย์สินของตั้งอยู่นั้น
ตามศาลเห็นสมควรว่าจะขายเลหลังได้โดยง่าย และจะ
มีผู้คนค่อขึ้นไต่ราคามาก จำศาลจะเป็นผู้จัดขายเลหลัง
ทรัพย์สินของเหล่านั้น หัวหน้าศาลหรือตระลาการจะเป็นผู้
ตรวจตรา และจะต้องได้ขายค่อน้ำลูกความทุกคนซึ่ง
จะได้เกาะเข้ามาศาลตามธรรมเนียม

เมื่อศาลประจำแขวงซึ่งได้คดีนั้นเป็นชั้นต้นหรือเป็น
ชั้นอุทธรณ์ หากได้บริวหรือทรัพย์สินงอยู่นอกท้องที่ของศาล
นั้นพลางไว้ ศาลประจำแขวงจะมอบอำนาจให้ศาลซึ่งอยู่
ในท้องที่ทรัพย์สินอยู่ให้ขายทรัพย์สินเหล่านั้นต่างก็ได้

มาตรา ๘๘

การจะขายนั้นต้องขายเลหลัง ก่อนจะเอาทรัพย์สิน
สิ่งของออกขายเลหลังนั้น ต้องมีประกาศเตือนประชาชน
๘ วันล่วงหน้าไว้ก่อน ประกาศนั้นต้องให้ลงเป็นหัวข้อว่า

(ชายตัวอำนาจอของศาลยุติธรรม) แล้วต้องบอก
ค่าปลวันและเวลาจะได้ขาย และรายชื่อของซึ่งจะได้เอา
ออกขายเป็นสินค้า เครื่องอาหารหรือเครื่องของอื่น ๆ
พร้อมด้วยราคาทรัพย์สินจะวางลงชั้นต้นด้วย

จะต้องได้คิดประกาศไว้ที่ประตูเข้าออกแห่งศาล
ไว้ข้างนอกที่ว่าการเมือง ไว้บนหลังคานั่งหนึ่งทีประทัด
และถ้ามีตลาดก็ให้คิดไว้ในตลาดแห่งบ้านนั้น หรือถ้า
มีตลาด ก็ให้คิดไว้ที่เรือนตาแสง เวลาจะลงมือขายนั้น
ต้องให้ตั้งธงหรือตกลองข่าวเตือนประชาชน

มาตรา ๘๕ การจะขายเลหลังนั้นต้องให้ขายในห้องประชุมศาล
และต่อหน้าศาลเอง

ถ้ามีผู้ร้องรับซื้อตามราคาซึ่งได้วางลงชั้นต้น
ศาลหรือผู้ค้ำหน้าของศาลจะผ่อนราคาซึ่งได้วางลงชั้นต้น
นั้นลงต่อต่อไปในทันทีจนให้มีผู้ร้องรับซื้อก็ได้ ถ้าได้วาง
ราคาชั้นต้นต่ำกว่า ๕ เหรียญ จะต่อขึ้นต่ำกว่าที่ละ

๑๐ อัฐยู่ได้แล

ถ้าได้วางราคาชั้นต้นสูงกว่า ๕ เหรียญ จะต่อ
ขึ้นต่ำกว่าที่ละ ๕๐ อัฐยู่ได้แล

มาตรา ๘๖ ถ้าจำนวนเงินที่ขายทรัพย์สินของได้มานั้น หากพอ
ก็จำนวนหนี้และค่าธรรมเนียมศาลแล้ว ก็ต้องให้ยก

การขายในทันที

มาตรา ๕๑ ผู้ครอบครองของขายเลหฺงนั้นต้องมอบราคาของให้
แก่เจ้าศาลในทันที เวลาใดก็ได้ใช้ราคาถูกต้องดังกล่าว
แล้ว จึงจะได้มีมอบของนั้นให้แก่ผู้ซื้อ

ถ้าผู้ครอบครองหากบ้ใช้ราคาทรัพย์สิน ก็จะได้เอาออก
ขายใหม่ ในขณะที่เมื่อเขาออกขายครั้งที่สองนี้ ถ้าราคา
เขาต่อซื้อนั้น หากต่ำกว่าราคาผู้ครอบครองซึ่งตนได้ซื้อ
ผู้ครอบครองนั้นก็จะต้องทำให้เงินส่วนที่ครบราคาซึ่งตน
ได้ครอบครองนั้น และทั้งจะได้เสียค่าฤชาธรรมเนียมที่
เกิดขึ้นตวยการขายของตนและครั้งที่สองออก โดยจะได้
นับว่าเป็นค่าช่วยกำร

มาตรา ๕๒ การจะมอบเงินไค้จากการขายของเลหฺงนั้น หรือ
การจะแบ่งเงินส่วนนั้นให้แก่เจ้าหนี้ ก็จะได้ทำในระหว่าง
๘ วันลุนหลังวันไค้ขายของนั้น ศาลเองจะเป็นผู้มอบและ
แบ่งเงินให้ถูกต้องตามกระบวนมอบและแบ่งเงินทรัพย์สิน
เมื่อเอาเงินไค้จากการขายของเลหฺงนั้นใช้ค่าฤชา
ธรรมเนียมและหนี้ครบถ้วนแล้ว ถ้าเงินส่วนนั้นยังเหลือ
อยู่เท่าใดก็จะได้ไค้เอามอบให้แก่ลูกหนี้ผู้ถูกรวยหรือ

มาตรา ๕๓ นอกจากค่าเชคและคิตบประกาศและเงินวันของจำ
ศาลที่มีอยู่ในอัคราค่าฤชาธรรมเนียมนั้น จำศาลยังจะได้

รับค่าบวการอีกเท่ากับ ๑๐๐ ชัก ๕ แห่งจำนวนเงินซึ่ง
ขายของเลหลังไถ่นั้น

เจ้าศาลจะต้องจดหมายบันทึกเล่าเหตุการณ์ขายของ
เลหลังนั้นโดยจะไต่ส่งให้หัวหน้าศาลเป็นผู้ตรวจดู และ
ถ้าถึงความต้องการจะคิดร่างให้เขาก็ได้

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการบริบรอเอาหนสนของลูกหน

มาตรา ๕๔ เจ้าหนจะขอให้ศาลบริบรอเอาจำนวนเงินหรือสิ่งของ
ที่บุคคลผู้ใดผู้หนึ่งใดเป็นลูกหนของตนนก็ได้
ถ้าเขินตงว่ามาแล้ว เจ้าหนต้องยื่นคำร้องขอ
หนงต่อศาล บอกขอวิชาและที่อยู่ลูกหนทงวิชาหากิน
และที่อยู่ของบุคคลชงจะได้ให้ศาลบริบรอเอาทรัพย์สินของ
ไวนนทงบอกจำนวนหน และเหตุการณ์สำคัญพร้อมด้วย
หลักฐานต่าง ๆ ต้องให้ยื่นหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ต่อ
ศาลพร้อมกัยคำร้อง

เมื่อศาลได้เกาะทวลูกหน และผู้จะถูบริบรอทรัพย์สิน
นั้นมารวมศาลแล้ว ศาลก็จะไต่พิจารณาคำร้องขอขณน
ด้วยหลักฐานทุก ๆ อย่างให้จนเห็นเป็นความจริงแล้ว จึง
จะไต่ลงคำพิพากษายังคัย ให้ลูกหนของลูกหนนเอาเงิน

หรือสิ่งของที่ถูกรับรอนนมาให้แก่เจ้าตนเอง หรือให้แก่
เจ้าศาล

เวลาใดก็ตามเจ้าเห็นหลายคนไปขอให้ศาลรับหรือทรัพย์สิน
นั้น หรือเวลาศาลได้รับทรัพย์สินหลายแห่งคำร้องขอของ
เจ้าคนอื่น ๆ ในขณะเมื่อจะมอบเงินหรือสิ่งของที่ใครรับ
หรือทรัพย์สินนั้น ต้องได้มอบทรัพย์สินให้แก่เจ้าศาล ในสถาน
นั้น เงินหรือสิ่งของซึ่งได้วางไว้กับเจ้าศาลนั้น ศาลก็จะ
แย่งยื่นให้แก่พวกมีสิทธิ

มาตรา ๕๕

ถ้าเงินหรือสิ่งของที่ถูกรับรอนนหากแม่เบี้ยหวัด
เงินนั้น จะรับเอาได้แต่เพียงอัตรามากและน้อยซึ่งได้วาง
มาแล้วในมาตรา ๗๔ บนน

มาตรา ๕๖

เมื่อลูกหนของลูกหน หากถูกบังคับให้ยกทรัพย์สิน
ทรัพย์สินสิ่งของ ๆ เจ้าหนของมันไว้ แล้วมันเลยเอาทรัพย์สิน
หรือสิ่งของที่ถูกกักกันทั้งหมด หรือแค่ส่วนเดียวส่งให้
เจ้าหนของมัน การที่มันได้ส่งทรัพย์สินสิ่งของดังนี้ ก็จะมีนัย
ว่าเป็นการใช้แทนและมันยังจะไต่ไต่แทนทรัพย์สินสิ่งของตาม
ที่ศาลได้บังคับให้กักไว้นามันนั้นออกจงควร

ถ้าลูกหนของลูกหน และผู้คนที่มีความทวิจริต
สมรู้เห็นใจด้วยกันในการส่งทรัพย์สินสิ่งของที่ศาลได้กักไว้
ความกล่าวมานั้นให้แก่กัน เจ้าหนจะฟ้องร้องต่อศาล
อาญาให้ลงโทษพวกเขากระทำผิดก็ได้

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยการแบ่งปันมรดกต่อหน้าศาล

มาตรา ๕๗ เมื่อพวกควรรับมรดกเข้าด้วยกันในการจะแบ่งปันมรดก เมื่อศาลที่ใครรับคำร้องขอขึ้นไต่พิจารณาอำนาจและคำต่อสู้ของผู้ควรรับมรดกทุกคนแล้ว ก็จะได้พิจารณาทรัพย์สินและแบ่งปันทรัพย์สินเหล่านั้นให้แก่พวกควรรับมรดก การแบ่งปันมรดกทั้งนี้ศาลต้องไต่ถามคำพิพากษาก็คงสิ้น

ถ้าศาลเห็นว่าทรัพย์สินเป็นรูปพรรณนั้นเพื่อแบ่งปัน ให้แก่พวกควรรับมรดกทุกคนไม่ได้ ก็ให้ศาลบังคับให้ขายทรัพย์สิน การจะขายทรัพย์สิน ก็ต้องให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดตามกระบวนซึ่งได้ไว้ใน การจะขายทรัพย์สินทุกรูปหรือ

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยการกักขังเร่งหนี้

มาตรา ๕๘ การกักขังเร่งหนี้ซึ่งได้กำหนดเวลาและรูปกระบวนไว้ในมาตรา ๓๑๖ และมาตราต่อไปแห่งกฎหมายแพ่งนั้น ศาลมีอำนาจเอาใช้สิ่งโทษแก่ลูกหนี้ซึ่งบังคับใช้เงินให้ครบตามจำนวนซึ่งศาลได้ตัดสินให้ใช้

มาตรา ๕๕ การถักขึงร่งหน ^๕ เหมือนไถ่ว่าไว้ในมาตรา ๓๑๕ แห่งกฎหมายแพ่งนั้น จะทำพร้อมกันด้วยข้อบังคับต่าง ๆ ให้ปฏิบัติการตัดสิน เช่นว่าการวิธรพัยของลูกหนักไถ่

มาตรา ๑๐๐ ในแผนกแพ่งและค้าขาย ศาลจะตัดสินให้กักขึง ร่งหนใส่ลูกหนักไถ่แต่เมื่อเจ้าหนักได้ร้องขอโดย ชักเจน และฉะเพาะแต่ในสถานทุกลูกหนักมีใจทุจจริต ฉ้อโกงเท่านั้น ในคำพิพากษานันไถ่ช้แจงบอกความทุจ- จริตใส่นำด้วย

แต่ว่าในสถานที่เจ้าหนักโดยความเลินเล่อยไถ่ขอ ให้ขึงร่งในคำร้องของคนหรือในเวลาลงประชุมศาล ท่อ ภายหลังจะเสดคำร้องฉะบับหนึ่งไปยื่นขอให้ตัดสินเพิ่มเติม เข้าในคำตัดสินฉะบับที่ไถ่ลงแล้วนให้เอาควลูกหนักขึงร่ง กไถ่ ศาลก็จะไถ่ตัดสินฉะบับที่สองเพิ่มอีก โดยจะไถ่ พิจารณาตามคำร้องทเจ้าหนักยอมมานัน และทงจะไถ่ช้แจง บอกในคำตัดสินว่าลูกหนักนมีใจทุจจริตฉ้อโกง การจะ เอาคำตัดสินนออกบังคับให้ปฏิบัติ ก็ต้องใหม่ไนไซไถ่เป็น เต็ดขาดเสียก่อน

การทงมवल และถึงแม่นว่าไถ่ให้เอาไปกักขึงร่ง

ไว้แล้วก็ตาม เมื่อลูกหนี้มีความซัดซังประการใด มัน
จะมีคำร้องยื่นต่อศาลาก็ได้

มาตรา ๑๐๑ เจ้าหนี้ของร้องขอต่อเจ้าศาลเพื่อขอให้กักขังลูกหนี้
ของตน แล้วเจ้าศาลจะได้ส่งประเด็นคำพิพากษานั้นไปยัง
เจ้าพนักงานลาวผู้มีอำนาจจะบังคับเรียกเอาลูกหนี้ผู้นั้นมา
กักขังโดยบังคับได้เสียค่าฤชาธรรมเนียมอย่างไรเลย
ก่อนจะส่งประเด็นคำพิพากษาไปยังเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ
นั้น เจ้าศาลต้องเอาส่งให้หัวหน้าศาลหรือให้ตระลาการผู้
แทนที่หัวหน้าศาล เพื่อให้ท่านเจตหมายใส่ประเด็นนั้น
ว่าเห็นดีและต้องให้จัดการตามข้อบังคับแห่งคำพิพากษา
ฉบับนั้น

มาตรา ๑๐๒ ประเด็นคำพิพากษาระบบันต้องบอกจำนวนเงินซึ่ง
ลูกหนี้ผู้นั้นไต่เบงหนเจ้าหนี้ในเวลาลูกหนี้ใดถูกกักขังนั้น
ไว้ให้คักแน่ ถ้าการกักขังนั้นไต่ทำก่อนข้อบังคับต่างๆ เช่น
บริบรชทอพยของลูกหนี้ จำนวนเงินนั้นก็จะแม่นจำนวนหนทง
หมคนนแล ถ้าหากกักขังนั้นไต่ทำลุนหลังข้อบังคับต่าง ๆ
เช่นบริบรชทอพยของลูกหนี้แล้ว จำนวนเงินนั้นก็จะแม่น
จำนวนหนทงคางคาคอยูนนแล

มาตรา ๑๐๓ ในสถานใดสถานหนึ่งหรือด้วยเหตุการณใดอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะลูกหนถูกกักขังอยู่ จำนวนหนนนเลยหลกห้อย่อนผ่นลง จ่าศาลต้องม้จกทหมายแจ้งความให้หัวหน้าพระตำมรงทรายในทันที โดยจะไค้ให้หัวหน้าศาลตรวจดูเช่นขอไ้จกทหมายนั้นไว้เป็นสำคัญด้วย

มาตรา ๑๐๔ เมอสนกำหนดเวลากักขังเวรง และเวลานั้นครบกัยจำนวนเงินที่ยกค่างคಾಯ่นแล้ว หัวหน้าพระตำมรงกักขังนั้นต้องปล่อยลูกหนในทันที ตามอำนาจของหัวหน้าพระตำมรงเอง

แต่ว่าหัวหน้าศาลต้องตรวจตราการกักขังนี้ และยังคงให้ปล่อยลูกหนในเวลาเห็นว่าครบกำหนดเวลาแล้ว

มาตรา ๑๐๕ เจ้าหนจะขอให้ปล่อยลูกหนเวลาใดก็ไค้ แต่ต้องให้ร้องขอด้วยปาก หรือทำหนังสือบนค่อจ่าศาล

เห็นไขบงบนของจ่าศาลว่าเจ้าหนไค้ขอให้ปล่อย และหัวหน้าศาลไค้เช่นขอเห็นคไ้ด้วยแล้ว ลูกหนนนั้นจะถูปล่อยไป

ถาลูกหนเห็นว่าคนถูกกักขังข้ถูกต้องตามกฎหมายและข้ถูกต้องตามกระบวนมาตรา ๓๒๐ และ ๓๒๑ แห่งกฎหมายแพ่ง ลูกหนผู้นจะยื่นคำร้องทุกขค่อศาลก็ไค้ ศาลก็จะได้พิจารณาแล้วออกความเห็นจตไว้ในขมลงศาล

ภาคที่ ๓

ว่าด้วยการจะอุทธรณ์คำพิพากษา

บทที่ ๑

ว่าด้วยลักษณะพิจารณาความต่อหน้าศาล

หมวดที่ ๑

มูลกระบวน

มาตรา ๑๐๖ คำพิพากษาระยะขีโตซึ่งได้ตัดสินเป็นขั้นต้น ถูกตั้ง
ตามแบบอย่าง ซึ่งใ้กว่าไว้ในกฎหมายวิธีกแก่งการยุติ
ธรรม และถูกตามมาตรา ๖๐ และ ๖๑ บนนี้ ลูกความ
เองหรือผู้เกี่ยวข้อง ขาคความฝ่ายลูกความหรือผู้มสิทธิ
ของลูกความ หรือผู้ไ้รับสิทธิของลูกความ จะอุทธรณ์
ขึ้นต่อศาลชั้นสูงไปอีกก็ได้

มาตรา ๑๐๗ คำอุทธรณ์ต่อคำพิพากษา ซึ่งศาลประจำเมืองได้
ตัดสินเป็นขั้นต้น ก็จะถูกส่งไปยังศาลอุทธรณ์ประจำแขวง
คำอุทธรณ์ต่อคำพิพากษา ซึ่งศาลประจำแขวงได้
ตัดสินเป็นขั้นต้น ก็จะถูกส่งไปยังศาลอุทธรณ์พิเศษ และ
ลงล้างคดี

มาตรา ๑๐๘ เมื่อศาลได้พิพากษาคดีใดคดีหนึ่งแล้ว ลูกความ

ฝ่ายใดจะอุทธรณ์ว่าศาลมีอำนาจจะตัดสินคดีนั้นก็ได้เสมอ
ถ้าว่าจำนวนทรัพย์สินของที่เกี่ยวข้องในการตัดสินนั้น หาก
ไม่เกินกว่ากำหนดที่ใดจะหมายไว้สำหรับคำพิพากษาชั้น
ที่สุด

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยอาการซึ่งควรจะให้รับคำอุทธรณ์ได้ และกำหนดเวลา

มาตรา ๑๐๕ การจะอุทธรณ์นั้น ต้องแสดงความให้จำศาลแห่ง
ศาลซึ่งไต่ลงคำพิพากษาศาลชั้นต้น จำศาลจะไต่จัตข้อ
ความอุทธรณ์นั้นไว้ในขมขัญซึ่งคำอุทธรณ์ในทันที จำศาล
และลูกความผู้ขออุทธรณ์นั้นต้องเซ็นชื่อใส่ไว้ด้วยกัน ถ้า
ลูกความขมขัญเซ็นชื่อ ก็ให้ลงลายมือไว้เป็นสำคัญ

จำศาลจะไต่ให้ไวยับความอุทธรณ์แก่ลูกความ
หนึ่งระเบียบ

ต้องไต่วางคำสันใหม่ ซึ่งจะได้เรียกว่าคำสันใหม่
อุทธรณ์พร้อมด้วยคำขออุทธรณ์ ถ้าจะอุทธรณ์ชั้นศาล
ประจำแขวง จะต้องเสียคำสันใหม่อุทธรณ์ ๔ เหยียบ ถ้า
จะอุทธรณ์ชั้นศาลอุทธรณ์และลงล่างพิเศษ ต้องเสียคำ
สันใหม่อุทธรณ์ ๑๔ เหยียบ การที่ขมขัญคำสันใหม่
ไว้พร้อมคามอัคราที่ว่ามานี้ ก็อาจจะทำให้ศาลอุทธรณ์รับ
คำอุทธรณ์นั้นได้

เงินล่วงหน้าสำหรับเป็นค่าธรรมเนียมต่าง ๆ แห่ง
คดีเรื่องนี้ ก็จะได้กำหนดให้ลูกความล่วงหน้าไว้ก่อนใน
สถานเดียวกันกับเวลาได้ยื่นฟ้องต่อศาลชั้นต้น

มาตรา ๑๑๐ ลูกความข้างใด ซึ่งได้ขออุทธรณ์ จะยื่นคำร้องเล่า
เหตุการอุทธรณ์ของตนในเวลาตนได้แสดงอุทธรณ์ต่อจำ
ศาล หรือในกำหนด ๘ วันหลังนั้นมากที่สุด

มาตรา ๑๑๑ เมื่อได้รับความขออุทธรณ์ของลูกความแล้วในทันที
จำศาลต้องให้ค่าแสง บอกเงื่อนไข ค่าความ ของลูกความ
นั้นทราบตามกระบวนซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒-๑๓,
๑๔ และ ๑๕ ขน

มาตรา ๑๑๒ ในทันทีนั้น ต้องได้ส่งสำนวนคดีเรื่องนี้ไปยังศาล
อุทธรณ์ซึ่งมีอำนาจจะพิพากษาคัดสินพร้อมด้วยคำร้องเดิม
กับหนังสือต่าง ๆ ซึ่งคดีคดีมาพร้อมคำร้องนั้น และคำร้อง
คือข้ออุทธรณ์ ถ้าคู่ความของลูกความ หากได้เอามาขึ้น
และ สำเนา ร่างจดหมาย บันทึก การสืบสวน การชันสูตร
หรือการไต่ตรวจทุกฐาน, ถ้าหากได้ตรวจท และสำเนา
คำพิพากษาซึ่งลูกความเขาอุทธรณ์นั้น ตั้งแต่ต้นจนปลาย
พร้อมด้วยประเด็นข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งศาลได้ออกบังคับ
ในขณะที่เมื่อพิจารณาคดีเรื่องนี้ และซึ่งได้จดหมายไว้ใน
สมัย
บมลงศาล สำเนาร่างต่าง ๆ นั้นต้องให้หัวหน้าศาลเช่น
ข้อเขียน

มาตรา ๑๑๓ กำหนดเพื่อจะให้อุทธรณ์ใน แผนกแพ่ง และแผนก
ค้าขายนั้นมีสองเดือน นับตั้งแต่วันที่ไต่ลงคำพิพากษาคดี
สิ้นไป ถ้าหากคำพิพากษาสองหน้าและต่อหน้าลูกความ
ทั้งหมด

ถ้าหากคำพิพากษาคดีสิ้นในฐานลูกความผู้หนึ่งหรือ
หลายคนยี่ได้เข้ามารวมศาลเวลาลงคำตัดสิน กำหนด
อุทธรณ์ซึ่งจะได้กำหนดให้แก่ลูกความผู้หนึ่ง ก็จะไต่นับตั้ง
แต่วันที่ได้แจ้งคำพิพากษาให้แก่ลูกความนั้นทราบ ดังว่า
ไว้ในมาตรา ๕๗ นั้นไป

ถ้าหากแม่นคำพิพากษาในฐานลับหลัง กำหนด
อุทธรณ์ ๒ เดือน นับตั้งแต่วันที่สิ้นกำหนดร้องคำ
พิพากษานั้นไป

มาตรา ๑๑๔ คำพิพากษาจะมีโดยมีสัญลักษณ์ไว้ว่าได้คัดถอน
ลูกความให้ทราบกำหนดอุทธรณ์ และคำพิพากษาจะมี
ใตซึ่งตราการศาลเท่าใจผิดว่าเป็นคำพิพากษาชั้นที่สุด
นั้น คำพิพากษาเหล่านั้นจะอุทธรณ์ได้ในกำหนด ๑๐ ปี

มาตรา ๑๑๕ จะอุทธรณ์ได้แต่ในขณะเมื่อไต่ลง คำพิพากษาคดี
เรื่องหนึ่งเป็นเด็ดขาดแล้ว ในสถานใดๆ ก็ที่ จะอุทธรณ์
คำพิพากษาลับหลังซึ่งกำหนดร้องคำยังที่นขาดเดือน
ปีได้ และจะอุทธรณ์ความเห็นของศาลซึ่งไต่ยังคดีในการ

ข้อใดข้อหนึ่งชั่วคราว หรือบังคับสำหรับการไต่สวนคดีที่
ไปได้เหมือนกัน

มาตรา ๑๑๖ ในขณะเมื่อ ลักความ ข้างหนึ่ง ข้างใด ถึงแก่กรรม
กำหนดสองเดือนซึ่งอนุญาตให้อุทธรณ์นั้น ก็จะได้ท้วง
ให้เป็น ๔ เดือนให้แก่ผู้ที่มีสิทธิอุทธรณ์ต่างผู้ถึงแก่กรรม

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยอำนาจแห่งคำอุทธรณ์

มาตรา ๑๑๗ ถ้าคำพิพากษาของศาลลาว หากคัดค้านลงโทษให้
ใช้เงิน และถ้าลักความผู้ถูกลงโทษให้ใช้เงินนั้น หาก
เป็นคนซึ่งข่าจะใช้เงินได้โดยง่าย ศาลจะบัญญัติไว้
ว่าให้ลักความที่แพ้คดีนั้น จักทำตามคำพิพากษาระยะนั้น
พลางไว้ในระหว่างอุทธรณ์ก็ได้

ถ้าแน่นในสถานอื่น จะบังคับให้เอาคำพิพากษาซึ่ง
อุทธรณ์อยู่นั้นออกปฏิบัติได้ จนให้ศาลอุทธรณ์ลงคำ
พิพากษาใหม่อีกก่อน

มาตรา ๑๑๘ ถ้าลักความหากข่มขอกข้อใดข้อหนึ่งออกในเมื่อ
คำอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ก็จะพิจารณาคัดค้านคดีเรื่อง
นั้นแต่ต้นจนปลายเหมือนศาลชั้นต้นได้ทำแล้วนั้น แต่ว่า
คำอุทธรณ์จะมีผลให้แต่

- ๑ ลูกความซึ่งไต่ขอทรรณ
- ๒ บุคคลที่เขาหุ้นส่วนด้วยกัน บุคคลที่รับมรดก
 ด้วยกัน และบุคคลที่รับสัญญาพร้อมกันใช้แทน
- ๓ บุคคลซึ่งถูกออกชื่อว่าเป็นเจ้าของในคดีเรื่องนั้น
 ส่วนลูกความอื่น ๆ คำพิพากษาซึ่งไต่ลงชั้นต้นนั้น
 ก็ระบิว่าเป็นคำพิพากษาใช้ไต่เป็นเด็ดขาด

มาตรา ๑๑๕ คำขอทรรณนั้น จะคัดค้านต่อว่าแต่ข้อใดข้อหนึ่งแห่ง
 คำพิพากษาชั้นต้นนั้นก็ไต่ ในคำร้องขอทรรณนั้นก็ขอให้
 ผู้ยื่นขอทรรณชี้แจงแก่ในข้อจะคัดค้านนั้นให้คกแก่ ส่วน
 ข้อคัดค้านอื่น ๆ ในคำพิพากษาชั้นต้นนั้น ถิ่นยวไต่คัดค้าน
 ใช้ไต่เป็นเด็ดขาด

มาตรา ๑๒๐ ในเวลาศาลอุทธรณพิจารณาคำขอทรรณจนถึงเวลา
 คำพิพากษาคัดค้าน จำเลยต่อหน้าศาลอุทธรณมีอำนาจ
 ขอทรรณข้อใด ข้อหนึ่ง แห่งคำพิพากษา ซึ่งถูกอุทธรณนั้น
 การจะอุทธรณครั้งนั้น บัต้องจะทำ เป็น เรืองราว มีรูปกระบวน
 ต่างหากเลย จะแสดงโดยปากเวลาลงประชุมศาล
 อุทธรณนั้นก็ไต่ ศาลอุทธรณก็จะไต่จัดเขานำปากนั้นไว้
 ในข่มประชุมศาล

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการพิจารณาและคำพิพากษาคาลอุทธรณ์

- มาตรา ๑๒๑ การปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ ๑๙-๒๐-๒๑ และ ๒๒ บนนสำหรับศาลชั้นต้น ก็จะใช้ใช้สำหรับศาลอุทธรณ์เหมือนกัน เป็นต้นว่าการตรวจคดีเข้าในข้อมติคำร้องทุกข์แผนกแพ่ง หรือการออกหมายเกาะ หรือการให้ลูกความเข้ามารวมศาล หรือการออกบังคับต่าง ๆ สำหรับการไต่สวนและแจ้งคำพิพากษาคดีชั้นต่าง ๆ อีก
- มาตรา ๑๒๒ ลูกความอยากขอเข้ามาให้การต่อหน้าศาลชั้นต้นได้ แต่ต้องแสดงความมั่นใจให้ศาลทราบคดีแน่ และยื่นหนังสือขอขออนุญาตเข้าให้การต่อศาลชั้นต้นด้วย แต่เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะบังคับให้ลูกความเข้ามารวมศาลก็ยังไม่ได้อีก
- มาตรา ๑๒๓ ในส่วนการชั้นสองตัวหนังสือ ถ้าลูกความขี้ได้ปฏิเสธแต่เมื่อเอาหนังสือออกอ้างต่อหน้าศาลชั้นต้น มันจะปฏิเสธต่อหน้าศาลอุทธรณ์ได้
- มาตรา ๑๒๔ นอกจากข้อคำสำหรับจะแก้ไขข้อสัญญาโจทก์ซึ่งเป็นคำมูลคดีหรือความร้องขอต่อกัน จะร้องขอข้อใดข้อหนึ่งอย่างใหม่อีกต่อศาลอุทธรณ์นอกจากข้อความที่ไต่

ร้องขอต่อศาลชั้นต้นนับแต่เป็นอนาคตก

มาตรา ๑๒๕ ศาลอุทธรณ์จะเห็นชอบตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อหนึ่งข้อใด หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขทั้งหมดแก่ต้นจนปลาย แห่งคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้

ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่ารูปกระบวน หรือวิธีพิจารณาความหากถูกต้องตามข้อบทกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ก็จะได้ตัดสินยกเลิก แล้วตัดสินใหม่

ถ้าการยกเลิกนั้นหากเกิดด้วยว่าชั้นต้นได้พิพากษาโดยมีอำนาจ และถ้าศาลอุทธรณ์นั้นแม้ศาลอุทธรณ์ประจำแขวง ศาลอุทธรณ์ประจำแขวงก็ต้องขอเว้นจากการจะพิพากษาต่อไป เพราะการตัดสินในแผนกลาวเกี่ยวกับอำนาจศาลนั้นตกอยู่ในหน้าที่ศาลอุทธรณ์พิเศษ

ถ้าตงนั้นก็ต้องปฏิบัติจัดการให้ถูกต้องไปตามกระบวนมาตรา ๑๕๑ และมาตราต่อไป

ในสถานเดียวกัน ถ้าศาลอุทธรณ์ได้รับคำขอเว้นจากการพิพากษาคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ก็ต้องเห็นว่าตนมีอำนาจจะตัดสินได้ แล้วต้องส่งคำขอนั้นไปยังศาลอุทธรณ์พิเศษ

มาตรา ๑๒๖ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ก็เป็นคำตัดสินคดีเรื่อง

ถ้า ผู้^๕อธิบดี^๕หรือ^๕รองอธิบดี^๕หรือ^๕ผู้^๕ช่วย^๕อธิบดี^๕ใน^๕ข้อ^๕ใด^๕ข้อ^๕หนึ่ง^๕ ก็^๕ต้อง^๕บังคับ^๕ให้^๕ส่ง^๕สิน^๕ไหม^๕นั้น^๕คน^๕ให้^๕แก่^๕มัน

บทที่ ๒

ว่าด้วยการพิจารณาความต่อหน้าศาลพิเศษ

ภาคที่ ๑

การอุทธรณ์ลี้ลับ

หมวดที่ ๑

มูลกระบวน

มาตรา ๑๒๕ คำอุทธรณ์ลี้ลับที่แม่้นคำขอขอลี้ลับคำพิพากษา ซึ่งศาลประจำเมืองและศาลประจำแขวงไคลงเป็นชั้นที่สุด ตามกระบวนมาตรา ๑๖ แห่งกฎหมายตั้งแต่งการยุติธรรม และคำพิพากษาของศาลประจำแขวงศักดิ์สินเป็น ศาลอุทธรณ์ตามกระบวนมาตรา ๑๕ แห่งกฎหมายตั้ง แต่งการยุติธรรม

มาตรา ๑๓๐ การจะอุทธรณ์ลี้ลับได้ ก็แต่เมื่อศาลที่พิพากษา ชั้นต้นไคศักดิ์สินโดยมีอำนาจ หรือโดยล่วงเกินอำนาจ ของตนไป หรือโดยขัดข้องตามข้อบทกฎหมายแพ่งและ คำขาย หรือกฎหมายพิจารณา

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยข้อสำคัญกำหนดรูปกระบวนและอำนาจแห่งคำอุทธรณ์

มาตรา ๑๓๑ จะมีอำนาจอุทธรณ์ได้แต่จากความบกพร่องของในคดี
เรื่องนั้น หรือผู้เกี่ยวลูกความหรือมัสทอหรือผู้ได้รับสิทธิ
ของลูกความเหล่านั้น

มาตรา ๑๓๒ ในแผนกแพ่งและค้าขาย กำหนดจะอุทธรณ์ล
ยล้างได้ในเมื่อคนหนึ่ง นัยตั้งแต่เวลาที่ขาดอายุความ
อุทธรณ์ไป

กำหนดคนที่จะอนุญาตให้ถึง ๒ เดือนให้แก่ผู้สืบอ
นาจของลูกความซึ่งถึงแก่กรรมหลังจากได้ลงคำพิพากษา
ตัดสินนั้น แต่ถ้าวินิจฉัยคำพิพากษาซึ่งได้บอกกำหนดข้อ
ลยล้างไว้ตามวามานแล้ว กำหนดจะอุทธรณ์ลยล้างนั้นก็
จะบ่ขาด และในสถานที่จะอุทธรณ์ลยล้างคำพิพากษานั้น
ได้ในกำหนด ๑๐ ปี

มาตรา ๑๓๓ ลูกความข้างใดอยากอุทธรณ์ลยล้างคำพิพากษา
ตัวเองหรือผู้มีอำนาจไปต่างตัวต้องเข้าไปที่ว่าการจำศาล
ซึ่งได้ลงคำพิพากษานั้น เพื่อบรรยายความข้ออุทธรณ์
ลยล้าง

ข้อความที่ใดแสดงถึงนั้น ก็ต้องให้จำศาลจดหมาย
เข้าไว้ในบมสำหรับการอุทธรณ์ลยล้าง จำศาลต้อง

ลงเช่นซื้อพร้อมควยเช่นซื้อหรือลายมือของลูกความผู้ซื้อ
 อุตธรณ์ลยลังนน และซื้อความทั้งหมตกให้เศกให้ถัก
 คอ้งตามรูปกระบวนแห่งการจะอุตธรณ์ธรรมคางได้ว่า
 มาแล้วบนน

ลูกความผู้อุตธรณ์ลยลังนน คอ้ง วางเงิน ๑๕
 เหยียดเป็นค่าสินไหมและเงินลวงหน้าสำหรับค่าฤชา
 ธรรมเนียมต่าง ๆ สำหรับค่าอุตธรณ์ลยลังนนไว้กัยจำ
 ศาล คอ้งให้บัญญัติให้ถักคอ้งตามทุกข้อทว่ามาน ถ้า
 บัฉณะนั้นเขาจะให้อุตธรณ์ลยลังนบังเกิดขึ้นได้ จำศาลคอ้ง
 จะให้ไวยรับแก้ลูกความว่าไครับจำนวนสินไหมสำหรับอุต
 ธรณ์ลยลังน และว่าลูกความนั้นไคมาแสดงค่าขออุตธรณ์
 ลยลังนแล้ว

มาตรา ๑๓๔ พร้อมค่าแสดงขออุตธรณ์ลยลังนน คอ้งให้ม่ค่า
 ร้องข้แรงหลักฐานแห่งการอุตธรณ์ลยลังนนมาบนศาล
 กวีย

การจะยื่นคำร้องอุตธรณ์ลยลังนน คอ้งให้ยื่นต่อจำ
 ศาลลูกความไคไปแสดงขออุตธรณ์ลยลังนน หรือยื่น
 ต่อจำศาลอุตธรณ์ลยลังนพิเศษเองก็ได้

มาตรา ๑๓๕ คำอุตธรณ์ลยลังนพาให้งการจะบังคยให้จับทำ
 ตามคำพิพากษาซึ่งถูกอุตธรณ์ลยลังนน เว้นไว้แต่เมื่อ

มีข้อบังคับของศาลให้จัดทำตามพยานไว้ก่อนทั้งมาแล้วใน
มาตรา ๑๑๗ ขน

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยการไต่สวนลง

มาตรา ๑๓๖ เมื่อได้รับคำสั่งช้อุทธธรณ์ลงแล้ว จำศาล
ต้องเตือนให้ดูความข้างจะต่อสู้ให้ทราบตามธรรมดา
ในใบเตือนนั้นต้องชี้แจงบอกว่าดูความข้างจะต่อสู้จะ
ประสงค์ช้อุทธการรับคำร้องลงนั้น อยู่ที่ว่ากรของจำ
ศาลซึ่งได้รับคำช้อุทธธรณ์ลง และจะทำคำร้องต่อสู้
ก็ไต่ ใบเตือนฉบับเดิมซึ่งตาแสงต้องไต่ส่งคืนไปให้จำ
ศาลนั้นต้องเอาคตไว้ในสำนวนคดีเรื่องนั้นด้วย

มาตรา ๑๓๗ เมื่อได้รับคำเตือนซึ่งตาแสงส่งมาให้ทั้งใน
มาตราขบนแล้ว จำศาลต้องส่งสำนวนคดีเรื่องนั้นไปให้
จำศาลช้อุทธธรณ์ลงพิเศษ สำนวนคดีเรื่องนั้นต้องให้
มีหนังสือต่าง ๆ ให้ครบครันคือกับสำนวนช้อุทธธรณ์ จำ
เป็นจะไต่เอาร่างคำพิพากษา ซึ่งถูกช้อุทธธรณ์ลง
พร้อมด้วยร่างคำพิพากษาแต่เดิมใส่ไปในสำนวนคดีลง
ลงนั้นด้วย

มาตรา ๑๓๘ เมื่อเจ้าศาลลงล่างชนพิเศษไต่รบสำนวนคดีเรื่องนั้น แล้ว ต้องจกเข้าในบัญชีสำหรับจกคดีแผนกแพ่งและค้าขาย และลงเลขลำดับไว้

มาตรา ๑๓๙ ในสถานอุทธรณ์ลงล่างนั้น ศาลอุทธรณ์พิเศษพิพากษาคัดสินตามสำเนาหนังสือที่มีอยู่ในสำนวนคดีเรื่องนั้น แต่ถ้าศาลอุทธรณ์พิเศษเห็นว่าควรเรียกเอาหลักฐานมาให้การอรรถไต่ และจะสืบถามโดยนำปากหรือโดยเขียนเป็นตัวอักษรกับหลักฐานผู้ใดผู้หนึ่งอรรถไต่ ลุกความตถกเรียกเข้าไปศาลพิเศษทั้งวามาน ก็จะได้เกาะเข้ามาค่อหน้าศาลตามกระบวนและตามกำหนดที่ไต่กัถไว้ไว้ในมาตรา ๑๒ ถึง ๑๗ บนน

มาตรา ๑๔๐ คำร้องอุทธรณ์ลงล่างและคำร้องค่อสู้ค่อส่งให้ถึงเจ้าศาลอุทธรณ์พิเศษอย่างช้าในกำหนดเดือนหนึ่ง นับมาค่งแถ่วนซงคำร้องอุทธรณ์ลงล่างและคำร้องค่อสู้บนมาคกอยู่ทว่ากรเจ้าศาลของศาลทรบคำร้องบน

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการพิพากษาลงล่าง

มาตรา ๑๔๑ คำพิพากษาลงล่างมีอำนาจลงคำตัดสินแต่ในข้อที่จว่าค่อไปน

ข้อ ๑ คัดสินขบรบคำอุทธรณ์ลงล่าง

ข้อ ๒ ทักสินยกเล็กคำอุทธรณ์ลงล่างแต่ต้นจน
ปลาย

ข้อ ๓ ทักสินรับเขียนจริงแต่ต้นจนปลายคำอุทธรณ์
ลงล่าง และทักสินลงล่างคำพิพากษาที่
ถูกอุทธรณ์นั้นแต่ต้นจนปลาย และทักสิน
ส่งคดีเรื่องนั้นไปให้ศาลเดิม ซึ่งจะได้ส่ง
ผู้พิพากษาผู้ใหม่ขึ้น หรือจะไต่ส่งคดีเรื่อง
นั้นไปให้ศาลอื่นเช่นเดียวกันนั้นให้พิพากษา
ทักสินใหม่อีก

ข้อ ๔ ทักสินบ่งชี้ว่าเป็นจริงในข้อหนึ่งข้อใด แล
บ่งชี้ว่าเป็นจริงแต่ข้อหนึ่งข้อใดเหล่านั้น ทั้ง
ทักสินลงล่างคำพิพากษาชั้นต้นด้วย และ
ส่งไปให้ศาลใหม่เหมือนว่าในข้อ ๓ บนน
ให้พิพากษาทักสินใหม่อีกในข้อความซึ่ง
ศาลพิเศษได้รับว่าเป็นจริง

ข้อ ๕ ทักสินลงล่างโดยบังคับไต่ส่งไปให้ศาลอื่น
พิพากษาใหม่อีก

๑ เมื่อคำพิพากษาซึ่งถูกอุทธรณ์มายัง
ศาลพิเศษนั้นบังคับต้องตามคำพิพากษาระบบก่อน ซึ่งศาล
เกี่ยวนั้น ไต่ส่งทักสินเกี่ยวแก่คดีเรื่องเดียวกัน

๒ เมื่อศาลอุทธรณ์ไต่รับเอาคำตัดสินที่ถูกลดล้างนั้นมาพิพากษาโดยบังคับต้องตามกฎหมาย เพราะคำตัดสินนั้นจะนับเป็นคำตัดสินชั้นที่สุดแล้ว

ถ้ามีการอุทธรณ์ลดล้างเกี่ยวกับอำนาจศาลต่างๆ ศาลพิเศษจะเป็นผู้ขบถศาลซึ่งจะมีอำนาจตัดสินคดีเรื่องนี้

มาตรา ๑๔๒ คำพิพากษาของศาลลดล้างชั้นพิเศษในแผนกแพ่งและคำชಾಯนน์ จะอุทธรณ์ต่อไปอีกไม่ได้

มาตรา ๑๔๓ เมื่อศาลพิเศษได้ตัดสินลดล้างคำพิพากษาชั้นต้นศาลซึ่งไต่รับเป็นผู้จะพิพากษาใหม่อีกนั้นต้องพิพากษาศักดิ์สินให้ถูกต้องตามคำตัดสินของศาลพิเศษ และตามข้อบทกฎหมายซึ่งศาลพิเศษได้เห็นควรให้พิจารณาตัดสินใหม่นั้น

มาตรา ๑๔๔ คำพิพากษาระบัยโคซึ่งได้ลงบังคับต้องตามกระบวนที่เข้ามาแล้วในชั้นนี้ ถ้าลูกความหากขัดคัดค้านต่อผู้เองอีกก็ต้องให้อธิบดีผู้ปกครองแขวงซึ่งไต่รับอำนาจศาลในแผนกแพ่งและคำชายนนำคำพิพากษาของศาลประจำเมืองนั้นขึ้นอุทธรณ์ต่อศาลพิเศษ ถ้าหากแม่้นคำพิพากษาของศาลประจำแขวง ก็จะแม่้นท่านเอกาธิบดีเป็นผู้ที่จะนำพิพากษาระบัยโคขึ้นอุทธรณ์ต่อศาลพิเศษ

เมื่อศาลพิเศษได้ตัดสินลงคำพิพากษาระบายน
แล้ว ก็จะได้ส่งสำนวนคดีเรื่อนั้นไปยังศาลที่ได้ตัดสิน
ชั้นต้นพร้อมด้วยข้อบังคับที่ศาลนั้นปฏิบัติและจัดทำ
คำถามคำพิพากษาของศาลพิเศษให้ถูกต้องตามข้อบทกฎ
หมายทุก ๆ ข้อ

มาตรา ๑๔๕ ในเนื้อความแห่งคำพิพากษาซึ่งศาลพิเศษได้ลง
ตัดสินนั้น นอกจากข้อบังคับให้ลงโทษ ต้องได้ขบอกว่า
จะต้องส่งหรือจะต้องรับขึ้นเป็นหลวงเงินสินไหมซึ่งโจทก์
ไต่ถามศาลไว้ เมื่อยื่นอุทธรณ์ตามมาการซึ่งศาลพิเศษ
ได้ตัดสินรับแต่ข้อหนึ่ง หรือหลายข้อหรือทั้งหมดแห่งคำ
อุทธรณ์ของโจทก์ หรือตัดสินให้ยกเลิกคำอุทธรณ์ของ
โจทก์

มาตรา ๑๔๖ คำพิพากษาศักดิ์สันของศาลพิเศษนั้น จะได้แสดง
ให้ถึงความทราบตามธรรมดา ในขณะที่เมื่อตัดสินสั่งให้
ศาลใหม่พิพากษา ก็ให้ประเด็นคำพิพากษาของศาล
พิเศษนั้นตกคัดค้าน เพอชบอกล่าวซึ่งจะเป็นผู้ตัดสิน
ใหม่นั้นให้ถึงความทราบ

มาตรา ๑๔๗ เมื่อศาลพิเศษได้ตัดสินแล้ว จะว่าคำพิพากษานั้น
แม้คำพิพากษาลับหลังก็ได้ เพราะตามธรรมดาศาล
พิเศษตัดสินตามสำนวนความ และประสงค์หน้าพวงลูก
ความ

นั้นด้วย จำศาลจะไต่ถามคำคัดค้านนั้นเอาไว้ ในชั้นนี้ และ
ทำให้บริษัให้แก่ผู้คัดค้าน

มาตรา ๑๕๐ เมื่อมีความคัดค้านตั้งว่ายื่นข้อศาลแล้ว แล้วส่ง
คำคัดค้านฉบับนั้นไปยังจำศาลอุทธรณ์ลงข้างชั้นพิเศษ
พร้อมด้วยหนังสือสำคัญทุก ๆ ฉบับ

ศาลอุทธรณ์พิเศษ เมื่อได้พิจารณาเห็นเหตุแห่งคำ
คัดค้านตนเองหรือคนอื่นแล้ว ก็จะได้ตัดสินหรือบริษั
ถามคำคัดค้านนั้น

ถ้าศาลพิเศษตัดสินแล้ว ก็จะได้บังคับให้เวลา
การที่คัดค้านตนเองหรือถูกคัดค้านนี้ให้เข้าประชุมศาล
เพื่อจะพิจารณาตัดสินคดีเรื่องนี้ได้

ถ้าว่าระยะเวลาการหลายคนคัดค้านตนเองหรือถูกคัต
ค้าน และยังเกิดให้ศาลนั้นมีขึ้นศาลครบคณตามกฎ
หมาย ศาลพิเศษก็จะไต่ชบออกศาลอื่นให้พิจารณาตัดสิน
คดีเรื่องนี้ ศาลซึ่งถูกบังคับให้พิจารณาตัดสินครั้งนี้ ก็จะ
ต้องไต่พิจารณาตัดสินคดีเรื่องนี้จนถึงให้เป็นที่เลิกแล้ว
แก่กันไย

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยขณะเมื่อศาลแย่งอำนาจกัน

ว่าด้วยการถอนคดีออกจากศาล และว่าด้วยระเบียบ

มอบคดีให้ศาลใดศาลหนึ่งพิพากษา

มาตรา ๑๕๑ เมื่อศาลสองศาลได้รับคดีเรื่องเดียวกัน หรือได้
รับคดีสองเรื่องแต่ผลต้องการอันเดียวกัน และถ้าทั้งสอง
ศาลเห็นว่า ตนควรพิพากษาคดีนั้นแล้ว ก็จะมีว่าศาล
สองศาลนั้นแย่งอำนาจกันพิพากษา

เมื่อศาลใดสองศาลนั้นต่างพากันขอเวนการจะพิพาก
ษา หรือเมื่อศาลหนึ่งขอเวนแล้ว ศาลหนึ่งอีกกว่าตนมี
อำนาจจะตัดสินได้ ก็จะมีว่าศาลสองศาลนั้นขอเวน
รับพิพากษา

ในสองสถานนั้น ก็จะต้องไต่ถามคำบอกต้องกันถึง
ชั้นชั้น ข้อศาลอุทธรณ์ลงชั้นพิเศษ เพื่อจะได้ตัดสิน
ในการซึ่งศาลผู้บอกต้องกัน

มาตรา ๑๕๒ ผู้ที่มีอำนาจร้องขอ ศาลอุทธรณ์พิเศษให้ตัดสิน
ในการซึ่งศาลผู้บอกต้องกันนั้น

๑. ลูกความทั้งหลายหรือผู้ซึ่งได้รับสิทธิจากลูก
ความเหล่านั้น

๒. ท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง ถ้าความขัดข้องกันนั้นหากเกิดขึ้นในระหว่างศาลประจำเมือง

๓. ท่านเอกาธิบดี ถ้าความขัดข้องกันนั้นหากเกิดขึ้นในระหว่างศาลประจำแขวงหรือในระหว่างศาลประจำแขวงกับศาลประจำเมือง

เมื่อท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวงได้ทราบว่ามีการขัดข้องกัน เกิดขึ้นในระหว่างศาลซึ่งอยู่ในท้องที่ของตนแล้ว ต้องได้นำเหตุการณ์ขึ้นเรียนท่านเอกาธิบดีในทันที

มาตรา ๑๕๓ การจะขอให้ศาลพิเศษตัดสินการซึ่งศาลขัดข้องกันนั้น ถ้าแม่เน้คำร้องของลูกความ ก็ต้องทำคำร้องยื่นให้กับเจ้าศาลของศาลหนึ่งศาลใดซึ่งขัดข้องกันนั้น ถ้าแม่เน้คำร้องของท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง หรือท่านเอกาธิบดี ก็ต้องทำคำร้องยื่นให้กับเจ้าศาลอุทธรณ์พิเศษ

เจ้าศาลแห่งศาลที่ได้รับคำร้องนั้น ต้องแจ้งให้เจ้าศาลที่ขัดข้องกันกับศาลของตนทราบด้วยในทันที และเจ้าศาลทั้งสองศาลต้องจัดส่งหนังสือทุก ๆ ฉบับที่เกี่ยวข้องกับการขัดข้องกันนั้นไปยังเจ้าศาลพิเศษ

มาตรา ๑๕๔ ศาลอุทธรณ์พิเศษจะได้ลงคำพิพากษาชี้ขาดศาลซึ่งจะได้พิจารณาตัดสินคดีเรอมนั้น แล้วว่าศาลพิเศษก็จะเป็นผู้ซึ่งจะได้แจ้งคำพิพากษาศิลนฉะฉนให้ลูกความ

และให้ศาลที่ขุดก้องกันนทราย

ศาลที่ขุดก้องกันนทรายให้พิจารณาตัดสินคดีนั้นต้องรัด

ทำตามคำพิพากษาของศาลพิเศษในทันที

มาตรา ๑๕๕ ถ้าการขุดก้องกันนทรายเกิดขึ้นในระหว่างศาลฝรั่ง
เศสและศาลลาว ศาลลาวต้องจัดการทั้งปวงในทันที
และนำความขึ้นคอบท่านอธิบดีผู้ปกครองแขวง เพื่อจะได้
แสดงให้ท่านเอกาธิบดีทราบ ท่านเอกาธิบดีจะได้แสดง
ให้ท่านหัวหน้าศาลอุทธรณ์ฝรั่งเศสในท้องที่นั้น ซึ่งท่าน
จะได้เอาความนอกพิพากษาต่อหน้าศาลอุทธรณ์ฝรั่งเศส
ตามท่านเห็นสมควร

หมวดที่ ๔

กระบวนการขุดก้องกันนทราย

ว่าด้วยการขายทรัพย์สินของเพอชนหลวง

มาตรา ๑๕๖ นอกจากจำนวนเงินและทรัพย์สินของ ซึ่งได้วาง
ไว้ในที่ว่าการของจำศาลประจำเมืองและศาลประจำแขวง
ตามกระบวนการมาตรา ๖๕ ๕๑ และ ๕๔ บนนี้ จำศาล
เหล่านั้นยังต้องรักษาจำนวนเงินและทรัพย์สินของซึ่ง
เสียหายแล้วเก็บได้ในสถานใดสถานหนึ่งตามที่ได้ว่าไว้
มาตรา ๖๕ บน

๕๐๐

ถ้าหากกำหนดค่างวดแล้ว เจ้าของทรัพย์สินนั้นหากย
มารถขอซื้อเอา จำศาลต้องขายทรัพย์สินให้ถูกค
งตามกระบวนมาตรา ๘๗ และมาตราต่อไปย
นเงินนั้นก็จะต้องไต่ถามขึ้นคลังหลวง

ตารางค่าฤชาธรรมเนียม

แผนกแพ่งและแผนกค้าขาย ทั้งได้กำหนดไว้เป็นต้นว่า
ในมาตรา ๗ ๑๒ ๒๐ ๒๘ ๔๔ ๕๐ ๖๕ ๘๗ ๙๓ ๑๐๕ และ ๑๓๓
แห่งกฎหมายลักษณะพิจารณาความแพ่งและค้าขาย

ตารางที่ ๑

ค่าฤชาธรรมเนียมซึ่งจะได้เก็บขึ้นคลังหลวง

ค่ายนฟ้องต่อศาล

๑ ค่าฤชาซึ่งจะได้ชั่งเอาตามมากและน้อยแห่งจำนวนเงินหรือ
ราคาทรัพย์สินในเรือนฟ้องนั้น มีอัตราดังต่อไปนี้

ถ้าคำร้องขอขึ้นเกี่ยวกับจำนวนทรัพย์สินต่ำกว่า ๒๕ เหรียญ

ค่าฤชา ๒๐ อัฐ

ถ้าคำร้องขอขึ้นเกี่ยวกับจำนวนทรัพย์สินต่ำกว่า ๕๐ เหรียญ

ค่าฤชา ๓๐ อัฐ

๕๐๑

ถ้าคำร้องขอขึ้นทะเบียนด้วยจำนวนทรัพย์สินต่ำกว่า ๑๐๐ ไร่

ค่าฤชา ๕๐ ไร่

ถ้าคำร้องขอขึ้นทะเบียนด้วยจำนวนทรัพย์สินต่ำกว่า ๒๐๐ ไร่

ค่าฤชา ๕๐ ไร่

ถ้าคำร้องขอขึ้นทะเบียนด้วยจำนวนทรัพย์สินต่ำกว่า ๔๐๐ ไร่

หรือหลายกว่า ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป ค่าฤชา ๖๐ ไร่

๒ ค่าฤชาเช่นเดียวจะได้จกเอกสารเรื่องฟ้องซึ่งมีจำนวนทรัพย์สิน และจะระจำทรัพย์สินนโยได้ ๕๐ ไร่

ค่าแ่งคำพิพากษา และค่าค้ร่างลำนวนคำพิพากษา

มีอกรวชนเคียว ๑ ไร่

ค่าค้ร่างหนังสือต่าง ๆ ตามคำขอของลูกความ ๑ ไร่

ค่าแ่งและค่าค้ร่างข้อบังคับศาล ๒๐ ไร่

ค่าจดหมายบันทึกของผู้ขึ้นสู่กร ๑ ไร่

ค่าสินไหม

อุทธรณ์คำพิพากษาศาลประจำเมือง ๕ ไร่

อุทธรณ์คำพิพากษาศาลประจำแขวง ๑๕ ไร่

อุทธรณ์ล้งล้งข้อศาลพิเศษ ๑๕ ไร่

ตารางที่ ๒

ค่าฤชายกให้ตาแสง หรือผู้ต่างหน้าของตาแสง

หมายเหตุลูกความ หมายเหตุพะยาน ชี้แจงการศาลต่าง ๆ	
ฉบับเต็มโตค่าฤชาชั้นเดียว	๒๐ อัฐ
ถ้ามอขว่างให้ฉบับโต ค่าฤชาชั้นเดียว	๑๐ อัฐ
ค่าช่วยการสำหรับเมื่อไปยังค้ำให้จัดทำตามคำพิพากษา	
(มาตรา ๖๕ แห่งกฎหมายพิจารณาความแพ่ง) วันละ	๕๐ อัฐ
รางวัลสำหรับให้เพื่อการตรวจตราจัดการรักษาในขณะเมื่อ	
ศาลบังคับให้รักษาทรัพย์สินของไว้ เวลาพิจารณาคดีเรื่องหนึ่งค่า	
ฤชาชักตามมากและน้อยแห่งจำนวนค่าทรัพย์สินของนั้น	๑๐๐ ชัก ๑๐

ตารางที่ ๓

ค่าฤชายกให้แก่เจ้าศาล

ชายเลหลังทรัพย์สินของซึ่งถูกศาลรักษาไว้ หรือได้ถูกปรับหรือ	
ประกาศขายทรัพย์สินฉบับโต ค่าฤชาชั้นเดียว	๒๐ อัฐ
บัวขายทรัพย์สิน ค่าฤชาชั้นเดียว	๒๐ อัฐ
เมื่อต้องไต่ย้ายจากที่ประจำศาล (มาตรา ๘๗ แห่ง	
กฎหมายพิจารณาความแพ่ง) ชักค่าฤชาตามทรัพย์สินและ	
ยรรยาคักักของข้าราชการผู้ต้องไต่ย้ายจากที่และตามอัตรา	
ซึ่งราชการอนุญาตให้ แต่ไม่ให้ต่ำกว่าวันละ	๕๐ อัฐ

เมื่อขายของเหลือทิ้ง ให้ชั่งค่าดูซาตามมากและน้อย
แห่งจำนวนราคาซึ่งขายได้นั้น ๑๐๐ ชั่ง ๕

คักร่างจดหมายยื่นทักขายของเหลือทิ้ง ค่าดูซา
ชั้นเดียว ๕๐ ชั่ง

ตารางที่ ๔

ค่าดูซาขายกให้แก่ผู้ชั้นสูตรและพะยาน

ผู้ชั้นสูตรจะพะเอาคดีเรื่องหนึ่ง

ถ้าไปชั้นสูตรก็จะชั่งค่าดูซาคราวละ ๓ ชั่วโมงได้ ๑ เหรียญ

ผู้ชั้นสูตรสามัญ

ผู้ชั้นสูตรลาว ค่าดูซาชั่งตามความชำนาญ ของผู้ชั้นสูตร
ถ้าแม่คนธรรมดาไปชั้นสูตรคราวละ ๓ ชั่วโมงได้ ๓๐ ชั่ง

ถ้าแม่พ่อค้า ช่าง พ่อบ้าน หรือตาแสงไปชั้นสูตรได้ทีละ ๔๐ ชั่ง

ถ้าแม่ข้าราชการ และเจ้านายผู้ใหญ่ไปชั้นสูตร คราวละ
๓ ชั่วโมงได้ ก็จะทำเขยวันในฐานะยัยที่ตามชั้นบรรดาศักดิ์และตามอิศราซึ่งราชการได้อนุญาตให้

ผู้ชั้นสูตรต่อหน้าศาลฝรั่งเศส

ค่าดูซามีอิศราตามกฎหมายฝรั่งเศส

พระยาน

พระยานผู้ซึ่งรถเกาะไปให้การไกลบ้านของคน คราววันละ

๓๐ ปี

ตารางที่ ๕

ค่าฤชาต่าง ๆ

รางวัลให้แก่

- ๑ ผู้ปกครองทรัพย์สินของซึ่งถูกบังคับให้รักษาไว้หรือถูกริบหรือให้ชกค่าฤชาตามคอกเขยกำไรที่ได้ออกจากทรัพย์สินของเหล่านั้น ๑๐๐ ปี ๑๐
- ๒ ผู้รักษาดูแลวิญญาณะทรัพย์สินหรืออวิญญาณะทรัพย์สินซึ่งถูกบังคับให้รักษาไว้ หรือมอบไว้สำหรับใช้หนี้ หรือถูกริบหรือไว้ ให้ชกค่าฤชาตามจำนวนราคาทรัพย์สินที่ได้รักษาไว้นั้น ๑๐๐ ปี ๒
- ๓ ข้าราชการหรือพนักงานผู้ถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดทำบัญชีทรัพย์สินของซึ่งถูกบังคับให้รักษาไว้หรือถูกริบหรือวันละ ๕๐ ปี

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในกฎหมายลักษณะพิจารณา

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในกฎหมายลักษณะพิจารณา

<u>คำที่ใช้</u>	<u>ความหมาย</u>
ไย่ยาน	ขยาย
คอง	รอ คอย
วาค	ลักษณะ กิริยา อาการ ทำทาง
เครื่องเอ็ของย่ง	เครื่องแต่งตัวประดับประดา
พ่าย	ศัลลอก
ทล่ำ	หักหนั

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ไทยเอเชม หัววัดราชบพิธ ถนนเทืองนคร พระนคร
นายบำรุงราชบหมลย์ ผู้พิมพ์โฆษณา

๒๕๘๕

สำนักหอสมุด